

ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ

ΔΙΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ - ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
(Δ.Π.Μ.Σ.) "ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ"
2^η ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ
ΤΩΝ ΟΡΕΙΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ

«Οικονομική αποτίμηση της
παραδοσιακής αρχιτεκτονικής της
Μάνης»

Ελένη Π. Ευπολυτάκου
Γεωπόνος Γ.Π.Α.

Επιβλέπων Επίκ. Καθηγητής
Ε.Μ.Π.

Δημήτριος Δαμίγος

Μέτσοβο, Μάρτιος 2014

**Περιβάλλον
και
Ανάπτυξη**

ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ

ΔΙΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ - ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
(Δ.Π.Μ.Σ.) "ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ"
2^η ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ
ΤΩΝ ΟΡΕΙΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ

«Οικονομική αποτίμηση της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής
της Μάνης»

Ελένη Π. Ξυπολυτάκου
Γεωπόνος Γ.Π.Α.

Μεταπτυχιακή Εργασία η οποία υποβάλλεται για εκπλήρωση των απαιτήσεων
για το Διεπιστημονικό – Διατμηματικό Δίπλωμα Ειδίκευσης
του Δ.Π.Μ.Σ. του Ε.Μ. Πολυτεχνείου
"Περιβάλλον και Ανάπτυξη των ορεινών περιοχών"

Η παρούσα Μεταπτυχιακή Εργασία εξετάστηκε επιτυχώς.

Η τριμελής επιτροπή

.....
Δημήτριος Δαμίγος
Επικ. Καθηγητής Ε.Μ.Π.

.....
Δημήτριος Καλιαμπάκος,
Καθηγητής Ε.Μ.Π.

.....
Ελίζα Παναγιωτάτου
Επικ. Καθηγητής Ε.Μ.Π.

Μέτσοβο, Μάρτιος 2014

.....
ΕΛΕΝΗ Π. ΞΥΠΟΛΥΤΑΚΟΥ

Διπλωματούχος Γεωπόνος της Επιστήμης Φυτικής Παραγωγής Γ.Π.Α.

© 2014 – All rights reserved

ΔΠΜΣ Περιβάλλον & Ανάπτυξη

2^η Κατεύθυνση Σπουδών: Περιβάλλον & Ανάπτυξη των Ορεινών Περιοχών

Πρόλογος και ευχαριστίες

«Ἡ ταν ἢ ἐπὶ τας», «Νίκη ἢ Θάνατος», αυτές οι φράσεις ακολουθούν τους Μανιάτες από τότε που γεννήθηκαν. Με αυτά τα λόγια χαραγμένα μέσα τους πορεύονται. Δε συγχωρούν λάθη. Η τιμή είναι αυτή για την οποία ζουν. Η μάνα δε δεχόταν το παιδί της λιποτάκτη. Στην αρχαιότητα την έλεγαν Σπάρτη η ατείχιστη πόλη, στη συνέχεια Μυστρά και τέλος Μάνη. Όπως, όμως, και να ονομάζεται ένα είναι που παραμένει αναλλοίωτο στους αιώνες, η αξία να είσαι από τα μέρη αυτά. Η λέξη Μάνη προκαλεί θαυμασμό και «σέβας» (=σεβασμό) οπουδήποτε κι αν ακουστεί. Γιατί ανέκαθεν ήταν αρχηγοί και η άποψη τους ήταν διαταγή. Οι εσωτερικές έριδες που δημιουργούνταν (βεντέτες), εκμηδενίζονταν όταν έπρεπε να προστατεύσουν τα μέρη τους. Έβαζαν στην άκρη τις έχθρες τους και αντιμετώπιζαν τους εχθρούς ενωμένοι.

Το τοπίο στο οποίο μεγάλωσαν τους έκανε σκληροτράχηλους. Ενώ στην υπόλοιπη Ελλάδα ασχολούνταν με τη γεωργία και την κτηνοτροφία, οι νησιώτες και οι κάτοικοι των παραθαλάσσιων περιοχών επιδίδονταν στο εμπόριο, στη Μάνη «καλλιεργούσαν την πέτρα». Έσκαψαν τα βουνά, για να μπορούν να ζήσουν. Το κυνήγι και το ψάρεμα τους έδινε τροφή. Το μεγαλύτερο τους «εχθρό», την πέτρα, που τόσο τους δυσκόλευε τη ζωή, την έκαναν σύμμαχό τους και έχτισαν σπίτια, φράκτες και πηγάδια. Αυτό που είναι η Μάνη το χρωστάει στην πέτρα που τη βρίσκει κανείς σε τόση αφθονία ακόμη και σήμερα. Οι πύργοι, όμοιοι των οποίων δε συναντώνται σε όλη την Ελλάδα, την καθιστούν έναν μοναδικό και ιδιαίτερο προορισμό για τους λάτρεις του παραδοσιακού τοπίου.

Αυτή η μεταπτυχιακή εργασία στοχεύει στο να παρουσιάσει τον παραδοσιακό χαρακτήρα της αρχιτεκτονικής της Μάνης και πώς αυτός αξιολογείται από τους περιηγητές της. Η δομή της έχει ως εξής, αποτελείται συνολικά από δύο μέρη, το πρώτο μέρος – κεφάλαια 1 και 2, το δεύτερο μέρος – κεφάλαια 3, 4, 5 και 6 τη βιβλιογραφία και τα παραρτήματα στα οποία υπάρχουν πίνακες και στοιχεία για την καλύτερη ανάγνωση και κατανόηση της εργασίας.

Στο 1^ο κεφάλαιο γίνεται καταγραφή της φυσικής γεωγραφίας και του φυσικού περιβάλλοντος της περιοχής, της ιστορίας και της δημογραφικής εξέλιξης του πληθυσμού της Μάνης μέσα στις δεκαετίες. Το 2^ο κεφάλαιο χωρίζεται με τη σειρά του σε δύο υποκεφάλαια. Στο πρώτο, σχολιάζεται, αρχικά, η παραδοσιακή αρχιτεκτονική γενικότερα, στη συνέχεια περιγράφεται η αρχιτεκτονική της Μάνης

ειδικότερα καθώς και οι αλλοιώσεις οι οποίες έχει υποστεί το παραδοσιακό της τοπίο. Το τέλος του πρώτου μέρους ολοκληρώνεται με την τουριστική ανάπτυξη και τη σχέση που προκύπτει με την παραδοσιακή αρχιτεκτονική. Στο δεύτερο υποκεφάλαιο γίνεται αναφορά στις νομοθεσίες που αφορούν στην προστασία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς σε διεθνές και σε εθνικό επίπεδο.

Το 3^ο κεφάλαιο αναλύει και εξηγεί την έννοια της «Περιβαλλοντικής Οικονομίας», τη σημασία της «Περιβαλλοντικής Αποτίμησης» καθώς και τις διάφορες μεθόδους που την αποτελούν. Ιδιαίτερη σημασία δίνεται στη μέθοδο της «Υποθετικής Αξιολόγησης» η οποία χρησιμοποιήθηκε στην παρούσα εργασία για την επεξεργασία των αποτελεσμάτων. Το 4^ο κεφάλαιο ασχολείται κατά κύριο λόγο με το ερωτηματολόγιο σαν εργαλείο για την έρευνα. Στο 5^ο κεφάλαιο καταγράφεται αναλυτικά η δομή του ερωτηματολογίου και στη συνέχεια παρουσιάζεται η στατιστική επεξεργασία των απαντήσεων καθώς και τα αποτελέσματά τους. Υπολογίζεται η μέση τιμή του εφάπαξ ποσού που δέχθηκαν να προσφέρουν οι επισκέπτες της περιοχής και στη συνέχεια γίνεται μία προσέγγιση για την οικονομική αξία της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής της Μάνης. Τέλος στο 6^ο κεφάλαιο γίνεται μια σύντομη ανασκόπηση της εργασίας. Το δεύτερο μέρος ολοκληρώνεται με τη βιβλιογραφία, και τα παραρτήματα.

Στο σημείο αυτό έχω την ανάγκη να ευχαριστήσω ορισμένους ανθρώπους χωρίς την ενεργή παρουσία των οποίων θα ήταν αδύνατη η ολοκλήρωση αυτής της εργασίας.

Αρχικά, ένα μεγάλο ευχαριστώ χρωστάω στον επιβλέποντά μου κ. Δ. Δαμίγιο, Επίκουρο Καθηγητή Ε.Μ.Π. για την εμπιστοσύνη που έδειξε στο πρόσωπο μου και μου ανέθεσε αυτή τη μελέτη για τον τόπο καταγωγής μου, τη Μάνη τη βοήθεια και τις γνώσεις που μου προσέφερε από την πρώτη στιγμή της συνεργασίας μας. Εξίσου, οφείλω την ευγνωμοσύνη μου στη Στ. Γιαννακοπούλου, Διδάκτορα του Ε.Μ.Π. η οποία δέχθηκε να με βοηθήσει και συνέβαλε με όποιο τρόπο, ώστε να μπορέσω να φέρω εις πέρας το πόνημα αυτό. Επίσης, ευχαριστώ θερμά τον κ. Δ. Καλιαμπάκο, Καθηγητή του Ε.Μ.Π., για όλη τη βοήθεια και συμπαράσταση όχι μόνο κατά τη διάρκεια της συγκεκριμένης διπλωματικής εργασίας αλλά καθόλη τη διάρκεια των σπουδών μου στο Α.Π.Μ.Σ. του Ε.Μ. Πολυτεχνείου "Περιβάλλον και Ανάπτυξη".

Θα ήθελα επίσης να ευχαριστήσω τα Σπήλαια του Δυρού για την παραχώρηση φωτογραφικού υλικού από το εσωτερικό των Σπηλαιών καθώς και τους υπεύθυνους

των ξενοδοχείων Citta Dei Nicliani (Κοίτα), Kyrimai Hotel (Γερολιμένας), Marmari Paradise (Μαρμάρι) και Porto Mani Suites (Κυπάρισσος) οι οποίοι μου επέτρεψαν να συμπληρώσω ερωτηματολόγια στο χώρο τους.

Ένα μεγάλο ευχαριστώ, στο ΔΠΜΣ «Περιβάλλον και ανάπτυξη ορεινών περιοχών» για τη μοναδική εμπειρία ζωής που μου χάρισε επιλέγοντας με σε ένα μεταπτυχιακό πρόγραμμα βιωματικού χαρακτήρα όπως αυτό.

Τέλος, ένα μεγάλο ευχαριστώ οφείλω στην οικογένειά μου, γιατί ο καθένας με τον τρόπο του με βοήθησε, μου συμπαραστάθηκε και με εμπύχωσε στην προσπάθειά μου αυτή.

Στην οικογένειά μου...

Περίληψη

Η παρούσα μεταπτυχιακή εργασία ασχολήθηκε με την εκτίμηση της οικονομικής αξίας της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής της Μάνης, μέσα από την εφαρμογή της μεθόδου της Υποθετικής Αξιολόγησης. Αυτό επιτεύχθηκε μέσω της συμπλήρωσης ενός ερωτηματολογίου κύρια ερώτηση του οποίου ήταν το αν θα δέχονταν οι επισκέπτες να συνεισφέρουν εθελοντικά ένα εφάπαξ ποσό σε ένα φορέα ο οποίος θα ήταν υπεύθυνος για τη διατήρηση του παραδοσιακού χαρακτήρα της Μάνης. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε, τη θερινή περίοδο του 2012 και συγκεκριμένα τον Ιούλιο, στα Σπήλαια του Δυρού καθώς και σε διάφορες άλλες επιλεγμένες θέσεις της περιοχής μελέτης. Ο αριθμός των ερωτηματολογίων που συμπληρώθηκαν έφτασε τα 230, από τυχαία επιλεγμένο δείγμα επισκεπτών της περιοχής.

Όπως προέκυψε από την επεξεργασία των απαντήσεων, η αποδοχή ή όχι της εθελοντικής εισφοράς εξαρτάται από την επίσκεψη ή όχι των επισκεπτών σε συγκεκριμένες περιοχές της Μάνης. Επίσης η εθελοντική συνεισφορά ήταν αυξημένη από τα άτομα που θα πρότειναν σε κάποιον να επισκεφθεί τη Μάνη για την παραδοσιακή αρχιτεκτονική. Τέλος, υψηλά ποσοστά συμβολής παρατηρήθηκαν από νοικοκυριά με μεγάλη οικονομική άνεση.

Από τη στατιστική επεξεργασία των χρηματικών ποσών προέκυψε ότι οι επισκέπτες της Μάνης εμφανίζονται πρόθυμοι να συνεισφέρουν εθελοντικά στο φορέα διαχείρισης της περιοχής με ένα εφάπαξ χρηματικό ποσό της τάξης των 27 € περίπου για την εκπλήρωση των διαχειριστικών του στόχων. Λαμβάνοντας υπ' όψη στοιχεία αναφορικά με την επισκεψιμότητα της περιοχής για το έτος 2009 προέκυψε ότι η εκτίμηση της συνολικής οικονομικής αξίας της προστατευόμενης περιοχής, σε ετήσια βάση, προσεγγίζει το 66.000 € περίπου.

Abstract

The present thesis dealt with the estimation of the economic value of traditional architecture in Mani (Greece), through the application of the Contingent Valuation Method (CVM). This was achieved through the completion of a questionnaire whose main question was whether visitors would accept to voluntarily contribute a lump sum to a non-profit organization responsible for maintaining the traditional character of Mani. The field research took place the summer of 2012 and particularly in July at the Caves of Dyros and various other selected locations of the study area. The number of completed questionnaires reached 230 randomly selected sample of visitors to the area.

As demonstrated by the analysis of the answers, the acceptance or not of the voluntary contribution depends on the visit or not, of the respondents, to specific areas of Mani. Also, the voluntary contribution was increased by people who would suggest someone to visit Mani for its traditional architecture. Finally, high contribution rates observed from households of high economic comfort.

The statistical processing of the funds revealed that visitors of Mani appear willing to contribute voluntarily to the institution management area with a lump sum of around 27 € about to meet its management objectives. Considering data on traffic in the area for the year 2009 showed that the estimation of the total economic value of the protected area, on an annual basis, close to about 66.000 €.

Ευρετήριο 1: Εικόνες

Εικόνα 1: Καλλικρατικός Χάρτης του Νομού Λακωνίας.....	22
Εικόνα 2: Ο Ταΰγετος απο το Κάστρο της Τάραψας	23
Εικόνα 3: Ταΰγετος	23
Εικόνα 4: Ποταμός Ευρώτας	24
Εικόνα 5: Ποταμός Ευρώτας	24
Εικόνα 6: Σπήλαια Δυρού (α).....	26
Εικόνα 7: Σπήλαια Δυρού (β).....	26
Εικόνα 8: Σπήλαια Δυρού (γ).....	27
Εικόνα 9: Σπήλαια Δυρού (δ).....	27
Εικόνα 10: Αστυπάλαια.....	35
Εικόνα 11: Μακρινίτσα	35
Εικόνα 12: Πυργόσπιτα Μάνης.....	39
Εικόνα 13: Πύργοι στο San Gimignano	39
Εικόνα 14: Μάνη: Τοπικές διαιρέσεις.....	42
Εικόνα 15: Πύργος του Κουμουνδούρου	46
Εικόνα 16: Πύργος του Κιτρινιάρη - Ξανθέα.....	46
Εικόνα 17: Άνω Μπουλαριοί - Πέπο Παναγία - Πύργος Δυρού – Βαχός.....	47
Εικόνα 18: Medina of Fez	50
Εικόνα 19: Valdivia, Χιλή	51
Εικόνα 20: Grainger Town (α).....	52
Εικόνα 21: Grainger Town (β).....	53
Εικόνα 22: Split, Κροατία	54
Εικόνα 23: My Son	55
Εικόνα 24: Χάρτης βασικών κατευθύνσεων χωρικής οργάνωσης του τουρισμού – ΕΠΧΣΑΑ για τον τουρισμό.....	57

Ευρετήριο 2: Γραφήματα

Γράφημα 1: Εξέλιξη Ν. Λακωνίας από το 1879-2011	31
Γράφημα 2: Εξέλιξη Πληθυσμού Επαρχιών Οιτύλου και Γυθείου	32
Γράφημα 3: Επίσκεψη στην περιοχή πάνω από μία φορές.....	113
Γράφημα 4: Πόσες μέρες θα μείνει ο επισκέπτης στη Μάνη	114
Γράφημα 5: Αριθμός ατόμων παρέας - οικογένειας.....	116
Γράφημα 6: Λόγοι επίσκεψης στην περιοχή	118
Γράφημα 7: Τουρισμός - Αναψυχή	119
Γράφημα 8: Προορισμοί επισκεπτών	121
Γράφημα 9: Ελκυστικότητα στοιχείων.....	122
Γράφημα 10: Τι εννοείται με τον όρο παραδοσιακός οικισμός;.....	125
Γράφημα 11: Ποσοστό επισκεπτών που αναγνωρίζει τη Βάθεια ως παραδοσιακό οικισμό	127
Γράφημα 12: Χαρακτηρισμός παραδοσιακότητας Μάνης	128
Γράφημα 13: Προσφερόμενα ποσά εφάπαξ εθελοντικής εισφοράς	130
Γράφημα 14: Λόγοι για τους οποίους δέχονται να συνεισφέρουν οικονομικά	131
Γράφημα 15: Ποσοστό γυναικών - ανδρών.....	133
Γράφημα 16: Μέλη νοικοκυριού	134
Γράφημα 17: Αποτελέσματα τεστ χ^2 : Οικονομική άνεση - Πρόθεση συνεισφοράς.....	140
Γράφημα 18: Διάγραμμα πλαισίου απολήξεων ή θηκόγραμμα.....	143
Γράφημα 19: Συνάρτηση επιβίωσης του εκτιμητή Kaplan - Meier (χωρίς τις μηδενικές τιμές)	145

Ευρετήριο 3: Πίνακες

Πίνακας 1: Δημογραφική εξέλιξη πληθυσμού	30
Πίνακας 2: Διεθνείς συμβάσεις για την προστασία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς	61
Πίνακας 3: Επίσκεψη στην περιοχή για πρώτη φορά ή όχι	112
Πίνακας 4: Επίσκεψη στην περιοχή πάνω από μία φορές	112
Πίνακας 5: Μέσα μεταφοράς που χρησιμοποιήθηκαν από τους επισκέπτες	113
Πίνακας 6: Διάρκεια παραμονής στη Μάνη	114
Πίνακας 7: Αριθμός διανυκτερεύσεων	115
Πίνακας 8: Ταξιδεύετε μόνος/η ή με παρέα	115
Πίνακας 9: Μέρος διαμονής	116
Πίνακας 10: Ποσό που ξοδεύεται ημερησίως ανά παρέα	117
Πίνακας 11: Λόγοι επίσκεψης στην περιοχή	118
Πίνακας 12: Τουρισμός – Αναψυχή	119
Πίνακας 13: Προορισμοί επισκεπτών	120
Πίνακας 14: Ποια στοιχεία της περιοχής θεωρούνται περισσότερο ελκυστικά	122
Πίνακας 15: Λόγοι που θα πρότειναν οι επισκέπτες τη Μάνη σαν προορισμό	123
Πίνακας 16: Άξονες αναπτυξιακού σχεδίου	124
Πίνακας 17: Πόσοι γνωρίζουν για τους παραδοσιακούς οικισμούς της Μάνης	125
Πίνακας 18: Οι παραδοσιακοί οικισμοί που ανέφεραν οι επισκέπτες	126
Πίνακας 19: Παραδοσιακότητα της Μάνης	127
Πίνακας 20: Θέσεις επισκεπτών για την αξία διατήρησης του παραδοσιακού χαρακτήρα της Μάνης	129
Πίνακας 21: Αναλυτικά προσφερόμενα ποσά και σε ποια συχνότητα εμφανίζονται	130
Πίνακας 22: Λόγοι άρνησης συνεισφοράς	132
Πίνακας 23: Χώρες διαμονής των επισκεπτών	132
Πίνακας 24: Ηλικιακή κατάταξη ερωτώμενων	133
Πίνακας 25: Οικογενειακή κατάσταση ερωτηθέντων	134
Πίνακας 26: Οικονομική κατάσταση νοικοκυριού επισκεπτών	135
Πίνακας 27: Οικονομική άνεση ερωτώμενων	136
Πίνακας 28: Επίπεδο εκπαίδευσης επισκεπτών	136
Πίνακας 29: Επαγγελματική κατάσταση δείγματος	137
Πίνακας 30: Ετήσιο εισόδημα νοικοκυριού ερωτηθέντος	137
Πίνακας 31: Αποτελέσματα του τεστ χ^2 μεταξύ των μεταβλητών "πρόθεση να πληρώσω" - δημογραφικά χαρακτηριστικά	140
Πίνακας 32: Αποτελέσματα τεστ χ^2 μεταξύ της μεταβλητής "πρόθεση να πληρώσω" και των μεταβλητών του πρώτου μέρους του ερωτηματολογίου	141
Πίνακας 33: Αποτελέσματα στατιστικής επεξεργασίας του εκτιμητή Kaplan - Meier (με και χωρίς τις μηδενικές απαντήσεις)	146
Πίνακας 34: Αποτελέσματα λογιστικής παλινδρόμησης (Logistic Regression)	151
Πίνακας 35: Αποτελέσματα του ημι-λογαριθμοκανονικού μοντέλου γραμμικής παλινδρόμησης	156

Πίνακας 36: Αρχαιολογικοί χώροι και μνημεία του ΠΔ 19-10-1978 – ΦΕΚ 594/Δ/13-11-1978	176
Πίνακας 37: Παραδοσιακοί οικισμοί Ν. Λακωνίας.....	179
Πίνακας 38: Προορισμοί επισκεπτόμενων - ερωτώμενων	224
Πίνακας 39: Λόγοι επίσκεψης της Μάνης.....	231
Πίνακας 40: Γιατί θεωρούν οι επισκέπτες ότι πρέπει αν διατηρηθεί ο παραδοσιακός χαρακτήρας της Μάνης.....	242

Ευρετήριο 4: Συντομογραφίες

ΑΘ:	Αρχαιολογικές Θέσεις
ΑΣ:	Αμυντικά Συγκροτήματα
ΑΧ:	Αρχαιολογικός Χώρος
ΔΕ:	Δημοτική Ενότητα
ΔΟ:	Διατηρητέος Οικισμός
ΕΕ:	Εγκαταστάσεις Εξόρυξης
ΕΠΑΕ:	Επιτροπή Πολεοδομικού & Αρχιτεκτονικού Ελέγχου
ΕΕΑΕ:	Επιτροπή Ενασκήσεως Αρχιτεκτονικού Ελέγχου
ΕΥ:	Εγκαταστάσεις Υποδομής
ΙΝΧΘΧ:	Ιεροί Ναοί Χριστιανικοί Θρησκευτικοί Χώροι
ΙΤ:	Ιστορικοί Τόποι
ΜΚΟ:	Μη Κυβερνητικός Οργανισμός
ΜΥΑ	Μέθοδος Υποθετικής Αξιολόγησης
ΟΣ:	Οικιστικά Σύνολα
ΠΑ:	Προεδρικό Διάταγμα
ΠΕ:	Περιφερειακή Ενότητα
ΠΟ:	Παραδοσιακός Οικισμός
ΤΚ:	Τοπική Κοινότητα
ΥΠΕΚΑ:	Υπουργείο Περιβάλλοντος Ενέργειας & Κλιματικής Αλλαγής
ΥΠΕΧΩΔΕ:	Υπουργείο Περιβάλλοντος Χωροταξίας & Δημοσίων Έργων
ΦΧ:	Φυσικοί Χώροι
WTP:	Willingness To Pay
WTA:	Willingness To Accept

Ευρετήριο 5: Παραρτήματα

Παράρτημα 1: Πίνακας παραδοσιακών οικισμών	175
Παράρτημα 2: Κατάλογος παραδοσιακών οικισμών Ν. Λακωνίας.....	178
Παράρτημα 3: Σύμβαση για την προστασία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς της Ευρώπης.....	182
Παράρτημα 4: ΠΔ "Περί χαρακτηρισμού ως Παραδοσιακών οικισμών τινών του Κράτους και καθορισμού των όρων και περιορισμών δομήσεως των οικοπέδων αυτών"	189
Παράρτημα 5: ΠΔ "Χαρακτηρισμός οικισμών του Νομού Λακωνίας ως παραδοσιακών και καθορισμός ειδικών όρων και περιορισμών δόμησης αυτών"	198
Παράρτημα 6: Περί προσδιορισμού των λειτουργικών μορφών και κατηγοριών των τουριστικών καταλυμάτων και λοιπών τουριστικών εγκαταστάσεων που εντάσσονται σε προγράμματα αρμοδιότητας του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων	206
Παράρτημα 7: Ερωτηματολόγιο για την αποτίμηση της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής της Μάνης...	215
Παράρτημα 8: Πίνακας με τους προορισμούς των ερωτώμενων – επισκεπτών.....	223
Παράρτημα 9: Για ποιους λόγους προτείνουν οι επισκέπτες τη Μάνη ως προορισμό	230
Παράρτημα 10: Γιατί πρέπει να διατηρηθεί ο παραδοσιακός χαρακτήρας της Μάνης κατά τους επισκέπτες;	239

Πίνακας περιεχομένων

Πρόλογος και ευχαριστίες	5
Περίληψη.....	10
Abstract	11
Ευρετήριο 1: Εικόνες.....	12
Ευρετήριο 2: Γραφήματα	13
Ευρετήριο 3: Πίνακες	14
Ευρετήριο 4: Συντομογραφίες.....	16
Ευρετήριο 5: Παραρτήματα.....	17
1ο Κεφάλαιο	21
Γενικά στοιχεία της περιοχής μελέτης.....	21
1.1 Φυσική γεωγραφία.....	21
1.2 Ιστορία.....	28
1.3 Δημογραφικά Στοιχεία	29
2ο Κεφάλαιο	33
Η αρχιτεκτονική των παραδοσιακών οικισμών	33
2.1 Στοιχεία παραδοσιακής αρχιτεκτονικής	33
2.1.1 Η έννοια της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής.....	33
2.1.2 Ο Βιοκλιματικός Σχεδιασμός και πώς αυτός εφαρμόζεται στην παραδοσιακή αρχιτεκτονική	36
2.1.3 Αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά παραδοσιακών οικισμών Μάνης.....	38
2.1.4 Κόστος και υλικά κατασκευής παραδοσιακής οικοδόμησης στη Μάνη.....	44
2.1.5 Αλλοιώσεις στο σκηνικό της Μάνης	45
2.1.6 Τουριστική ανάπτυξη: Η συμβολή της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής.....	47
2.2 Νομοθεσία για την προστασία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς.....	59
2.2.1 Προστασία παραδοσιακών οικισμών σε Διεθνές Επίπεδο.....	60
2.2.2 Εθνική Νομοθεσία Προστασίας Παραδοσιακών Οικισμών	63
2.2.2.1 Νομοθεσία και όροι δόμησης	65
Κεφάλαιο 3	68
Περιβαλλοντική οικονομία.....	68

3.1 Εισαγωγή στην Περιβαλλοντική Οικονομία – Η έννοια της Ολικής Οικονομικής Αξίας ενός αγαθού	68
3.2 Μέθοδοι Περιβαλλοντικής Αποτίμησης.....	70
3.3 Η μέθοδος της Υποθετικής Αξιολόγησης (Contingent Valuation Method – CVM).....	73
3.3.1 Εισαγωγή στη μέθοδο της Υποθετικής Αξιολόγησης.....	73
3.3.2 Τεχνικές εκμείευσης μέγιστου ποσού πληρωμής (WTP) / ελάχιστου ποσού αποζημίωσης (WTA) για την εφαρμογή της μεθόδου της Υποθετικής Αξιολόγησης.....	75
3.3.3 Κριτική αξιολόγηση των τεχνικών της Υποθετικής Αξιολόγησης.....	80
3.3.4 Πλεονεκτήματα της μεθόδου της Υποθετικής Αξιολόγησης.....	82
3.3.5 Κρίσιμα σημεία της μεθόδου της Υποθετικής Αξιολόγησης.....	82
3.4 Μέτρα στήριξης και πηγές χρηματοδότησης των παραδοσιακών οικισμών	86
4 ^ο κεφάλαιο	90
Έρευνα με ερωτηματολόγιο	90
4.1 «Κοινωνική» Έρευνα - Έρευνα πεδίου: Γενικά Στοιχεία.....	90
4.2 Αντικείμενο της έρευνας – ανασκόπηση της βιβλιογραφίας.....	94
4.3 Πληθυσμός Αναφοράς & Σύνθεση του Δείγματος: Το θεωρητικό υπόβαθρο.....	95
4.4 Ερωτηματολόγιο: η «καρδιά» της επιτόπιας έρευνας.....	100
5 ^ο κεφάλαιο	107
Έρευνα της οικονομικής αξίας των παραδοσιακών οικισμών της Μάνης	107
5.1 Δομή και παρουσίαση του ερωτηματολογίου της έρευνας.....	107
5.2 Καθορισμός δείγματος και δειγματοληψία – Υλοποίηση της έρευνας.....	110
5.3 Παρουσίαση των αποτελεσμάτων της έρευνας	112
5.3.1 Απαντήσεις στις ερωτήσεις του ερωτηματολογίου.....	112
5.3.2 Εφαρμογή του κριτηρίου χ^2 για τον έλεγχο της ανεξαρτησίας μεταξύ των κατηγορικών μεταβλητών.....	137
5.3.2.1 Διερεύνηση μιας πιθανής σχέσης της προθυμίας πληρωμής με άλλες μεταβλητές.....	138
5.4 Στατιστική Επεξεργασία της προθυμίας πληρωμής.....	142
5.4.1 Μη παραμετρική εκτίμηση της μέσης προθυμίας πληρωμής μέσω του εμπειρικού εκτιμητή Kaplan – Meier.....	143
5.4.2 Παραμετρική εκτίμηση της μέσης προθυμίας πληρωμής χωρίς διερευνητικές μεταβλητές (no covariate information model).....	146

5.4.3 Παραμετρική εκτίμηση της μέσης προθυμίας πληρωμής με διερευνητικές μεταβλητές (covariate information model)	148
5.4.3.1 Διερεύνηση της προθυμίας πληρωμής – Αποτελέσματα Λογιστικής Παλινδρόμησης (Logistic Regression).....	149
5.4.3.2 Διερεύνηση του ποσού πληρωμής – Αποτελέσματα Γραμμικής Παλινδρόμησης (Linear Regression)	152
5.5 Υπολογισμός της συνολικής οικονομικής αξίας της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής της Μάνης	157
6 ^ο κεφάλαιο	159
Συμπεράσματα.....	159
Βιβλιογραφία.....	161
Παράρτημα 1: Πίνακας παραδοσιακών οικισμών	175
Παράρτημα 2: Κατάλογος παραδοσιακών οικισμών Ν. Λακωνίας.....	178
Παράρτημα 3: Σύμβαση για την προστασία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς της Ευρώπης.....	182
Παράρτημα 4: ΠΔ "Περί χαρακτηρισμού ως Παραδοσιακών οικισμών τινών του Κράτους και καθορισμού των όρων και περιορισμών δομήσεως των οικοπέδων αυτών"	189
Παράρτημα 5: ΠΔ "Χαρακτηρισμός οικισμών του Νομού Λακωνίας ως παραδοσιακών και καθορισμός ειδικών όρων και περιορισμών δόμησης αυτών"	198
Παράρτημα 6: Περί προσδιορισμού των λειτουργικών μορφών και κατηγοριών των τουριστικών καταλυμάτων και λοιπών τουριστικών εγκαταστάσεων που εντάσσονται σε προγράμματα αρμοδιότητας του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων	206
Παράρτημα 7: Ερωτηματολόγιο για την αποτίμηση της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής της Μάνης.....	215
Παράρτημα 8: Πίνακας με τους προορισμούς των ερωτώμενων – επισκεπτών	223
Παράρτημα 9: Για ποιους λόγους προτείνουν οι επισκέπτες τη Μάνη ως προορισμό	230
Παράρτημα 10: Γιατί πρέπει να διατηρηθεί ο παραδοσιακός χαρακτήρας της Μάνης κατά τους επισκέπτες;	239

1ο Κεφάλαιο

Γενικά στοιχεία της περιοχής μελέτης

Η αρχιτεκτονική κάθε περιοχής επηρεάζεται τόσο από τον περιβάλλοντα χώρο (ανάγλυφο, γεωγραφική θέση), όσο και από την ιστορία της. Συγκεκριμένα, η αρχιτεκτονική στην προβιομηχανική εποχή προκύπτει από το δεδομένο φυσικό περιβάλλον, την κοινωνική ανάπτυξη και την (παραδοσιακή) τεχνολογία (εργαλεία, τεχνικές, υλικά κλπ). Μετά τη βιομηχανική επανάσταση, οι συνθήκες παραγωγής του κτισμένου χώρου αλλάζουν σημαντικά και ιδιαίτερα τις τελευταίες δεκαετίες. Το φυσικό περιβάλλον δεν αποτελεί, πρακτικά, περιορισμό και σχεδόν σε οποιονδήποτε τόπο μπορεί να δημιουργηθεί οποιαδήποτε κατασκευή.

Επομένως, είναι αδύνατον να μη μελετηθούν τα στοιχεία αυτά τα οποία θα συμβάλουν, ώστε να εξοικειωθεί κανείς με την αρχιτεκτονική, όπως αυτή έχει διαμορφωθεί μέχρι σήμερα. Στην ενότητα που ακολουθεί θα επιχειρηθεί να γίνει μια σχετική αναφορά στη φυσική γεωγραφία, στην ιστορία, καθώς και στη δημογραφική εξέλιξη του πληθυσμού στην ευρύτερη περιοχή της Μάνης.

1.1 Φυσική γεωγραφία

Η ΠΕ Λακωνίας μετά τη διαίρεση των Δήμων σύμφωνα με το σχέδιο «Καλλικράτης» αποτελείται από το Δήμο Σπάρτης, το Δήμο Μάνης, το Δήμο Ευρώτα, το Δήμο Επιδαύρου Λιμηράς και το Δήμο Ελαφονήσου.¹

Η Μάνη, ωστόσο, εκτείνεται σε δύο ΠΕ, την ΠΕ Λακωνίας (μέσα Μάνη) και την ΠΕ Μεσσηνίας (έξω Μάνη). Συνολικά, η ευρύτερη περιοχή της Μάνης συναποτελείται από τους Δήμους Λεύκτρου και Αβιάς (Μεσσηνιακή Μάνη) και από τους Δήμους Σμύνους, Γυθείου, Οιτύλου και Ανατολικής Μάνης (Ανατολική Μάνη).²

Η περιοχή διακρίνεται από έντονη ορεινότητα. Στις ορεινές περιοχές της Μάνης δε συναντώνται ιδιαίτερα μεγάλα υψόμετρα, συγκριτικά με την υπόλοιπη Ελλάδα, ωστόσο τα βουνά και το τραχύ ανάγλυφο του εδάφους, καθιστούν τη Μάνη ορεινή περιοχή.

¹ http://leimonitis.blogspot.gr/2010/04/blog-post_28.html

² el.wikipedia.org/wiki/Μάνη

Εικόνα 1: Καλλικρατικός Χάρτης του Νομού Λακωνίας³

Ιδιαίτερη αναφορά επιβάλλεται να γίνει σε ορισμένα φυσικά «κοσμήματα» της Μάνης, τα οποία είναι άρρηκτα συνδεδεμένα με την περιοχή. Αυτά είναι η οροσειρά του Ταυγέτου, ο ποταμός Ευρώτας, καθώς και τα Σπήλαια του Δυρού.

Ταυγέτος

Τμήμα της οροσειράς του Ταυγέτου, με μήκος 115 km και μέγιστο πλάτος 30 km, βρίσκεται στην περιοχή, η οποία μελετάται στην παρούσα εργασία και συγκεκριμένα, ο Νότιος Ταυγέτος από τον οποίο και σχηματίζεται η χερσόνησος της Μάνης. Η υψηλότερη κορυφή του Νότιου Ταυγέτου ονομάζεται Σαγγιάς (1.217 m), όμως το σημείο της οροσειράς με το μεγαλύτερο ύψος βρίσκεται στον κεντρικό Ταυγέτο και

³ http://leimonitis.blogspot.gr/2010/04/blog-post_28.html

ονομάζεται Αγιολιάς ή Προφήτης Ηλίας (2.407 m).⁴ Σε όλο το μήκος της οροσειράς έχει καταγραφεί πλούσια χλωρίδα. Από τα 600 είδη που φύονται, τα 120 είναι ελληνικά ενδημικά, εκ των οποίων τα 32 είναι ενδημικά του Ταϋγέτου.⁵ Η πανίδα και η ορνιθοπανίδα που έχει καταγραφεί στο βουνό είναι αρκετά πλούσια: έντομα, πεταλούδες (110 είδη), ερπετά και αμφίβια (33 είδη), θηλαστικά και πτηνά (85 είδη).⁶

Εικόνα 2: Ο Ταϋγετος απο το Κάστρο της Τάραψας⁷

Εικόνα 3: Ταϋγετος⁸

⁴Υπουργείο Οικονομίας Ανταγωνιστικότητας & Ναυτιλίας «Οικολογική αποτύπωση του Όρους Ταϋγετος για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας», (Απρίλιος, 2011)

⁵ <http://www.2407m.com/eperiokhemas/eperiokhemas/taugetos.html>

⁶ <http://www.mani.org.gr/panida/index.htm>

⁷ <http://www.krokeai.com/Links/LaconianWorld/Images%20of%20Taugetos.htm>

⁸ <http://chs1bluegill37.wikispaces.com/Reliigion>

Ευρώτας

Ένα από τα σημαντικότερα και ιστορικά ποτάμια της Ελλάδας, είναι ο ποταμός Ευρώτας. Πηγάζει από τα νοτιοανατολικά του οροπεδίου της Μεγαλόπολης, και συγκεκριμένα από το οροπέδιο της Ασέας, και διέρχεται από το Νομό Αρκαδίας και το Νομό Λακωνίας, καταλήγοντας στον Λακωνικό κόλπο. Έχει μήκος γύρω στα 90 km και παρουσιάζει αρκετά πλούσια πανίδα και χλωρίδα, τόσο παρόχθια, όσο και εντός του ποταμού, η οποία οφείλεται στους σχηματισμούς που δημιουργεί ο ποταμός σε όλο του το μήκος αλλά και στην κλίση του.^{9,10}

Τη σημασία του φυσικού περιβάλλοντος του Ταΰγετου καθώς και του Ευρώτα, μπορεί κανείς να την αντιληφθεί από το γεγονός ότι προκειμένου να διασφαλιστούν και να προστατευτούν, έχουν περιληφθεί στο δίκτυο Natura 2000.¹¹

Εικόνα 4: Ποταμός Ευρώτας¹²

Εικόνα 5: Ποταμός Ευρώτας¹³

⁹ <http://www.moriasnow.gr/tourismos/eyrotas-o-potamos-mythos>

¹⁰ Νικολαΐδης Ν. (2009) Ολοκληρωμένη Διαχείριση Υδατικών Πόρων Λεκάνης Απορροής Ποταμού Ευρώτα, Σχέδια Διαχείρισης

¹¹ <http://www.minenv.gr/1/12/121/12103/g1210319.html>, Όρος Ταΰγετος – GR2550006 & οι Εκβολές Ευρώτα – GR2540003

¹² <http://s568.photobucket.com/user/Therapne/media/DSCN0021.jpg.html>

¹³ <http://tokastori.wordpress.com/2007/01/15/%CE%B5%CF%85%CF%81%CF%89%CF%84%CE%B1%CF%83/>

Σπήλαιο Βλυχάδα ή Γλυφάδα Δυρού

Το σπήλαιο αυτό βρίσκεται στον κόλπο του Πύργου Δυρού της Μάνης. Ανακαλύφθηκε το 1923 από κατοίκους της περιοχής και από τότε δεν έχουν σταματήσει οι έρευνες. Το ζεύγος Πετρόχειλου είναι αυτό που ξεκίνησε πρώτο τη συστηματική εξερεύνηση του σπηλαίου. Μέχρι και τις μετρήσεις που πραγματοποιήθηκαν το 1977, το σπήλαιο είχε μήκος 3.3km και η είσοδος του είχε διαστάσεις 4x8 m.¹⁴ Σήμερα συγκαταλέγεται στα σπήλαια της Ελλάδας με το μεγαλύτερο μήκος (6.2km μέχρι και το έτος 1992). Η συνολική έκταση των διαδρόμων που έχουν εξερευνηθεί και χαρτογραφηθεί αγγίζει τα 15,400m¹⁵ και η συνολική του έκταση υπολογίζεται γύρω στα 34,100m².¹⁶ Το σπήλαιο διαρρέεται από ποτάμι το οποίο εκβάλλει στη θάλασσα, με το βαθύτερο σημείο του να φτάνει τα 80m. Επίσης, οι σπηλαιοκαταδύσεις που έγιναν στον εσωτερικό χώρο του σπηλαίου έφεραν στο φως έναν μεγάλο αριθμό από οστά ιπποπόταμων, πανθήρων, ύαινας, λιονταριού, κ.λπ. Οι σταλαγμίτες που περιέβαλαν τα οστά χρονολογήθηκαν περί τα 31.650±550 χρόνια πριν από σήμερα.¹⁷

Οι φωτογραφίες που ακολουθούν ανήκουν στο αρχείο των Σπηλαίων του Δυρού.

¹⁴ Dermitzakis M.D., Papadopoulou M.K. (1977), The most important caves and potholes of Greece

¹⁵ Adamopoulos K. (2005). The biggest and the longest caves of Greece.

¹⁶ <http://www.epathlo.gr>

¹⁷ Εφορεία Παλαιoανθρωπολογίας - Σπηλαιολογίας Νότιας Ελλάδος (ΕΠΣΝΕ) 2000-2010

Εικόνα 6: Σπήλαια Λυρού (α)

Εικόνα 7: Σπήλαια Λυρού (β)

Εικόνα 8: Σπήλαια Λυρού (γ)

Εικόνα 9: Σπήλαια Λυρού (δ)

1.2 Ιστορία

Η Μάνη, αν και περιορισμένη στην έκταση, κατέχει πολύ σημαντική θέση στην ιστορία της χώρας. Ο τόπος αυτός δε γέννησε φιλόσοφους, γλύπτες ή τραγικούς ποιητές σε τόσο μεγάλο βαθμό, όσο κυρίως πολεμιστές. Κατά την αρχαιότητα, οι Σπαρτιάτες είχαν οργανώσει όλη τους τη ζωή σύμφωνα με την ανάγκη τους να προστατευτούν, να επεκταθούν αλλά και να διατηρήσουν την εσωτερική αρμονία του κράτους, γι' αυτό και διεξήγαγαν συχνούς πολέμους. Κατά τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας η Μάνη ήταν αυτή που δεν υποδουλώθηκε και οι Μανιάτες έπαιξαν στη συνέχεια σημαντικό ρόλο στην εξέλιξη της Ελληνικής Επανάστασης, καθώς και στη νεώτερη ιστορία.

Δεν υπάρχει επίσημη καταγραφή για την προέλευση του όρου «Μάνη». Διάφορες εκδοχές για την ετυμολογία της λέξης αυτής συγχέουν την πραγματικότητα με τον μύθο. Μερικοί ισχυρίζονται ότι έχει τις ρίζες της στη λατινική γλώσσα, είτε από τη λέξη manus (χέρι), επειδή η περιοχή θύμιζε στους ναυτικούς χέρι είτε από τη λέξη manes (ψυχές) εξαιτίας της ύπαρξης της σπηλιάς του Άδη στο ακρωτήριο της περιοχής.¹⁸ Άλλοι ισχυρίζονται ότι το όνομά της προέρχεται από το επίθετο μανός (=αραιός, φαλακρός, άδενδρος) εξαιτίας του γυμνού και βραχώδους περιβάλλοντός της ή ότι ονομάστηκε έτσι από τον πατέρα του Κρόνου, Ουρανό, του οποίου το δεύτερο όνομα ήταν Μάνης.¹⁹ Ο συγγραφέας Αχ. Ξανθουλέας σε σχετικό άρθρο του αναφέρει μία σειρά εκδοχών για την προέλευση του ονόματος της Μάνης χωρίς ωστόσο να καταλήγει και ο ίδιος σε κάποιο συμπέρασμα.²⁰

Η Μάνη για πολλούς αιώνες θεωρούνταν αναπόσπαστο κομμάτι της Σπάρτης. Αναφορές σε χωριά της συναντώνται στον Όμηρο. Η ίδρυση του «Κοινού των Ελευθερολακώνων» (21 π.Χ.-300 μ.Χ) σηματοδοτεί το διαχωρισμό της από την υπόλοιπη Σπάρτη. Το 160 μ.Χ. ο Πausανίας είναι ο επόμενος που μιλάει για τις πόλεις. Το 395 μ.Χ. είναι πλέον ανεξάρτητη και μάλιστα καταφεύγουν εκεί Σπαρτιάτες πρόσφυγες.

Υπολογίζεται, σύμφωνα με ευρήματα, ότι η περιοχή αυτή κατοικείται εδώ και 1 εκατ. χρόνια. Μάλιστα, πρόσφατα βρέθηκαν οστά από σκελετό ανθρώπου

¹⁸ <http://www.e-istoria.com/p1.html>

¹⁹ http://www.mani.org.gr/kippoula/mani_proel/mani.htm

²⁰ http://axilxanthouleas.blogspot.gr/2012/05/blog-post_10.html

Νεάντερνταλ στο Γύθειο.²¹ Οι ιστορικές αναφορές μαρτυρούν ότι τελικά η Μάνη κατοικήθηκε από πολλές διαφορετικές φυλές, όπως τους Λέλεγες, τους Αχαιούς, τους Δωριείς, τους Σλάβους, τους πειρατές κ.ο.κ.

Κατά την περίοδο του Βυζαντίου χτίζεται το κάστρο της Μαΐνης, το οποίο κατοικείται από απόγονους των αρχαίων Ελλήνων και μέχρι και το 1248 έχει ολοκληρωθεί ο εκχριστιανισμός όλης της περιοχής. Σ' αυτό συνέβαλε και ο Όσιος Νίκων. Εκκλησίες είχαν αρχίσει ήδη να χτίζονται από τον 5^ο-6^ο αιώνα μ.Χ. Κατά τη βασιλεία των Παλαιολόγων στο Βυζάντιο, η Μάνη βρισκόταν συχνά στο επίκεντρο των εξελίξεων. Η περίοδος της Τουρκοκρατίας δεν την επηρεάζει όσο την υπόλοιπη Ελλάδα. Κάνοντας συμμαχίες και πολεμώντας συνεχώς, οι Μανιάτες κατάφεραν, όχι μόνο να μην είναι υπόδουλοι των Τούρκων, αλλά να συνεισφέρουν και αποτελεσματικά, όπου αυτό κρινόταν αναγκαίο. Το ανήσυχο πνεύμα τους και η τάση τους για απελευθέρωση σηματοδότησε και την αρχή της Ελληνικής Επανάστασης στις 17 Μαρτίου 1821 από τη Μάνη. Στις επόμενες δεκαετίες μέχρι και την απελευθέρωση της Ελλάδας από τους Γερμανούς, οι Μανιάτες παίζουν καθοριστικό ρόλο στην εξέλιξη των γεγονότων. Ο εμφύλιος όμως που ακολούθησε, διέλυσε την ενότητα της Μάνης και ανάγκασε αρκετούς κατοίκους να εγκαταλείψουν τα χωριά τους. Η εγκατάλειψη μεγάλου μέρους της Μάνης, καθώς και το γεγονός της δολοφονίας του Καποδίστρια, πρώτου κυβερνήτη του ανεξάρτητου ελληνικού κράτους, είχε ως άμεση συνέπεια να μην έχει καταλάβει ακόμα η Μάνη τη θέση που της αρμόζει στη σύγχρονη εκπαίδευση και ιστορία.^{22,23,24}

1.3 Δημογραφικά Στοιχεία

Η καταγραφή των στοιχείων της Μάνης δεν είναι μία εύκολη διαδικασία. Αρχικά, γιατί με τις διάφορες αλλαγές των νομοσχεδίων, έχει αλλάξει αρκετές φορές η δομή του δημογραφικού χάρτη. Επιπλέον, υπάρχει μια σύγχυση για το ποια μέρη του Ν. Λακωνίας θεωρούνται ότι ανήκουν στη Μάνη. Για μερικούς η Μάνη ξεκινάει από την Αρεόπολη, ενώ για άλλους και το Γύθειο θεωρείται ότι ανήκει στην ευρύτερη περιοχή

²¹ <http://www.tovima.gr/science/technology-planet/article/?aid=505580>

²² <http://www.e-istoria.com/p1.html>

²³ http://www.mani.org.gr/kippoula/istoria_manis/ist.htm

²⁴ <http://www.dimosoitilou.gr/gr/istoria/istoria.htm>

της. Επίσης τα χωριά της Μεσσηνιακής Μάνης και της διεκδικούν μια θέση στο χάρτη της περιοχής του κάστρου της Μαΐνης.

Γενικά, είναι κοινώς παραδεκτό, ότι ο πληθυσμός της περιοχής έχει μία μειωτική τάση η οποία οφείλεται, κατά κύριο λόγο, στο φαινόμενο της μετανάστευσης, αλλά και στο γεγονός ότι πρόκειται για ένα μέρος χωρίς τις απαραίτητες υποδομές για να κατοικήσει κάποιος μόνιμα. Δύο είναι τα κυριότερα κύματα μετανάστευσης που έχουν καταγραφεί στην περιοχή. Το πρώτο εντοπίζεται στη δεκαετία του 1670, όπου δύο οικογένειες μεταναστεύουν στην Ιταλία και στην Κορσική, ενώ το δεύτερο κύμα ξεκινάει από το τέλος του 19^{ου} αιώνα, με τους Μανιάτες να κατευθύνονται προς την υπόλοιπη Ελλάδα αλλά και την Αμερική, με αποτέλεσμα η Μάνη να αρχίζει πλέον να ερημώνει.²⁵

Σύμφωνα με την απογραφή του 2001 και μετά το σχέδιο Καλλικράτης, ο πληθυσμός της Ανατολικής Μάνης, της περιοχής με την οποία θα ασχοληθεί κατ'εξοχήν η μελέτη αυτή, έφτανε περί τους 17,157 κατοίκους, ενώ η έκταση του Δήμου, σύμφωνα με τα νέα δεδομένα, είναι 510.5 km² ²⁶ Τα αποτελέσματα από την απογραφή του 2011 δείχνουν ότι ο αριθμός των κατοίκων συνεχίζει να μειώνεται και να έχει φτάσει τους 13,005.²⁷

Πίνακας 1: Δημογραφική εξέλιξη πληθυσμού²⁸

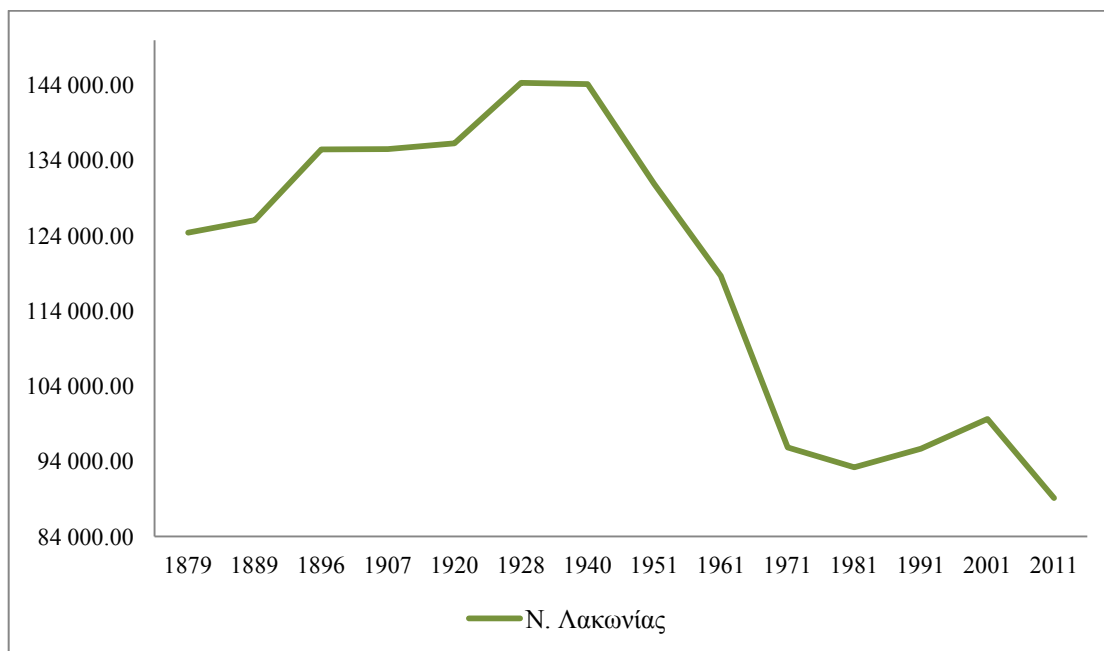
Χρονολογία	Ν. Λακωνίας	Επαρχία Γυθείου	Επαρχία Οιτύλου
1879	124,416	16,365	29,990
1889	126,088	17,297	28,632
1896	135,462	18,841	31,692
1907	135,526	19,561	28,859
1920	136,280	18,894	26,340
1928	144,336	20,751	25,842
1940	144,156	20,557	11,274
1951	130,898	16,918	7,507
1961	118, 661	14,505	5,788
1971	95,844	10,306	3,724
1981	93,218	9,386	4,092
1991	95,696	13,446	6,485
2001	99,637		
2011	89,138		

²⁵ <http://el.wikipedia.org/wiki/Μάνη>

²⁶ <http://www.anatolikimani.gov.gr/municipality/new-municipality.html>

²⁷ <http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/PAGE-census2011>

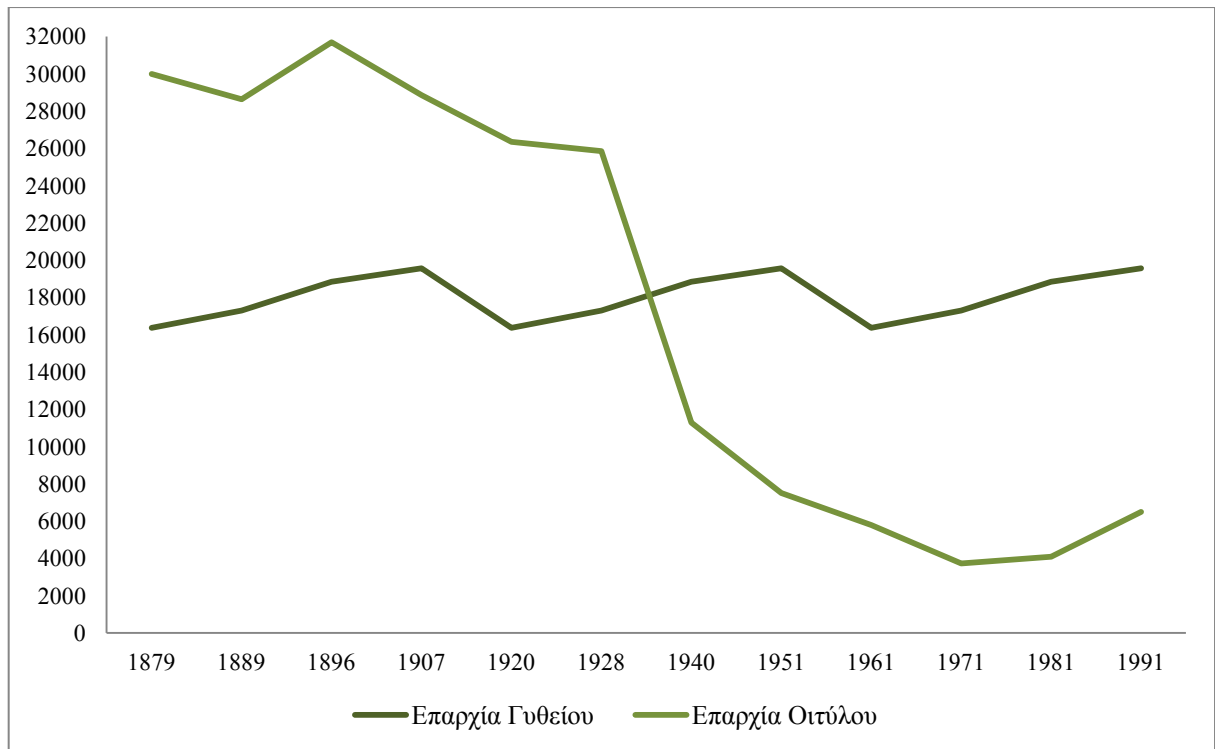
²⁸ <http://www.e-demography.gr/>

Γράφημα 1: Εξέλιξη Ν. Λακωνίας από το 1879-2011

Στο Γράφημα 1 φαίνεται η πορεία του πληθυσμού του Ν. Λακωνίας. Μέχρι και το 1940 παρατηρείται μία αυξητική τάση σε χαμηλούς ρυθμούς, ενώ στην απογραφή του 1951 οι κάτοικοι του Νομού έχουν αρχίσει να μειώνονται. Αυτό αποδεικνύεται και από τα ιστορικά στοιχεία, τα οποία αναφέρθηκαν πιο πάνω.

Το Γράφημα 2 που ακολουθεί αφορά στις δύο επαρχίες από τις οποίες αποτελείται η Μάνη κατά κοινή παραδοχή. Η επαρχία του Οιτύλου έχει μία εντόνως φθίνουσα τάση σε αντίθεση με την επαρχία του Γυθείου, από την οποία, ενώ δε λείπουν οι αυξομειώσεις, ο αριθμός του πληθυσμού κυμαίνεται στα ίδια επίπεδα. Πιθανότατα, αυτή η σχετική σταθερότητα να συνδέεται με το γεγονός ότι το Γύθειο διαθέτει λιμάνι το οποίο χρησιμοποιείται ανελλιπώς μέχρι και σήμερα.

Γράφημα 2: Εξέλιξη Πληθυσμού Επαρχιών Οιτύλου και Γυθείου

2ο Κεφάλαιο

Η αρχιτεκτονική των παραδοσιακών οικισμών

2.1 Στοιχεία παραδοσιακής αρχιτεκτονικής

2.1.1 Η έννοια της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής

Ως παραδοσιακή μπορεί να οριστεί η αρχιτεκτονική εκείνη η οποία χαρακτηρίζει τη χρονική περίοδο από τον 15^ο έως και τα μέσα του 20^{ου} αιώνα περίπου (διαφορετικά χρονικά όρια για κάθε περιοχή) και χρησιμοποιεί συγκεκριμένες τεχνικές και υλικά κατασκευής, μορφολογικές αρχές κ.λπ. Η παραδοσιακή αρχιτεκτονική είναι πλήρως εναρμονισμένη με το φυσικό περιβάλλον κάθε περιοχής, σε σχέση με τα υλικά που χρησιμοποιούνται, με τον προσανατολισμό των κτιρίων, την τοποθέτησή τους στο έδαφος, την κατασκευή τους για την προσαρμογή στις επικρατούσες κλιματικές συνθήκες κ.λπ. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι ότι σε πολλά από τα νησιά στην Ελλάδα κυριαρχεί το λευκό χρώμα στους τοίχους και τα επίπεδα δώματα ενώ στις περιοχές της ηπειρωτικής Ελλάδας χρησιμοποιούνται κυρίως οι ανεπίχριστες πέτρινες τοιχοποιίες, το ξύλο και οι επικλινείς στέγες.

Καθώς δεν υπάρχει σαφής ορισμός για τους παραδοσιακούς οικισμούς, εκείνος που τους περιγράφει καλύτερα είναι αυτός ο οποίος μιλά για: «κάθε οικιστικό σύνολο που διατηρεί, κατά το μάλλον ή ήττον, τον παραδοσιακό πολεοδομικό του ιστό και παραδοσιακά οικοδομήματα και στοιχεία».²⁹ Σε έναν οικισμό το παραδοσιακό τοπίο δεν το συνιστούν μόνο τα σπίτια, αλλά όλα τα κτίρια (σχολεία, δημόσιες υπηρεσίες κ.λπ.), καθώς επίσης και τα πλακόστρωτα μονοπάτια, τα καλντερίμια, οι εκκλησίες, τα γεφύρια, οι νερόμυλοι, οι κρήνες και ό,τι άλλο θυμίζει την εποχή εκείνη, όπου οτιδήποτε χτιζόταν, γινόταν με φυσικά υλικά και χωρίς να διαταράσσεται το φυσικό τοπίο.

Το χτίσιμο των παραδοσιακών οικισμών, οφείλεται σε συγκεκριμένες συντεχνίες μαστόρων. Υπήρχαν οι Ηπειρώτες μαστορες και οι Λαγκαδιανοί. Οι πρώτοι προέρχονταν από τα χωριά της Κόνιτσας, τα Τζουμέρκα και τους Χουλιαράδες.³⁰ Οι Λαγκαδιανοί ήταν από ένα μαστοροχώρι της Γορτυνίας και η αρχιτεκτονική τους

²⁹ <http://www.nomosphysis.org.gr/articles.php?artid=61&lang=1&catid=98>

³⁰ http://www.ntua.gr/MIRC/db/epirus_db/ARXITEKTONIKH/Mastores.htm

τεχνοτροπία λέγεται ότι επηρέασε όλο το Μοριά. Και στις δύο περιπτώσεις όμως η οργάνωση των μαστόρων ήταν η ίδια. Συγκροτούνταν σε μπουλούκια, τα οποία αποτελούνταν από μαστόρους όλων των ειδικοτήτων (τον πρωτομάστορα, τους τεχνίτες, χτίστες, τους τριότες και τα μαστορόπουλα ή ψυχογιούς), οι οποίοι ταξίδευαν σε διάφορες περιοχές της Ελλάδας και του εξωτερικού με σκοπό να βρουν εργασία και να χτίσουν τους οικισμούς, περίπου με τη μορφή που υπάρχουν σήμερα στην Ελλάδα.³¹ Οι μάστορες προσάρμοζαν τις τεχνικές τους στον εκάστοτε τόπο ωστόσο ήταν αδύνατον να μη δώσουν στοιχεία του πολιτισμού από τον οποίον προέρχονταν. Γι' αυτό δεν είναι λίγες εκείνες οι φορές που συναντώνται ομοιότητες μεταξύ οικισμών διαφορετικών περιοχών. Για την παραδοσιακή αρχιτεκτονική των νησιών το μόνο που είναι σίγουρο, όσον αφορά στην τεχνοτροπία που έχει χρησιμοποιηθεί, είναι ότι είναι επηρεασμένη και από τους ξένους κατακτητές τους.

Ένα μεγάλο μέρος των παραδοσιακών οικισμών που συναντώνται, είτε στις νησιωτικές περιοχές είτε στην ηπειρωτική Ελλάδα, εντοπίζεται κυρίως στα βουνά. Οι άνθρωποι, αξιοποιώντας τον ορεινό χαρακτήρα του τόπου τους, επέλεξαν να κατοικούν στα υψηλότερα σημεία και να «κρύβονται» κατά κάποιο τρόπο εκεί, με σκοπό να έχουν καλύτερη εποπτεία της περιοχής και να προστατεύονται από τις επιδρομές, είτε των πειρατών είτε άλλων εχθρών.

Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα φαίνεται στις εικόνες που ακολουθούν. Στην πρώτη παρατηρείται ότι στο ψηλότερο μέρος του νησιού είναι χτισμένη μία οχυρωμένη πόλη και τα υπόλοιπα σπίτια βρίσκονται περιμετρικά γύρω από αυτήν, ενώ στην επόμενη εικόνα τα σπίτια είναι «κρυμμένα» στην πλαγιά του βουνού και παρουσιάζουν κατά κάποιο τρόπο μια ομοιομορφία. Εδώ θα πρέπει να σημειωθεί ότι υπεύθυνος για το λευκό χρώμα των σπιτιών του Αιγαίου, είναι ο Μεταξάς. Πριν από τη μεταξική δικτατορία του 1936 τα σπίτια δε βάφονταν λευκά, αλλά είχαν το χρώμα των υλικών από τα οποία είναι κατασκευασμένα, αποτελώντας έτσι μια «φυσική περιβολή στρατιωτικής παραλλαγής» στο άδενδρο περιβάλλον, με σκοπό να προστατεύονται από τους πειρατές.³²

³¹ <http://www.stephanion.gr/langadianoi.htm>

³² <http://diocles.civil.duth.gr/links/home/database/kykladon/pr30ar.pdf>

Εικόνα 10: Αστυπάλαια³³

Εικόνα 11: Μακρινίτσα³⁴

³³ <http://astypalaia-island.gr/gr/>

³⁴ <http://www.panoramio.com/photo/8911489>

Οι μεμονωμένες κατοικίες εγκαταλείπονται και συγκεντρώνονται όλοι στα ορεινά κέντρα. Η οργάνωση των ορεινών οικισμών είναι απόρροια της ανάγκης των ανθρώπων για προστασία από τους εχθρούς. Η γεωγραφική απομόνωση των ορεινών περιοχών είχε ως άμεση συνέπεια και την κοινωνική. Το γεγονός αυτό συνέβαλε ώστε οι οικισμοί να δεχθούν λιγότερες επιρροές και να διατηρήσουν τον παραδοσιακό τους χαρακτήρα. Παρ' όλα αυτά, είναι απαραίτητο να σημειωθεί ότι παραδοσιακή αρχιτεκτονική αναπτύχθηκε και στα αστικά κέντρα, μόνο που εκεί χάθηκε πολύ νωρίς εξαιτίας των επιρροών που δέχονταν.

Σύμφωνα με τους Μπούρα και Φιλιππίδη (1989) η παραδοσιακή αρχιτεκτονική ακμάζει μέχρι και μετά το δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα στην ηπειρωτική Ελλάδα – Μακεδονία και Ήπειρο – και στα νησιά του Αιγαίου. Ενώ αντίθετα σε πολλές ορεινές περιοχές παραδοσιακά κτίσματα εξακολουθούν να χτίζονται μέχρι και τα μέσα του 20^{ου} αιώνα.

Η ελληνική παραδοσιακή αρχιτεκτονική μελετάται κυρίως από λαογράφους από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα.³⁵ Οι άνθρωποι, μέχρι πρότινος δεν εκτιμούσαν την πολιτιστική αξία των παραδοσιακών οικισμών και το κράτος με τη σειρά του δε φρόντισε να τα διατηρήσει. Αυτό έχει ως άμεσο αποτέλεσμα, σήμερα, πολλά παραδοσιακά κτίρια του παρελθόντος είτε να έχουν εγκαταλειφθεί είτε να έχουν χαθεί ολοκληρωτικά δίχως να έχουν αφήσει τίποτα πίσω τους.

2.1.2 Ο Βιοκλιματικός Σχεδιασμός και πώς αυτός εφαρμόζεται στην παραδοσιακή αρχιτεκτονική

Στη βιοκλιματική αρχιτεκτονική, ο σχεδιασμός των κτιρίων και των χώρων γενικότερα, γίνεται λαμβάνοντας υπ' όψη αρκετούς παράγοντες, όπως τις κλιματολογικές συνθήκες της περιοχής, το υψόμετρο κ.λπ. Σκοπός του βιοκλιματικού σχεδιασμού είναι οι βασικές ανάγκες, όπως η θέρμανση, η ψύξη και ο φωτισμός των κτιρίων να γίνονται με την αξιοποίηση της ηλιακής ενέργειας, της γεωθερμίας καθώς και άλλων περιβαλλοντικών πηγών.³⁶

³⁵ Ιδιαίτερα αξιόλογες είναι οι μελέτες που πραγματοποιεί η λαογράφος Αγ. Χατζημιχάλη. Αναλυτική παρουσίαση των σχετικών μελετών κάνει ο Δ. Φιλιππίδης: *Ιστορική αναδρομή*, στο: Ελληνική παραδοσιακή αρχιτεκτονική, τόμος 1, 1989, Αθήνα

³⁶ Βιοκλιματικός Σχεδιασμός στην Ελλάδα: Ενεργειακή απόδοση και κατευθύνσεις εφαρμογής, http://www.cres.gr/kape/education/bioclimate_brochure.pdf

Η Νιόβη Ν. Χρυσομαλλίδου, αναπληρώτρια καθηγήτρια στο ΑΠΘ, σε αντίστοιχη αναφορά της για τις τεχνικές εξοικονόμησης ενέργειας στον κτιριακό τομέα αναφέρει, συγκεκριμένα, ότι ο ενεργειακός σχεδιασμός έχει ως μοναδικό στόχο να διασφαλίσει αποδεκτές εσωκλιματικές συνθήκες με τη σωστή θερμική συμπεριφορά του κτιρίου - χειμώνα καλοκαίρι - και συνεπώς να περιορίσει την κατανάλωση ενέργειας, με όλα τα οφέλη που αυτό συνεπάγεται, οικονομικά, περιβαλλοντικά με τη μείωση των εκπομπών CO₂, ποιότητα ζωής κ.λπ. Ο παραπάνω στόχος στην περίπτωση της βιοκλιματικής αρχιτεκτονικής επιτυγχάνεται με καθαρά σχεδιαστικούς χειρισμούς, ή με διάφορες τεχνικές στην κατασκευή του κτιρίου, περιορίζοντας μ' αυτόν τον τρόπο την εξάρτηση από το μηχανολογικό εξοπλισμό για τη θέρμανση ή ψύξη των κτιρίων.³⁷

Αν παρατηρήσει κανείς την Ελλάδα, δε θα δει μία ενιαία αρχιτεκτονική. Αυτό οφείλεται καθαρά στη διαφορετικότητα του ανάγλυφου που συναντάται σε όλη τη χώρα. Σε κάθε περιοχή έχει αναπτυχθεί συγκεκριμένος τύπος χτισίματος των κτιρίων ανάλογα με τις ανάγκες της αλλά και τους διαθέσιμους φυσικούς της πόρους.

Στις Κυκλάδες για παράδειγμα χαρακτηριστική είναι η μειωμένη χρήση του ξύλου, καθώς δεν υπάρχει σε αφθονία. Τα ανοίγματα από την άλλη, επιλέγονται να κατασκευάζονται μικρά εξαιτίας της έντονης ηλιοφάνειας που επικρατεί καθώς και των δυνατών αέρηδων. Σε όλα τα σπίτια θα δει κανείς ένα παραθυράκι, στη βόρεια πλευρά, για να επιτυγχάνεται ο δροσισμός το καλοκαίρι και να μην παγώνει το σπίτι το χειμώνα. Η ζέστη και ο φωτισμός του ήλιου, ωστόσο, αξιοποιούνται με το χτίσιμο των κατοικιών με νοτιοανατολικό προσανατολισμό.^{38,39} Σπάνια συναντώνται επικλινείς στέγες στις νησιωτικές περιοχές. Συνήθως είναι επίπεδες και ως στόχο έχουν τη συγκέντρωση του νερού της βροχής το οποίο καταλήγει στις στέγες μέσα από λούκια.

Σε αντίθεση έρχονται οι κατασκευές στις ορεινές περιοχές όπου η πέτρα και το ξύλο είναι τα υλικά που χρησιμοποιούνται σε μεγαλύτερο βαθμό. Συγκεκριμένα η τοιχοποιία των κτιρίων γίνεται με σχιστόλιθους ή ασβεστόλιθους και οι στέγες είναι επικλινείς και κατασκευάζονται από ξύλο. Ο τρόπος με τον οποίο είναι δομημένη και κατασκευασμένη η στέγη δεν έχει μόνο ως στόχο την προστασία της από το νερό της βροχής και από τα χιόνια, αλλά εξυπηρετεί και τη λειτουργικότητα της καθημερινής ζωής των ανθρώπων. Οι επικλινείς στέγες προστατεύουν από τη βροχή και τον ήλιο

³⁷ Βιοκλιματική Αρχιτεκτονική – Τεχνικές Εξοικονόμησης Ενέργειας στον Κτιριακό Τομέα, Νιόβη Ν. Χρυσομαλλίδου, <http://www.tee.gr/online/afieromata/2002/2196/vioclimate.shtml>

³⁸ <http://diocles.civil.duth.gr/links/home/database/kykladon/pr30ar.pdf>

³⁹ <http://www.ethnos.gr/article.asp?catid=22733&subid=2&pubid=4244805>

με αποτέλεσμα τα παράθυρα να σκιάζονται με ανοιχτά τα πατζούρια και το σπίτι να αερίζεται και να φωτίζεται. Οι επίπεδες στέγες ή επίπεδα δώματα χρησιμοποιούνται για τη συλλογή του νερού της βροχής το οποίο με λούκια κατέληγε στις στέγες όπου και αποθηκευόταν.⁴⁰

Αυτού του είδους την αρχιτεκτονική την αντικατέστησαν οι νέες μέθοδοι μερικές δεκαετίες πριν. Οι άνθρωποι θεώρησαν πως με τον εκσυγχρονισμό των κατοικιών τους θα βελτίωναν το βιοτικό τους επίπεδο. Δεν υπολόγισαν όμως τις επιπτώσεις μιας τέτοιας ενέργειας στον περιβάλλοντα χώρο. Με τα χρόνια δημιουργήθηκαν αχανής τσιμεντουπόλεις, με ελάχιστο πράσινο, οι οποίες με τον έναν ή τον άλλον τρόπο μολύνουν και επιβαρύνουν το περιβάλλον. Για παράδειγμα, η ολοένα και αυξανόμενη κατανάλωση ενέργειας με σκοπό τη θέρμανση, το δροσισμό αλλά και το φωτισμό των εσωτερικών χώρων αποτελεί σοβαρό πρόβλημα. Έτσι, σήμερα κατασκευάζονται βιοκλιματικά κτίρια στα οποία αξιοποιούνται τόσο τα ενεργητικά όσο και τα παθητικά συστήματα οικοδόμησης, διορθώνοντας τα λάθη και τις αβλεψίες του παρελθόντος. Αντίθετα, ο όρος «βιοκλιματικό» αναφορικά με την παραδοσιακή αρχιτεκτονική χρησιμοποιείται για να περιγράψει το γεγονός ότι οι άνθρωποι έχτιζαν με βάση το κλίμα, τον προσανατολισμό της περιοχής κ.λπ. χωρίς όμως να διαθέτουν τα αντίστοιχα τεχνολογικά μέσα και τις γνώσεις για την επίτευξη του στόχου αυτού.

2.1.3 Αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά παραδοσιακών οικισμών Μάνης

Καθώς η Μάνη αφορά σε μία ευρεία περιοχή, συναντώνται οργανωμένοι παραδοσιακοί οικισμοί διάσπαρτοι σε όλη της την έκταση. Χαρακτηριστικό στοιχείο όλων αυτών των οικισμών είναι οι πέτρινοι πύργοι. Ψηλά επιβλητικά κτίρια, λιτά, χωρίς ιδιαίτερη φροντίδα της αισθητικής, τους χρησιμοποιούνταν, όχι μόνο ως κατοικίες, αλλά και ως φρούρια για να τους προστατεύουν από τους εχθρούς. Γι' αυτό άλλωστε δεν έχει δοθεί ιδιαίτερη βαρύτητα στην αισθητική τους, αλλά κυρίως στην πρακτικότητα και στη λειτουργικότητά τους.

Πιστεύεται ότι η κατασκευή τους είναι επηρεασμένη από πύργους της Ιταλίας, όπως του San Gimignano αφού πολλοί ήταν οι Μανιάτες που αποίκησαν στη γειτονική Ιταλία.⁴¹ Στις παρακάτω εικόνες είναι φανερή η ομοιότητα των πύργων στις

⁴⁰ http://www.ntua.gr/MIRC/db/epirus_db/ARXITEKTONIKH/Perivallontikes%20parametroi.htm

⁴¹ <http://www.mani.org.gr/arhitektoniki/pir/pirgoi.htm>

δύο χώρες, διατηρώντας παρ' όλα αυτά ο κάθε οικισμός τον χαρακτήρα της περιοχής στην οποία ανήκει.

Εικόνα 12: Πυργόσπιτα Μάνης⁴²

Εικόνα 13: Πύργοι στο San Gimignano⁴³

⁴² <http://www.localit.gr/?p=12373>

Στο παράρτημα παρατίθεται σχετικός πίνακας όπου αναγράφονται οι χαρακτηρισμένοι παραδοσιακοί οικισμοί από το 1978 έως και το 1998 ολόκληρου του Νομού Λακωνίας.

Το κάστρο της Μαΐνης εκτείνεται από τον Ταύγετο μέχρι και το ακρωτήριο Ταΐναρο. Σύμφωνα με στοιχεία του αρχιτέκτονα Γιάννη Σαΐτα, ο οποίος έχει ασχοληθεί ενδελεχώς με την αρχιτεκτονική και την πολεοδομία της Μάνης, ο ευρύτερος οικισμός της Μάνης έχει μήκος 75 km και μέσο πλάτος 12,5 km κατέχοντας έτσι το 1/23 της Πελοποννήσου. Η σημερινή εικόνα της Μάνης δεν είναι και αυτή που την αντιπροσωπεύει. Σε καταγραφές του 16^{ου} αιώνα αναφέρονται εκατοντάδες οικισμοί, ενώ μέχρι και την έναρξη της Ελληνικής Επανάστασης ο πληθυσμός κυμαινόταν στους 40.000 κατοίκους. Ο Γιάννης Σαΐτας στον πρόλογο του βιβλίου του «Μάνη, ελληνική παραδοσιακή αρχιτεκτονική» αναφέρει ότι μετά την απογραφή του 1971 της ΕΣΥΕ από τους 220 οικισμούς το 78% καταγράφονται ως «αξιόλογοι παραδοσιακοί οικισμοί». Το 1978 το ΥΠΕΧΩΔΕ με το ΠΔ 19-10-1978 – ΦΕΚ 594/Δ/13-11-1978 «Περί χαρακτηρισμού ως Παραδοσιακών Οικισμών τινών του Κράτους και καθορισμού των όρων και περιορισμών δομήσεως των οικοπέδων αυτών» χαρακτηρίζει ως παραδοσιακά 69 χωριά της Μάνης, το 31% των οικισμών της περίπου. Η εγκατάλειψη της υπαίθρου όμως δεν άφησε ανεπηρέαστη και την περιοχή της Μάνης. Το 19^ο αιώνα ο πληθυσμός της Μάνης αντιπροσώπευε το 1/10 της Πελοποννήσου ενώ σήμερα έχει μειωθεί στο 1/45.⁴⁴ Ο μετοικισμός στις ορεινές περιοχές ξεκίνησε στα τέλη των αρχαίων χρόνων και στις αρχές της Παλαιοχριστιανικής περιόδου (4^{ος}-6^{ος} μ.Χ. αι.) για να γίνει πιο έντονος κατά τον 7^ο και 8^ο αιώνα. Οι λόγοι που οδήγησαν τους πληθυσμούς σε αυτές τις μετακινήσεις, ήταν για να προστατευτούν από τις επιθέσεις που δέχονταν είτε από την ξηρά, είτε από τη θάλασσα. Εχθροί της Μάνης ήταν οι Άραβες αλλά και οι Σλάβοι. Οι αποικίες που δημιουργήθηκαν στις περιοχές αυτές ήταν οι πυρήνες για τους οικισμούς που θα ακολουθούσαν και είχαν κατά κάποιο τρόπο την αυτονομία τους.⁴⁵

Η ζωή των Μανιατών ήταν ανέκαθεν δύσκολη. Οι συνθήκες διαβίωσής τους δε μπορούν να συγκριθούν με αυτές των υπόλοιπων Ελλήνων. Ήταν άνθρωποι που η επιβίωση ήταν αυτό που είχαν ως καθημερινό τους στόχο και γι' αυτό οι οικισμοί που οργάνωναν ήταν λιτοί. Κατά την ύστερη Βυζαντινή περίοδο (13^{ος} – 15^{ος} αι. μ.Χ.)

⁴³ <http://www.canneta.com/biologic-wines-san-gimignano>

⁴⁴ Γιάννης Κ. Σαΐτας (2001) *Μάνη, ελληνική παραδοσιακή αρχιτεκτονική*. Εκδ. Μέλισσα, Αθήνα.

⁴⁵ Γιάννης Κ. Σαΐτας (1983) *Μάνη: Οικιστική και αρχιτεκτονική εξέλιξη στους μέσους και νεότερους χρόνους*. Αθήνα

οργανώνονται συνοικισμοί αποτελούμενοι από 5-30 τυπικά μεγαλιθικά σπίτια, υπόγειες στέρνες, περίβολους, πολεμικούς πύργους και εκκλησία με νεκροταφείο. Ο Γ. Σαΐτας (1983) περιγράφει τα σπίτια ως εξής: «Τα σπίτια είναι μακρόστενα ορθογωνικά με εξωτερικές διαστάσεις: πλάτος 4,5-7μ. και μήκος 10-14μ. Τα πάχη των τοίχων είναι μεγάλα από 1-2μ., ώστε ο εσωτερικός θάλαμος έχει πλάτος 1,8-3μ. και μήκος 7-10μ. Στο ίσιωμα τα σπίτια είναι μονόροφα, με σταθερό προσανατολισμό (οι μακριές πλευρές στρέφονται προς βορρά και νότο) και έχουν, συνήθως στη νότια πλευρά, χαμηλή είσοδο (πλατυμέτωπα κτίρια). Στις πλαγιές τα σπίτια κτίζονται κάθετα στο πρανές ώστε να εξασφαλίζουν μικρό χαμηλό κατώγι με ανεξάρτητη είσοδο. Η μεγαλιθική δόμηση είναι εξαιρετικά χαρακτηριστική καθώς γίνεται με μεγάλους αλάξυτους ή αδρά κατεργασμένους ογκόλιθους που ζυγίζουν εκατοντάδες κιλά. Οι τοίχοι χτίζονται σε δύο παρειές (μέσα – έξω) από τις οποίες οι εξωτερικές διαμορφώνονται με σκάρπα (κλίση 5%-15%). Τα ανοίγματα των χώρων γεφυρώνονται με μεγάλα μονολιθικά δοκάρια (πλέκτουρα ή μακρόνια) συχνά εδραζόμενα σε σειρές λίθων που επεξέχουν. Τα κενά μεταξύ των ογκόλιθων συμπληρώνονται με μικρές πέτρες. Οι μακρόστενες υπόγειες στέρνες (πλάτους 1,6-2,6 μ., μήκους 4-12 μ., βάθους 2-2,5 μ.) καλύπτονται με τον ίδιο τρόπο.» Οι κατασκευές αυτές ήταν οι πρόγονοι των μετέπειτα μανιάτικων σπιτιών.

Αργότερα, στις περιοχές στις οποίες παρατηρήθηκε εμπορική δραστηριότητα, τους οικισμούς συγκροτούσαν αξιόλογες κατοικίες, κρήνες και εκκλησίες. Αυτό συνέβαινε ως επί τω πλείστον στο Βορρά, ενώ οι νότιες περιοχές της Μάνης παρέμειναν με τους πολεμικούς οικισμούς τους. Ο Γ. Σαΐτας (1983) γράφει συγκεκριμένα για τη σχέση του Βορρά με το Νότο. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να διευκρινιστεί πως Βορράς είναι η Μεσσηνιακή Έξω Μάνη και η Βόρεια προσηλιακή ενώ Νότος η Μέσα αποσκιερή Μάνη και η Νότια προσηλιακή Μάνη.

Εικόνα 14: Μάνη: Τοπικές διαμερίσεις⁴⁶

Συνεχίζοντας, ο Γ. Σαΐτας σχολιάζει τα κοινά χαρακτηριστικά που συναντώνται στους οικισμούς της Μάνης. Αυτά ήταν: α) η επιλογή για την εγκατάσταση της ενδοχώρας με στρατηγικά κριτήρια, β) η δομή γινόταν κατά μαχαλάδες γενιών, γ) ο χαρακτήρας των οικισμών ήταν οχυρός και δ) τα λιθόκτιστα σπίτια και οι πύργοι.

Ο Βορράς όντας πλουσιότερος διαθέτει σπίτια κατασκευασμένα με υλικά όπως, ξυλεία, ασβέστη, κεραμίδια. Ο τύπος των σπιτιών ήταν κοινός με αυτός του Νότου, αν και στο Βορρά συναντώνται κτίρια επηρεασμένα από την οθωμανική εποχή, όπως οι πύργοι, οι εκκλησίες, τα κωδωνοστάσια και οι κρήνες.

Όσον αφορά στο Νότο, κυριαρχεί το απλό σταθερό σπίτι, προϊόν αργής εξέλιξης του αρχικού πρότυπου. Το τυπικό αυτό σπίτι αποτελείται απ' τον κύριο μακρόστενο διώροφο όγκο με το κατώγι (για τα ζώα) και το ανώι. Έχει συνήθως σταθερό προσανατολισμό, φαρδείς τοίχους, λίγα ανοίγματα, πολεμίστρες, ζεματίστρες κλπ. Οι καλύψεις στα κατώγια γίνονται στις πιο πρωτόγονες περιπτώσεις με λίθινα δοκάρια αλλά και με θόλους-καμάρες ξερολιθιά ή με ασβέστη. Τα ανώγια σκεπάζονται είτε με δώμα – τα πιο πρωτόγονα (όπου ξύλινα δοκάρια φέρουν πέτρινες πλάκες και αργιλικό

⁴⁶ Γιάννης Κ. Σαΐτας, «Μάνη: Οικιστική και αρχιτεκτονική εξέλιξη στους μέσους και νεότερους χρόνους», σελίδα 81, Αθήνα 1983

χώμα) είτε με δίρριχτη στέγη (όπου απλός ξύλινος σκελετός φέρει καλάμια, που στον Νότο στρώνονται με λεπτές ασβεστολιθικές πλάκες και στον Βορρά με κεραμίδια). Συχνά ένας μονώροφος λιακός (με οριζόντια ή θολωτή κάλυψη) χτίζεται κατά μήκος της πλευράς που έχει τις εισόδους. Η αυλή με τα προκτίσματα και τη στέρνα, συμπληρώνει την κατοικία. Μετά το 1750, με την προοδευτική διάδοση του ασβέστη, τα νεκρά φορτία μειώνονται, οι ωφέλιμες επιφάνειες και το ύψος αυξάνουν.

Στον Βορρά, τα προεπαναστατικά οχυρά (περιτειχισμένα ή μη) των μπέηδων και των κυρίαρχων καπετάνιων αποτελούν μια ιδιαίτερη κατηγορία διακεκριμένων κατασκευών.. Περιλαμβάνουν ένα ισχυρό ψηλό πύργο (εξωτ. διαστάσεων 5 έως 6μ. x 6 έως 9μ. και ύψους 10-18μ.), μια ή περισσότερες αξιόλογες κατοικίες και στους περίβολους των τειχισμένων συγκροτημάτων δεξαμενές νερού, αποθήκες εφοδίων, λιοτρίβι, εκκλησία. Ειδικά μελετημένες διατάξεις και πολεμικές κατασκευές (επάλλξεις, πυργίσκοι, «κλουβιά», ζεματίστρες, πολεμίστρες κλπ.) κάνουν τα κτίρια αυτά ισχυρούς προμαχώνες και ταυτόχρονα σύμβολα της νίκης και επιτυχίας που κόμισαν οι κάτοχοί τους με την απόκτηση και διαχείριση σημαντικής περιουσίας.

Αντίθετα από το Βορρά, συνεχίζοντας για τον Νότο, ο συγγραφέας αναφέρει ότι παρόμοια συγκροτήματα απαντούν μόνον στις μεθοριακές βόρειες περιοχές ενώ νοτιότερα, τόσο αποσκιερά όσο και προσηλιακά, απαντούν οι γειτονιές και τα οχυρά συγκροτήματα των γενιών και των κλάδων τους που προκύπτουν απ' την μελετημένη παράθεση των οικογενειακών σπιτιών. Οι ισχυρές γενιές σε στρατηγική θέση διαθέτουν τον συλλογικό πολεμικό πύργο. Με τετράγωνη ή ορθογωνική κάτοψη και με προοδευτικά μειούμενα πάχη τοίχων, ο πύργος με 2-3 ορόφους και τειχισμένο δώμα έφθανε σε ύψος 8-11μ. αρχικά, έως 14-15μ. κατόπιν. Στους παλαιότερους πύργους οι καλύψεις των χώρων γίνονταν με μακρόνια, κατόπιν με θόλους και ξύλινες κατασκευές. Τα κτίρια, εφαπτόμενα ή σε μικρές μεταξύ τους αποστάσεις όριζαν μια συγκεκριμένη περιοχή (σύγγρα) που είχε το όνομα της γενιάς ή του κλάδου και περιλάμβανε την ρούγα, την ιδιαίτερη εκκλησία, το νεκροταφείο. Ο πυρήνας – σπίτι και αυλή – αντιστοιχεί στην πρωτογενή μονάδα ιδιοκτησίας, την οικογένεια (φαμίλια) που μεταβιβάζει κληρονομικά την περιουσία της στα αρσενικά μόνον μέλη. Τα σπίτια των οικογενειών των νέων αρσενικών μελών χτίζονται δίπλα στα συγγενικά (πατροτοπική εγκατάσταση) επιφέροντας την κτιριακή πύκνωση και δημιουργώντας τα χαρακτηριστικά συγκροτήματα. Άθροισμα από τέτοια συγκροτήματα σχηματίζουν τον μαχαλά ή τους μαχαλάδες του συνοικισμού, που σε αντίθεση με τον Βορρά

χαρακτηρίζεται απ' την έλλειψη κοινόχρηστων λειτουργιών (που αλλού θα είχαν ζωτική σημασία: πλατεία, καφενεία, μαγαζιά κλπ.).

Τις περιόδους 1830 – 1870 και 1870 – 1912 παρατηρούνται αρχιτεκτονικές αναπροσαρμογές, είτε με το χτίσιμο νέων κτιρίων (νέες αγροικίες – ξεμόνια, λιοτρίβια, εργαστήρια, μαγαζιά, καφενεία, αποθήκες, εμπορικά, ξενοδοχεία), είτε με την ανακαίνιση των ήδη υπαρχόντων (προσθήκη ορόφων ή άλλων προκτισμάτων, εισαγωγή του ασβέστη ως υλικού με σκοπό να βελτιωθεί ο τρόπος κατασκευής και να αναμορφωθεί η όψη των κτιρίων). Και ενώ ο Βορράς συνεχίζει να εξελίσσεται και να επηρεάζεται από τις γύρω περιοχές, ο Νότος παραμένει «πιστός» στο παρελθόν. Ο Σαΐτας αναφέρει πως μέχρι και το 1870 η κατοχή πολεμικών πύργων ήταν ακόμη υψίστης σημασίας. Οι εσωτερικές διαστάσεις των νέων πύργων παραμένουν ίδιες, μειώνεται το πάχος των τοίχων και αυξάνεται το ύψος τους, αγγίζοντας τα 17-20m. Στην κάτοψη, οι παλιές κατοικίες διατηρούν τις παλιές εξωτερικές διαστάσεις, ωστόσο, αυξάνονται οι όροφοι στους 3 ή και 4. Οι πύργοι αυτοί αποτελούν τις κατοικίες και ξεπερνούν σε ύψος τους πολεμικούς. Οι τοίχοι τους είναι κατακόρυφοι με πελεκημένες πέτρες και πολύ ασβεστοκονίαμα, διπλοτοίχι. Τα αγκωνάρια και τα πλαίσια των ανοιγμάτων ήταν από καλοδουλεμένα μάρμαρα, συχνά διακοσμημένα με απλά ή σύνθετα ανάγλυφα και χαράγματα. Οι πόρτες και τα παράθυρα αυξήθηκαν σε αριθμό και διαστάσεις.

Την περίοδο 1912 – 1940 αρχίζει να εγκαταλείπεται η παραδοσιακή αρχιτεκτονική. Εισάγονται νέα υλικά, εφαρμόζονται νέες τεχνολογίες για τη Μάνη και στο σύνολο δείχνουν να δέχονται επιρροές και από την υπόλοιπη Ελλάδα. Μόλις μερικές δεκαετίες πίσω χτίστηκαν στη Μάνη κοινοτικοί ναοί, σχολεία, λιθόστρωτες πλατείες και καλντερίμια.⁴⁷

2.1.4 Κόστος και υλικά κατασκευής παραδοσιακής οικοδόμησης στη Μάνη

Σχετική με το αντικείμενο έρευνα διεξήχθη το Δεκέμβριο 2013 και για τις ανάγκες της ερωτήθηκαν από τη συντάκτρια της παρούσας μεταπτυχιακής εργασίας άτομα που δραστηριοποιούνται επαγγελματικά στο χώρο της οικοδομής. Συγκεκριμένα, τα ερωτηθέντα άτομα είναι εξειδικευμένα στο χτίσιμο της πέτρας και στις λοιπές εργασίες που απαιτούνται για την ολοκλήρωση μίας τέτοιας κατασκευής.

⁴⁷ Γιάννης Κ. Σαΐτας, «Μάνη: Οικιστική και αρχιτεκτονική εξέλιξη στους μέσους και νεότερους χρόνους», Αθήνα 1983

Το συμπέρασμα που προκύπτει είναι ότι αν και διανύουμε περίοδο οικονομικής κρίσης το κόστος κατασκευής παραμένει υψηλό.

Τα πέτρινα κτίσματα είναι ως επί τω πλείστον διώροφα και τα κύρια υλικά τους είναι η πέτρα και το ξύλο. Η πέτρα αφθονεί στην περιοχή. Το κόστος για το χτίσιμο με πέτρα είναι 80 €/m². Το πάχος του τοίχου ξεκινάει από τα 65cm. Η πλάκα του πρώτου ορόφου στοιχίζει και αυτή 80 €/m² ενώ η σκεπή που είναι με κεραμίδια 110 €/m². Τα παράθυρα είναι κατασκευασμένα από ξύλο καθώς και οι πόρτες. Το κόστος των κουφωμάτων κυμαίνεται από 400 – 600 € ενώ για την κάθε πόρτα 1200 €.

Το παραδοσιακό σπίτι δε χρειαζόταν εκσκαφές, βάσεις τσιμέντου και συνδετήρια δοκάρια, όπως απαιτεί η σύγχρονη τεχνική οικοδόμησης. Ένα τέτοιο κτίριο είχε ως φέροντα οργανισμό την πέτρα και δεν είχε πολλά κουφώματα, με αποτέλεσμα το κόστος κατασκευής να διατηρείται αρκετά πιο χαμηλό από ένα σπίτι σύγχρονων προδιαγραφών που θα είχε πιο πολλές πόρτες και παράθυρα.

Αντίθετα, σήμερα παρατηρείται ότι στη Μάνη οικοδομούνται κτίρια τα οποία έχουν θεμέλια και φέροντα οργανισμό από μπετόν και η πέτρα προστίθεται μετά. Αυτό, καθώς και το γεγονός ότι έχουν συγκριτικά με τα αμιγώς παραδοσιακά κτίρια αυξημένο αριθμό κουφωμάτων, ανεβάζει κατά πολύ το συνολικό κόστος.

Συνοψίζοντας, το παραδοσιακό πέτρινο σπίτι είναι μια ακριβή κατασκευή, αλλά όχι πολύ πιο ακριβή από ένα συμβατικό, αν αναλογιστεί κανείς τις προαναφερθείσες παραμέτρους. Στην περίπτωση που το συμβατικό δε χρειάζεται εκσκαφές, βάσεις τσιμέντου και συνδετήρια δοκάρια, τότε το κόστος του μπορεί να φτάσει και 40% λιγότερο, όπως προέκυψε από την ανωτέρω έρευνα.

2.1.5 Αλλοιώσεις στο σκηνικό της Μάνης

Ο επισκέπτης της Μάνης θα παρατηρήσει ένα ιδιότυπο τοπίο το οποίο κατά τόπους εμφανίζει ομοιογένεια, κρυμμένο στα βουνά της Λακωνίας, με τα πυργόσπιτα να προκαλούν δέος και να τραβάνε την προσοχή του εξαιτίας του πρωτόγνωρου και του μοναδικού. Ακόμα και οι ερειπωμένοι πύργοι στο μάτι του επισκέπτη φαντάζουν αλλιώς, δείχνουν να κουβαλάνε ολόκληρη την ιστορία πάνω τους. Στην πραγματικότητα όμως, τα ερείπια δηλώνουν εγκατάλειψη και αδιαφορία από την τοπική κοινωνία και το κράτος.

Τα προβλήματα που έχουν επιφέρει αυτήν την τόσο έντονη φθορά στα πυργόσπιτα είναι, αφενός το κληρονομικό δίκαιο που επικρατεί στη Μάνη (ο πύργος

να ανήκει στα αρσενικά της κάθε οικογένειας και επιπλέον ο κάθε πύργος να αντιστοιχεί σε παραπάνω από μία οικογένειες) και αφετέρου η ερήμωσή της εξαιτίας της μετακίνησης των κατοίκων της στις μεγάλες πόλεις.

Στα παραπάνω έρχονται να προστεθούν, το αυξημένο κόστος συντήρησης ή και κατασκευής ενός τέτοιου πύργου, αλλά και η ανάγκη των ανθρώπων να κάνουν πιο εύκολη τη ζωή τους χωρίς να υπολογίζουν το πόσο μπορεί να επηρεάσει την πολιτιστική κληρονομιά, ένας τσιμεντένιος δρόμος, για παράδειγμα, στη μέση του παραδοσιακού οικισμού.

Εδώ είναι αναγκαίο να αναφερθούν κάποια στοιχεία που αποδεικνύουν πόσο σημαντικό είναι να συντηρηθεί η Μάνη ως «*Ανοιχτό Μουσείο*». Από τους 118 συνολικά χαρακτηρισμένους παραδοσιακούς οικισμούς ολόκληρης της Πελοποννήσου οι 96 ανήκουν στη Μάνη (Μέσα Μάνη και Κάτω Μάνη: 94, Έξω Μάνη: 2). Ο αριθμός των Βυζαντινών εκκλησιών αγγίζει τις 1000.⁴⁸ Επομένως είναι προφανείς οι λόγοι που κάνουν επιτακτική ανάγκη τη διαφύλαξη της πολιτιστικής κληρονομιάς της περιοχής.

Στη συνέχεια παρατίθεται ένα χαρακτηριστικό δείγμα εικόνων από όλη την περιφέρεια της Μάνης στις οποίες είναι διακριτή η εγκατάλειψη και η αδιαφορία του κράτους σε αυτά τα πολιτιστικά μνημεία.

Εικόνα 15: Πύργος του Κουμουνοδούρου⁴⁹

Εικόνα 16: Πύργος του Κιτρινιάρη - Ξανθέα⁵⁰

⁴⁸ http://www.mani.org.gr/fonimanis/2000/2_2000katastr_oikismon.htm

⁴⁹ <http://www.dimosdytikismanis.gr/quide/αξιοθέατα/μανιάτικοι-πύργοι/>

⁵⁰ <http://www.dimosdytikismanis.gr/quide/αξιοθέατα/μανιάτικοι-πύργοι/>

Εικόνα 17: Άνω Μπουλαριοί - Πέπο Παναγία - Πύργος Δυρού – Βαχός⁵¹

2.1.6 Τουριστική ανάπτυξη: Η συμβολή της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής

Η ανάπτυξη μίας περιοχής εξαρτάται από παράγοντες, όπως τον πρωτογενή τομέα, τον τουρισμό, τον πολιτισμό. Ο πολιτισμός και ο τουρισμός είναι δύο παράμετροι με αμφίδρομη σχέση. Ο πολιτισμός προάγει και ενισχύει τον τουρισμό και ο τουρισμός αντίστοιχα προωθεί τον πολιτισμό. Μέρος του πολιτισμού αποτελεί και η αρχιτεκτονική, μοντέρνα και παραδοσιακή, η αξιοποίηση της οποίας μπορεί να φέρει ανάπτυξη μέσω του τουρισμού. Η Γιαννακοπούλου (2012) στη διδακτορική της διατριβή αναφέρει ότι «το κτισμένο περιβάλλον αποτελεί εν δυνάμει αναπτυξιακό πόρο με την έννοια ότι η ιστορική του διάσταση και η πολιτιστική του αξία προσελκύουν σημαντικό τουρισμό».⁵²

Οι έννοιες «διακοπές» και «τουρισμός» στην Ελλάδα είναι ισχυρά συνδεδεμένες με το καλοκαίρι, τα νησιά και τις παραλίες, λόγω της γενικότερης πολιτικής της

⁵¹ <http://www.dimosoitilou.gr/>

⁵² Γιαννακοπούλου Στ. (2012). *Αποτίμηση της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής των ορεινών περιοχών με μεθόδους Περιβαλλοντικής Οικονομίας* Διδακτορική Διατριβή, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο. Σχολή Μηχανικών Μεταλλείων – Μεταλλουργών.

χώρας στον τομέα του τουρισμού. Τα τελευταία χρόνια μία άλλη μορφή τουρισμού έρχεται να δώσει το παρόν, ο αγροτουρισμός⁵³. Ο λόγος που οδήγησε τα κράτη σε αυτό το είδος τουρισμού είναι η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, η αξιοποίηση της υπαίθρου και ταυτόχρονα μία ανάγκη της εποχής για την προστασία και διαφύλαξη του περιβάλλοντος. Με σεβασμό προς τη φύση και την παράδοση, ο αγροτουρισμός προβάλλει τις ομορφιές του κάθε τόπου.

Ο αγροτουρισμός είναι συνδεδεμένος με την Τοσκάνη, η οποία πρώτη διέκρινε την αξία του για την ενίσχυση της ανάπτυξης της υπαίθρου. Στις αρχές της δεκαετίας του '80 και έχοντας υποστεί αναπτυξιακό και πληθυσμιακό μαρασμό, η Τοσκάνη γίνεται η πατρίδα του αγροτουρισμού. Δημιουργείται ειδική νομοθεσία το 1985, αξιοποιούνται κτίρια παραδοσιακής αρχιτεκτονικής, τα οποία μετατράπηκαν σε ξενώνες, οινοποιία, εστιατόρια κ.λπ. Η τουριστική ανάπτυξη είχε ως αποτέλεσμα να αυξηθεί η ζήτηση των παλαιών κατοικιών από Ευρωπαίους και κατ' επέκταση και η αξία τους. Οι λόγοι που οδήγησαν στην αύξηση του ενδιαφέροντος του κόσμου, ήταν αφενός η φυσική ομορφιά της Τοσκάνης και αφετέρου το γεγονός ότι η Σιένα και η Φλωρεντία, πόλεις που βρίσκονται κοντά στην Τοσκάνη, συγκεντρώνουν ετησίως χιλιάδες τουριστών. Αξίζει να σημειωθεί ότι το 2008 το 25% των αγροτουριστικών υποδομών της Ιταλίας, βρισκόταν στην Τοσκάνη.⁵⁴

Η Ελλάδα εξαιτίας της διαφορετικότητάς της σε όλη της την έκταση ενδείκνυται για την ανάπτυξη του αγροτουρισμού καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου. Αρκετές ορεινές περιοχές που μέχρι πρότινος ήταν εγκαταλελειμμένες, τα τελευταία χρόνια αναζωογονούνται. Ανακατασκευάζονται και ανακαινίζονται παραδοσιακές κατοικίες, πολλοί κάτοικοι πόλεων επιστρέφουν στον τόπο τους για να αξιοποιήσουν τη γη τους με σκοπό να φιλοξενήσουν κόσμο και να προσελκύσουν τους φυσιολάτρεις. Σιγά –

⁵³ Ο ορισμός όπως αναφέρεται στη δημόσια διαβούλευση για το σχέδιο νόμου που αφορά στον τουρισμό υπαίθρου, τους τουριστικούς λμμένες της χώρας και την αδειοδότηση των τουριστικών καταλυμάτων. «*Αγροτουρισμός είναι ειδική μορφή Τουρισμού Υπαίθρου η οποία συνίσταται στο σύνολο των δραστηριοτήτων, που συνδέονται με την αγροτική παραγωγή και το πολιτιστικό περιβάλλον των αγροτικών περιοχών, τις αγροτικές ασχολίες, τα τοπικά προϊόντα, την παραδοσιακή κουζίνα και τοπική γαστρονομία, καθώς και την παροχή υπηρεσιών φιλοξενίας και εστίασης σε χώρους ενοποιημένους ή μη με αγροτικές εγκαταστάσεις*».

<http://www.opengov.gr/yppol/wp-content/uploads/downloads/2011/12/nomosx.-tour.-ypaithrou.pdf>

⁵⁴ Randelli, F., Romei, P., Tinacci, M., Tortora, M., (2011), “*Rural tourism driving regional development in Tuscany. The renaissance of the countryside*”. In the proceeding of: “Regional Development & Policy - Challenges, Choices and Recipients” Regional Studies Association, Newcastle (UK), 18-21 giugno

σιγά τα χωριά ξαναζωντανεύουν. Η Μάνη είναι κατάλληλη για την ανάπτυξη ενός τέτοιου είδους τουρισμού. Οι φυσικές ομορφιές της σε συνδυασμό με την παραδοσιακή της αρχιτεκτονική συνθέτουν ένα μοναδικό τοπίο, το οποίο καθιστά τη Μάνη ιδανική επιλογή.

Η παραδοσιακή αρχιτεκτονική πάντα ήταν πόλος έλξης τουριστών – επισκεπτών. Χιλιάδες κόσμος συρρέει ετησίως στις διάφορες χώρες, για να θαυμάσει την παραδοσιακή αρχιτεκτονική κάθε περιοχής και πολλές φορές να ζήσει, έστω και για λίγο, στα σπίτια που ζούσαν κάποτε οι πρόγονοί μας. Στην Ευρώπη είναι συχνό το φαινόμενο όπου ιστορικοί τόποι και παραδοσιακοί οικισμοί έχουν μετατραπεί σε κοιτίδες τουρισμού με αποτέλεσμα ακόμα και αυτοί που ήταν εγκαταλελειμμένοι να σφύζουν από ζωή.⁵⁵ Κάτι ανάλογο, ωστόσο, συμβαίνει και στον Καναδά. Έπειτα από σχετική έρευνα αποδείχθηκε ότι ο λόγος που ένα υψηλό ποσοστό ατόμων επισκέπτεται τον Καναδά, είναι η αρχιτεκτονική του κληρονομιά. Συγκεκριμένα, το 74% δηλώνει ότι ενδιαφέρεται να επισκεφθεί ιστορικούς τόπους και ιστορικά κτίρια, ενώ τον 85% μικρές πόλεις και χωριά.⁵⁶

Σύμφωνα με την πρωτογενή έρευνα που διεξήχθη για την παρούσα μελέτη, διαπιστώθηκε ότι οι άνθρωποι που επισκέπτονται τη Μάνη αναγνωρίζουν και θαυμάζουν την παραδοσιακή της αρχιτεκτονική. Για τους περισσότερους μάλιστα είναι και ο μοναδικός λόγος για τον οποίο την επιλέγουν. Επομένως, πρέπει να δοθεί βαρύτητα στην ανάδειξή της, εάν πραγματικά επιζητείται ανάπτυξη.

Παρόμοιες έρευνες για την αποτίμηση πολιτιστικών αγαθών πραγματοποιούνται από τη δεκαετία του 1980⁵⁷ και μέχρι και το 2005 καταγράφονται 33, οι οποίες αφορούν κυρίως σε ιστορικούς και αρχαιολογικούς τόπους.⁵⁸ Όλες συγκλίνουν στο γεγονός ότι η αξιολόγηση της οικονομικής αξίας ενός ιστορικού κτιρίου, για παράδειγμα, είναι εντελώς υποκειμενική και αποτέλεσμα διαφόρων παραγόντων. Η Γιαννακοπούλου (2012) στο πλαίσιο της διατριβής της μελέτησε την οικονομική αποτίμηση ορισμένων πολιτιστικών αγαθών ανά τον κόσμο.

⁵⁵ Μαΐστρου Ε. (2007). *Η προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς. Το παράδειγμα της Ύδρας*. Άρθρο στο περιοδικό MONUMENTA.

⁵⁶ Gunn and Franklin, (2002). *Built heritage: Assessing a Tourism Recourse*, http://www.heritagecanada.org/sites/heritagecanada.org/files/Built%20Heritage_lr.pdf

⁵⁷ Noonan D. (2003). *Contingent valuation and cultural resources: a meta-analytic review of the literature*, Journal of Cultural Economics, 27:159-176.

⁵⁸ Provins A., Pearce D., Ozdemiroglu E., Mourato S., Morse-Jones S. (2008). *Valuation of the historic environment: The scope for using economic valuation evidence in the appraisal of heritage – related projects*. Progress in Planning, 69, p.131 – 175.

♦ **Medina of Fez, Μαρόκο**

Το 1981 κηρύσσεται σαν μνημείο παγκόσμιας κληρονομιάς της UNESCO. Ιδρύεται τον 9^ο αιώνα και εκεί υπάρχει το παλαιότερο πανεπιστήμιο του κόσμου.⁵⁹ Εξαιτίας κοινωνικών και περιβαλλοντικών παραγόντων η αρχιτεκτονική φυσιογνωμία της πόλης έχει υποστεί υποβάθμιση. Ο σκοπός της έρευνας μέσω της ΜΥΑ ήταν για να εξεταστεί η προθυμία πληρωμής με σκοπό την αποκατάσταση και προστασία της τοπικής αρχιτεκτονικής. Η πληρωμή θα γινόταν μέσω της επιβολής εισιτηρίου κατά την είσοδο στην πόλη. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε επισκέπτες της πόλης (38-70 US\$), σε επισκέπτες του Μαρόκου (22-31 US\$) και σε Ευρωπαίους πολίτες οι οποίοι δεν είχαν επισκεφθεί την πόλη (6-17 US\$). Οι μη επισκέπτες ενημερώνονταν για την υφιστάμενη κατάσταση και για τα σχέδια αποκατάστασης της πόλης μέσα από κείμενο και φωτογραφίες. Όπως είναι λογικό, μεγαλύτερη προθυμία πληρωμής έδειξαν οι επισκέπτες της πόλης διότι αυτοί ήρθαν σε άμεση επαφή με αυτήν και τα προβλήματα που τέθηκαν για λύση.⁶⁰

Εικόνα 18: Medina of Fez^{61 62}

⁵⁹ <http://whc.unesco.org>

⁶⁰ Carson R.T., Mitchell R.C., Conaway M.B. (1998). *Economic benefits to foreigners visiting Morocco accruing from the rehabilitation of the Fes Medina*, World Bank study.

⁶¹ http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Morocco_-_Fes_-_MedinaView.jpg

⁶² <http://www.thisfabtrek.com/journey/africa/morocco/20050622-essaouira.php>

♦ **Valdivia. Σύνολο ιστορικών κτιρίων στην πόλη Valdivia, στη Χιλή.**

Η Valdivia, βρίσκεται νότια της Χιλής. Η αρχιτεκτονική της είναι επηρεασμένη από την Ισπανικής Αυτοκρατορία και τη Γερμανικής αποικιοκρατία του 19^{ου} αιώνα. Εξαιτίας της δυσχερής οικονομικής τους κατάστασης, οι ιδιοκτήτες αδυνατούν να συντηρήσουν τα κτίρια με αποτέλεσμα πολλά να κινδυνεύουν να καταρρεύσουν. Και σ' αυτήν την περίπτωση εξετάζεται η προθυμία πληρωμής των επισκεπτών, κατά την είσοδό τους στην πόλη, μέσω ενός εισιτηρίου, τα έσοδα του οποίου θα προορίζονται για την αποκατάσταση και προστασία των κτιρίων. Το 79% περίπου των επισκεπτών εξέφρασε θετική προθυμία πληρωμής. Η έρευνα έδειξε ότι η προθυμία πληρωμής των επισκεπτών επηρεάστηκε από την καταγωγή τους (ξένος ή ντόπιος) και από το μέρος διαμονής τους στην πόλη (φιλοξενούμενοι ή σε ξενοδοχείο). Η προθυμία πληρωμής δεν επηρεάστηκε από το εισόδημα, το επίπεδο εκπαίδευσης και το αν ο ερωτώμενος είναι μέλος κάποιου πολιτιστικού συλλόγου.⁶³

Εικόνα 19: Valdivia, Χιλή^{64 65}

♦ **Grainger Town. Πόλη με αξιόλογη αρχιτεκτονική του 19ου αι. και σημαντική ιστορική αξία, που αποτελεί τμήμα της πόλης Newcastle upon Tyne, της Αγγλίας.**

Η αρχιτεκτονική της πόλης έχει υποβαθμιστεί σημαντικά (αλλαγή κοινωνικών και οικονομικών δομών, κλείσιμο μικρών μαγαζιών, προβλήματα υποδομών,

⁶³ Montenegro A.B., Huaquin M.N., Prieto L.C.H. (2009). *The valuation of historical sites: A case study of Valdivia, Chile*. Journal of Environmental Planning and Management 52:1, p.97-109.

⁶⁴ <http://celloman-gonefishing.blogspot.gr/2010/05/earthquake-1960.html>

⁶⁵ <http://nativified.com/tag/valdivia/>

εγκατάλειψη κτιρίων). Η έρευνα για την προθυμία πληρωμής για αποκατάσταση των κτιρίων έγινε στους κατοίκους παίρνοντας ως σενάριο την αύξηση των καταβαλλόμενων φόρων. Το παράδοξο της υπόθεσης είναι ότι ενώ το 90% των κατοίκων θεώρησε απαραίτητη την αποκατάσταση και διατήρηση των υπό κατάρρευση κτιρίων και τα 2/3 αυτών δήλωσαν επίσης ότι αυτό έπρεπε να γίνει άμεσα, μόνο το 53% αυτών ήταν διαθέσιμο να πληρώσει επιπλέον φόρο. Οι κυριότερες αιτίες της θετικής προθυμίας πληρωμής ήταν: «είναι σημαντική η διατήρηση της ιστορικής πόλης», «είναι κομμάτι της πολιτιστικής κληρονομιάς της Μ. Βρετανίας, είναι στοιχείο της τοπικής ταυτότητας» και, σε μικρότερο ποσοστό, «είναι σημαντική ως πόλος έλξης τουρισμού». Οι κυριότερες αιτίες της αρνητικής προθυμίας πληρωμής ήταν: «πληρώνω ήδη σημαντικό φόρο για το σκοπό αυτό», «είναι ευθύνη των ιδιοκτητών των ιστορικών κτιρίων» και, σε μικρότερα ποσοστά, «δεν μπορώ να συνεισφέρω λόγω χαμηλού εισοδήματος», «τα χρήματα θα έπρεπε να δοθούν σε κάτι άλλο, σημαντικότερο». Προκύπτει ότι η μέση τιμή ανά νοικοκυριό, το χρόνο, ήταν £10 - £14 (το 1995) και η συνολική ετήσια οικονομική αξία ήταν £1.000.000.⁶⁶

Εικόνα 20: Grainger Town (α)⁶⁷

⁶⁶ Garrod, Willis, Bjarnadottir, Cockbain (1996). *The non – priced benefits of renovating historic buildings*. A case study of Newcastle’s Grainger Town, *Cities*, vol.13, n.6, pp. 423-430.

⁶⁷ <http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20110118095356/http://www.cabe.org.uk/case-studies/granger-town?photos=true>

Εικόνα 21: Grainger Town (β)⁶⁸

♦ **Historic Centre of Split: Ιστορικό κέντρο της πόλης Split, στην Κροατία.**

Το ιστορικό κέντρο της πόλης, για το οποίο έγινε και η έρευνα για την προθυμία πληρωμής, το στολίζουν κτίρια Μεσαιωνικής, Ρωμαϊκής και Μπαρόκ αρχιτεκτονικής. Πολλά τμήματα της πόλης έχουν υποβαθμιστεί και χρήζουν αποκατάστασης ενώ στον πυρήνα της πόλης πολλά κτίρια κινδυνεύουν να καταρρεύσουν. Η έρευνα έγινε ανάμεσα σε κατοίκους και σε επισκέπτες. Στο υποθετικό σενάριο οι μεν επισκέπτες θα πλήρωναν ένα επιπλέον ποσό στον ήδη υφιστάμενο τουριστικό φόρο (tourist tax) ενώ οι κάτοικοι θα πλήρωναν έναν ετήσιο φόρο για εργασίες αποκατάστασης και συντήρησης κτιρίων. Η μέση τιμή του ποσού που οι επισκέπτες ήταν πρόθυμοι να καταβάλουν ήταν \$40 -\$50, ανά επίσκεψη. Επισκέπτες από τη Δυτική Ευρώπη ήταν διατεθειμένοι να πληρώσουν περισσότερο, συγκριτικά με τους υπόλοιπους. Επισκέπτες που έρχονταν για πρώτη φορά ήταν διατεθειμένοι να πληρώσουν λιγότερο σε σχέση με αυτούς που έρχονταν συχνά. Οι κάτοικοι ήταν διατεθειμένοι να πληρώσουν, κατά μέσο όρο, \$140 - \$200, ανά άτομο, το χρόνο. Η μεγαλύτερη προθυμία πληρωμής των κατοίκων αιτιολογείται στο ότι πρόκειται για τη δική τους πολιτιστική κληρονομιά, απολαμβάνουν τα οφέλη από τη διατήρησή της

⁶⁸ <http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20110118095356/http://www.cabe.org.uk/case-studies/grainger-town?photos=true>

όλο το χρόνο και μέρος της δαπάνης επιστρέφει ως όφελος στους ίδιους μέσω του τουρισμού.^{69,70}

Εικόνα 22: Split, Κροατία^{71 72}

♦ **My Son: Σύμπλεγμα λατρευτικών ναών, στην περιοχή Quangnam στο κεντρικό Βιετνάμ.**

Το 1999 χαρακτηρίζεται ως μνημείο παγκόσμιας κληρονομιάς από την UNESCO. Το γεγονός ότι προσελκύει πολλούς επισκέπτες κάνει απαραίτητη την προστασία του από την καταστροφή, διότι η υψηλή επισκεψιμότητα ενισχύει την τοπική οικονομία. Η ΜΥΑ έγινε με στόχο την διερεύνηση της προθυμίας πληρωμής για την προστασία, τη διατήρηση και την ανάδειξη του My Son. Πληθυσμό της έρευνας αποτέλεσαν οι: α. Ξένοι επισκέπτες του My Son, (ομάδα Α), β. Βιετναμέζοι επισκέπτες του My Son, (ομάδα Β), γ. Βιετναμέζοι επισκέπτες που επισκέπτονται την περιοχή αλλά όχι τον χώρο του My Son (την περίοδο της έρευνας), (ομάδα Γ) και δ. Οι κάτοικοι της περιοχής, (εκτός My Son), (ομάδα Δ). Οι παράγοντες που φάνηκε να επηρεάζουν την ομάδα Α, ως προς την προθυμία πληρωμής τους, ήταν το εισόδημά τους, το επίπεδο εκπαίδευσής τους, η επιθυμία τους να επισκέπτονται ιστορικούς τόπους, η επιθυμία τους να επισκεφτούν ξανά το χώρο και ο βαθμός ικανοποίησής τους από την

⁶⁹ Provins A., Pearce D., Ozdemiroglu E., Mourato S., Morse-Jones S. (2008). *Valuation of the historic environment: The scope for using economic valuation evidence in the appraisal of heritage – related projects*. Progress in Planning, 69, p.131 – 175.

⁷⁰ Pagiola S. (1999). *Valuing the benefits of investments in cultural heritage: The historic core of Split*. World Bank Economists' Forum. Washington DC: World Bank.

⁷¹ http://www.flickr.com/photos/croacia_/with/4685271830

⁷² <http://www.megalithic.co.uk/article.php?sid=17691>

επίσκεψη στο My Son. Η προθυμία πληρωμής αυξάνεται μετά την επίσκεψη στο χώρο (θετική WTP: 51%). Η προθυμία πληρωμής της ομάδας Β βρέθηκε ότι εξαρτάται από το πόσο σημαντική θεωρούν την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς, την επιθυμία να επισκεφτούν ξανά το χώρο στο μέλλον και τον βαθμό ικανοποίησής τους από την επίσκεψη στο My Son (θετική WTP: 42,4%). Η προθυμία πληρωμής της ομάδας Γ επηρεάζεται από το επίπεδο εκπαίδευσής τους, το αν είχαν επισκεφθεί το My Son στο παρελθόν και το αν θα το επισκεφτούν ξανά στο μέλλον (θετική WTP: 49,2%). Η προθυμία πληρωμής της ομάδας Δ βρέθηκε ότι εξαρτάται από το εισόδημά τους, το επίπεδο εκπαίδευσής τους, το αν έχουν επισκεφθεί το My Son στο παρελθόν και το αν θεωρούν σημαντική την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς (θετική WTP: 45,2%).⁷³

Εικόνα 23: My Son^{74 75}

Όπως παρατηρείται η προστασία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς σε συνδυασμό με την ανάπτυξη του τουρισμού είναι ένα ζήτημα που απασχολεί την παγκόσμια κοινότητα. Αντίστοιχα απασχολεί την Ελλάδα αλλά και την υπό μελέτη περιοχή. Ο αρχιτέκτονας – πολεοδόμος Γιάννης Κ. Σαΐτας στο βιβλίο του «Μάνη: Οικιστική και αρχιτεκτονική εξέλιξη στους νεότερους χρόνους», αναφέρει τη σημασία που έχει η παραδοσιακή αρχιτεκτονική για την τουριστική ανάπτυξη της Μάνης. Συγχρόνως, όμως, σχολιάζει και το γεγονός ότι ορισμένοι προκειμένου να αυξήσουν τον τουρισμό δε σεβάστηκαν την πέτρα, αλλά έχτισαν αλόγιστα μοντέρνες κατασκευές, χωρίς βέβαια να έχουν αφουγκραστεί τις πραγματικές ανάγκες αυτού που επιλέγει να

⁷³ Tuan T.H., Navrud S. (2008): *Capturing the Benefits of Preserving Cultural Heritage*. Journal of Cultural Heritage 9(3); 326-337.

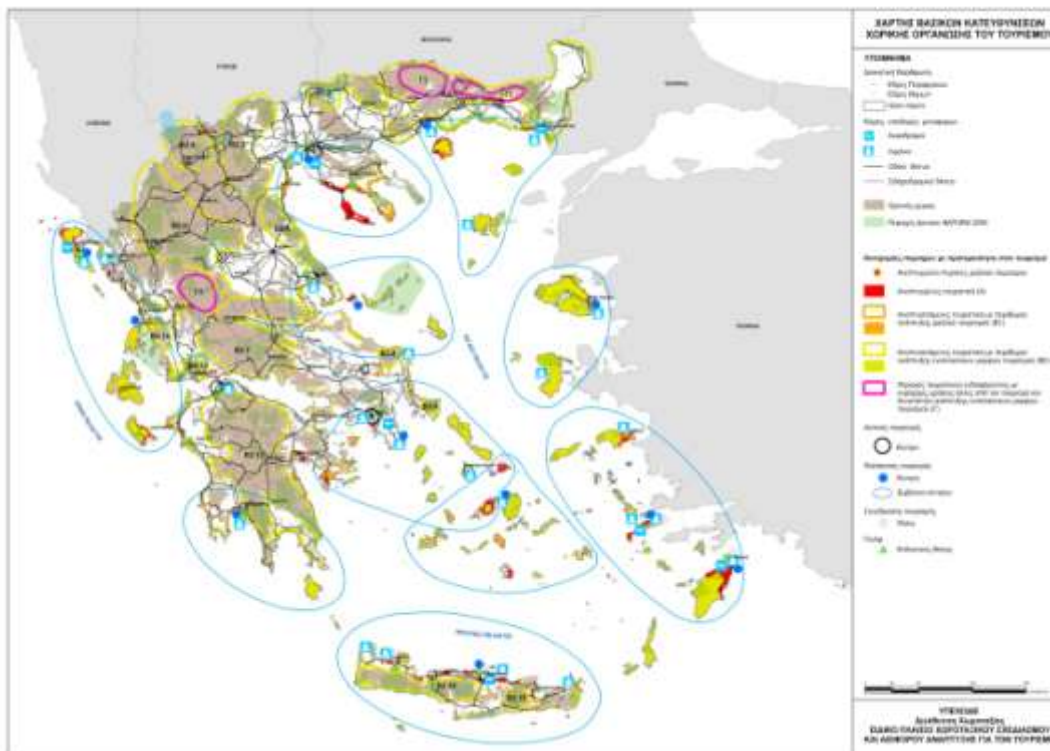
⁷⁴ <http://travel.zizi.vn/du-lich-tinh/47/quang-nam/thong-tin>

⁷⁵ <http://www.ivivu.com/blog/2013/03/thanh-dia-my-son-lot-top-10-to-hop-den-dep-nhat-dong-nam-a/>

επισκεφτεί τη Μάνη. Στη διδακτορική μελέτη της η Γιαννακοπούλου (2012) αναφέρει ότι ο τουρισμός αποτελεί, ταυτόχρονα, μια από τις σημαντικότερες αναπτυξιακές παραμέτρους των ορεινών περιοχών και μια από τις μεγαλύτερες απειλές του παραδοσιακού κτισμένου περιβάλλοντός τους. Η διερεύνηση των επιπτώσεων του τουρισμού στα ευάλωτα παραδοσιακά οικιστικά περιβάλλοντα έχει αποτελέσει, εκτεταμένα, αντικείμενο μελέτης. Οι αρνητικές επιπτώσεις του τουρισμού, στην παραδοσιακή αρχιτεκτονική εντοπίζονται, κυρίως, στη μετατροπή του κτισμένου χώρου σε διακοσμητικό τοπίο διακοπών για τους τουρίστες, με την παράλληλη οικονομική υπερεκμετάλλευση του τόπου. Τα παραδοσιακά κτίσματα αλλοιώνονται μορφολογικά, η πολυλειτουργικότητα του δημόσιου χώρου χάνεται, ο τόπος χάνει τις συνεκτικές κοινωνικές δομές του και παραδίδεται στην μονοκαλλιέργεια του φθηνού τουριστικού εμπορίου και της εύπεπτης αναψυχής. Ζητούμενο δεν είναι η παύση της τουριστικής δραστηριότητας αλλά η ομαλή (ιδανικά, η αδιόρατη) ενσωμάτωσή της στον υφιστάμενο οικιστικό και κοινωνικό ιστό. Τότε, ο χώρος θα προσελκύσει τους επισκέπτες – και όχι τους τουρίστες – που αρμόζουν στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του κι έρχονται για αυτά ακριβώς (Γιαννακοπούλου, 2012).

Η τουριστική ανάπτυξη μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως κίνητρο τόσο για το κράτος όσο και για τους ίδιους τους Μανιάτες, ώστε να διατηρηθούν, να συντηρηθούν και να αναδομηθούν τα ερειπωμένα παραδοσιακά κτίρια σύμφωνα με τα παραδοσιακά πρότυπα. Κατ' αυτόν τον τρόπο, όχι μόνο δε θα χαθεί η παραδοσιακή κληρονομιά της Μάνης αλλά αντιθέτως, θα γίνει γνωστή σε όλον τον κόσμο, από όλους εκείνους που την επισκέπτονται.

Στην Εικόνα 24 φαίνεται ο χάρτης των βασικών κατευθύνσεων οργάνωσης του τουρισμού, όπως διατυπώνονται στο πλαίσιο του Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού. Στο χάρτη που ακολουθεί, φαίνεται η θέση της Μάνης συγκριτικά με τις υπόλοιπες περιοχές της χώρας.

Εικόνα 24: Χάρτης βασικών κατευθύνσεων χωρικής οργάνωσης του τουρισμού – ΕΠΧΣΑΑ για τον τουρισμό⁷⁶

Η Μάνη – με κίτρινο χρώμα στο περίγραμμα – ανήκει στην κατηγορία B2, δηλαδή είναι περιοχή τουριστικά αναπτυσσόμενη με περιθώρια ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Η Ευρωπαϊκή Ένωση και κατ' επέκταση η ίδια η χώρα, με διάφορες νομοθεσίες, κονδύλια και προγράμματα χρηματοδότησης ενισχύει τον εναλλακτικό τουρισμό.

Η ενίσχυση του αγροτουρισμού, σύμφωνα με τη δημόσια διαβούλευση για τον τουρισμό της υπαίθρου, έχει τρεις βασικούς στόχους:

- 1) Τη διεύρυνση της τουριστικής περιόδου και τους 12 μήνες του χρόνου,
- 2) την προσέλκυση επισκεπτών από όλον τον κόσμο,
- 3) την τουριστική ανάδειξη και αξιοποίηση του συνόλου της Ελληνικής επικράτειας.⁷⁷

⁷⁶ «Έγκριση ειδικού πλαισίου χωροταξικού σχεδιασμού και αειφόρου ανάπτυξης για τον τουρισμό και της στρατηγικής μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων αυτού», ΥΠΕΧΩΔΕ, 2009.

⁷⁷ Νομοθετική Πρωτοβουλία: Τουρισμός υπαίθρου – Τροποποίηση της νομοθεσίας για τη δημιουργία και λειτουργία τουριστικών λιμένων και προσθήκη νέων διατάξεων – Λειτουργική αδειοδότηση τουριστικών καταλυμάτων. Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού, 2011.

Στο ΦΕΚ 670/Β/10-4-2009 «Περί προσδιορισμού των λειτουργικών μορφών και κατηγοριών των τουριστικών καταλυμάτων και λοιπών τουριστικών εγκαταστάσεων που εντάσσονται σε προγράμματα αρμοδιότητας του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων» αναφέρονται συγκεκριμένα τα εξής:

Άρθρο 1

Πεδίο Εφαρμογής

Οι διατάξεις της παρούσας αφορούν σε δράσεις για την προώθηση του αγροτικού τουρισμού και του τουρισμού με την ευρεία έννοια, οι οποίες δύνανται να υλοποιηθούν στο πλαίσιο συγχρηματοδοτούμενων ή και εθνικών προγραμμάτων αρμοδιότητας του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων.

Άρθρο 2

Μετατροπή παραδοσιακών ή διατηρητέων κτισμάτων σε τουριστικά καταλύματα. Ενισχύεται η επισκευή, αποκατάσταση παραδοσιακών η διατηρητέων κτιρίων και η μετατροπή τους σε τουριστικά καταλύματα, σε εφαρμογή αρχιτεκτονικής μελέτης, που συντάσσεται σύμφωνα με τα οριζόμενα στο Π.Δ. 33/1979 (Φ.Ε.Κ. 10/Α/24.1.1979) και την υπ` αριθμ. 532249/27.7.1994 (Φ.Ε.Κ. 616/Β/9.8.1994) απόφαση του Γενικού Γραμματέα του Ε.Ο.Τ.

Τα ανωτέρω κτίσματα πρέπει να είναι χαρακτηρισμένα ως παραδοσιακά ή διατηρητέα από τις αρμόδιες κατά τόπους Υπηρεσίες του Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. ή του ΥΠ.ΠΟ.

Διαπιστώνεται, ότι η παραδοσιακή αρχιτεκτονική μπορεί να συμβάλει στην ανάπτυξη του τουρισμού. Το κράτος συμπληρώνει τη νομοθεσία με κανονισμούς και νόμους, οι οποίοι ενισχύουν τον αγροτουρισμό, προστατεύοντας την παραδοσιακή αρχιτεκτονική. Επομένως, εξαρτάται αποκλειστικά από τους κατοίκους των διάφορων περιοχών, το αν θα αξιοποιήσουν τις δυνατότητες οι οποίες τους δίνονται και με ποιο τρόπο.

2.2 Νομοθεσία για την προστασία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς

Ο κάθε τόπος κουβαλάει μαζί του μια ιστορία, έναν πολιτισμό, μία κουλτούρα. Τα στοιχεία αυτά αποτυπώνονται στην καθημερινή ζωή, στα τραγούδια, στις λύπες, στις χαρές. Αν εξαλειφθούν τα ήθη και τα έθιμα από ένα μέρος, χάνονται οι ρίζες. Αυτό για κάποιες χώρες ίσως δεν είναι τόσο σημαντικό, για την Ελλάδα όμως, είναι ζωτική ανάγκη να μην ξεχάσει τις ρίζες της και την προέλευσή της. Η οικογένεια, η παράδοση και η ιστορία είναι αυτά που αποτελούν ακόμα και σήμερα το συνεκτικό δεσμό ανάμεσα στις ετερόκλητες συχνά πληθυσμιακές ομάδες. Ο άνθρωπος πρέπει να αντιληφθεί ότι η παράδοση δεν είναι κάτι που τον κρατάει προσκολλημένο στο παρελθόν, αλλά είναι μία γέφυρα για να μπορέσει να αντιμετωπίσει και να καταλάβει το παρόν και να δημιουργήσει ένα ακόμα καλύτερο μέλλον.

Η αρχιτεκτονική - είτε των παραδοσιακών είτε οποιουδήποτε άλλου οικισμού καθ' όλη τη διάρκεια της ιστορίας - αποτελεί βασική συνιστώσα της παράδοσης, διότι, αν και οι τεχνοτροπίες ποικίλουν, εντούτοις αυτοί δεν παύουν να είναι σημαντική κληρονομιά μιας άλλης εποχής. Επομένως, η ανάπλαση και η συντήρησή τους είναι επιτακτική ανάγκη, για να μη χαθεί ένας συνεκτικός κρίκος της ιστορίας. Τα υλικά με τα οποία χτίζονταν τα κελύφη, ο τρόπος με τον οποίο ήταν δομημένοι οι οικισμοί, οι τοποθεσίες οι οποίες επιλέγονταν για να χτιστούν ακόμα και ο τρόπος με τον οποίο επέλεγαν να διακοσμούν τις κατοικίες, υποδεικνύει το πώς ήταν οργανωμένες οι κοινωνίες, την οικονομική τους κατάσταση, καθώς και διάφορα άλλα στοιχεία για την καθημερινή ζωή των ανθρώπων.

Η τάση του σύγχρονου ανθρώπου να ταυτίζει την ανάπτυξη με την απομάκρυνση από οτιδήποτε παραδοσιακό καθώς και με τη μίμηση ξένων προτύπων οδήγησε στην αλλοίωση της πολιτιστικής ταυτότητας. Η αστυφιλία έχει ερημώσει τα χωριά τις τελευταίες δεκαετίες με αποτέλεσμα ολόκληροι οικισμοί να εγκαταλείπονται και να ρημάζουν. Επίσης, το κόστος συντήρησης των παραδοσιακών κατοικιών αποτρέπει συχνά τους κατοίκους από την αποκατάσταση των κτιρίων αυτών. Η επαρχία στην προσπάθειά της να ακολουθήσει το ρεύμα της εποχής θεωρεί οτιδήποτε παραδοσιακό ως ξεπερασμένο και *démodé* και το αντικαθιστά με σύγχρονες κατασκευές. Το φαινόμενο αυτό είναι πιο έντονο στις νησιωτικές περιοχές, οι οποίες στην προσπάθειά τους να προσελκύσουν τουρισμό προτίμησαν να διαταράξουν το φυσικό τοπίο χωρίς να σκεφτούν τις αρνητικές συνέπειες χτίζοντας πολυτελή ξενοδοχεία για την

προσέλκυση χιλιάδων τουριστών ετησίως. Οι ορεινές περιοχές, από την άλλη μεριά, έχουν μείνει ως θεματοφύλακες της παράδοσης καταβάλλοντας όμως μεγάλες προσπάθειες γι' αυτό εξαιτίας των προβλημάτων που αναφέρθηκαν πιο πάνω.

Οι περισσότερες χώρες παγκοσμίως φρόντισαν να ενισχύσουν και να αναδείξουν την παραδοσιακή τους κληρονομιά. Αυτό ενισχύθηκε αφενός από τη νομοθεσία που επιβλήθηκε για τη διατήρηση και προστασία της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής και αφετέρου από τους ίδιους τους πολίτες, οι οποίοι δεν θέλουν να χάσουν την ταυτότητά τους. Επομένως, έχοντας αυτό κατά νου, αλλά και το γεγονός ότι μέχρι και σήμερα υπάρχουν κοιτίδες παράδοσης στην Ελλάδα, αν το κράτος αποφασίσει σοβαρά να τις προστατεύσει, να τις αναδείξει και να τις στηρίξει, τότε και οι πολίτες με τη σειρά τους θα συνεισφέρουν με κάθε τρόπο στην προσπάθεια αυτή.

2.2.1 Προστασία παραδοσιακών οικισμών σε Διεθνές Επίπεδο

Ιδιαίτερα ευαισθητοποιημένη εμφανίζεται και η διεθνής κοινότητα όσον αφορά στην προστασία της παραδοσιακής κληρονομιάς. Αυτό αντικατοπτρίζεται στον μεγάλο αριθμό συμβάσεων που έχουν υπογραφεί για το λόγο αυτό. Διάφορες χώρες αλλά και οργανισμοί, παγκοσμίως, ενδιαφέρονται να διαφυλάξουν αυτό που τους έχει δοθεί από τους προγόνους τους, διότι έχουν αντιληφθεί πως δε θα υπάρξει βελτίωση, ανάπτυξη αλλά και εξέλιξη του πολιτισμού τους, αν δε γνωρίζουν το παρελθόν τους.

Στη σύμβαση της Γρανάδας πέραν του ότι πλέον γίνεται ξεκάθαρο πόσο σημαντική είναι η προστασία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς δίδεται και ο ορισμός της. «Σαν αρχιτεκτονική κληρονομιά θεωρείται ότι περιλαμβάνει τα ακόλουθα ακίνητα αγαθά: 1. Τα μνημεία: κάθε κατασκευή ιδιαίτερα σημαντική λόγω του ιστορικού, αρχαιολογικού, καλλιτεχνικού, επιστημονικού, κοινωνικού ή τεχνικού ενδιαφέροντος, συμπεριλαμβανομένων των εγκαταστάσεων ή διακοσμητικών στοιχείων που αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα τους. 2. Τα αρχιτεκτονικά σύνολα: ομοιογενή σύνολα αστικών ή αγροτικών κατασκευών, σημαντικών λόγω του ιστορικού, αρχαιολογικού, καλλιτεχνικού, επιστημονικού, κοινωνικού ή τεχνικού τους ενδιαφέροντος, συναφή μεταξύ τους ώστε να σχηματίζουν ενότητες, που μπορούν να οριοθετηθούν τοπογραφικά. 3. Οι τόποι: σύνθετα έργα του ανθρώπου και της φύσης εν μέρει κτισμένα, τα οποία αποτελούν εκτάσεις τόσο χαρακτηριστικές και ομοιογενείς, ώστε να μπορούν να οριοθετηθούν τοπογραφικά και τα οποία είναι σημαντικά λόγω του

ιστορικού, αρχαιολογικού, καλλιτεχνικού, επιστημονικού, κοινωνικού και τεχνικού τους ενδιαφέροντος.»⁷⁸

Η λίστα που ακολουθεί περιέχει όλες τις συμβάσεις που έχουν υπογραφεί από το 1954 μέχρι και το 2005. Αυτό που μπορεί κανείς να αντιληφθεί από αυτές τις ημερομηνίες, είναι ότι ο προβληματισμός σχετικά με την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς δεν είναι μία νέα μόδα αλλά απασχολεί τους λαούς εδώ και πολλές δεκαετίες.

Πίνακας 2: Διεθνείς συμβάσεις για την προστασία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς⁷⁹

1. Σύμβαση για την προστασία των πολιτιστικών αγαθών σε περίπτωση ένοπλης σύρραξης και του Πρωτοκόλλου	
Υπογραφή:	Χάγη (Ολλανδία), 14/05/1954
Έναρξη ισχύος:	07/08/1956
Θεματοφύλακας:	UNESCO
Κύρωση από Ελλάδα	Ν. 1114/1981 (ΦΕΚ 6/Α/08-01-1981)
2. Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την προστασία της αρχαιολογικής κληρονομιάς	
Υπογραφή:	Λονδίνο (Ηνωμένο Βασίλειο), 06/05/1969
Έναρξη ισχύος:	20/11/1970 ή 21-10-1981
Θεματοφύλακας:	Συμβούλιο της Ευρώπης
Κύρωση από Ελλάδα	Ν. 1127/1981 (ΦΕΚ 32/Α/10-02-1981)
3. Διεθνής Σύμβαση σχετικά με τα μέσα για την απαγόρευση και παρεμπόδιση της παράνομης εισαγωγής, εξαγωγής και μεταβίβασης της κυριότητας των πολιτιστικών αγαθών	
Υπογραφή:	Παρίσι (Γαλλία), 14/11/1970
Έναρξη ισχύος:	24/04/1972
Θεματοφύλακας:	UNESCO
Κύρωση από Ελλάδα	Ν. 1103/1980 (ΦΕΚ 297/Α/29-12-1980)
4. Διεθνής Σύμβαση για την προστασία της παγκόσμιας πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς	

⁷⁸ [Ν. 2039/1992 \(ΦΕΚ 61/Α/13-04-1992\)](#)

⁷⁹ <http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=567&language=el-GR>

Υπογραφή:	Παρίσι (Γαλλία), 23/11/1972
Έναρξη ισχύος:	17/12/1975
Θεματοφύλακας:	UNESCO
Κύρωση από Ελλάδα	N. 1126/1981 (ΦΕΚ 32/A/10-02-1981)

5. Σύμβαση για την προστασία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς της Ευρώπης

Υπογραφή:	Γρανάδα (Ισπανία), 03/10/1985
Έναρξη ισχύος:	12/01/1987
Θεματοφύλακας:	Συμβούλιο της Ευρώπης
Κύρωση από Ελλάδα	N. 2039/1992 (ΦΕΚ 61/A/13-04-1992)

6. Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την προστασία της αρχαιολογικής κληρονομιάς (αναθεωρημένη)

Υπογραφή:	Βαλέττα (Μάλτα), 16/01/1992
Έναρξη ισχύος:	25/05/1995
Θεματοφύλακας:	Συμβούλιο της Ευρώπης
Κύρωση από Ελλάδα	N. 3378/2005 (ΦΕΚ 203/A/19-08-2005)

7. Σύμβαση Unidroit για τα κλαπέντα ή παρανόμως εξαχθέντα πολιτιστικά αγαθά

Υπογραφή:	Ρώμη (Ιταλία), 24/06/1995
Έναρξη ισχύος:	01/08/1998
Θεματοφύλακας:	Ιταλία
Κύρωση από Ελλάδα	N. 3348/2005 (ΦΕΚ 144/A/23-06-2005)

8. Πρωτόκολλο II στη Σύμβαση της Χάγης του 1954 για την προστασία των πολιτιστικών αγαθών σε περίπτωση ένοπλης σύρραξης

Υπογραφή:	Χάγη, (Ολλανδία), 26/03/1999
Έναρξη ισχύος:	09/03/2004
Θεματοφύλακας:	UNESCO
Κύρωση από Ελλάδα	N. 3317/2005 (ΦΕΚ 45/A/23-02-2005)

9. Σύμβαση για την προστασία της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς

Υπογραφή:	Παρίσι (Γαλλία), 03/11/2003
Έναρξη ισχύος:	20/04/2006
Θεματοφύλακας:	UNESCO
Κύρωση από Ελλάδα	Ν. 3521/2006 (ΦΕΚ 275/Α/22-12-2006)

10. Σύμβαση για την προστασία και την προώθηση της πολυμορφίας των πολιτιστικών εκφράσεων

Υπογραφή:	Παρίσι (Γαλλία), 21/10/2005
Έναρξη ισχύος:	18/03/2007
Θεματοφύλακας:	UNESCO
Κύρωση από Ελλάδα	Ν. 3520/2006 (ΦΕΚ 274/Α/22-12-2006)

Στον Πίνακα δεν περιλαμβάνεται η Συνθήκη της Λισσαβόνας η οποία υπογράφηκε το 2007 με ημερομηνία ισχύος από 1^η Δεκεμβρίου 2009. Στη συνθήκη αυτή και συγκεκριμένα στο άρθρο 3 παράγραφος 3 γίνεται ξεκάθαρο ότι η Ένωση σέβεται τον πλούτο της πολιτιστικής και γλωσσικής της πολυμορφίας και μεριμνά για την προστασία και ανάπτυξη της ευρωπαϊκής πολιτιστικής κληρονομιάς.⁸⁰

Η παραδοσιακή αρχιτεκτονική είναι βασικό στοιχείο της πολιτιστικής κληρονομιάς. Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει αντιληφθεί την αξία της και προσπαθεί μέσα από νομοθεσίες, συμβάσεις και συνθήκες να τη διαφυλάξει.

2.2.2 Εθνική Νομοθεσία Προστασίας Παραδοσιακών Οικισμών

Η πολιτεία έχει φροντίσει, νομικά τουλάχιστον, για την προστασία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς (παραδοσιακά κτίρια, οικιστικά σύνολα, παραδοσιακοί οικισμοί, ιστορικά κέντρα πόλεων και γενικότερα τα στοιχεία του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος με ιδιαίτερη ιστορική, πολεοδομική, αρχιτεκτονική, λαογραφική, κοινωνική και αισθητική φυσιογνωμία και αξία), μέσω νομοθετικών ρυθμίσεων που έχει θεσπίσει το ΥΠΕΚΑ (πρώην ΥΠΕΧΩΔΕ) από τα τέλη της δεκαετίας του '70.⁸¹

Το 1975 με στον νόμο 360/76 «Περί χωροταξίας και περιβάλλοντος» αφενός γίνεται διακριτή η διαφορά φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος και αφετέρου

⁸⁰ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:FULL:EL:PDF>

⁸¹ <http://www.ypeka.gr/?tabid=382>

αναφέρεται η προστασία και των δύο. Συγκεκριμένα, στον ορισμό «προστασία του περιβάλλοντος» συμπεριλαμβάνεται η ταυτόχρονη διαφύλαξη του πολιτιστικού περιβάλλοντος, αλλά και των ιστορικών χώρων στους οποίους διαμορφώθηκε.⁸² Το 1978 ακολουθεί το ΠΔ «Περί χαρακτηρισμού ως Παραδοσιακών Οικισμών τινών του Κράτους και καθορισμού των όρων και περιορισμών δομήσεως των οικοπέδων αυτών» του ΠΔ 19-10-1978 – ΦΕΚ 594/Δ/13-11-1978 ή αλλιώς «διάταγμα των τετρακοσίων» σύμφωνα με το οποίο 400 οικισμοί χαρακτηρίζονται ως παραδοσιακοί, καθορίζοντας με αυτόν τον τρόπο αυστηρούς όρους δόμησης. Στη λίστα αυτή προστίθενται μέχρι και σήμερα νέοι οικισμοί.⁸³ Στη συνέχεια ψηφίζονται κι άλλοι νόμοι και επιπλέον κανονισμοί, βασικός στόχος των οποίων είναι η προστασία των παραδοσιακών οικισμών. Αυτοί είναι: ο οικιστικός νόμος (ν. 1337/83), ο Γενικός Οικοδομικός Κανονισμός (ΓΟΚ/85) 1577/1985 ο οποίος αντικαταστάθηκε με τον ν. 2831/2000 «Τροποποίηση των διατάξεων του ν. 1577/1985 “Γενικός Οικοδομικός Κανονισμός” και άλλες πολεοδομικές διατάξεις»⁸⁴, το ΠΔ της 28 – 4 – 1988 «Περί διατήρησης, επισκευής ή αποκατάστασης αρχιτεκτονικών και στατικών στοιχείων διατηρητέων κτιρίων».⁸⁵

Στο άρθρο 24 περί προστασίας του περιβάλλοντος στην παράγραφο 1 γίνεται ξεκάθαρο ότι «Η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αποτελεί υποχρέωση του Κράτους και δικαίωμα του καθενός». Επίσης, διευκρινίζεται η αρχή της πρόληψης ακόμα και σε υποψία για πιθανές περιβαλλοντικές βλάβες.⁸⁶ Στο ίδιο άρθρο, στην παράγραφο 6 επαναλαμβάνεται και πάλι ο ρόλος του κράτους στην προστασία των μνημείων, των παραδοσιακών περιοχών και των παραδοσιακών στοιχείων μέσω της θέσπισης νόμων.⁸⁷ Παρατίθεται παράρτημα με τους χαρακτηρισμένους παραδοσιακούς οικισμούς του 1978.

⁸² http://www.domiki.gr/kpn/text_1a/0.htm

⁸³ http://listedmonuments.culture.gr/fek.php?ID_FEKYA=7037

⁸⁴ <http://www.yppo.gr/5/51/neot/n1577.jsp#Notel>

⁸⁵ [Τζίκα – Χατζοπούλου Αλίκη, Γερασίμου Στέφανος, «Ιστορική εξέλιξη της νομοθεσίας για την προστασία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς».](http://www.yppo.gr/5/51/neot/n1577.jsp#Notel)

⁸⁶ <http://geochem.geol.uoa.gr/files/dikaio.pdf>

⁸⁷ http://portal.tee.gr/portal/page/portal/SCIENTIFIC_WORK/anasiqr/nomothesia/45F3016A26092398E0440003BA2D133C

2.2.2.1 Νομοθεσία και όροι δόμησης

Όπως έχει προαναφερθεί, δεκάδες οικισμοί της Μάνης έχουν χαρακτηριστεί παραδοσιακοί με τα Προεδρικά Διατάγματα της 19.10.1978 – ΦΕΚ 594/Δ/13.11.1978 «Περί χαρακτηρισμού ως Παραδοσιακών Οικισμών τινών του Κράτους και καθορισμού των όρων και περιορισμών δομήσεως των οικοπέδων αυτών» και της 20.10.1998 – ΦΕΚ 912/Δ.16.11.1998 «Περί χαρακτηρισμού οικισμών του Νομού Λακωνίας ως παραδοσιακών και καθορισμός ειδικών όρων και περιορισμός δόμησης αυτών». Στη συνέχεια παρατίθενται ορισμένα από τα άρθρα στα οποία περιέχονται τα όσα προβλέπονται προκειμένου να προστατευθεί και να διατηρηθεί το παραδοσιακό τοπίο της περιοχής. Ορισμένα άρθρα επικαλύπτονται. Στο τέλος της μελέτης παρατίθενται σε ειδικό παράρτημα ολόκληρες οι νομοθεσίες.

19.10.1978 – ΦΕΚ 594/Δ/13.11.1978 «Περί χαρακτηρισμού ως Παραδοσιακών Οικισμών τινών του Κράτους και καθορισμού των όρων και περιορισμών δομήσεως των οικοπέδων αυτών»

Άρθρο 3

Σύνθεση διάταξη κτιρίων, Μορφολογικά στοιχεία.

3. Η τελική επεξεργασία των εξωτερικών όψεων των κτιρίων διαμορφώνεται κατά τα παραδοσιακά πρότυπα από απόψεως υλικού και τρόπου κατασκευής. Οι όψεις διατάσσονται κατά επίπεδα κατά την κρίση της ΕΕΑΕ χωρίς εν πάση περιπτώσει να αφίστανται των αναλογιών εις τα ως άνω πρότυπα.

4. Τα βοηθητικά κτίσματα δέον όπως κατασκευάζονται συμφώνως προς τα εις τις προηγούμενες παραγράφους του παρόντος άρθρου αναφερόμενα δια τα κυρίως κτίρια δύνανται όμως να κατασκευασθούν, κατόπιν εγκρίσεως της ΕΕΑΕ, και δι' ευτελέστερων υλικών, αν τούτο συναντάται εις τον οικισμό ως παραδοσιακό στοιχείο.

7. Οι περιφράξεις των οικοπέδων (τοίχοι, κάγκελα, αυλόθυρες κλπ) κατασκευάζονται ως προς το υλικό, τη μορφή και το ύψος κατά τα παραδοσιακά πρότυπα.

Άρθρο 6

Ειδικές διατάξεις

4. Εις περίπτωση κατασκευής τοίχων αντιστηρίξεως αυτοί θα πρέπει να διαμορφώνονται από απόψεως υλικού και τρόπου κατασκευής συμφώνως προς τα παραδοσιακά πρότυπα.

20.10.1998 – ΦΕΚ 912/Α.16.11.1998 «Περί χαρακτηρισμού οικισμών του Νομού Λακωνίας ως παραδοσιακών και καθορισμός ειδικών όρων και περιορισμός δόμησης αυτών».

Άρθρο 4

7. Οι εξωτερικοί τοίχοι όλων των κτισμάτων συμπεριλαμβανομένων και τυχόν βοηθητικών κτισμάτων κατασκευάζονται:

α) Από λιθοδομή, αρμολογημένη κατά τα παραδοσιακά πρότυπα της περιοχής, της οποίας δεν επιτρέπεται η κάθε μορφής επίχρηση. Επιτρέπεται και η κατασκευή επένδυσης από λιθοδομή ελάχιστου πάχους 0,25μ.

Σε περίπτωση κατασκευής της εξωτερικής τοιχοποιίας από λιθοδομή πάχους πλέον ή ίσου των 0,50μ., τότε η καταλαμβανόμενη από αυτήν επιφάνεια δεν προσμετράται στην κάλυψη και στο συντελεστή δόμησης.

Σε υφιστάμενα κτίσματα, επίσης δεν προσμετράται στην κάλυψη και το συντελεστή δόμησης τυχόν πραγματοποιούμενη επένδυση από λιθοδομή, ελάχιστου πάχους 0,25 μ.

β) Από άλλο υλικό (οπτοπλινθοδομή) επιχρισμένο με τριπτό σοβά του οποίου ο χρωματισμός εγκρίνεται από την ΕΠΑΕ με κριτήριο την προσαρμογή του κτιρίου στο φυσικό περιβάλλον της γύρω περιοχής του (γκρι – όχρα).

γ) Επιτρέπεται η εμφάνιση ταυτόχρονα στις όψεις των κτιρίων και των δύο περιπτώσεων α και β με την προϋπόθεση ο παραπάνω συνδυασμός να εγκρίνεται από την ΕΠΑΕ.

δ) Απαγορεύεται η εμφάνιση υλικών του φέροντος οργανισμού ή των υλικών πληρώσεως στις όψεις των κτιρίων.

8. α) Τα κτίρια καλύπτονται με δώμα ή κεκλιμένη στέγη, μέγιστης κλίσης 35% και μέγιστου ύψους 2,00 μ.

β) Η κεκλιμένη στέγη κατασκευάζεται πάνω από το μέγιστο επιτρεπόμενο ύψος, με επικάλυψη από κεραμίδια βυζαντινού τύπου και με μορφή σύμφωνη με τα παραδοσιακά πρότυπα απαγορευμένης οποιασδήποτε προεξοχής του φέροντος οργανισμού της πλην αυτής των κεραμιδιών, απαγορευμένων επίσης τυχόν ανοιγμάτων σ' αυτήν.

11. Οι περιφράξεις των γηπέδων κατασκευάζονται από λιθοδομή, χωρίς τονισμένους αρμούς, ανεπίχριστη με μέγιστο ύψος 1,20 μ. Εκτός από λιθοδομή οι περιφράξεις κατασκευάζονται με τοιχοποιία επιχρισμένη με τριπτό σοβά, του οποίου ο χρωματισμός εγκρίνεται από την ΕΠΑΕ με κριτήριο την προσαρμογή της στο φυσικό περιβάλλον της γύρω περιοχής (γκρι – ώχρα).

Η περίφραξη μπορεί να φτάσει μέχρι ύψους 1,80 μ. ενώ στη θέση της αυλόπορτας μπορεί να φθάσει μέχρι ύψους 2,30 μ. και σε μήκος τουλάχιστον 4,00 μ. μετά από έγκριση της ΕΠΑΕ.

13. Τα κουφώματα των κτιρίων επιβάλλεται να είναι ξύλινα κατά τα παραδοσιακά πρότυπα.

18. Υπάρχοντα κτίρια από λιθοδομή, απαγορεύεται να επιχρίωνται.

19. Απαγορεύεται η χρήση του αλουμινίου, του πλαστικού και άλλων παρεμφερών υλικών σε οποιαδήποτε κατασκευή ακόμα και σε στοιχεία εξοπλισμού των οικισμών (κρήνες, μνημεία, πλατείες κλπ).

Κεφάλαιο 3

Περιβαλλοντική οικονομία

3.1 Εισαγωγή στην Περιβαλλοντική Οικονομία – Η έννοια της Ολικής Οικονομικής Αξίας ενός αγαθού

Η οικονομική του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων αποτελεί κλάδο των οικονομικών με πορεία τουλάχιστον από τον 18ο αιώνα, καθώς όλοι οι μεγάλοι κλασικοί οικονομολόγοι έχουν εκφράσει απόψεις, σχετικά με τη διαχείριση των αγαθών και των υπηρεσιών του περιβάλλοντος (Καλιαμπάκος και Δαμίγος, 2008).

Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία, «Περιβαλλοντική Οικονομία» (Environmental Economics) είναι ο επιστημονικός κλάδος που έχει σαν αντικείμενο τη μελέτη περιβαλλοντικών προβλημάτων, κάτω από το πρίσμα και τις αναλυτικές τεχνικές της οικονομίας (Field, 1994). Ένας από τους κύριους στόχους της επιστήμης της Περιβαλλοντικής Οικονομίας αποτελεί η ανάγκη αποτίμησης της οικονομικής αξίας αγαθών με μη αποτιμημένη οικονομική αξία στην αγορά (non - market goods). Ως τέτοια θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν, αντίστοιχα με άλλα δημόσια αγαθά, και τα περιβαλλοντικά καθώς και υπηρεσίες του περιβάλλοντος, όπως για παράδειγμα αυτές που μεριμνούν για θέματα σχετικά με τη ρύπανση των υδάτων, την προστασία και διατήρηση περιοχών ιδιαίτερου φυσικού κάλλους και ειδών υπό εξαφάνιση, το θόρυβο, την αναψυχή, την ανάπτυξη του οικότουρισμού, κ.ά.

Η περιβαλλοντική οικονομία στηρίζεται στην υπόθεση ότι όλες οι παρεχόμενες, από το φυσικό περιβάλλον, λειτουργίες έχουν μια οικονομική αξία, η οποία θα ήταν έκδηλη στην περίπτωση που οι λειτουργίες εντάσσονταν στα πλαίσια μιας πραγματικής αγοράς (Turner et al, 1994). Το πρόβλημα της ιδιοκτησίας των κοινών αγαθών και η διαφορά μεταξύ αξίας και τιμής ενός αγαθού, που έχουν σαν αποτέλεσμα την ύπαρξη της δημιουργίας των εξωτερικών αγορών, συνιστούν τους παράγοντες εκείνους που διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στην ανεπάρκεια των μηχανισμών αγοράς (Pearse & Turner, 1990, Cropper & Oates, 1992, Turner et al., 1994, Kula, 1994, Κώττης, 1994).

Η έννοια της εξωτερικότητας στην οικονομία σχετίζεται με τα αποτελέσματα, αρνητικά ή θετικά, που προκύπτουν από τη συμπεριφορά ενός παραγωγού ή καταναλωτή στην ευημερία κάποιου άλλου, και τα οποία ωστόσο δεν αντανακλώνται στις αγοραίες συναλλαγές (Παπαδιόχου και Τριανταφύλλου, 2011). Με την έννοια «εξωτερικό κόστος» ορίζεται το κόστος μιας δραστηριότητας, το οποίο ωστόσο δεν επιβαρύνει την ίδια, αλλά εξωτερικεύεται προς άλλες δραστηριότητες. Χαρακτηριστικά, συνθήκες εξωτερικής οικονομίας δημιουργούνται όταν για παράδειγμα, ένα οικονομικό υποκείμενο μειώνει την ευημερία ενός άλλου οικονομικού υποκείμενου, δίχως το τελευταίο να αποζημιώνεται για αυτή την υποβάθμιση που υφίσταται (Καλιαμπάκος και Δαμίγος, 2008).

Ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό των δημόσιων αγαθών, στα οποία συμπεριλαμβάνονται και αρκετά από τα αγαθά και υπηρεσίες του περιβάλλοντος, αποτελεί το γεγονός ότι τα αγαθά αυτά στερούνται της δυνατότητας αποκλεισμού. Η χρήση τους δηλαδή δε μπορεί να περιοριστεί, ενώ και η κατανάλωσή τους γίνεται στη λογική του «όποιος προλάβει πρώτος», σε αντίθεση με όσα θεωρούνται ως ιδιωτικά αγαθά τα οποία, εκτός των άλλων, χαρακτηρίζονται από τη δυνατότητα αποκλεισμού και κατοχύρωσης. (Καλιαμπάκος και Δαμίγος, 2008).

Τα οφέλη που θα αποκόμιζε κανείς από μία επίσκεψη σε έναν παραδοσιακό οικισμό, όπως για παράδειγμα σε αυτόν της Βάθειας στη Μάνη, είναι δύσκολο να αποτιμηθούν. Η καθιέρωση χρηματικού αντιτίμου θα μπορούσε να οδηγήσει ακόμη και στην υποβάθμιση του προς αξιολόγηση αγαθού. Έτσι, μια ατελέσφορη και άστοχη αποτίμηση των πολιτιστικών αγαθών δύναται να οδηγήσει σε μια υποβάθμιση της αξίας τους. (Pearce & Turner, 1990, Turner et al., 1994, Coller & Harrison, 1995).

Η ανάγκη, λοιπόν, αντιμετώπισης προβλημάτων παρόμοιας φύσης σε σχέση με την υποτίμηση της πραγματικής οικονομικής αξίας των δημόσιων, γενικότερα, αγαθών οδήγησε στην εισαγωγή του όρου «Αξία μη Χρήσης» (non-use values) στον υπολογισμό της συνολικής οικονομικής αξίας ενός δημόσιου αγαθού.

Έτσι, ως ολική οικονομική αξία ενός πολιτιστικού αγαθού ορίζεται αυτή που προκύπτει από το άθροισμα της «Αξίας Χρήσης» και της «Αξίας μη Χρήσης» που απορρέουν από τις υπηρεσίες που παρέχει το εν λόγω αγαθό.

Ολική Οικονομική Αξία = Αξία Χρήσης + Αξία μη Χρήσης

ή

**Ολική Οικονομική Αξία = Αξία Χρήσης + Αξία Επιλογής + Αξία
Κληροδοτήματος + Αξία Ύπαρξης**

Ακολουθεί μια παράθεση των ορισμών των εννοιών που παρουσιάζονται στο παραπάνω πλαίσιο (Καλιαμπάκος και Δαμίγος, 2008).

Ο όρος «Αξία Χρήσης» (use value) όσον αφορά στα πολιτιστικά αγαθά σχετίζεται με την οικονομική αξία σαν αποτέλεσμα της πραγματικής χρήσης του αγαθού (π.χ. η πληρωμή εισιτηρίου για την είσοδο σε έναν παραδοσιακό οικισμό, οι απολαβές από την αξιοποίηση φυσικών μνημείων, κ.λπ.), καθώς και της έμμεσης χρήσης του, των υπηρεσιών δηλαδή που μπορεί να προσφέρει (π.χ. οι υπηρεσίες περιήγησης και αναψυχής σε ένα σπήλαιο, όπως αυτό του Δυρού κ.λπ.).

Ως «Αξία μη Χρήσης» ενός πολιτιστικού αγαθού ορίζεται το οικονομικό μέγεθος, στο οποίο περιλαμβάνονται οι παρακάτω κατηγορίες αξιών (Coller & Harrison, 1995):

1. «Αξία Επιλογής» (*Option Value*): Εκφράζει την προθυμία των ατόμων να θυσιάσουν ένα χρηματικό ποσό για τη διατήρηση ενός πολιτιστικού αγαθού με το ενδεχόμενο μελλοντικής χρήσης του.
2. «Αξία Κληροδοτήματος» (*Bequest Value*): Εκφράζει την προθυμία των ατόμων να θυσιάσουν ένα χρηματικό ποσό με σκοπό τη διατήρηση ενός αγαθού προς όφελος των μελλοντικών γενεών.
3. «Αξία Ύπαρξης» (*Existence Value*): Εκφράζει την προθυμία των ατόμων να θυσιάσουν ένα χρηματικό ποσό για την προστασία ενός πολιτιστικού αγαθού, ανεξαρτήτως αξιοποίησής του από τον ίδιο τον επισκέπτη.

3.2 Μέθοδοι Περιβαλλοντικής Αποτίμησης

Κάθε επιλογή που αναγκάζεται να κάνει καθημερινά ο άνθρωπος ως στόχο έχει τη διατήρηση ή και τη μεγιστοποίηση, ακόμη, της ωφέλειάς του από αυτές, οι οποίες ικανοποιούν συγκεκριμένες ανάγκες. Τέτοιες αποφάσεις δεν είναι απαραίτητο να σχετίζονται απαραίτητα με πολύπλοκα ζητήματα. Χαρακτηριστικά, σε καθημερινή

βάση οι άνθρωποι επιλέγουν τη διαδρομή που θα ακολουθήσουν, για να φτάσουν στο χώρο εργασίας τους, δαπανούν χρήματα για την αγορά των προϊόντων που επιθυμούν ή ακόμη επιλέγουν την περιοχή της κατοικίας τους, κ.ά. Ενδεικτικά, η εξασφάλιση της μικρότερης διαδρομής, οι καλύτερες περιβαλλοντικές συνθήκες και η ασφάλεια αποτελούν μια σειρά αγαθών για τα οποία τα άτομα εμφανίζονται πρόθυμα να θυσιάσουν χρήματα ή ακόμη και άλλα αγαθά και υπηρεσίες με σκοπό να διατηρήσουν, το λιγότερο, τα επίπεδα της ωφέλειάς τους σταθερά. Φαίνεται, λοιπόν, ότι οι άνθρωποι σε καθημερινή βάση «ανταλλάσσουν» αγαθά για την κάλυψη των αναγκών τους, ανταλλάσσοντας παράλληλα και επίπεδα ωφέλειας, σταθμίζοντας τα επίπεδα αυτά με τρόπο ώστε να μη μεταβάλλεται η ευημερία τους.

Στη συνέχεια θα επιχειρηθεί η παράθεση μεθόδων για την αποτίμηση της οικονομικής αξίας αγαθών γενικά ή αγαθών με μη αποτιμημένη ή εμπορεύσιμη οικονομική αξία στην αγορά, κατηγορία στην οποία εντάσσονται και τα πολιτιστικά. Είναι ιδιαίτερα δύσκολο να αποτιμηθεί σε ακριβείς τιμές η αξία παρόμοιων αγαθών ή υπηρεσιών. Για να ξεπεραστεί το ζήτημα αυτό, θα ήταν αποτελεσματικό να εφαρμοστεί μια σειρά τεχνικών, οι οποίες θα διερευνούν τις προτιμήσεις και τις αντιλήψεις των επισκεπτών σχετικά με τα αγαθά αυτά.

Έτσι, οι μέθοδοι αποτίμησης της οικονομικής αξίας των πολιτιστικών αγαθών μπορούν να διακριθούν βασικά σε δύο κατηγορίες:

1. *Μέθοδοι αποκαλυπτόμενης ή έμμεσης προτίμησης (revealed preference methods – indirect methods)*

Στην περίπτωση αυτή, αναλύεται η συμπεριφορά των ατόμων μέσα από τη διερεύνηση της πραγματικής συμπεριφοράς στην καθημερινότητά τους, όπου αποκαλύπτονται οι προτιμήσεις τους για κάποια μη εμπορεύσιμα αγαθά από τις αποφάσεις που παίρνουν. Στην κατηγορία αυτή μεθόδων εντάσσονται η Μέθοδος Τιμής Αγοράς (ή πλεονάσματος καταναλωτή/παραγωγού), η Μέθοδος Συνάρτησης Παραγωγής, η Μέθοδος της Αποτρεπτικής Συμπεριφοράς (Averting Behaviour Method), η Μέθοδος της Ανάλυσης Κόστους Ταξιδιού (Travel Cost Method), η Μέθοδος της Ανάλυσης Αγορών Ωφελμιστικών Χαρακτηριστικών (Hedonic Pricing Method).

2. *Μέθοδοι δεδηλωμένης ή άμεσης προτίμησης (stated preference methods – direct methods)*

Για κάποια μη εμπορεύσιμα αγαθά η παρατήρηση της πραγματικής – καθημερινής συμπεριφοράς των ατόμων μιας κοινωνίας δεν είναι δυνατό να δώσει σαφή εικόνα τόσο για τη χρηστική όσο και για την ακόλουθη οικονομική αξία του αγαθού. Στην περίπτωση αυτή, η αποτίμηση τέτοιων αγαθών γίνεται με τη χρήση της μεθόδου της δεδηλωμένης προτίμησης (Δημαράς και Μαστρογιάννης, 2010).

Η μέθοδος των δεδηλωμένων προτιμήσεων στηρίζεται στη δημιουργία μιας υποθετικής αγοράς, στα πλαίσια της οποίας τα άτομα καλούνται να αξιολογήσουν το προς διερεύνηση αγαθό ή υπηρεσία. Με τη μέθοδο της *δεδηλωμένης προτίμησης* πραγματοποιούνται έρευνες με σκοπό την πρόβλεψη και ζήτηση νέων υπηρεσιών, κάτι που τη διαφοροποιεί από τις μεθόδους της *αποκαλυπτόμενης*. Άμεσο αποτέλεσμα αυτού αποτελεί το γεγονός ότι ο ερευνητής μπορεί να εφαρμόζει την οικονομική αποτίμηση σε αγαθά και υπηρεσίες τα οποία ακόμα δεν υπάρχουν στην αγορά.

Συνήθως, η μέθοδος αυτή βασίζεται – στα πλαίσια ενός υποθετικού σεναρίου – στις αποκρίσεις των ερωτώμενων σχετικά με την ποσότητα ενός αγαθού που ήταν πρόθυμοι να θυσιάσουν για την απόκτηση μιας «επιπλέον» ποσότητας από ένα άλλο. Οι δύο πιο διαδεδομένες τεχνικές της μεθόδου των δεδηλωμένων προτιμήσεων είναι η Μέθοδος της Υποθετικής Αξιολόγησης (Contingent Valuation Method - CVM) και η Μέθοδος των Μοντέλων Επιλογής (Choice Modeling) ή Μέθοδος Ανάλυσης Σύζευξης (Conjoint Analysis).

Αν και η υιοθέτηση της εφαρμογής των μεθόδων δεδηλωμένης προτίμησης εμφανίζει μια σειρά σημαντικών πλεονεκτημάτων έναντι των μεθόδων αποκαλυπτόμενης προτίμησης (Γαράφας, 2008), η ίδια η φύση της μεθόδου αποτελεί και το κρισιμότερο σημείο στην εφαρμογή της, και αυτό γιατί δεν είναι σίγουρο ότι οι καταναλωτές θα αντιδρούσαν με τον ίδιο τρόπο σε μια πραγματική αγορά, όπως θα αντιδρούσαν σε μια έρευνα υποθετικού χαρακτήρα. Χαρακτηριστικά, σύμφωνα με τους Turner et al. (1994), σε σχετικές έρευνες όπου τέθηκαν απαιτήσεις για πραγματικές πληρωμές μετά τις αρχικές υποθετικές ερωτήσεις, το πραγματικό συνολικό ποσό που συγκεντρώθηκε κυμαίνονταν μεταξύ 70-90% του αρχικού «υποθετικού» ποσού.

Για τις ανάγκες της παρούσας μεταπτυχιακής εργασίας επιλέχθηκε η εφαρμογή της μεθόδου της Υποθετικής Αξιολόγησης για την οικονομική αποτίμηση των παραδοσιακών οικισμών της Μάνης.

3.3 Η μέθοδος της Υποθετικής Αξιολόγησης (Contingent Valuation Method – CVM)

3.3.1 Εισαγωγή στη μέθοδο της Υποθετικής Αξιολόγησης

Η μέθοδος της Υποθετικής ή Εξαρτημένης Αξιολόγησης αφορά στην εκτίμηση με τρόπο άμεσο της οικονομική αξίας του προς αξιολόγηση αγαθού, λαμβάνοντας υπ' όψη για το σκοπό αυτό τις προτιμήσεις και αντιλήψεις της κοινωνίας. Η μέθοδος αποσκοπεί στη συλλογή πληροφοριών είτε από κατοίκους είτε, όπως έγινε για τις ανάγκες της παρούσας εργασίας, από επισκέπτες της περιοχής επίδρασης του υπό διερεύνηση σχεδίου. Στόχος των παραπάνω είναι ο προσδιορισμός της μέγιστης επιθυμίας για χρηματική συνεισφορά με σκοπό την αποφυγή ή την αποκατάσταση μιας ενδεχόμενης ζημίας (Willingness To Pay - WTP) ή της μέγιστης επιθυμίας για οικονομική αποζημίωση μετά από κάποια επιπρόσθετη επιβάρυνση (Willingness To Accept - WTA). Βασικός άξονας της μεθόδου είναι η δημιουργία μιας υποθετικής αγοράς για το προς αξιολόγηση αγαθό. Η παρουσίαση του υποθετικού σεναρίου, μέσω του οποίου τα άτομα καλούνται να αποτιμήσουν το εκάστοτε αγαθό ή υπηρεσία, θα πρέπει να γίνεται με τρόπο ώστε να είναι όσο το δυνατόν πιο ρεαλιστικό και αληθοφανές στους συμμετέχοντες της έρευνας.

Η προσέγγιση «Πρόθεση να πληρώσω» (WTP) συνιστά την πλέον αποδεκτή μέθοδο αποτίμησης της οικονομικής αξίας αγαθών με μη αποτιμημένη οικονομική αξία στην αγορά. Βασική αρχή της μεθοδολογίας αποτελεί η παραδοχή ότι οι ατομικές προτιμήσεις των ατόμων αντανακλώνται στο πόσα χρήματα προτίθενται να θυσιάσουν τα ίδια τα άτομα ώστε να αποκτήσουν όφελος ή να αποφύγουν κόστος (Persson and Cedervall, 1991). Η μέγιστη χρηματική προσφορά για το προς αξιολόγηση αγαθό ή υπηρεσία εκφράζει τη δύναμη της προτίμησης των ατόμων, αντανακλώντας παράλληλα και την ικανότητα των ατόμων να πληρώσουν για το σκοπό αυτό (Γαράφας, 2008). Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, εναλλακτική προσέγγιση της μεθοδολογίας αυτής αποτελεί η προσέγγιση της «Πρόθεσης να αποδεχτώ» (WTA) αποζημίωση για τη μείωση της ευημερίας.

Η επιτυχία της έρευνας στην Υποθετική Αξιολόγηση βασίζεται κατά ένα μεγάλο ποσοστό στη χρήση κατάλληλα διαμορφωμένων ερωτηματολογίων για τη συλλογή των απαραίτητων στοιχείων, ανάλογα με τους σκοπούς της εκάστοτε έρευνας. Τα

ερωτηματολόγια συμπληρώνονται είτε με τη διεξαγωγή προσωπικών συνεντεύξεων, είτε τηλεφωνικά είτε ακόμη και ταχυδρομικά (συμβατικό ή ηλεκτρονικό ταχυδρομείο). Ιδιαίτερης σημασίας αποτελούν, ακόμη, ο καθορισμός του πληθυσμού αναφοράς, η επιλογή της κατάλληλης τεχνικής δειγματοληψίας για την επιλογή του δείγματος, ο σαφής καθορισμός του υποθετικού σεναρίου καθώς επίσης η ανάλυση και η ορθή αξιολόγηση των αποτελεσμάτων από τη συλλογή της πληροφορίας (Καλιαμπάκος και Δαμίγος, 2008).

Εκτός από την ερώτηση πληρωμής ή αποζημίωσης, τα ερωτηματολόγια αποτελούνται και από άλλες σημαντικές ερωτήσεις, οι οποίες αποσκοπούν στη συγκέντρωση πληροφοριών τόσο σε σχέση με τα δημογραφικά χαρακτηριστικά του δείγματος (π.χ. φύλο, ηλικία, εισόδημα, μόνιμος τόπος κατοικίας, ανώτερο επίπεδο μόρφωσης, επαγγελματική κατάσταση, κ.ά.), όσο και σε σχέση με άλλα χαρακτηριστικά, όπως για παράδειγμα τις γνώσεις των ερωτώμενων γύρω από το ζήτημα που πραγματεύεται η εκάστοτε έρευνα.

Οι πρώτες εφαρμογές της μεθόδου της Υποθετικής ή Εξαρτημένης Αξιολόγησης έγιναν από τους Davis (1963), Bohm (1972), Hammack & Brown (1974), Randal et al. (1974) και Bookshire et al. (1976), Καλιαμπάκος και Δαμίγος (2008). Μάλιστα, ο Davis (1963) αποτέλεσε τον πρώτο οικονομολόγο που εφάρμοσε μια έρευνα Υποθετικής Αξιολόγησης, αναγνωρίζοντας τη δυνατότητα δημιουργίας μιας υποθετικής αγοράς στο πλαίσιο μιας έρευνας (Δημαράς και Μαστρογιάννης, 2010). Από τότε η μέθοδος, παρά τα όποια προβλήματα, γνώρισε ευρεία αναγνώριση και εφαρμογή συνιστώντας το πιο ενεργό πεδίο της περιβαλλοντικής οικονομίας τα τελευταία χρόνια (Johansson et al., 1994, Bjornstad & Kahn, 1996). Οι Mitchell και Carson (1989) ανέφεραν ότι είχαν ήδη καταγράψει 100 μελέτες Υποθετικής Αξιολόγησης στις Η.Π.Α., τη στιγμή που οι Green et al. (1990), ανέφεραν ότι στο Ηνωμένο Βασίλειο είχαν εκπονηθεί 26 σχετικές μελέτες. Σύμφωνα με τους Carson et al. (2004) περισσότερες από 5.000 μελέτες Υποθετικής Αξιολόγησης είχαν συνταχθεί από κυβερνητικές υπηρεσίες και οργανισμούς μέχρι τη χρονολογία αυτή (2004) σε περισσότερες από 100 χώρες διεθνώς.

Όσον αφορά στην ανάλυση των δεδομένων και του όγκου της πληροφορίας που συλλέγεται, η τεχνική που θα χρησιμοποιηθεί εξαρτάται από μια σειρά παραγόντων που μπορεί να διαφοροποιούνται σε κάθε εφαρμογή της μεθόδου, όπως για παράδειγμα το είδος της ερώτησης που χρησιμοποιήθηκε για την εκμείευση του ποσού πληρωμής (Δημαράς και Μαστρογιάννης, 2010). Ωστόσο, ορισμένα

στατιστικά εργαλεία όπως η μέση τιμή και η διάμεσος του δηλωθέντος ποσού πληρωμής μπορούν να χρησιμοποιηθούν για έναν αρχικό υπολογισμό μιας συνολικής οικονομικής του προς αξιολόγηση αγαθού, πολλαπλασιάζοντας με τον πληθυσμό αναφοράς (Δημαράς και Μαστρογιάννης, 2010). Πέρα από το στόχο του υπολογισμού της συνολικής αυτής οικονομικής αξίας του προς αξιολόγηση αγαθού ή υπηρεσίας, μια έρευνα στοχεύει και στην προσπάθεια επεξήγησης της συμπεριφοράς των ερωτώμενων, λαμβάνοντας υπ' όψη τα χαρακτηριστικά τους και τις απόψεις τους, όπως αυτά αντλούνται από τις απαντήσεις τους στις υπόλοιπες ερωτήσεις του ερωτηματολογίου. Έτσι, μέσω μιας ανάλυσης παλινδρόμησης προκύπτει η χρηματική αξία που προτίθενται να πληρώσουν οι ενδιαφερόμενοι ως συνάρτηση των διαφόρων αυτών δημογραφικών, κοινωνικοοικονομικών και λοιπών χαρακτηριστικών τους, η οποία είναι της μορφής:

$$WTP_i = f(A_i, B_i, C_i, \dots)$$

όπου, WTP_i είναι η πρόθεση του ερωτώμενου i για πληρωμή, και A_i, B_i, C_i είναι τα εκάστοτε παραπάνω χαρακτηριστικά του ερωτώμενου i (Cummings, et al., 1986, Kula, 1994).

3.3.2 Τεχνικές εκμαίευσης μέγιστου ποσού πληρωμής (WTP) / ελάχιστου ποσού αποζημίωσης (WTA) για την εφαρμογή της μεθόδου της Υποθετικής Αξιολόγησης

Η ερώτηση για την προθυμία χρηματικής συνεισφοράς ή αποζημίωσης αποτελεί την «καρδιά» του ερωτηματολογίου μιας έρευνας Υποθετικής Αξιολόγησης. Ιδιαίτερο σημείο αποτελεί, επίσης, η επιλογή του τρόπου με τον οποίο θα τεθεί η ερώτηση στους συμμετέχοντες στην έρευνα. Έτσι, η τεχνική που θα χρησιμοποιηθεί για την εκμαίευση της οικονομικής αξίας του προς αξιολόγηση αγαθού ή υπηρεσίας αποτελεί ένα σημαντικό συστατικό της μεθόδου της Υποθετικής Αξιολόγησης (Portney, 1994, Mitchell and Carson, 1989).

Υπάρχουν τέσσερις βασικοί τύποι τεχνικών εκμαίευσης των ποσών πληρωμής, όπως αυτοί έχουν καταγραφεί στη διεθνή βιβλιογραφία (Boyle et al., 1996):

1. Η τεχνική της επαναληπτικής προσφοράς (bidding game approach)

Αποτελεί την πιο παλιά τεχνική εκμείωσης των ποσών πληρωμής ή αποδοχής αποζημίωσης σε σχέση με τις υπόλοιπες (Mitchell and Carson, 1989). Αρχικά, σε κάθε ερωτώμενο αντιστοιχείται τυχαία ένα συγκεκριμένο ποσό από μια σειρά προκαθορισμένων για το σκοπό αυτό χρηματικών ποσών. Έτσι, οι ερωτώμενοι καλούνται να απαντήσουν με ένα ΝΑΙ ή ΟΧΙ στην ερώτηση σχετικά με το εάν αυτοί θα ήταν διατεθειμένοι να πληρώσουν το ποσό αυτό. Η διαδικασία ολοκληρώνεται όταν ο κάθε ερωτώμενος «φτάσει» στο μέγιστο χρηματικό ποσό το οποίο θα ήταν πρόθυμος να πληρώσει για το προτεινόμενο αγαθό ή υπηρεσία (Randal et al., 1974, p.135). Η τεχνική αυτή χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά από τον Davis (1963) στην έρευνά του για την αποτίμηση της οικονομικής αξίας των οφελών που προκύπτουν από το κυνήγι της χήνας (goose hunting benefits). Μετέπειτα, η τεχνική χρησιμοποιήθηκε από πολλούς ακόμη ερευνητές για την οικονομική αποτίμηση μιας σειράς δημόσιων αγαθών (Randal et al., 1974, Brookshire et al., 1982).

Αξίζει να αναφερθεί ότι η τεχνική αυτή έχει χρησιμοποιηθεί ευρέως σε ένα σημαντικό αριθμό ερευνών Υποθετικής Αξιολόγησης στις αναπτυσσόμενες χώρες (Whittington et al., 1990, 1992). Τα αποτελέσματα, μάλιστα, ερευνών σε αναπτυσσόμενες χώρες για την αποτίμηση της αξίας των αποθεμάτων νερού κατέδειξαν ότι η τεχνική αυτή λειτουργεί με καλά αποτελέσματα στις χώρες αυτές (Whittington et al., 1991, 1992; Briscoe et al., 1990). Πολλοί, ωστόσο, ερευνητές προτείνουν να επιδεικνύεται ιδιαίτερη προσοχή κατά το σχεδιασμό, όταν επιλέγεται να χρησιμοποιηθεί η συγκεκριμένη τεχνική.

Στα πλεονεκτήματα της τεχνικής συγκαταλέγονται η δυνατότητα εκμείωσης της μέγιστης προθυμίας πληρωμής των ερωτώμενων για το προς αξιολόγηση αγαθό ή υπηρεσία (Cummings et al., 1986), ενώ παρέχει ακόμη τη δυνατότητα της δημιουργίας μιας υποθετικής κατάστασης, η οποία ωστόσο προσεγγίζει τα πλαίσια μιας πραγματική κατάσταση, ή καλύτερα μιας πραγματικής αγοράς (market-like situation) για το εν λόγω αγαθό ή υπηρεσία (Cummings et al., 1986).

Στα μειονεκτήματα της τεχνικής συγκαταλέγεται, αρχικά, το υψηλό κόστος που απαιτείται για τη διεξαγωγή της επιτόπιας έρευνας, καθώς είναι απαραίτητη η παρουσία των συνεντευκτών για τη συμπλήρωση των ερωτηματολογίων (Cummings et al., 1986). Επιπλέον, ο καθορισμός του αρχικού ποσού που παρουσιάζεται σε κάθε ερωτώμενο αποτελεί πρόβλημα αφού η επιλογή αυτή ενδεχομένως να επηρεάζει με

τον ένα ή τον άλλο τρόπο τα τελικά αποτελέσματα της οικονομικής αποτίμησης (starting point bias).

2. Η τεχνική της χρήσης των καρτών πληρωμής (payment card approach)

Η τεχνική της χρήσης των καρτών πληρωμής επινοήθηκε από τους Mitchell και Carson (1984) και αποτελεί τη δεύτερη παλαιότερη τεχνική της μεθόδου της Υποθετικής Αξιολόγησης. Μια τέτοια κάρτα πληρωμής περιλαμβάνει μια σειρά προκαθορισμένων ποσών πληρωμής, για το προς αξιολόγηση αγαθό ή υπηρεσία, μεταξύ των οποίων οι ερωτώμενοι καλούνται να επιλέξουν το μέγιστο ποσό που αντικατοπτρίζει την επιθυμία συνεισφοράς τους.

Στα πλεονεκτήματα της τεχνικής αυτής συγκαταλέγεται το γεγονός ότι ο ερευνητής έχει τη δυνατότητα να προσδιορίσει τη μέγιστη προθυμία πληρωμής των ερωτώμενων. Τα προβλήματα της τεχνικής αυτής εντοπίζονται τόσο στο γεγονός ότι τα τελικά αποτελέσματα επηρεάζονται από στρεβλώσεις του εύρους των ποσών (range bias) και της «κεντρικής προτίμησης» (centering bias) (Mitchell and Carson, 1989) όσο και από τον περιορισμό εφαρμογής της όσον αφορά στο δείγμα αφού κάτοικοι αγροτικών περιοχών αναπτυσσόμενων χωρών ενδεχομένως να αντιμετωπίζουν προβλήματα εξοικείωσης.

3. Η τεχνική των ερωτήσεων ελεύθερης μορφής (open-ended approach)

Στην περίπτωση αυτή, το πληθυσμιακό δείγμα της έρευνας καλείται να δηλώσει το μέγιστο χρηματικό ποσό που θα ήταν πρόθυμο να πληρώσει για την απόκτηση ενός αγαθού ή υπηρεσίας. Πλεονεκτήματα της τεχνικής αυτής αποτελούν αφενός το γεγονός ότι δεν είναι απαραίτητη η παρουσία του συνεντευκτή κατά τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου και αφετέρου ότι δεν επηρεάζεται από στρεβλώσεις που σχετίζονται με το ύψος του αρχικού ποσού πληρωμής, οι οποίες αφορούν σε περιπτώσεις όπου οι ερωτώμενοι καλούνται να επιλέξουν μεταξύ προκαθορισμένων ποσών (Walsh et al., 1984). Σύμφωνα, επίσης, με τους Walsh et al. (1984) η τεχνική αυτή μπορεί να παράγει χαμηλότερες τιμές αξιολόγησης σε σχέση με τις αντίστοιχες από την εφαρμογή της τεχνικής της επαναληπτικής προσφοράς (*bidding games approach*) (Walsh et al., 1984).

Στα μειονεκτήματα της τεχνικής συγκαταλέγεται το γεγονός ότι οι ερωτώμενοι ενδεχομένως βρίσκουν δύσκολο να δηλώσουν από μόνοι τους ένα ποσό πληρωμής, ή είναι δύσκολο να βρουν κίνητρο για να αποκαλύψουν την πραγματική τους επιθυμία σε σχέση με το ποσό που είναι πρόθυμοι να θυσιάσουν για το σκοπό της έρευνας (Carson et al., 1996, Desvousges et al., 1993).

4. Η τεχνική της απλής ή διπλής προκαθορισμένης επιλογής (simple or double bounded dichotomous choice approach)

Οι Bishop και Heberlein (1979), έχοντας υπόψη τα μειονεκτήματα των υπόλοιπων τεχνικών εκμείευσης, εισήγαγαν την τεχνική των ερωτήσεων απλής προκαθορισμένης επιλογής (simple bounded dichotomous choice ή take-it-or-leave-it approach). Οι ερωτώμενοι απαντώντας με ένα ΝΑΙ ή ΟΧΙ στη βάση του «όλα ή τίποτα» (Mitchell and Carson, 1989) δηλώνουν την προθυμία τους στο να πληρώσουν ένα προκαθορισμένο χρηματικό ποσό που τους παρουσιάζεται για την απόκτηση του προς αξιολόγηση αγαθού. Η επιλογή της εισφοράς γίνεται από μια σειρά προκαθορισμένων ποσών τα οποία έπειτα από επιλογή του ερευνητή, θεωρητικά, αντιπροσωπεύουν τη μέγιστη προθυμία των ατόμων.

Θετικά στοιχεία της μεθόδου αυτής αποτελούν ο τρόπος αυτός καθ' αυτός με τον οποίο τίθεται η ερώτηση πληρωμής και η οποία διευκολύνει τους ερωτώμενους να συμμετέχουν καθώς και η ελαχιστοποίηση των στρεβλώσεων στρατηγικής (Carson et al., 1996, Hanemann, 1994).

Μειονεκτήματα της μεθόδου έχουν εντοπιστεί από διάφορους μελετητές. Αρχικά, προβλήματα δύναται να προκύψουν από τις προτεινόμενες τιμές εκκίνησης για την αποτίμηση του αγαθού (starting point bias) (Ready et al., 1996). Οι Carson et al. (1996) θεωρούν ότι η μέθοδος μπορεί να μη λειτουργεί σε περιπτώσεις όπου το υποθετικό σενάριο επιλογής αναφέρεται σε εθελοντική χρηματική συνεισφορά. Ένα ακόμη πρόβλημα έχει να κάνει με την αναλογική σχέση των δεδομένων – ερωτηματολογίων και την αξιοπιστία των αποτελεσμάτων. Όσο περισσότερα δεδομένα, τόσο πιο αξιόπιστα και έγκυρα θα είναι τα αποτελέσματα. (Alberini, 1995, Cameron and Quiggin, 1994).

Μία εναλλακτική τεχνική της μεθόδου αυτής αποτελούν οι ερωτήσεις διπλής προκαθορισμένης επιλογής (double bounded dichotomous choice ή take-it-or-leave-it-with follow up approach). Η τεχνική αυτή εισήχθη από τους Carson (1985) και

Hanemann (1984, 1985). Οι ερωτώμενοι καλούνται αρχικά να απαντήσουν με ένα ΝΑΙ ή ΟΧΙ στην ερώτηση για το εάν θα ήταν πρόθυμοι να δώσουν ένα X χρηματικό ποσό. Στη συνέχεια, αν φανούν πρόθυμοι καλούνται να απαντήσουν αν θα πλήρωναν ένα μεγαλύτερο ποσό Y, ενώ σε αντίθετη περίπτωση, αν δηλαδή έχουν απαντήσει αρνητικά, ερωτούνται αν θα πλήρωναν ένα ποσό Z, μικρότερο από το αρχικό. Η τεχνική αυτή, η οποία εμφανίζεται στατιστικά πιο αποτελεσματική συγκριτικά με την τεχνική της απλής προκαθορισμένης επιλογής (Kanninen, 1993, Hanemann, 1991), εφαρμόστηκε για πρώτη φορά από τους Carson & Steinberg (1990) και Hanemann et al. (1991). Και ενώ η ίδια η φύση του τρόπου με τον οποίο τίθεται η ερώτηση πληρωμής δημιουργεί κίνητρο στους ερωτώμενους να απαντήσουν σημαντικά είναι τα μειονεκτήματα που παρουσιάζονται. Το υψηλό κόστος διεξαγωγής της έρευνας εξαιτίας του μεγάλου αριθμού παρατηρήσεων που πρέπει να συλλεχθούν, η ανάλυση των πληροφοριών η οποία απαιτεί τη χρήση πολύπλοκων οικονομετρικών τεχνικών αλλά και τα αποτελέσματα που παράγονται με τον τρόπο αυτό είναι ευάλωτα σε στρεβλώσεις που σχετίζονται, με τα επίπεδα των ποσών πληρωμής που επιλέγονται να παρουσιαστούν στους συμμετέχοντες στην έρευνα (Ready et al., 1996).

Η επέκταση της τελευταίας τεχνικής κατά μία ακόμη ερώτηση ή ένα γύρο (triple bounded dichotomous choice), αποτελεί μία ακόμη εναλλακτική της τεχνικής της απλής προκαθορισμένης επιλογής η οποία έχει χρησιμοποιηθεί σε μια σειρά ερευνών Υποθετικής Αξιολόγησης (Bateman et al., 1999).

3.3.3 Κριτική αξιολόγηση των τεχνικών της Υποθετικής Αξιολόγησης

Από όλα τα παραπάνω και σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία, κατά την εφαρμογή της μεθόδου της Υποθετικής Αξιολόγησης, είναι προφανές ότι με τη χρήση κάθε φορά, διαφορετικών τεχνικών εκμείευσης, εξάγονται κάθε φορά διαφορετικά αποτελέσματα – αξιολογήσεις. Το γεγονός αυτό αποτελεί ένα ιδιαίτερα κρίσιμο σημείο της μεθόδου αυτής και για αυτό έχει διεξαχθεί μια σειρά ερευνών για την αξιολόγηση του ίδιου αγαθού ή υπηρεσίας με την τεχνική εκμείευσης να αλλάζει κάθε φορά. Σκοπός της τακτικής αυτής είναι η σύγκριση των αποτελεσμάτων που προκύπτουν. Συγκεκριμένα, σε έρευνά τους οι Desvousges et al. (1993) για μία αποτίμηση χρησιμοποίησαν ταυτόχρονα την *τεχνική των ερωτήσεων ανοιχτού τύπου* αλλά και την *τεχνική των «διχοτομικών» προκαθορισμένων επιλογών* και κατέδειξαν ότι η δεύτερη επιφέρει, με στατιστική σημαντικότητα, υψηλότερες τιμές σε σχέση με την πρώτη. Με την ίδια λογική, οι Kealy και Turner (1993) στην έρευνά τους για την οικονομική αποτίμηση ενός ιδιωτικού και ενός δημόσιου αγαθού κατέδειξαν ότι ενώ στην περίπτωση της αξιολόγησης του ιδιωτικού αγαθού δεν παρατηρήθηκε στατιστικά σημαντική διαφορά στα αποτελέσματα από την εφαρμογή των τεχνικών των ερωτήσεων ανοιχτής μορφής και των «διχοτομικών» προκαθορισμένων επιλογών, αντίθετα στην περίπτωση του δημόσιου αγαθού παρατηρήθηκε μια στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση των αποτελεσμάτων. Συνεχίζοντας, οι Brown et al. (1996) με την έρευνά τους απέδειξαν ότι οι αξίες που υπολογίστηκαν από την εφαρμογή της τεχνικής των «διχοτομικών» προκαθορισμένων επιλογών εμφανίζονταν υψηλότερες σε σχέση με τις αντίστοιχες από την εφαρμογή της μεθόδου των ερωτήσεων ανοιχτής μορφής.

Κάνοντας μια ανασκόπηση διαφόρων ερευνών που έχουν ασχοληθεί με το ζήτημα της σύγκρισης των τεχνικών αποτίμησης που χρησιμοποιεί η μέθοδος της Υποθετικής Αξιολόγησης, οι Schulze et al. (1996) προσδιόρισαν ότι η αναλογία:

προκαθορισμένες επιλογές / ερωτήσεις ανοιχτής μορφής

όσον αφορά στα αποτελέσματα της αξιολόγησης κυμαίνεται μεταξύ του 1 και του 72,9 ενώ οι Brown et al. (1996) υπολόγισαν ότι η αναλογία αυτή πέφτει μεταξύ του 1 και του 5, τόσο για τα ιδιωτικά όσο και τα δημόσια αγαθά.

Οι Holms και Kramer (1995), στην προσπάθειά τους να ελέγξουν το βαθμό σύγκλισης των αποτελεσμάτων από την υιοθέτηση δύο διαφορετικών τεχνικών αποτίμησης, της τεχνικής με τη χρήση των *καρτών πληρωμής* και της τεχνικής των

«διχοτομικών» προκαθορισμένων επιλογών, οδηγήθηκαν στο συμπέρασμα ότι οι υψηλότερες αξίες του προς αξιολόγηση αγαθού είναι αποτέλεσμα στρεβλώσεων οι οποίες προκύπτουν τόσο από τα επιλεχθέντα – προτεινόμενα επίπεδα ποσών πληρωμής, που παρουσιάζονται στους ερωτώμενους, όσο και από την τάση ορισμένων ερωτώμενων να συμφωνούν με όσα τους υποδεικνύονται από τους συνεντευκτές (yeah-saying problem).

Σε γενικές γραμμές, οι περισσότερες έρευνες συμφωνούν ότι χρησιμοποιώντας την τεχνική των προκαθορισμένων επιλογών οι παραγόμενες αξίες των αγαθών (WTP) είναι υψηλότερες συγκριτικά με τις αντίστοιχες από τη χρήση της τεχνικής των ανοιχτής μορφής ερωτήσεων (Carson et al., 1996). Συμπυκνώνοντας, το γεγονός αυτό πιθανόν να οφείλεται κυρίως σε τρεις λόγους:

- ♦ Στην παρουσία στρεβλώσεων στρατηγικής στην περίπτωση των ερωτήσεων ανοιχτής μορφής, τη στιγμή που κάτι τέτοιο δεν φαίνεται να ισχύει στην περίπτωση των προκαθορισμένων επιλογών, διότι λόγω της ίδιας της φύσης της τεχνικής οι ερωτώμενοι αποκτούν μεγαλύτερο κίνητρο να απαντήσουν στην ερώτηση πληρωμής.
- ♦ Στις στρεβλώσεις που απορρέουν από την τάση ορισμένων ερωτώμενων να συμφωνούν με τις απόψεις του συνεντευκτή (yeah-saying) και οι οποίες χαρακτηρίζουν έντονα την τεχνική των προκαθορισμένων επιλογών.
- ♦ Στην τάση των ατόμων να δηλώνουν μικρότερα ποσά πληρωμής όταν αντιμετωπίζουν μια λίγο δυσκολότερη ή μια πολυπλοκότερη, όσον αφορά στο ύφος του υποθετικού σεναρίου, ανοιχτού τύπου ερώτηση (Brown et al., 1996).

Συνοψίζοντας, η επιλογή της τεχνικής που θα χρησιμοποιείται για την εφαρμογή της μεθόδου της Υποθετικής Αξιολόγησης εξαρτάται από τα ίδια τα χαρακτηριστικά της εκάστοτε έρευνας, όπως τη φύση του αγαθού που αξιολογείται, το επιθυμητό κόστος διεξαγωγής της έρευνας, τα χαρακτηριστικά των ατόμων που θα αποτελέσουν το δείγμα της έρευνας, κ.ά. (Venkatachalam, 2004). Και το ερώτημα σχετικά με το τι θα πρέπει να γίνεται σε περιπτώσεις όπου τα αποτελέσματα αξιολόγησης για το ίδιο αγαθό διαφέρουν από τη χρήση διαφορετικών τεχνικών παραμένει πάντα επίκαιρο, σύμφωνα με τον Hanemann (1994), «...if people carry utility function in their brains, question format does not matter in a CV study...».

Στη συνέχεια, ακολουθεί συνοπτική παρουσίαση των πλεονεκτημάτων και των αδύνατων σημείων που αφορούν στη χρήση της μεθόδου της Υποθετικής Αξιολόγησης.

3.3.4 Πλεονεκτήματα της μεθόδου της Υποθετικής Αξιολόγησης

Ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της μεθοδολογίας αυτής αποτελεί το γεγονός ότι παρέχει τη δυνατότητα να υπολογίζονται τα συνολικά οφέλη ή κόστη των αγαθών ή υπηρεσιών που αξιολογούνται, προσδιορίζοντας έτσι σε χρηματικές μονάδες και τις «Αξίες μη χρήσης», για παράδειγμα της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής μιας περιοχής, όπως αυτές κατηγοριοποιήθηκαν προηγουμένα. Με τον τρόπο αυτό αποφεύγονται προβλήματα που απορρέουν από μια υποτίμηση της συνολικής πραγματικής αξίας του εν λόγω αγαθού.

Άλλα σημαντικά πλεονεκτήματα της μεθόδου συνιστούν η ευρύτητα του πεδίου εφαρμογής της στην επιστήμη της περιβαλλοντικής οικονομίας, η ικανότητα εξαγωγής συμπερασμάτων, υπό προϋποθέσεις, σε σχέση με την εκτίμηση των διαφορετικών τύπων αξιών ενός αγαθού, καθώς και η δυνατότητα μιας εκ των προτέρων αξιολόγησης προτεινόμενων παρεμβάσεων στο περιβάλλον, βοηθώντας έτσι στη χάραξη της περιβαλλοντικής πολιτικής (Pearce & Turner, 1990, Diamond & Hausman, 1993, Shavell, 1993, Collier & Harrison, 1995, Bateman & Willis, 2001).

3.3.5 Κρίσιμα σημεία της μεθόδου της Υποθετικής Αξιολόγησης

Λόγω της υποθετικής φύσης των αγορών που δημιουργούνται με τον τρόπο αυτό, η μέθοδος είναι «ευαίσθητη» σε μια σειρά στρεβλώσεων (Cumplings et al., 1986, Mitchell and Carson, 1989, Arrow et al., 1993, Knetsch, 1993, Freeman, 1993, Hoovengel, 1994, Diamond and Hausman, 1994).

Στη συνέχεια παρατίθενται τα σημεία που χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής στην εφαρμογή της μεθόδου της Υποθετικής Αξιολόγησης (Schuman, 1996):

1. Στρεβλώσεις στρατηγικής (Strategic biases)
2. Στρεβλώσεις υπόθεσης (Hypothetical biases)
3. Στρεβλώσεις πληροφορίας (Information biases)
4. Στρεβλώσεις σχεδιασμού (Design biases)
5. Στρεβλώσεις του τρόπου πληρωμής (Vehicle or Payment biases)
6. Στρεβλώσεις από την αποτίμηση τμήματος και συνόλου ενός περιβαλλοντικού αγαθού (Part-whole bias)

7. Στρεβλώσεις από τη διαφορετική συμπεριφορά των ατόμων στην ερώτηση πληρωμής για απόκτηση ή απώλεια ενός περιβαλλοντικού αγαθού (WTP vs. WTA bias)

Στρεβλώσεις στρατηγικής (Strategic biases)

Σύμφωνα με τους Mitchell και Carson (1989), υπάρχουν δύο τύποι των στρεβλώσεων αυτών, οι λεγόμενες «free riding biases» και οι «over pledging biases», όπου οι ερωτώμενοι, πιστεύοντας ότι μπορούν να επηρεάσουν τα αποτελέσματα της έρευνας προς όφελός τους, υποβαθμίζουν ή υπερτιμούν συνειδητά το προς αξιολόγηση αγαθό ή υπηρεσία (Pearce & Turner, 1990, Turner et al., 1994, Kula, 1994, Fisher, 1996). Ο Samuelson (1954) υποστηρίζει ότι τα άτομα σχεδόν πάντα θα έχουν την τάση να υποτιμούν τα πραγματικά ποσά που θα ήταν πρόθυμα να πληρώσουν (free riding) όταν συμμετέχουν σε αντίστοιχες έρευνες πεδίου. Παρ' όλα αυτά, αρκετές έρευνες που ασχολήθηκαν με το ζήτημα αυτό ισχυρίζονται ότι ο τύπος αυτός στρεβλώσεων δεν συνιστά σημαντικό πρόβλημα στα πειράματα εφαρμογής της μεθόδου της Υποθετικής Αξιολόγησης (Griffin et al., 1995, Schulze et al., 1981). Οι Mitchell και Carson (1989) συμφωνούν στο ότι ο σχεδιασμός των ερωτηματολογίων στις έρευνες Υποθετικής Αξιολόγησης θα πρέπει να γίνεται με τρόπο ώστε να μη δίνεται η παραμικρή αφορμή στους ερωτώμενους να εκδηλώσουν τέτοιου είδους συμπεριφορά.

Στρεβλώσεις υπόθεσης (Hypothetical biases)

Οι στρεβλώσεις υπόθεσης απορρέουν από την ίδια την υποθετική φύση της μεθόδου (Neill et al., 1994). Το είδος αυτό στρεβλώσεων σχετίζεται με μια πιθανή διαφορά μεταξύ των υποθετικών και των πραγματικών ποσών πληρωμής (Cummings et al., 1986). Πολλές έρευνες έχουν καταδείξει ότι σε υποθετικά σενάρια η πρόθεση πληρωμής είναι μεγαλύτερη απ' ότι σε πραγματικές καταστάσεις (Brown et al., 1996, Neill et al., 1994, Kealy et al., 1990, Bishop and Heberlein, 1979).

Στρεβλώσεις πληροφορίας (Information biases)

Οι στρεβλώσεις πληροφορίας απορρέουν από το γεγονός ότι είναι δυνατό οι πληροφορίες που παρουσιάζονται στον ερωτώμενο για το ζήτημα που εξετάζεται από την έρευνα να είναι ανεπαρκείς ή ανακριβείς, ή ακόμη και μη κατανοητές. Επίσης,

είναι δυνατό ορισμένες από τις πληροφορίες του ερωτηματολογίου να παρατίθενται με τρόπο ώστε να επηρεάσουν την κρίση των ερωτώμενων είτε λόγω λάθους ή κακού σχεδιασμού της έρευνας είτε για την επίτευξη των επιδιώξεων του ερευνητή.

Στρεβλώσεις σχεδιασμού (Design biases)

Σύμφωνα με τους Green et al. (1998), μία από τις πιο συνηθισμένες στρεβλώσεις σχεδιασμού απορρέει από την επιλογή της προτεινόμενης τιμής εκκίνησης. Στις ερωτήσεις αυτές παρουσιάζονται στους ερωτώμενους από τον ερευνητή προκαθορισμένα ποσά πληρωμής τα οποία αυτοί καλούνται να αξιολογήσουν (starting point bias). Άλλες τέτοιες στρεβλώσεις μπορεί να προέρχονται από προβλήματα στο σχεδιασμό της έρευνας, όπως για παράδειγμα ο σχεδιασμός του ερωτηματολογίου, η επιλογή του τύπου της ερώτησης για την εκμαίευση του ποσού πληρωμής (Schulze et al., 1996, Bateman et al., 1999) κ.λπ.

Στρεβλώσεις του τρόπου πληρωμής (Vehicle or Payment biases)

Το πλαίσιο παρουσίασης του τρόπου πληρωμής στο υποθετικό σενάριο μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο όσον αφορά στην αξιοπιστία της έρευνας και αυτό γιατί η μέθοδος πληρωμής που προτείνεται δύναται να επηρεάσει την προθυμία των ερωτώμενων για πληρωμή (Pearce & Turner, 1990, Turner et al., 1994, Kula, 1994). Η εφαρμογή επιπλέον φόρου για τη διαφύλαξη ενός πολιτιστικού αγαθού, για παράδειγμα, δύναται να προκαλέσει την αντίδραση των ερωτώμενων οδηγώντας τους έτσι στη δήλωση χαμηλότερων ποσών πληρωμής ή ακόμη και στην άρνηση πληρωμής, γεγονός το οποίο από μόνο του οδηγεί σε υποτίμηση του προς αξιολόγηση αγαθού ή υπηρεσίας. Μια λύση του προβλήματος ενδεχομένως να είναι τα πλαίσιο επιλογής του τρόπου πληρωμής να είναι ρεαλιστικό και αληθοφανές. Ωστόσο, υπάρχουν ερευνητές που υποστηρίζουν ότι το συγκεκριμένο ζήτημα δεν έχει μελετηθεί επαρκώς (Boyle & Bergstorm, 1999).

Στρεβλώσεις από την αποτίμηση τμήματος και συνόλου ενός περιβαλλοντικού αγαθού (Part-whole bias)

Οι στρεβλώσεις που σχετίζονται με το πρόβλημα της αποτίμησης αρχικά ενός τμήματος και στη συνέχεια του συνόλου ενός περιβαλλοντικού ή πολιτιστικού αγαθού έχουν τις ρίζες τους στον τρόπο με τον οποίο οι ερωτώμενοι κατανέμουν το εισόδημά τους για την κάλυψη των αναγκών τους (Turner et al., 1994). Αυτό που έχει

παρατηρηθεί σε αντίστοιχες μελέτες είναι ότι στην περίπτωση που ζητηθεί από τους ερωτώμενους να αποτιμήσουν αρχικά το τμήμα ενός αγαθού και στη συνέχεια το σύνολο του αγαθού αυτού, οι απαντήσεις που δίνονται είναι παραπλήσιες, κάτι το οποίο δεν είναι λογικό. Έτσι, μια λύση στο πρόβλημα αυτό θα μπορούσε να είναι η σειρά με την οποία γίνεται η αξιολόγηση να «ξεκινάει» σε πρώτη φάση από το αγαθό στο σύνολό του και να καταλήγει στα επιμέρους τμήματά του, εφόσον κάτι τέτοιο αντικατοπτρίζει και τον τρόπο με τον οποίο κατανέμουν το εισόδημά τους, στην καθημερινότητά τους, τα άτομα.

Στρεβλώσεις της διαφορετικής συμπεριφοράς των ατόμων στην ερώτηση πληρωμής για απόκτηση ή απώλεια ενός περιβαλλοντικού αγαθού (WTP vs. WTA bias)

Όπως αναφέρθηκε και σε προηγούμενα, μια εναλλακτική προσέγγιση της μεθοδολογίας «Πρόθεση να πληρώσω» αποτελεί η μέθοδος «Πρόθεση να αποδεχτώ» (Willingness To Accept - WTA), όπου τα άτομα καλούνται να δηλώσουν το ελάχιστο χρηματικό ποσό με το οποίο θα ήταν διατεθειμένοι να αποζημιωθούν για την απώλεια ενός αγαθού ή υπηρεσίας ή την υποβάθμισή στα επίπεδα παροχής τους.

Παρόλο που η χρηματική καταβολή για την απόκτηση ενός αγαθού θα έπρεπε να ισούται με την καταβολή αποζημίωσης για την απώλεια του ίδιου αγαθού, έχει αποδειχθεί στην πράξη ότι παρατηρείται σημαντική, σε ορισμένες περιπτώσεις, διαφοροποίηση μεταξύ των αποτελεσμάτων από την υιοθέτηση των δύο αυτών μεθοδολογιών. Χαρακτηριστικά, εμπειρικές έρευνες έχουν δείξει ότι η επιθυμία για την καταβολή χρηματικού ποσού ισούται συνήθως με το 1/3 ή το 1/5 της επιθυμίας αποδοχής χρηματικού ποσού ως αποζημίωση (Bishop & Heberlein, 1979, Winpenny, 1991).

Ο περιορισμός του εισοδήματος αποτελεί ενδεχομένως ένα σημαντικό λόγο στην προσπάθεια επεξήγησης αυτής της συμπεριφοράς (Willig, 1976). Διάφορες, επίσης, έρευνες στη διεθνή βιβλιογραφία έχουν προσπαθήσει να εξηγήσουν τον τρόπο με τον οποίο η ύπαρξη υποκατάστατων αγαθών μπορεί να επηρεάζει τη διαφορά στα αποτελέσματα αξιολογήσεων από τη χρήση των μεθόδων «Πρόθεση να πληρώσω» και «Πρόθεση να αποδεχτώ». Έτσι, οι Shogren et al. (1994) στην έρευνά τους, χρησιμοποίησαν δύο υποκατάστατα μεταξύ τους ιδιωτικά αγαθά και ένα δημόσιο που δεν έχει υποκατάστατο, αποδεικνύοντας έτσι, ότι αυτή ακριβώς η παραπάνω διαφορά στα αποτελέσματα αξιολόγησης μεταξύ των δύο μεθοδολογιών αρχίζει να εξαφανίζεται για τα δύο αυτά υποκατάστατα ιδιωτικά αγαθά μετά από το πέρας μιας

σειράς επαναλαμβανόμενων δοκιμών. Αντίθετα, κάτι αντίστοιχο δεν συμβαίνει για το δημόσιο αγαθό. Τα αποτελέσματα της έρευνας αυτής εκτός των άλλων έδειξαν ότι σημαντικό ρόλο στην εξάλειψη της διαφοράς αυτής μεταξύ WTP και WTA μπορεί να διαδραματίσει και η οικειότητα των συμμετεχόντων σε αντίστοιχες έρευνες αξιολόγησης. Μια ακόμη εξήγηση του φαινομένου ενδεχομένως να έχει τις ρίζες της και στην ανθρώπινη ψυχολογία. Και αυτό γιατί οι άνθρωποι αξιολογούν ως πολύ σημαντικότερη την απώλεια ενός υφιστάμενου αγαθού του οποίου τα οφέλη απολαμβάνουν παρά την απόκτηση ενός νέου (Schkade & Payne, 1993, Green & Tunstall, 1999).

Το ερώτημα που τίθεται από όλα τα παραπάνω και πρέπει να απαντηθεί είναι ο βαθμός στον οποίο τελικά μπορεί να διαφέρουν τα αποτελέσματα αυτά. Σαν συμπέρασμα μπορεί, λοιπόν, να διατυπωθεί η άποψη ότι η μεθοδολογία «Πρόθεση να αποδεχτώ» δεν αποτελεί το καταλληλότερο εργαλείο για τον υπολογισμό του πλεονάσματος του καταναλωτή (Adamowicz et al., 1993), και επομένως η υιοθέτηση της μεθοδολογίας «Πρόθεση να πληρώσω» είναι καταλληλότερη από αυτή για την αποτίμηση της οικονομικής αξίας αγαθών ή υπηρεσιών σε μελέτες που χρησιμοποιούν τη μέθοδο της Υποθετικής Αξιολόγησης (Cummings et al., 1986, NOAA, 1993).

3.4 Μέτρα στήριξης και πηγές χρηματοδότησης των παραδοσιακών οικισμών

Ένας από τους βασικότερους λόγους για τους οποίους έχουν χρηστεί ορισμένοι οικισμοί ως παραδοσιακοί είναι γιατί αποτελούν σημαντικά μνημεία του πολιτισμού και με αυτόν τον τρόπο θα προστατευτούν και θα έχουν άλλη αντιμετώπιση από το κράτος και από την κοινωνία γενικότερα. Το 1964 συντάχθηκε στη Βενετία ο «Χάρτης της Βενετίας για την αποκατάσταση και συντήρηση μνημείων και μνημειακών συνόλων» όπου ονοματίζονται σαν ιστορικά μνημεία τοποθεσίες ολόκληρες που μαρτυρούν έναν ξεχωριστό πολιτισμό και η διάσωσή τους κρίνεται απαραίτητη γιατί θεωρούνται ιστορικές μαρτυρίες.⁸⁸

⁸⁸ International charter for the conservation and restoration of monuments and sites – The Venice charter 1964

Το βασικότερο πρόβλημα των παραδοσιακών οικισμών είναι το αυξημένο κόστος συντήρησής τους. Το κράτος έχει φροντίσει με κάποιες νομοθεσίες να καλύπτει μέρος των εξόδων. Παρουσιάζονται ορισμένα από τα μέτρα που έχουν παρθεί:

1. Χαμηλότοκα και μακροπρόθεσμα δάνεια για επισκευή - αποκατάσταση διατηρητέων κτιρίων καθώς και παραδοσιακών κτιρίων που βρίσκονται σε παραδοσιακούς οικισμούς ή τμήματα αυτών και προορίζονται για κατοικία, σύμφωνα με την υπ' αριθμ. 1656/10.10.95 ΚΥΑ όπως τροποποιήθηκε και ισχύει σήμερα με την υπ' αριθμ. 23886/31.5.2007 ΚΥΑ (ΦΕΚ 964 Β'/2007). Επιδοτείται κατά 50% το επιτόκιο δανεισμού για δάνεια μέχρι του ποσού των 100.000 €. Η ανωτέρω επιδότηση δίδεται σύμφωνα με την υπ' αριθμ. 515 /17.6.85 Πράξη Δκτου Τ.τ.Ε. όπως ισχύει σήμερα και εφαρμόζεται στο σύνολο της Επικράτειας. Σχετικές πληροφορίες δίδονται αποκλειστικά από τις Τράπεζες στις οποίες και θα πρέπει να απευθύνονται οι ενδιαφερόμενοι.
2. Μεταφορά του ενδεχομένως εναπομείναντος συντελεστή δόμησης, σύμφωνα με τον Ν. 880/79 (Ν.2300/95).
3. Φορολογικές ελαφρύνσεις στις περιπτώσεις μεταβίβασης, κληρονομιάς και δωρεάς διατηρητέων κτιρίων με μείωση κατά 20% επί της φορολογητέας αξίας αυτών, υπό την προϋπόθεση ότι έχει συντελεστεί η πράξη χαρακτηρισμού του κτιρίου ως διατηρητέου.
4. Χρηματοδότηση μέσω ΥΠΕΘΟ (Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων) μελετών επισκευής - αποκατάστασης διατηρητέων κτιρίων. Η ανάθεση των μελετών μετά από διαγωνισμό γίνεται στις κατά τόπους Νομαρχίες.
5. Χρηματοδότηση μέσω ΕΤΠΑ (Ειδικό Περιφερειακό Ταμείο Ανάπτυξης) εργασιών επισκευής - αποκατάστασης διατηρητέων κτιρίων βάσει του Ν. 2508/97.
6. Χρηματοδότηση εργασιών αποκατάστασης διατηρητέων - παραδοσιακών κτιρίων και διαμόρφωσης ελεύθερων χώρων σε υποβαθμισμένες περιοχές - συνοικίες μέσω ΕΠΤΑ (Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης) και Μ.Ο.Π. (Μεσογειακών Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων).
7. Ένα βασικό κίνητρο για την διατήρηση των κτιρίων, ταυτόχρονα διοικητικής και οικονομικής φύσεως, είναι η ειδική ρύθμιση (που είναι δυνητική για τη Δημόσια διοίκηση):

- Υπό τον όρο ειδική ρύθμιση νοείται η δυνατότητα προσθήκης κατ' έκτασιν ή καθ' ύψος σε διατηρητέο κτίριο, όπως και η δυνατότητα ανέγερσης νέας οικοδομής στο οικόπεδο (γήπεδο) του διατηρητέου κτιρίου, με την προϋπόθεση ότι η επιτυγχανόμενη συνολική εκμετάλλευση δεν υπερβαίνει τους ισχύοντες όρους που αφορούν στη δόμηση της περιοχής.

- Η ειδική ρύθμιση συντελείται με Υπουργική Απόφαση και μπορεί να γίνεται ανεξάρτητα ή μαζί με την Υπουργική Απόφαση χαρακτηρισμού. Η εκπόνηση πλήρους μελέτης, από την οποία καταδεικνύεται ο εναρμονισμός της προσθήκης ή της νέας οικοδομής με το διατηρητέο κτίριο, αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την ειδική ρύθμιση.

Γι' αυτό το λόγο πριν την υπογραφή της Υπουργικής Απόφασης απαιτείται η γνώμη της Ε.Π.Α.Ε.⁸⁹

Είναι προφανές ότι οι χρηματοδοτήσεις είναι εξαρτώμενες από το κράτος. Αν ληφθεί υπ' όψιν και η δυσχερής κατάσταση στα οικονομικά της χώρας γίνεται κατανοητό πως αυτές οι «διευκολύνσεις» ολοένα και θα μειώνονται. Επομένως οι περιοχές αυτές είναι απαραίτητο να αυτονομηθούν και να πάψει να εξαρτάται η επιβίωσή τους από τις επιδοτήσεις και τις επιχορηγήσεις του κράτους. Επίσης η σχέση αυτή εξάρτησης είναι δυνατό να έχει σαν αποτέλεσμα η διαχείριση των περιοχών αυτών να περάσει σε άλλα χέρια για την εξυπηρέτηση διαφορετικών συμφερόντων για την περιοχή (e.g. Zaidi, 1999).

Με βάση τα παραπάνω, έχει αρχίσει τα τελευταία χρόνια μια συζήτηση γύρω από το ζήτημα μιας ενίσχυσης της οικονομικής βιωσιμότητας των περιοχών αυτών, η οποία θα μπορούσε να περιγραφεί καλύτερα ως «η ικανότητα της εξασφάλισης επαρκών, σταθερών και μακροπρόθεσμων οικονομικών πόρων, που θα διατίθενται και θα κατανέμονται εγκαίρως και χρησιμοποιώντας τον καλύτερο τρόπο για την κάλυψη του συνολικού οικονομικού κόστους των περιοχών αυτών και θα διασφαλίζεται μια αποτελεσματική διαχείριση για την επίτευξη των στόχων των περιοχών αυτών» (Emerton et al., 2006, p.15).

⁸⁹ <http://www.minenv.gr/5/56/g5610.html>

Συνοψίζοντας, ενώ είναι προφανές ότι υπάρχει ανάγκη για τον εντοπισμό των κατάλληλων εκείνων μηχανισμών για την οικονομική σταθερότητα των παραδοσιακών οικισμών, πρέπει συγχρόνως να συζητηθεί το πώς είναι δυνατό κάτι τέτοιο να πραγματοποιηθεί (Munasinghe and McNeely, 1994, Emerton et al., 2006). Συγκεκριμένα, οι μηχανισμοί αυτοί αποτελούνται μεταξύ άλλων από επιχορηγήσεις από ξένων κυβερνήσεων και ΜΚΟ, από εγχώριες κρατικές επιχορηγήσεις και εγχώριες επίσης ΜΚΟ, από την υποστήριξη του ιδιωτικού τομέα, αλλά και την υιοθέτηση στρατηγικών από τους ίδιους τους οικισμούς, όπως δημιουργία οικισμού - μουσείου και η επιβολή εισιτηρίων εισόδου, κ.ά.

Μπορεί οι παραδοσιακοί οικισμοί να μην πρέπει να στηρίζουν τη βιωσιμότητά τους στον τουρισμό, παρ' όλα αυτά όμως δε μπορούν και να βασίζονται σε έσοδα, αποκλειστικά, προερχόμενα είτε από τις ΜΚΟ είτε από τις κρατικές επιδοτήσεις. Μάλιστα, οι χρηματοδοτήσεις της τελευταίας αυτής μορφής υπόκεινται σε μεταβολές οι οποίες είναι δύσκολο να προβλεφθούν ενώ μπορεί να είναι και πιο συχνές (Heinen and Kattel, 1992).

Ο αγροτουρισμός, όπως έχει αναφερθεί και σε προηγούμενο κεφάλαιο, αποτελεί μια μορφή τουρισμού που θα μπορούσε να εξασφαλίσει την οικονομική ανεξαρτησία των παραδοσιακών οικισμών αφού σέβεται την παράδοση και ταυτόχρονα στηρίζει οικονομικά την ύπαιθρο. Ένας τρόπος έκφρασης της οικονομικής αυτής υποστήριξης θα μπορούσε να είναι η επιβολή τελών ως το μέσο πληρωμής για το κοινό (White and Lovett, 1999, Lee and Han, 2002). Ο καθορισμός, ωστόσο, του ύψους των τελών αυτών θα πρέπει να έπεται της διεξαγωγής ερευνών για το σκοπό αυτό. Έτσι, οι αρμόδιοι φορείς διατήρησης της παραδοσιακότητας των οικισμών θα πρέπει να προχωρούν στη διεξαγωγή ερευνών για τη διερεύνηση της πρόθεσης των ατόμων να πληρώσουν για την προς μελέτη περιοχή, καθώς και για τη διερεύνηση των κινήτρων των ατόμων εκείνων που δικαιολογούν την πρόθεσή τους αυτή (White and Lovett, 1999).

Παράγοντες όπως η ηλικία των ερωτώμενων, το μορφωτικό τους επίπεδο, το εισόδημα, αλλά και το κατά πόσο είναι ευαισθητοποιημένοι για τη διατήρηση του παραδοσιακού τοπίου πιθανόν επηρεάζουν την πρόθεση των ατόμων να πληρώσουν. Σύμφωνα με τους Langford et al. (2001), υπάρχουν και άλλοι μη μετρήσιμοι παράγοντες που δύναται να επηρεάζουν την πρόθεση των ατόμων να πληρώσουν.

4^ο κεφάλαιο

Έρευνα με ερωτηματολόγιο

4.1 «Κοινωνική» Έρευνα - Έρευνα πεδίου: Γενικά Στοιχεία

Δεν είναι λίγες οι φορές, όπου η εύρεση κατάλληλων στοιχείων για τις ανάγκες μιας έρευνας ή μελέτης από δευτερογενείς πηγές είναι αδύνατη, με αποτέλεσμα να «αναγκάζεται» ο ερευνητής ο ίδιος να προβαίνει σε συλλογή των απαραίτητων πρωτογενών δεδομένων για την ολοκλήρωση της έρευνάς του. Σύμφωνα με τον Κουτσόπουλο (2000) η επιτόπια έρευνα αποτελεί τον κλασσικότερο τρόπο απόκτησης πρωτογενών δεδομένων, για τη συλλογή πληροφοριών μέσα από τις απαντήσεις σε συγκεκριμένα ερωτήματα και την επίλυση κάποιου προβλήματος. Η επιτυχία όμως της επιτόπιας έρευνας βασίζεται και στον ερευνητή ο οποίος θα πρέπει να πληροί και ορισμένες συνθήκες ώστε να μπορεί να δικαιολογηθεί η υιοθέτηση και εφαρμογή ενός σχεδίου βασισμένου σε πρωτογενή γνώση. *Πρώτο, να μπορεί με απόλυτη βεβαιότητα να τεκμηριώνει και να υπερασπίζεται τον τρόπο που συνέλεξε τα στοιχεία του, γεγονός που προϋποθέτει ότι ξέρει τι κάνει, δηλαδή ότι έχει τη γνώση που απαιτείται για τη συλλογή πρωτογενών στοιχείων. Δεύτερο, η ίδια η γνώση πρέπει να είναι παραδεκτή από όλους και πάνω από κάθε υποψία. Δηλαδή τα στοιχεία που συλλέγει ένας μελετητής, με κανένα τρόπο δεν πρέπει να εκφράζουν ή να αντανακλούν τις προδιαθέσεις και τις γνώμες του. Πολλοί μελετητές συλλέγουν απαντήσεις που θέλουν ή ελπίζουν να ακούσουν* (Κουτσόπουλος, 2000).

Η νοηματική σύλληψη του αντικειμένου αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο της έρευνας, η οποία πρέπει να σχεδιάζεται σύμφωνα με τις ακόλουθες γενικές αρχές (Javeau, 1996):

- ♦ Για να μελετηθεί ένα πρόβλημα πρέπει να ερωτηθούν τα άτομα σχετικά με αυτό.
- ♦ Μπορούν να συγκεντρωθούν σημαντικές και ενδιαφέρουσες πληροφορίες από την έρευνα, με την προϋπόθεση ότι υπάρχουν και οι κατάλληλες ερωτήσεις.
- ♦ Δεν είναι αναγκαία η συνέντευξη του συνόλου των ατόμων που σχετίζονται με το θέμα, αλλά μόνο ενός αντιπροσωπευτικού μέρους αυτού (δείγμα).

- ♦ Τα δεδομένα της έρευνας, ύστερα από κατάλληλη επεξεργασία είναι ικανά να δώσουν μία σαφή εικόνα της θέσης του εξεταζόμενου συνόλου αναφορικά με το υπό μελέτη πρόβλημα, εφόσον έχουν ληφθεί κατά το σχεδιασμό τα απαραίτητα μέτρα για την αποφυγή στρεβλώσεων των απόψεων των ατόμων.

Η επιτυχία της επιτόπιας έρευνας βασίζεται στη χρήση ενός κατάλληλα σχεδιασμένου ερωτηματολογίου. Το ερωτηματολόγιο αποτελεί ένα τυποποιημένο σχέδιο για τη συλλογή και την καταγραφή δεδομένων εξειδικευμένων και συναφών με ένα θέμα με σχετική ακρίβεια και πληρότητα. Με άλλα λόγια καθοδηγεί τη διαδικασία συλλογής των πληροφοριών και προωθεί την καταγραφή τους με συστηματικό τρόπο (Luck & Rubin R, 1987). Το ερωτηματολόγιο είναι επινόηση του Sir Francis Galton (1822 - 1911) ο οποίος ως στόχο είχε τη συλλογή δεδομένων από ανθρώπους στο πλαίσιο των ανθρωπομετρικών, γενεαλογικών και βιογραφικών ερευνών του (Δημαράς & Μαστρογιάννης, 2010). Η σημαντικότητα του ερωτηματολογίου έγκειται στο γεγονός ότι αποτελεί το μέσο επικοινωνίας, μεταξύ του ερευνητή και των ερωτώμενων, με άμεσο ή έμμεσο τρόπο, ανάλογα με τη μέθοδο συλλογής των δεδομένων, ενώ λόγω ακριβώς των ιδιοτήτων αυτών, η κατάρτισή του αποτελεί την πλέον κρίσιμη και καθοριστικής σημασίας εργασία για την επιτυχία μιας στατιστικής έρευνας (Ρόντος & Παπάνης, 2005).

Υπάρχουν δύο είδη ερωτηματολογίων (Δημαράς & Μαστρογιάννης, 2010):

- ♦ Τα ερωτηματολόγια που συμπληρώνονται από τον ίδιο τον ερωτώμενο.
- ♦ Τα ερωτηματολόγια που συμπληρώνονται εμμέσως από τον ερωτώμενο, τα συμπληρώνει, δηλαδή, ο ερευνητής για λογαριασμό του ερωτώμενου.

Η δεύτερη περίπτωση αναφέρεται, στη διαδικασία της συνέντευξης, η οποία διεξάγεται είτε από τον ίδιο τον ερευνητή είτε από ειδικά εκπαιδευμένα άτομα τα οποία θα κάνουν τις ερωτήσεις και θα συμπληρώνουν το ερωτηματολόγιο.

Οι τρόποι συμπλήρωσης ενός ερωτηματολογίου είναι τρεις (Δημαράς & Μαστρογιάννης, 2010):

- ♦ Δια αλληλογραφίας (ταχυδρομική αποστολή των ερωτηματολογίων ή αποστολή μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου). Στην περίπτωση αυτή ο ερωτώμενος καλείται να συμπληρώσει το ερωτηματολόγιο μόνος του.
- ♦ Με απευθείας συνέντευξη (συμπλήρωση του ερωτηματολογίου από τον ερευνητή, ο οποίος καταγράφει τις απαντήσεις του ερωτώμενου).
- ♦ Μέσω τηλεφωνικής συνέντευξης, με την προϋπόθεση το ερωτηματολόγιο να είναι σύντομο.

Θα μπορούσε ακόμη να αναφερθεί και η μέθοδος κατά την οποία το ερωτηματολόγιο παραδίδεται ή μοιράζεται στους ερωτώμενους «χέρι - χέρι» και στη συνέχεια συλλέγεται από τον ίδιο τον απογραφέα.

Για την επιλογή του καταλληλότερου τρόπου συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν χαρακτηριστικά όπως το περιεχόμενο του ερωτηματολογίου της εκάστοτε έρευνας, τα χαρακτηριστικά του δείγματος που θα επιλεγεί, το επίπεδο ανταπόκρισης των ερωτώμενων στις διαφορετικές τεχνικές συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου σύμφωνα και με τη διεθνή βιβλιογραφία, η χωρική – γεωγραφική διασπορά του πληθυσμού που μελετάται, καθώς και οι διαθέσιμοι από τον ερευνητή οικονομικοί πόροι (Κουτσόπουλος, 2005). Η επιτόπια, λοιπόν, έρευνα αποτελεί ένα φάσμα τεχνικών συλλογής στοιχείων, από το οποίο ο ερευνητής καλείται κάθε φορά να επιλέξει τον τρόπο εκείνο που θεωρείται ο πιο κατάλληλος για το συγκεκριμένο πρόβλημα και τις επικρατούσες συνθήκες (Κουτσόπουλος, 2005).⁹⁰

Στα περισσότερα συγγράμματα μεθοδολογικού περιεχομένου, το ερωτηματολόγιο και η συνέντευξη παρουσιάζονται σε διαφορετικά κεφάλαια ώστε να τονίζονται οι διαφορές τους: διαφορετικές ομάδες – στόχοι, διαφορετικές προσεγγίσεις των συμμετεχόντων, διαφορετικοί ερευνητικοί στόχοι και διαφορετικές αναλύσεις των λεχθέντων. Ωστόσο, άξονας και των δύο αυτών προσεγγίσεων αποτελεί η ιδέα «...ο καλύτερος τρόπος για να μάθεις κάτι από κάποιον είναι να τον ρωτήσεις...» (Κατερέλος, 2002).

Η χρήση ενός κατάλληλα διαμορφωμένου, για τους σκοπούς της έρευνας, ερωτηματολογίου αναφέρεται στη βιβλιογραφία ως το βασικό εργαλείο για τη συλλογή των πρωτογενών δεδομένων στα πλαίσια μιας ποσοτικής έρευνας. Από την άλλη, βασικό εργαλείο στις ποιοτικές έρευνες αποτελεί η διαδικασία της συνέντευξης, της τεχνικής, δηλαδή, που έχει ως σκοπό να οργανώσει μια σχέση προφορικής επικοινωνίας ανάμεσα σε δύο πρόσωπα, το συνεντευκτή και τον ερωτώμενο.

Η ποσοτική μέθοδος εφαρμόζεται όταν στόχος της έρευνας είναι ο έλεγχος συγκεκριμένων θεωρητικών υποθέσεων για το υπό μελέτη κοινωνικό φαινόμενο. Η τυποποίηση των στοιχείων που συλλέγονται, η δυνατότητα προσέγγισης ενός μεγάλου μέρους του υπό εξέταση πληθυσμού και η μεγάλη επιδεκτικότητα των

⁹⁰ http://portal.survey.ntua.gr/main/labs/geogr/geography_analysis/kef6.pdf

στοιχείων που συλλέχθηκαν καθιστούν την ποσοτική έρευνα ως την πιο διαδεδομένη μορφή εμπειρικής έρευνας για τη μελέτη κοινωνικών φαινομένων (Κυριαζή, 2002). Όσον αφορά στην ποιοτική έρευνα, οι έρευνες του τύπου αυτού παρέχουν τη δυνατότητα της καταγραφής ποιοτικών χαρακτηριστικών του πληθυσμού που μελετάται μέσα από την αφήγηση, τα οποία αυτά χαρακτηριστικά δεν είναι δυνατό να αναδειχθούν μέσα από μια ποσοτική έρευνα (Κατερέλος, 2002).

Η ανάλυση που προηγήθηκε δεν αποκλείει τη χρήση του ερωτηματολογίου στη διεξαγωγή μιας ποιοτικής έρευνας. Χαρακτηριστικά, στις δομημένες συνεντεύξεις, όπου ο ερωτώμενος προτρέπει να απαντήσει σε μια σειρά ερωτήσεων, ο αριθμός, η σειρά και το περιεχόμενο προκαθορίζεται από το έντυπο της συνέντευξης ή αλλιώς από το ερωτηματολόγιο της συνέντευξης.

Η επιτόπια έρευνα με τη χρήση ερωτηματολογίου πρέπει να ακολουθεί μια σειρά ενεργειών. Πριν ξεκινήσει η διαδικασία της επιτόπιας έρευνας, θα πρέπει να έχουν σχεδιαστεί όλα τα βήματά της, από την αρχική διατύπωση του προς εξέταση προβλήματος - φαινομένου μέχρι την ανάλυση των δεδομένων καθώς και την καταγραφή των συμπερασμάτων (Κουτσόπουλος, 2005). Ακολουθεί η παρουσίαση των σημαντικότερων σταδίων:

- ♦ Προσδιορισμός του αντικειμένου της έρευνας.
- ♦ Επιλογή των υλικών μέσων.
- ♦ Συγκέντρωση δεδομένων από προηγούμενες έρευνες.
- ♦ Καθορισμός του αντικειμενικού σκοπού της έρευνας και των υποθέσεων εργασίας.
- ♦ Καθορισμός του πληθυσμού και του πεδίου έρευνας.
- ♦ Κατασκευή του δείγματος.
- ♦ Σύνταξη του ερωτηματολογίου.
- ♦ Δοκιμή του πλάνου του ερωτηματολογίου.
- ♦ Σύνταξη του τελικού ερωτηματολογίου.
- ♦ Εκπαίδευση των ερευνητών.
- ♦ Υλοποίηση της έρευνας.
- ♦ Κωδικοποίηση των ερωτηματολογίων.
- ♦ Ανίχνευση των ερωτηματολογίων.
- ♦ Επαλήθευση του δείγματος και ανάλυση δεδομένων.

Γενικότερα, μιλώντας για τη διαδικασία της «έρευνας» και την κατασκευή μιας ερευνητικής πρότασης, η πρακτική μιας έρευνας περιπλέκεται από την έλλειψη

γενικευμένης συναίνεσης γύρω από το θέμα της θεωρητικής ερευνητικής διαδικασίας (Κατερέλος, 2002). Ενδεικτικά, αναφέρεται ότι υπάρχουν διάφορες οπτικές τόσο σε σχέση με τη θέση που θα καταλάβει η θεωρία όσο και σε σχέση με τη σειρά των ενεργειών που θα ακολουθηθούν (Κατερέλος, 2002). Πέρα, ωστόσο, από το γεγονός αυτό, σύμφωνα με τον Campbell et al. (1982. Pp. 97-103) (Κατερέλος, 2002), εντοπίζονται ορισμένα στοιχεία τα οποία από πολύ νωρίς στη διαδικασία μιας έρευνας μπορούν να οδηγήσουν σε μια «επιτυχημένη» ή «αποτυχημένη» έρευνα. Πιο συγκεκριμένα, αναφέρει ότι η «επιτυχημένη» έρευνα ξεκινά από:

- ♦ Ενεργητικότητα και προσωπική εμπλοκή του ερευνητή. Καλές και συχνές επαφές του ερευνητή είτε με το πεδίο είτε με τους συναδέλφους στην περίπτωση που πρόκειται για έρευνα που διεξάγεται συλλογικά.
- ♦ Σύγκλιση με άλλα ενδιαφέροντα του ερευνητή. Προηγούμενη εμπειρία και συνεκτικότητα του ερευνητή σε σχέση με το συνολικό έργο του.
- ♦ Έμπνευση. Αίσθηση ότι η έρευνα είναι κάτι το διαχρονικά σημαντικό και «σωστό».
- ♦ Θεωρία. Κατανόηση του θεωρητικού πλαισίου.
- ♦ Γνώση του πεδίου. Εμπνέεται από πραγματικά προβλήματα του χώρου με τον οποίο ασχολείται και προσπαθεί φιλότιμα να δώσει απαντήσεις.

4.2 Αντικείμενο της έρευνας – ανασκόπηση της βιβλιογραφίας

Προϋπόθεση για την επίλυση του προβλήματος που πραγματεύεται η εκάστοτε έρευνα καθώς και για να τεθούν σωστά και χρήσιμα ερωτήματα, αποτελεί ο σαφής καθορισμός του ίδιου προβλήματος (Κουτσόπουλος, 2000). Το «*πρόβλημα*» ή το *αντικείμενο της έρευνας* μπορεί να είναι η μελέτη ή διερεύνηση μιας κοινωνικής άποψης, μιας τάσης, ή η εξέλιξη της άποψης επί ενός ζητήματος ευρέος ενδιαφέροντος (Δημαράς & Μαστρογιάννης, 2010). Στην παρούσα μεταπτυχιακή εργασία, αντικείμενο ή σκοπό αποτελεί η εκτίμηση της προθυμίας πληρωμής των επισκεπτών της Μάνης για τη διατήρηση του παραδοσιακού της χαρακτήρα, ενώ γενικότερος σκοπός αποτελεί ο προσδιορισμός μιας συνολικής οικονομικής αξίας της προστασίας και ανάδειξης των παραδοσιακών οικισμών της περιοχής.

Κατά το πρώιμο στάδιο της επιτόπιας έρευνας, απαραίτητη κρίνεται η εκτεταμένη ανασκόπηση της βιβλιογραφίας γύρω από το αντικείμενο μελέτης. Μόνο έτσι

δημιουργείται η βάση για μία επιτυχημένη επιτόπια έρευνα (Κουτσόπουλος, 2000). Με τη μελέτη της βιβλιογραφίας στον ερευνητή αποκαλύπτονται πληροφορίες και άγνωστες πτυχές του προβλήματος, οι οποίες μπορεί να τον οδηγήσουν στην αλλαγή της έμφασης ή της κατεύθυνσης της μελέτης (Κουτσόπουλος, 2000). Επιπλέον, με τη διεξοδική μελέτη της βιβλιογραφίας, ο ερευνητής θα μπορέσει να κατανοήσει το πρόβλημα, να βελτιώσει το ερωτηματολόγιο και κατ' επέκταση και τα στοιχεία που πρόκειται να συλλέξει. (Κουτσόπουλος, 2000). Ουσιαστικά, τα πρωτογενή στοιχεία (συλλέγονται μέσω της εκπόνησης της επιτόπιας έρευνας), σε συνδυασμό με τα δευτερογενή (προκύπτουν από άλλες παρεμφερείς, με το αντικείμενο, έρευνες) δίνουν τη δυνατότητα στον ερευνητή να συγκρίνει τα παραγόμενα αποτελέσματα και να εξάγει ιδιαίτερα χρήσιμα «συγκριτικά» συμπεράσματα.

Σύμφωνα με τον Τολίδη (2009), η διαθέσιμη δευτερογενής πληροφορία και οι προηγούμενες έρευνες αποτελούν το επόμενο ερευνητικό στάδιο, στην άντληση της οποίας πρέπει να δίδεται προσοχή στα εξής σημεία: α) αξιοπιστία, β) μεθοδολογία καταγραφής, γ) καλυπτόμενος χρονικός ορίζοντας.

4.3 Πληθυσμός Αναφοράς & Σύνθεση του Δείγματος: Το θεωρητικό υπόβαθρο

Ο καθορισμός των εννοιών *πληθυσμός* και *δείγμα* είναι απαραίτητος σε κάθε κοινωνική έρευνα. Στη στατιστική, *πληθυσμός* εννοείται το σύνολο το οποίο αποτελείται από μετρήσεις ή απαριθμήσεις, που προέρχονται από τα όλα αντικείμενα με ένα ή περισσότερα κοινά χαρακτηριστικά (Κουτσόπουλος, 2000). Παρ' όλο που ο καλύτερος τρόπος μελέτης των ιδιοτήτων και χαρακτηριστικών ενός πληθυσμού είναι η μελέτη κάθε αντικειμένου ξεχωριστά, κάτι τέτοιο συχνά δεν είναι αναγκαίο αλλά ούτε και πρακτικό να γίνει. Ο εκάστοτε, λοιπόν, ερευνητής καλείται να επιλέξει από το σύνολο ένα μικρό αριθμό αντικειμένων, αποκτώντας μέσω μιας σειράς διαδικασιών μια πολύ καλή εικόνα και απόλυτα ικανοποιητική προσέγγιση του πληθυσμού. Η διαδικασία αυτή τον βοηθάει να κερδίσει χρόνο, χρήμα και προσπάθεια. Τα στοιχεία που συλλέγονται με τον τρόπο αυτό αποτελούν το *δείγμα*, το οποίο ορίζεται σαν ένα τμήμα του πληθυσμού (Κουτσόπουλος, 2000).

Απαραίτητο στοιχείο για την εγκυρότητα των αποτελεσμάτων της επιτόπιας έρευνας αποτελεί η αντιπροσωπευτικότητα του δείγματος. Μέσα από την επιλογή του

δείγματος θα πρέπει να εκφράζεται σε όσο το δυνατόν μεγαλύτερο βαθμό το σύνολο και η διαφοροποίηση του πληθυσμού. Χαρακτηριστικά, η επιλογή ενός μη αντιπροσωπευτικού δείγματος μπορεί να οδηγήσει τον ερευνητή στη διατύπωση τάσεων που διαφαίνονται μόνο στο συγκεκριμένο δείγμα, χωρίς να μπορεί να κάνει γενικεύσεις για τον πληθυσμό από τον οποίο αυτό προέρχεται. Η επιλογή του δείγματος με βάση τη προσωπική κρίση του ερευνητή οδηγεί σε μεροληπτικά δείγματα. Λαμβάνοντας υπ' όψη το γεγονός ότι κάθε υποκειμενική επιλογή δεν μπορεί να μην είναι και μεροληπτική, πρέπει να ακολουθούνται αντικειμενικές διαδικασίες οι οποίες θα μειώνουν στο ελάχιστο το υποκειμενικό στοιχείο αυτών των επιλογών (Κουτσόπουλος, 2000). Δύο είναι τα βασικά ζητήματα κατά τη διαδικασία σύνθεσης του δείγματος (Δημαράς & Μαστρογιάννης, 2010):

A) Το μέγεθος του δείγματος: δεν πρέπει να περιλαμβάνει λιγότερα από 30 άτομα, ενώ το δείγμα δεν προσδιορίζεται από ένα και μοναδικό χαρακτηριστικό του πληθυσμού. Το μέγεθος ενός δείγματος εξαρτάται από το βαθμό της επιθυμητής ακρίβειας καθώς και από το βαθμό ομοιογένειας του υπό μελέτη πληθυσμού. Ακόμη, οι στατιστικές υποδείξεις και εκτιμήσεις εφαρμόζονται αποκλειστικά στα δείγματα τα οποία έχουν κατασκευαστεί με βάση τους στατιστικούς νόμους.

B) Τεχνικές δειγματοληψίας: Δειγματοληπτική διαδικασία είναι η διαδικασία της επιλογής των παρατηρήσεων που θα αποτελέσουν το δείγμα της έρευνας. Στη συνέχεια περιγράφεται μια σειρά μεθόδων συγκρότησης του δείγματος μιας έρευνας, σκοπός των οποίων είναι η επίτευξη της αντιπροσωπευτικότητας του δείγματος αυτού.

1. Απλή Τυχαία Δειγματοληψία (simple random sampling)

Η πιο διαδεδομένη μέθοδο δειγματοληψίας στην οποία κάθε άτομο του πληθυσμού έχει την ίδια πιθανότητα να επιλεγεί στο δείγμα. Συνήθως γίνεται μέσα από κάποιο κατάλογο από όπου επιλέγονται τυχαία τα άτομα που θα αποτελέσουν το δείγμα. Η τυχαία δειγματοληψία αποτελεί τη βάση κάθε στατιστικής επεξεργασίας στοιχείων και αυτό γιατί αναφέρεται σε μια διαδικασία που πληροί δύο βασικές στατιστικές συνθήκες. *Πρώτη συνθήκη:* τα μέλη ενός πληθυσμού έχουν ίσες πιθανότητες να επιλεγούν στο δείγμα. *Δεύτερη συνθήκη:* η επιλογή ενός μέλους του πληθυσμού στο δείγμα με κανένα τρόπο δεν επηρεάζει την επιλογή ενός

οποιοδήποτε άλλου. Οι παρατηρήσεις, δηλαδή, του δείγματος επιλέγονται ανεξάρτητα και με ίσες πιθανότητες (Κουτσόπουλος, 2000).

2. Συστηματική δειγματοληψία (systematic random sampling)

Παρ' όλο που η μέθοδος αυτή εμφανίζει ορισμένα παρόμοια χαρακτηριστικά με την απλή τυχαία δειγματοληψία, η διαφοροποίησή της έγκειται στο γεγονός ότι ο ερευνητής επιλέγει το δείγμα με ένα σταθερό και προκαθορισμένο ή συστηματικό τρόπο. Το βασικό πρόβλημα που προκύπτει μέσω αυτής της δειγματοληψίας είναι ότι το αρχικό στοιχείο που επιλέγεται καθορίζει την επιλογή και των υπολοίπων. Έτσι, όλα τα στοιχεία του πληθυσμού, ή καλύτερα του δειγματοληπτικού υποβάθρου, δεν έχουν την ίδια πιθανότητα επιλογής, μετά τον ορισμό ή επιλογή του πρώτου στοιχείου του δείγματος.

3. Δειγματοληψία κατά στρώματα (stratified random sampling)

Όταν ο πληθυσμός δεν είναι ιδιαίτερα ομοιογενής, διαιρείται σε μικρότερες και μη επικαλυπτόμενες ομάδες (στρώματα) βάσει κάποιων χαρακτηριστικών. Οι ομάδες αυτές στη συνέχεια δειγματοληπτούνται ξεχωριστά. Κυριότερο χαρακτηριστικό της μεθόδου αυτής αποτελεί η ομοιογένεια των στοιχείων που ανήκουν στην ίδια ομάδα, μετά τη διαστρωμάτωση του πληθυσμού. Μέσα από τη χρήση της μεθόδου αυτής είναι δυνατή η εξαγωγή συμπερασμάτων τόσο για το σύνολο του πληθυσμού όσο και για κάθε ομάδα – στρώμα ξεχωριστά. Όταν η διαδικασία επιλογής του δείγματος σε κάθε στρώμα γίνεται με τρόπο τυχαίο τότε η διαδικασία αυτή αποτελεί την *στρωματοποιημένη τυχαία δειγματοληψία*, ενώ στην περίπτωση που η επιλογή γίνεται με τρόπο συστηματικό η διαδικασία αυτή είναι η *στρωματοποιημένη συστηματική δειγματοληψία*.

4. Δειγματοληψία κατά δεσμίδες (random cluster sample)

Το δείγμα δεν κατασκευάζεται από μονάδες του πληθυσμού αλλά από σύνολα ή δεσμίδες συγγενών, ως προς τα μεταξύ τους χαρακτηριστικά, μονάδων. Στην περίπτωση αυτή εξετάζονται όλα τα άτομα που αποτελούν τα μέλη της δεσμίδας. Η μέθοδος αυτή είναι αποτελεσματική κυρίως όταν αφορά σε περιπτώσεις κατά τις οποίες δεν υπάρχει διαθέσιμη λίστα για τις μονάδες του πληθυσμού.

5. Πολυσταδιακή τυχαία δειγματοληψία (multi-stage random sample)

Είναι η μέθοδος που εφαρμόζεται σε μονάδες γεωγραφικές και όχι σε άτομα. Οι μονάδες που επιλέγονται είναι γεωγραφικά συγκεντρωμένες. Χρησιμοποιείται για μεγάλους και διασκορπισμένους πληθυσμούς και είναι αποτελεσματική καθώς παράγει τυχαίο δείγμα με μικρότερο κόστος.

6. Δειγματοληψία χιονοστιβάδας (snowball sample)

Η μέθοδος αυτή χρησιμοποιείται κυρίως σε ποιοτικές μελέτες. Η έναρξη της έρευνας πραγματοποιείται με περιορισμένο αριθμό δείγματος, όπου προστίθενται σταδιακά μονάδες του πληθυσμού οι οποίες σχετίζονται, κατά κάποιο τρόπο, με τις αρχικές μονάδες, μέχρι να συμπληρωθεί το απαιτούμενο μέγεθος του δείγματος. Έτσι, αρχικά ο ερευνητής επιλέγει ορισμένα άτομα με τα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά που επιθυμεί να μελετήσει και στη συνέχεια, τα άτομα αυτά προτείνουν άλλα άτομα που γνωρίζουν για να συμμετέχουν στην έρευνα. Η μέθοδος στηρίζεται στη δικτύωση και είναι απαραίτητη σε πληθυσμούς που δεν είναι εύκολο να εντοπισθούν με τυχαία δειγματοληψία. Ιδιαίτερα στις συνεντεύξεις, ο ερευνητής έχει τη δυνατότητα να επιλέξει το δείγμα του με αυτή τη μέθοδο έχοντας ταυτόχρονα ικανοποιητική εκπροσώπηση των ατόμων όσον αφορά στα δημογραφικά χαρακτηριστικά τους (ηλικία, μορφωτικό επίπεδο, κλπ).

Στις περιπτώσεις όπου οι συνθήκες της έρευνας (χρόνος, κόστος, κλπ) δεν επιτρέπουν την επιλογή ενός αντιπροσωπευτικού δείγματος, χρησιμοποιείται η μέθοδος του *διαθέσιμου δείγματος* (availability sample). Με τη μέθοδο αυτή ο ερευνητής επιλέγει για το δείγμα του άτομα τα οποία δέχονται να συμμετάσχουν στην έρευνα. Το δείγμα αυτό μπορεί να χρησιμοποιηθεί στο πλαίσιο μιας πιλοτικής έρευνας για τη δοκιμή του ερωτηματολογίου και όχι για να καταλήξει σε συμπεράσματα ή γενικεύσεις. Στην κατηγορία αυτή εντάσσεται και η *σκοπίμη δειγματοληψία* (purposive sample), κατά την οποία ο ερευνητής χρησιμοποιεί

χαρακτηριστικές περιπτώσεις του πληθυσμού που θέλει να μελετήσει. Μια ακόμη μέθοδος είναι η *δειγματοληψία αναλογίας* (quota sampling) όπου ο ερευνητής στην προσπάθειά του να επιλέξει ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα της ομάδας που μελετά, επιλέγει το δείγμα του με συγκεκριμένα κριτήρια. Για παράδειγμα, εάν θέλει να έχει 20 άνδρες και 20 γυναίκες όταν συμπληρωθεί ο απαιτούμενος αριθμός των ανδρών επιλέγονται στη συνέχεια μόνο γυναίκες έτσι ώστε να επιτυγχάνεται η εκπροσώπηση που ο ερευνητής επιθυμεί. Παρά το γεγονός ότι το δείγμα είναι τυχαίο, χρειάζεται προσοχή στη γενίκευση των αποτελεσμάτων. Τέλος, υπάρχει και το *εθελοντικό δείγμα* (volunteer sample) όπου επιλέγεται μέσα από αγγελίες στον τύπο ή ανακοινώσεις και πρόκειται για ειδικές περιπτώσεις. Τα αποτελέσματα και συμπεράσματα που εξάγονται μέσα από τη μεθοδολογία αυτή συλλογής του δείγματος, θα πρέπει να αντιμετωπισθούν με την ανάλογη προσοχή καθώς το δείγμα είναι επιλεγμένο με ένα πολύ συγκεκριμένο τρόπο.

Ανεξάρτητα από τη δειγματοληπτική μέθοδο που θα επιλεγεί, οι εκτιμήσεις των χαρακτηριστικών του πληθυσμού από ένα μέρος αυτού περιέχουν τα λεγόμενα «σφάλματα δειγματοληψίας». Για την αξιολόγηση της ακρίβειας μιας δειγματοληπτικής έρευνας, τα σφάλματα ταξινομούνται σε δύο κατηγορίες:

1. Σφάλματα καταμέτρησης: προέρχονται από ασάφειες του ερωτηματολογίου, ενδεχομένως από λάθη του ερευνητή, κλπ. Μπορεί να είναι είτε «*συμπτωματικά σφάλματα*» των οποίων οι επιδράσεις αλληλοαναιρούνται όταν χρησιμοποιούνται δείγματα κατάλληλου μεγέθους είτε «*συστηματικά σφάλματα*» τα οποία οδηγούν πάντα προς τα πάνω ή πάντα προς τα κάτω την τιμή μιας παραμέτρου και για το λόγο αυτό δεν μπορούν να αλληλοεξουδετερωθούν.

Οι κύριες αιτίες της κατηγορίας αυτής σφαλμάτων είναι τα σφάλματα συνέντευξης (σφάλματα των ερευνητών), τα σφάλματα του ερωτηματολογίου (πολύπλοκα ερωτήματα, λάθος σειρά ερωτήσεων, κακώς διατυπωμένες και δυσνόητες ερωτήσεις, κλπ.), οι διαστρεβλώσεις των απαντήσεων (απόκρυψη της αλήθειας, άγνοια, άρνηση απάντησης), τα σφάλματα επεξεργασίας (εσφαλμένη κωδικοποίηση και στατιστική ανάλυση).

2. Δειγματοληπτικά σφάλματα: προκύπτουν από την επιλογή ακατάλληλης δειγματοληπτικής μεθόδου και εσφαλμένου σχεδιασμού του δείγματος. Το δειγματοληπτικό σφάλμα εξαρτάται από το βαθμό αντιπροσωπευτικότητας του

δείγματος και είναι συνάρτηση του ζητούμενου βαθμού ακρίβειας. Κατά κανόνα, με την αύξηση του μεγέθους του δείγματος, τα δειγματοληπτικά σφάλματα ελαττώνονται.

4.4 Ερωτηματολόγιο: η «καρδιά» της επιτόπιας έρευνας

Το βασικότερο σημείο στη διαδικασία της επιτόπιας έρευνας, αποτελούν ο σχεδιασμός του ερωτηματολογίου και κατ' επέκταση η επιλογή των κατάλληλων ερωτήσεων για τους σκοπούς της έρευνας. Η εξαγωγή σωστών συμπερασμάτων θα ήταν αδύνατη αν η έρευνα γινόταν με ένα ακατάλληλο ερωτηματολόγιο. Προτεραιότητα στην επιτόπια έρευνα πρέπει να δίνεται αρχικά στο περιεχόμενο των ερωτήσεων (σαφείς ερωτήσεις) και στη συνέχεια στο σχέδιο δειγματοληψίας και στην ανάλυση των στοιχείων (Ρόντος & Παπάνης, 2005).

Προϋπόθεση αποτελεί ο προσδιορισμός του σκοπού και του αντικειμένου της έρευνας καθώς και η στόχευση του ερωτηματολογίου. Στη συνέχεια, θα πρέπει να αντιμετωπιστούν κάποια γενικά θέματα που αφορούν στο περιεχόμενο και στη μορφή του ερωτηματολογίου, τα οποία συνοψίζονται ως ακολούθως:

1. Ο τρόπος συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου.

Η συμπλήρωση του ερωτηματολογίου στην επιτόπια έρευνα μπορεί να γίνει: α) μέσω προσωπικής συνέντευξης, β) δια αλληλογραφίας, γ) μέσω τηλεφωνικής συνέντευξης, δ) με ένα συνδυασμό των παραπάνω (τηλεφωνική προειδοποίηση και στη συνέχεια ταχυδρομική αποστολή του ερωτηματολογίου ή προσωπική συνέντευξη).

2. Ο τύπος των ερωτήσεων του ερωτηματολογίου (κλειστές, ανοιχτές, ημι-ανοιχτές ερωτήσεις).

Ο τύπος των ερωτήσεων που χρησιμοποιούνται σε ένα ερωτηματολόγιο εξαρτάται από το είδος της πληροφορίας που επιζητείται. Παρ' όλο που υπάρχει ένα μεγάλο φάσμα διαφόρων μορφών ερωτήσεων, δύο είναι οι βασικές μορφές: οι ανοικτές και οι κλειστές ερωτήσεις (Κουτσόπουλος, 2000).

A) Κλειστές ερωτήσεις

Στην περίπτωση αυτή, παρουσιάζεται στον ερωτώμενο ένας προκαθορισμένος αριθμός εναλλακτικών απαντήσεων μεταξύ των οποίων καλείται να επιλέξει εκείνη που τον αντιπροσωπεύει. Η χρησιμότητα των ερωτήσεων αυτών έγκειται στο γεγονός ότι οι απαντήσεις τους είναι κωδικοποιημένες εξ αρχής, με αποτέλεσμα η επεξεργασία τους στο στάδιο της ανάλυσης να μην εμφανίζει δυσκολίες. Επίσης, οι ερωτήσεις αυτές γίνονται καλύτερα κατανοητές στον ερωτώμενο και επομένως απαντώνται πιο εύκολα. Το κύριο μειονέκτημα των κλειστών ερωτήσεων είναι ότι ο μελετητής θυσιάζει ένα σημαντικό μέρος από την ένταση και έκταση της γνώσης, της διάθεσης και της συμπεριφοράς των απογραφόμενων, που είναι σε τελική ανάλυση και ο αντικειμενικός σκοπός του (Κουτσόπουλος, 2000).

Στις κλειστές ερωτήσεις ιδιαίτερη σημασία έχει η χρησιμοποιούμενη κλίμακα βαθμονόμησης της άποψης. Γενικά, στον τομέα των κοινωνικών επιστημών διακρίνονται τέσσερα είδη κλιμάκων (Δημαράς & Μαστρογιάννης, 2010):

- ♦ *Ονομαστικές κλίμακες*: επιτρέπουν τη σύγκριση μέσω απαντήσεων τύπου «όμοιος» ή «διαφορετικός». Καμιά θέση στην κλίμακα αυτή δεν είναι ανώτερη ή κατώτερη από την άλλη και, για το λόγο αυτό, δε χρησιμεύουν για τη μέτρηση των στάσεων.
- ♦ *Τακτικές κλίμακες*: επιτρέπουν την ταξινόμηση των επιλογών που πραγματοποιεί ο ερωτώμενος, δίνοντας επιπλέον τη δυνατότητα προσδιορισμού των κατώτερων ή ανώτερων θέσεων.
- ♦ *Διαστημικές κλίμακες*: δίνουν τη δυνατότητα ταξινόμησης κατά βαθμίδες και παράλληλα προσδιορίζουν την απόσταση ή το διάστημα μεταξύ δύο βαθμίδων.
- ♦ *Αναλογικές κλίμακες*: επιτρέπουν την αποκάλυψη της σχέσης μεταξύ δύο θέσεων στην κλίμακα.

B) Ανοιχτές ερωτήσεις

Μέσω των ερωτήσεων αυτών ο ερωτώμενος παροτρύνεται να μιλήσει ελεύθερα και απεριόριστα γύρω από το θέμα που θίγει η ερώτηση, επιτρέποντας έτσι σε αυτόν να δώσει μια απάντηση κατά τη δική του κρίση. Σύμφωνα με τον Κουτσόπουλο (2000) οι ανοικτές ερωτήσεις είναι ιδιαίτερα χρήσιμες όταν ο ερευνητής:

- ♦ Έχει περιορισμένη αντίληψη ως προς το είδος των απαντήσεων που μια ερώτηση πιθανόν να έχει.
- ♦ Περιμένει ένα μεγάλο φάσμα απαντήσεων.

- ♦ Ενδιαφέρεται για πληροφορίες που οι ερωτώμενοι εθελοντικά δίνουν χωρίς ιδιαίτερο ερέθισμα.
- ♦ Επιθυμεί να υπεισέλθει βαθύτερα στις διαθέσεις των ερωτώμενων.

Αναφορικά με τα μειονεκτήματα της χρήσης ανοιχτών ερωτήσεων σε ερωτηματολόγια, αυτά είναι (Κουτσόπουλος, 2000):

- ♦ Έχουν δυσκολία στο χειρισμό.
- ♦ Απαιτείται πολύς χώρος στο ερωτηματολόγιο, με αποτέλεσμα να ελαττώνεται σημαντικά ο αριθμός των άλλων ερωτήσεων.
- ♦ Δημιουργούνται συχνά εσφαλμένες εντυπώσεις στους ερευνητές που πιστεύουν ότι έχουν επιτυχώς ανακαλύψει πολύπλοκες ανθρώπινες διεργασίες.
- ♦ Δημιουργούνται σοβαρών προβλημάτων στο στάδιο της ανάλυσης.

Ένας τρίτος τύπος ερωτήσεων που μπορούν να χρησιμοποιηθούν στο ερωτηματολόγιο είναι οι *ημι-ανοιχτές ερωτήσεις*. Στις ερωτήσεις αυτές προβλέπονται οι κυριότερες, πιθανές απαντήσεις, όπως και στον τύπο της κλειστής ερώτησης, αλλά παράλληλα παρέχεται στον ερωτώμενο η δυνατότητα να προσθέσει και άλλες απαντήσεις, έξω από τα προκαθορισμένα πλαίσια. Τα κύρια χαρακτηριστικά τους είναι ότι διευκολύνουν την αξιολόγηση του ερωτηματολογίου και επιτρέπουν, ταυτόχρονα, την ελεύθερη έκφραση στον ερωτώμενο.

Ακόμη, ως προς τον τύπο των ερωτήσεων και κυρίως ως προς τις κλειστές (ή ακόμη και τις ημι-ανοιχτές ερωτήσεις) και τον τρόπο που αυτές που μπορεί να διατυπωθούν, αυτές διακρίνονται σε:

- ♦ «*Ερωτήσεις απλής εκλογής*» ή αλλιώς «*διχοτομικές ερωτήσεις*» όπου παρέχεται στον ερωτώμενο η δυνατότητα επιλογής μεταξύ μονάχα δύο εναλλακτικών απαντήσεων: ναι ή όχι, σωστό ή λάθος κ.λπ.
- ♦ «*Ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής*» όπου οι ερωτώμενοι έχουν τη δυνατότητα επιλογής μεταξύ ενός αριθμού απαντήσεων.

Επιπλέον, υπάρχει μία ακόμη σειρά ερωτήσεων που χαρακτηρίζονται ως ειδικές και οι οποίες χρησιμοποιούνται για την εξυπηρέτηση κάποιων συγκεκριμένων στόχων του ερευνητή. Τέτοιες ερωτήσεις, οι οποίες μπορεί να είναι τόσο ανοιχτής όσο και κλειστής μορφής, ή ακόμη και ημι-ανοιχτής μορφής, είναι οι παρακάτω:

- ♦ *Ερωτήσεις Φίλτρα*, χρησιμοποιούνται για να διαπιστωθεί αν ο ερωτώμενος ανήκει στην κατηγορία των ατόμων στους οποίους απευθύνεται η ερώτηση.

- ♦ *Ερωτήσεις Ελέγχου*, μπορεί να φαίνονται, με μια πρώτη εξέταση, σαν απλές γενικές ερωτήσεις, στην πραγματικότητα όμως είναι ερωτήσεις σχεδιασμένες για τον έλεγχο της ειλικρίνειας των ερωτώμενων. Πρόκειται, επομένως, για ερωτήσεις με τις οποίες ελέγχεται η αξιοπιστία του ερωτώμενου σε συγκεκριμένα ζητήματα.
- ♦ *Ερωτήσεις Διαχωρισμού ή Έντασης*, χρησιμοποιούνται κυρίως με σκοπό το διαχωρισμό του δείγματος σε ομάδες και την ξεχωριστή ανάλυσή τους. Συνήθως, ο διαχωρισμός αυτός γίνεται με βάση την ένταση με την οποία οι ερωτώμενοι υποστηρίζουν μια συγκεκριμένη γνώμη.

Ένα επιπλέον στοιχείο που μπορεί να καθορίσει σε σημαντικό βαθμό το κατά πόσο η επιτόπια έρευνα θα περατωθεί με επιτυχία και κατά πόσο οι απαντήσεις σε αρχικές ερωτήσεις θα επηρεάσουν δυσμενώς τις υπόλοιπες σχετίζεται με τη σειρά με την οποία γίνονται οι ερωτήσεις. Ο Κουτσόπουλος (2000) υποστηρίζει ότι η διεθνής εμπειρία έχει δείξει ότι ένα ερωτηματολόγιο θα πρέπει να αποτελείται από τέσσερα μέρη: το εισαγωγικό σημείωμα, τις ερωτήσεις «ζεστάματος» των ερωτώμενων, τις ερωτήσεις του κυρίου θέματος και τις δημογραφικές ερωτήσεις.

Στην τεχνική της συνέντευξης, η εισαγωγή πρέπει να δημιουργεί αμέσως καλή εντύπωση. Θα πρέπει:

- ♦ να είναι σύντομη, ώστε να εισάγει τον ερωτώμενο στο σκοπό της έρευνας χωρίς πολλές λεπτομέρειες,
- ♦ να είναι γραμμένη απλά, χωρίς να δημιουργεί ανησυχίες στους ερωτώμενους,
- ♦ να διακρίνεται από σοβαρότητα, αποκαλύπτοντας τον οργανισμό ή την υπηρεσία υπό την αιγίδα του οποίου ή της οποίας γίνεται η έρευνα.

Τέλος, κατά τη διαδικασία της προσωπικής συνέντευξης, βασικό σημείο είναι να μην ζητείται η άδεια του ερωτώμενου για τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου, αφού η πιο επιτυχημένη εισαγωγή είναι αυτή που αντανακλά μια αίσθηση ότι η έρευνα είναι κάτι το φυσικό και πρέπει να γίνει (Κουτσόπουλος, 2000).

Οι ερωτήσεις για το ζέσταμα των ερωτώμενων που ακολουθούν την επεξήγηση των σκοπών της έρευνας, πρέπει να είναι απλές και εύκολες, δημιουργώντας ένα ευχάριστο κλίμα και μια αίσθηση εμπιστοσύνης στους ερωτώμενους. Οι ερωτήσεις αυτές δεν πρέπει να είναι άχρηστες αλλά θα πρέπει να σχετίζονται με το θέμα της έρευνας. Οι ερωτήσεις του κυρίου θέματος είναι αυτές που αποτελούν και το αντικείμενο της εκάστοτε έρευνας. Η πιο κατάλληλη ώρα για να τεθούν οι ερωτήσεις

αυτές είναι όταν ο ερωτώμενος έχει φθάσει σε ένα επίπεδο εμπιστοσύνης και άνεσης και είναι έτοιμος να εκφράσει τη γνώμη του και τις σκέψεις του. Οι σύνθετες και ευαίσθητες ερωτήσεις του κυρίου θέματος δεν πρέπει να γίνονται στην αρχή της συνέντευξης και του ερωτηματολογίου, με το ίδιο σκεπτικό οι ερωτήσεις αυτές δεν θα πρέπει να γίνονται και στο τέλος της επιτόπιας έρευνας, όταν ο ερωτώμενος θα έχει αρχίσει να κουράζεται ή να βαριέται (Κουτσόπουλος, 2000).

Οι δημογραφικές ερωτήσεις, για την κατάταξη των ερωτώμενων σε ομάδες ανάλογα με τα χαρακτηριστικά (π.χ. ηλικία, φύλο, επάγγελμα, κ.α.), συνήθως περιλαμβάνονται στο τέλος του ερωτηματολογίου. Αν γίνουν στην αρχή υπάρχει ο κίνδυνος ο ερωτώμενος να αποθαρρυνθεί. Εξαίρεση μπορεί να αποτελέσουν περιπτώσεις κατά τις οποίες η έρευνα απευθύνεται σε συγκεκριμένες κατηγορίες ανθρώπων, οπότε κατά τη διαδικασία της προσωπικής συνέντευξης θα πρέπει να θέσει τις ερωτήσεις αυτές εξ αρχής ώστε να γνωρίζει αν οι ερωτώμενοι έχουν τις επιθυμητές ιδιότητες (Κουτσόπουλος, 2000).

3. Η γλώσσα του ερωτηματολογίου.

Το στάδιο αυτό αναφέρεται στην ανάγκη επιλογής της χρήσης λέξεων και όρων οι οποίες θα πρέπει να είναι κατανοητές από τους ερωτώμενους. Λέξεις οι οποίες αντιστοιχούν σε θέματα και αντικείμενα έξω από την εμπειρία των ερωτώμενων δύναται να οδηγήσουν στην αποτυχία της έρευνας (Κουτσόπουλος, 2000). Σημαντικό ρόλο στην επιλογή διαδραματίζει και το κοινό στο οποίο απευθύνεται η εκάστοτε έρευνα, με τον ερευνητή να καλείται κάθε φορά να επιλέξει να χρησιμοποιήσει διάφορους εκλαϊκευμένους ή επιστημονικούς όρους, ξένων λέξεων και εξεζητημένους όρους έκφρασης, κ.λπ. ανάλογα και με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του πληθυσμού στον οποίο απευθύνεται η έρευνα.

Σημαντικό ρόλο στην κατανόηση μιας ερώτησης από τον ερωτώμενο παίζει και η διατύπωση της ερώτησης. Έτσι, κάθε ερώτηση θα πρέπει να είναι πλήρης και ακριβής, καθώς χάνεται η αξία της όταν ο ερωτώμενος δεν μπορεί να αναγνωρίσει τις επιδιώξεις της από την αρχή. Οι ερωτήσεις θα πρέπει επίσης να είναι χρονικά προσδιορισμένες. Σημαντικό επίσης ρόλο στη δημιουργία του κατάλληλου κλίματος στη διαδικασία μιας επιτόπιας έρευνας διαδραματίζει και ο τρόπος διατύπωσης των ερωτήσεων. Καταλληλότερες θεωρούνται οι σύντομες ερωτήσεις με μια παράλληλη αποφυγή τεχνικών όρων, ενώ η ασάφεια μιας ερώτησης περιορίζεται σημαντικά όταν αντί μιας μεγάλης πρότασης χρησιμοποιηθούν περισσότερες μικρές. Ακόμη, στη

διατύπωση των ερωτήσεων θα πρέπει να αποφεύγονται οι διπλές αρνήσεις, ενώ ιδιαίτερα στη διαδικασία της προσωπικής συνέντευξης θα πρέπει να αποφεύγεται να χρησιμοποιείται απολογητικό ύφος στη διατύπωση των ερωτήσεων (Κουτσόπουλος, 2000).

4. Ο τρόπος επεξεργασίας (χειροτεχνικός, μηχανογραφικός με χρήση Η/Υ).

Ένα ιδιαίτερο στάδιο στη διαδικασία σχεδίασης ενός ερωτηματολογίου είναι και η κωδικοποίηση των ερωτήσεων και των πιθανών απαντήσεων των ερωτώμενων. Μια τέτοια διαδικασία είναι πολύ σημαντικό να γίνεται πριν την έναρξη της έρευνας, αφού ένας τέτοιος, από πριν, σχεδιασμός όχι μόνο καθορίζει τη μορφή και το στυλ του ερωτηματολογίου αλλά κυρίως επιτρέπει την αποφυγή σπατάλης χρόνου και επομένως και χρήματος στα επόμενα στάδια της έρευνας (Κουτσόπουλος, 2000). Ένα πετυχημένο σύστημα κωδικοποίησης δίνει τη δυνατότητα για μια πιο εύκολη ανάλυση των πρωτογενών στοιχείων μέσα από τη χρήση εξειδικευμένων λογισμικών προγραμμάτων.

5. Η αποφυγή πρόκλησης ακούσιων στρεβλώσεων στις απαντήσεις.

Θα πρέπει να αποφεύγεται η χρήση λεξιλογίου που ενδεχομένως θα προκαλέσει πιθανή αντίδραση του ερωτώμενου. Επιπλέον, η έμμεση υποβολή του περιεχομένου των απαντήσεων, η έλξη της θετικής ερώτησης, ο φόβος ορισμένων λέξεων που προκαλούν αντιδράσεις άμυνας, η επιθυμία και η τάση των ερωτώμενων να προσαρμοστούν στα κοινωνικά πρότυπα, αποτελούν πιθανές αντιδράσεις, οι οποίες θα πρέπει να αποφευχθούν. Στην αντιμετώπιση καταστάσεων όπως οι προηγούμενες καθοριστικό ρόλο μπορεί να παίξουν παράγοντες που αναφέρονται και σε προηγούμενα, όπως π.χ. ο τρόπος διατύπωσης των ερωτήσεων, ενώ σημαντικό στοιχείο προς την κατεύθυνση αυτή είναι και ο σαφής καθορισμός των εννοιών που εμπεριέχονται σε κάθε ερώτηση. Σημαντικός είναι και ο ρόλος του ερευνητή – απογραφέα στη διαδικασία της προσωπικής συνέντευξης. Ο συνεντευκτής θα πρέπει να μην προσπαθεί να επηρεάσει την απάντηση του ερωτώμενου, κάτι το οποίο χαρακτηριστικά μπορεί να μην οφείλεται απαραίτητα σε μια εσκεμμένη προσπάθεια από την πλευρά του συνεντευκτή αλλά πιθανόν στην απειρία του. Για το λόγο αυτό είναι απαραίτητο όταν στη διεξαγωγή προσωπικών συνεντεύξεων δεν συμμετέχει ο ίδιος ο ερευνητής, να συμμετέχουν έμπειροι ή καλά εκπαιδευμένοι απογραφείς.

Είναι απαραίτητο πριν ο ερευνητής προχωρήσει στην έρευνα πεδίου για τη συμπλήρωση των ερωτηματολογίων να δοκιμάσει το ερωτηματολόγιο σε ένα περιορισμένο δείγμα το οποίο να αποτελείται από άτομα τα οποία εμφανίζουν τα χαρακτηριστικά των μελών του δείγματος της έρευνας. Στο στάδιο αυτό μπορούν να εντοπιστούν οι τυχόν ασάφειες και τα «κενά» σημεία του ερωτηματολογίου. Ακολουθεί η σύνταξη της τελικής μορφής του ερωτηματολογίου. Σημαντικό στοιχείο αποτελεί, ακόμη, η εκπαίδευση των συνεντευκτών, των ατόμων δηλαδή εκείνων που πρόκειται να «χρησιμοποιηθούν» από τους ερευνητές για την πραγματοποίηση των προσωπικών συνεντεύξεων. Τα άτομα αυτά θα πρέπει να είναι πλήρως ενημερωμένα για το σκοπό της έρευνας καθώς και για τη μέθοδο δειγματοληψίας που έχει επιλεγεί αλλά και τον τρόπο συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου. Στην περίπτωση που η επιτόπια έρευνα διεξάγεται αποκλειστικά με τη συμμετοχή του ίδιου ή των ίδιων των ερευνητών, το γεγονός αυτό αποτελεί ένα πλεονέκτημα όσον αφορά στη εγκυρότητα της διαδικασίας της προσωπικής συνέντευξης.

5^ο κεφάλαιο

Έρευνα της οικονομικής αξίας των παραδοσιακών οικισμών της Μάνης

5.1 Δομή και παρουσίαση του ερωτηματολογίου της έρευνας

Για τη διεξαγωγή αυτής της έρευνας ήταν απαραίτητη η κατασκευή ενός ερωτηματολογίου κατάλληλου για την «Οικονομική αποτίμηση των παραδοσιακών οικισμών της Μάνης». Στο κεφάλαιο 4 έγινε ξεκάθαρο πως η σωστή κατασκευή και δομή ενός ερωτηματολογίου αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για την αξιοπιστία της έρευνας. Σημαντικό είναι όχι μόνο το περιεχόμενο των ερωτήσεων αλλά και η σειρά τους μέσα στο ερωτηματολόγιο. Αυτό ισχύει γιατί το περιεχόμενο πρέπει να είναι περιεκτικό και εύστοχο για να διατηρεί το ενδιαφέρον. Παράλληλα, η σειρά με την οποία θα γίνονται οι ερωτήσεις πρέπει να έχει μια λογική δομή χωρίς να προκαλείται σύγχυση στον ερωτώμενο. Όσο πιο αξιόλογο και σωστό είναι ένα ερωτηματολόγιο, τόσο πιο αξιόπιστες θα είναι και οι απαντήσεις που θα δοθούν.

Το ερωτηματολόγιο της συγκεκριμένης έρευνας, αποτελείται από δύο μέρη. Το πρώτο μέρος περιλαμβάνει 18 κύριες ερωτήσεις σε κάποιες από τις οποίες υπάρχουν υποερωτήματα. Οι συνεντευξιαζόμενοι καλούνται να απαντήσουν με διάφορους τρόπους:

- A) Περιφραστικά,
- B) Με «ΝΑΙ» ή «ΟΧΙ»,
- Γ) Με επιλογή ανάμεσα σε ποικίλες απαντήσεις,
- Δ) Με σύντομη απάντηση,
- E) Με αξιολόγηση στοιχείων.

Ορισμένες ερωτήσεις είναι αλληλοεξαρτώμενες.

Στο δεύτερο μέρος υπάρχουν 12 ερωτήσεις οι οποίες αφορούν στα δημογραφικά στοιχεία των ερωτώμενων. Η κύρια ερώτηση του ερωτηματολογίου είναι η ερώτηση 16 του πρώτου μέρους, στην οποία εξετάζεται αρχικά η πρόθεση ή όχι, των ερωτώμενων, να συνεισφέρουν στον ειδικό φορέα που θα αναλάμβανε τις απαιτούμενες εργασίες για τη διατήρηση του παραδοσιακού χαρακτήρα της Μάνης

και στη συνέχεια διευκρινίζεται ποιο θα ήταν το ποσό που θα δέχονταν να πληρώσουν.

Στο πρώτο μέρος οι ερωτήσεις κλιμακώνονται σταδιακά μέχρι να φτάσει κανείς στην κύρια ερώτηση και να αποφασίσει αν τελικά θα ενισχύσει οικονομικά το φορέα. Το πρώτο μέρος αποτελείται από τις ερωτήσεις ζεστάματος, 1 έως 11, οι οποίες αρχικά δίνουν κάποιες πληροφορίες ως προς τη διαμονή, το σκοπό του ταξιδιού κ.λπ. και στη συνέχεια γίνεται προσπάθεια ανασύστασης της σημερινής εικόνας της Μάνης μέσα από την οπτική γωνία του επισκέπτη. Στη συνέχεια στις ερωτήσεις 12 έως και 18 ο επισκέπτης καλείται να απαντήσει σε θέματα που αφορούν στον παραδοσιακό χαρακτήρα της Μάνης και να δηλώσει την πρόθεση ή την άρνησή του να ενισχύσει οικονομικά τον παραπάνω φορέα.

Συγκεκριμένα, στην 1^η ερώτηση οι ερωτώμενοι καλούνται να πουν αν επισκέπτονται για πρώτη φορά τη Μάνη και εν συνεχεία να διευκρινίσουν πόσες ακόμα φορές την έχουν επισκεφθεί. Η 2^η ερώτηση αφορά στο μέσο με το οποίο έχουν φθάσει στην περιοχή και η 3^η στο διάστημα παραμονής, δηλώνοντας αν πρόκειται για λίγες ώρες, μια βραδιά ή περισσότερες. Στην 4^η ερώτηση ζητείται ο αριθμός των ατόμων που έχουν επισκεφτεί την περιοχή, η 5^η ερώτηση αφορά στο μέρος διαμονής ενώ στην 6^η ερώτηση ζητείται το ποσό που ξοδεύεται συνολικά ανά παρέα – οικογένεια. Στην 7^η ερώτηση οι επισκέπτες καλούνται να επισημάνουν από μία λίστα, τους λόγους για τους οποίους έχουν επιλέξει τη Μάνη ως προορισμό τους. Στην 8^η καλούνται να υποδείξουν ποιες περιοχές – σημεία ενδιαφέροντος της Μάνης επισκέφτηκαν ή προτίθενται να επισκεφτούν. Στην 9^η ερώτηση οι ερωτώμενοι καλούνται να αξιολογήσουν με διαβάθμιση από το πιο ελκυστικό μέχρι το λιγότερο ελκυστικό, το *Φυσικό περιβάλλον*, την *Ιδιαίτερη αρχιτεκτονική* και τα *Αξιοθέατα σημεία*. Στη 10^η ρωτούνται αν θα πρότειναν σε κάποιον να επισκεφτεί τη Μάνη και ποιοι είναι οι λόγοι που θα το έκαναν αυτό. Στην 11^η ερώτηση, τελευταία του πρώτου μέρους και η οποία κατά κάποιο τρόπο εισάγει τον ερωτώμενο στο θέμα, οι ερωτώμενοι καλούνται να διατυπώσουν την άποψή τους αναφορικά με την προτεραιότητα που θα έπρεπε να δοθεί σε ένα αναπτυξιακό σχέδιο για τη διαχείριση και την ανάδειξη της Μάνης, επιλέγοντας μεταξύ της *πραιτέρω ανάπτυξης τουριστικών υποδομών και δραστηριοτήτων*, της *προστασίας και ανάδειξης της ιδιαίτερης αρχιτεκτονικής*, της *προστασίας και ανάδειξης των ευαίσθητων περιβαλλοντικά περιοχών* ή της *προστασίας και ανάδειξης των αξιοθέατων στοιχείων*.

Η 12^η ερώτηση αποτελεί το συνδυαστικό κρίκο για να μπορέσει να συνεχιστεί η συμπλήρωση του ερωτηματολογίου. Οι επόμενες ερωτήσεις αφορούν στους παραδοσιακούς οικισμούς, επομένως κρίνεται απαραίτητη μία ερώτηση στην οποία καταρχήν διερευνάται η γνώση του ερωτώμενου για τον ορισμό του παραδοσιακού οικισμού και, ακολούθως, δίνεται ο ορισμός στην περίπτωση που ο ερωτώμενος δεν τον γνωρίζει. Η 13^η ερώτηση, ως συνέχεια της προηγούμενης και για να διαπιστωθεί η αξιοπιστία των απαντήσεων, επικεντρώνεται στους παραδοσιακούς οικισμούς της Μάνης. Εξετάζεται δηλαδή αν γνωρίζουν οι ερωτώμενοι ότι αρκετοί οικισμοί της Μάνης έχουν χαρακτηριστεί ως παραδοσιακοί και καλούνται να κατονομάσουν ορισμένους από αυτούς. Στη 14^η ερώτηση οι ερωτώμενοι καλούνται να κρίνουν σε τι βαθμό διατηρούν τον παραδοσιακό τους χαρακτήρα τα χωριά της Μάνης ενώ στη 15^η τους ζητείται να απαντήσουν αν θεωρούν σημαντικό να διατηρηθεί ο παραδοσιακός χαρακτήρας των χωριών της Μάνης και να διευκρινίσουν τους λόγους της απάντησής τους. Η 15^η ερώτηση προετοιμάζει, ουσιαστικά, την ερώτηση που θα ακολουθήσει (ερώτηση 16), η οποία είναι και η βασική του ερωτηματολογίου. Πιο συγκεκριμένα, στην 16^η ερώτηση, διερευνάται η προθυμία ή όχι μιας εθελοντικής οικονομικής συνεισφοράς των επισκεπτών της Μάνης για να διατηρηθεί ο παραδοσιακός χαρακτήρας των οικισμών της, σύμφωνα με την ακόλουθη διατύπωση:

«Η διατήρηση του παραδοσιακού χαρακτήρα της Μάνης απαιτεί εργασίες αποκατάστασης και συντήρησης των παραδοσιακών στοιχείων (κτίρια, μάντρες, κ.λπ.), το κόστος των οποίων δεν μπορεί να αναληφθεί στο σύνολό του από την τοπική κοινωνία.

Αν δημιουργούταν ένας ειδικός φορέας που θα αναλάμβανε τις απαιτούμενες εργασίες διατήρησης του παραδοσιακού χαρακτήρα της Μάνης, θα δεχόσασταν να συνεισφέρετε εθελοντικά ένα εφάπαξ ποσό, το οποίο θα χρησιμοποιηθεί από το φορέα αποκλειστικά για το σκοπό που δημιουργείται;»

Αρχικά οι ερωτώμενοι απαντούν με ένα «ΝΑΙ» ή «ΟΧΙ» για το αν είναι πρόθυμοι να πληρώσουν στον ειδικό φορέα. Στη συνέχεια, ακολουθεί ως υποερώτημα, σε αυτούς που δέχθηκαν να συνεισφέρουν, να αναφέρουν το χρηματικό ποσό το οποίο θα έδιναν. Η 17^η ερώτηση αποτελεί συνέχεια της καταφατικής απάντησης για συνεισφορά και στην οποία απαντούν **μόνο** εκείνοι οι οποίοι δέχθηκαν να πληρώσουν κάποιο εφάπαξ ποσό. Στην ερώτηση αυτή διερευνάται ο λόγος για τον οποίον

δέχτηκαν να συνεισφέρουν οικονομικά στη διατήρηση του παραδοσιακού χαρακτήρα της περιοχής μελέτης. Αντίστοιχα, η 18^η ερώτηση απευθύνεται στους επισκέπτες εκείνους οι οποίοι αρνήθηκαν να συνδράμουν οικονομικά για τον παραπάνω σκοπό, προκειμένου να διευκρινιστούν οι λόγοι της άρνησής τους.

Το δεύτερο μέρος του ερωτηματολογίου αποτελείται από 9 ερωτήσεις οι οποίες αφορούν σε δημογραφικά, κοινωνικά και οικονομικά στοιχεία των ερωτώμενων.

Συγκεκριμένα, τα στοιχεία που καταγράφονται είναι τα εξής:

- ♦ Ερώτηση 1 – Μόνιμος τόπος διαμονής,
- ♦ Ερώτηση 2 – Φύλο
- ♦ Ερώτηση 3 – Ηλικία
- ♦ Ερώτηση 4 – Οικογενειακή κατάσταση
- ♦ Ερώτηση 5 – Αριθμός μελών από τα οποία αποτελείται το νοικοκυριό
- ♦ Ερώτηση 6 – Περιγραφή οικονομικής κατάστασης νοικοκυριού
- ♦ Ερώτηση 7 – Επίπεδο σπουδών
- ♦ Ερώτηση 8 – Επαγγελματική κατάσταση
- ♦ Ερώτηση 9 – Συνολικό εισόδημα οικογένειας

Τα στοιχεία του δεύτερου μέρους εξυπηρετούν αφενός στον έλεγχο της αντιπροσωπευτικότητας του δείγματος και αφετέρου στην εξαγωγή συμπερασμάτων βασισμένα στη συσχέτιση των χαρακτηριστικών αυτών.

5.2 Καθορισμός δείγματος και δειγματοληψία – Υλοποίηση της έρευνας

Όσον αφορά στο δείγμα της έρευνας, απαραίτητο στάδιο σε μια έρευνα πεδίου αποτελεί ο καθορισμός του ελάχιστου μεγέθους δείγματος για την παραγωγή στατιστικώς αποδεκτών αποτελεσμάτων. Από στατιστικές μεθόδους προκύπτει ότι το μέγεθος του δείγματος που θεωρείται αναγκαίο για την έρευνα δίνεται από τον εξής τύπο:

$$n = \frac{Z^2 \times \rho \times (1 - \rho)}{e^2}$$

όπου, n το απαραίτητο μέγεθος του δείγματος, Z η τιμή Z της κανονικής κατανομής, ρ η πιθανότητα επιλογής του στοιχείου στον πληθυσμό και e το επίπεδο εμπιστοσύνης.

Ο πληθυσμός αναφοράς της παρούσας έρευνας καθορίστηκε ως το σύνολο των επισκεπτών των παραδοσιακών οικισμών της Μάνης. Το μέγεθος του δείγματος επιλέχθηκε στις 230 μονάδες (επισκέπτες), ενώ η μέθοδος που ακολουθήθηκε ήταν αυτή της τυχαίας δειγματοληψίας, σε επιλεγμένες θέσεις της περιοχής μελέτης.

Είναι πιθανό η συλλογή ενός αριθμού ερωτηματολογίων η οποία προσέγγιζε τα 300 – 350 να ενίσχυε ακόμη περισσότερο την αξιοπιστία των αποτελεσμάτων της παρούσας έρευνας. Ωστόσο, ζητήματα κυρίως οικονομικής φύσεως που έχουν να κάνουν με τη δυσκολία προσέγγισης των περιοχών, όπου και πραγματοποιήθηκαν οι προσωπικές συνεντεύξεις, οδήγησαν στη συλλογή ενός μικρότερου δείγματος ερωτηματολογίων.

Η έρευνα πεδίου για τη συμπλήρωση των ερωτηματολογίων διεξήχθη τον Ιούλιο του 2012, ενώ της κύριας αυτής έρευνας προηγήθηκε η διεξαγωγή μιας πιλοτικής, για τη διενέργεια μιας σειράς δοκιμαστικών προσωπικών συνεντεύξεων στην περιοχή μελέτης, με σκοπό τον έλεγχο της κατανόησης των ερωτώμενων στα βασικά ερωτήματα του ερωτηματολογίου και τον εντοπισμό ενδεχόμενων ασαφών και προβληματικών σημείων. Στο πλαίσιο της πιλοτικής έρευνας (pilot survey) διεξήχθησαν 20 προσωπικές συνεντεύξεις στην ευρύτερη περιοχή της Μάνης χρησιμοποιώντας ως δείγμα επισκέπτες της περιοχής, η επιλογή των οποίων έγινε με τρόπο τυχαίο. Μετά το πέρας της πρώτης αυτής φάσης και τις απαραίτητες διορθώσεις, το ερωτηματολόγιο πήρε την τελική του μορφή. Τα ερωτηματολόγια που συγκεντρώθηκαν κωδικοποιήθηκαν αναλόγως, με τρόπο ώστε να είναι δυνατή η ανάλυση και στατιστική τους επεξεργασία.

Εξαιτίας της μεγάλης έκτασης της περιοχής μελέτης και εξαιτίας προβλημάτων κόστους, το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηματολογίων επιλέχθηκε να συμπληρωθεί στα Σπήλαια του Δυρού, το μοναδικό μέρος της Μάνης με αυξημένη και μαζική επισκεψιμότητα. Η επιλογή των ατόμων έγινε με τυχαίο τρόπο. Ορισμένα ερωτηματολόγια απαντήθηκαν σε κάποια ξενοδοχεία της Μάνης, ακόμη και στην παραλία.

5.3 Παρουσίαση των αποτελεσμάτων της έρευνας

5.3.1 Απαντήσεις στις ερωτήσεις του ερωτηματολογίου

Ερώτηση 1: Επισκέπτεστε για πρώτη φορά τη Μάνη;

Στην, κλειστού τύπου, ερώτηση αυτή, οι ερωτώμενοι καλούνται να απαντήσουν για το αν επισκέπτονται για πρώτη φορά την περιοχή. Από τους 230 ερωτώμενους το 48,3% επισκέπτονται για πρώτη φορά τη Μάνη.

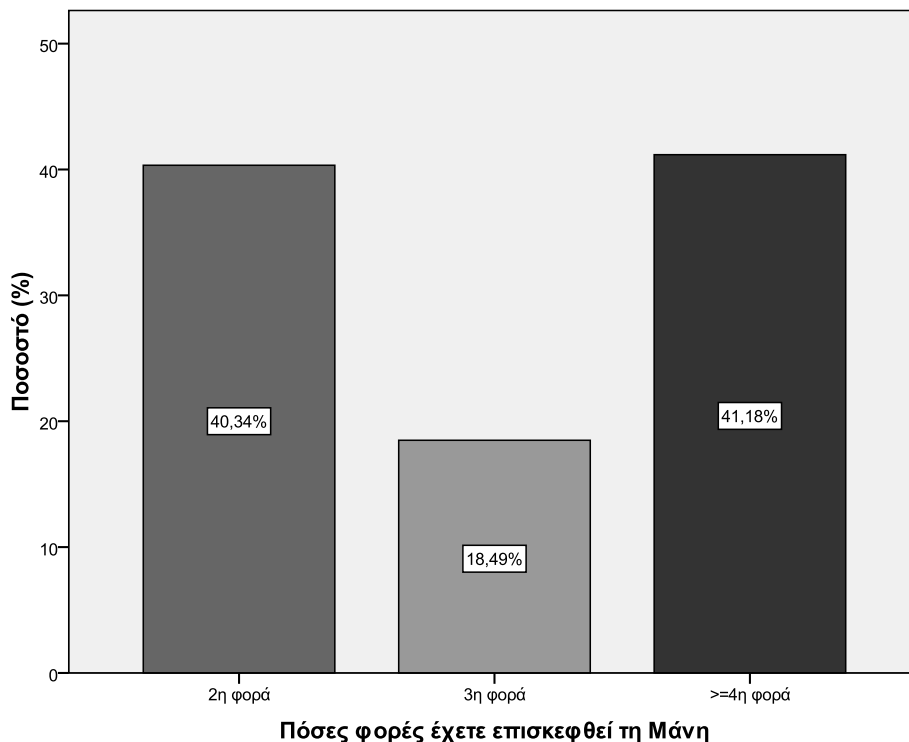
Πίνακας 3: Επίσκεψη στην περιοχή για πρώτη φορά ή όχι

Επισκέπτεστε για πρώτη φορά τη Μάνη	Συχνότητα	Ποσοστό (%)
Όχι	119	51,7
Ναι	111	48,3
Σύνολο	230	100,0

Στη συνέχεια, οι επισκέπτες που έχουν επισκεφτεί και παλαιότερα την περιοχή (119), τους ζητήθηκε να διευκρινίσουν πόσες φορές έχουν ξανάρθει. Ποσοστό 40,3% των ερωτώμενων επισκεπτόταν την περιοχή για 2^η φορά και ποσοστό 18,5% για 3^η φορά. Αξίζει να σημειωθεί, ότι ένα σημαντικό ποσοστό των ερωτώμενων (41,2%) είχαν επισκεφτεί την περιοχή για πάνω από 4 φορές.

Πίνακας 4: Επίσκεψη στην περιοχή πάνω από μία φορές

Αριθμός επισκέψεων	Συχνότητα	Ποσοστό (%)
2 φορές	48	40,3
3 φορές	22	18,5
>=4 φορές	49	41,2
Σύνολο	119	100,0

Γράφημα 3: Επίσκεψη στην περιοχή πάνω από μία φορές

Ερώτηση 2: Με τι είδους μέσο έχετε έρθει στην περιοχή;

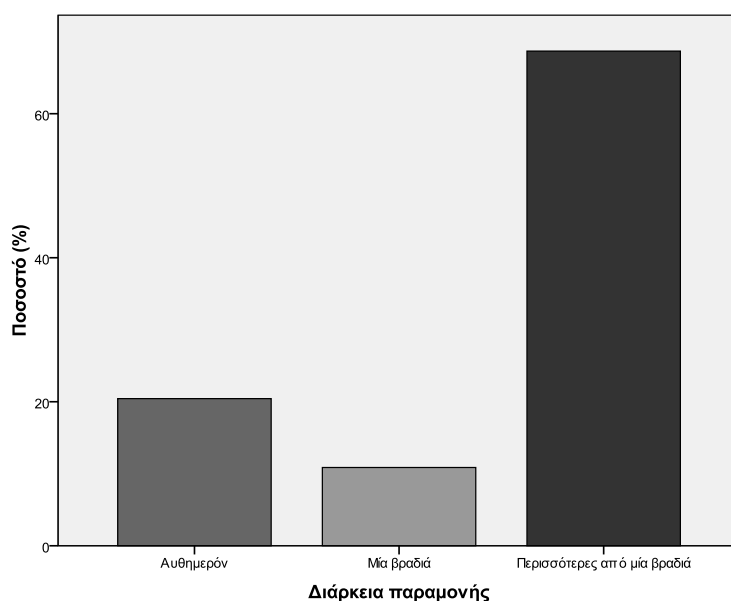
Στην ερώτηση αυτή, οι ερωτώμενοι αναφέρουν το μεταφορικό μέσο με το οποίο έχουν φτάσει στην περιοχή. Στο μεγαλύτερο ποσοστό 94,8% χρησιμοποίησαν το αυτοκίνητο ενώ ακολουθούν το πούλμαν (3,9%), το σκάφος (0,4%) και η μηχανή (0,9%). Από τα στοιχεία αυτά προκύπτει ως βασικό συμπέρασμα ότι οι επισκέπτες που φτάνουν στην περιοχή με οργανωμένες εκδρομές είναι ελάχιστοι.

Πίνακας 5: Μέσα μεταφοράς που χρησιμοποιήθηκαν από τους επισκέπτες

Μέσα μεταφοράς	Συχνότητα	Ποσοστό (%)
Αυτοκίνητο	218	94,8
Πούλμαν	9	3,9
Σκάφος	1	0,4
Μηχανή	2	0,9
Σύνολο	230	100,0

Ερώτηση 3: Πόσες μέρες θα μείνετε στη Μάνη;

Η 3^η ερώτηση καλείται να κρίνει αν η Μάνη επιλέγεται από τους επισκέπτες για μερικές ώρες ή μέρες. Από τις απαντήσεις που δόθηκαν στο μεγαλύτερο ποσοστό οι ερωτώμενοι επέλεξαν να μείνουν στη Μάνη παραπάνω από μία βραδιές. Ειδικότερα, το 68,7% διανυκτέρευσε στη Μάνη πάνω από μία βραδιές ενώ αυθημερόν επέλεξαν να την επισκεφτούν μόλις το 20,4%. Μία βραδιά κοιμήθηκε στη Μάνη το 10,9%, περίπου 1 στους 10.

Γράφημα 4: Πόσες μέρες θα μείνει ο επισκέπτης στη Μάνη

Πίνακας 6: Διάρκεια παραμονής στη Μάνη

Διάρκεια επίσκεψης	Συχνότητα	Ποσοστό (%)
Αυθημερόν	47	20,4
Μία βραδιά	25	10,9
Περισσότερες από μία βραδιά	158	68,7
Σύνολο	230	100,0

Οι ερωτώμενοι που δήλωσαν ότι θα διέμεναν στη Μάνη για πάνω από μία βραδιά κλήθηκαν να προσδιορίσουν συγκεκριμένα πόσες μέρες θα έμεναν στην περιοχή. Παρατηρείται μία αρκετά μεγάλη διασπορά στις τιμές. Το μεγαλύτερο ποσοστό διανυκτερεύει στη Μάνη από 2 έως 7 βράδια.

Πίνακας 7: Αριθμός διανυκτερεύσεων

Πόσες μέρες θα μείνετε;	Συχνότητα	Ποσοστό (%)	Πόσες μέρες θα μείνετε;	Συχνότητα	Ποσοστό (%)
1	23	12,6	12	1	0,5
2	26	14,3	14	7	3,8
3	28	15,4	15	5	2,7
4	15	8,2	17	1	0,5
5	17	9,3	20	5	2,7
6	8	4,4	21	1	0,5
7	25	13,7	30	2	1,1
8	3	1,6	60	1	0,5
9	1	0,5	90	2	1,1
10	8	4,4	120	1	0,5
11	1	0,5	180	1	0,5
			Σύνολο	182	100,0

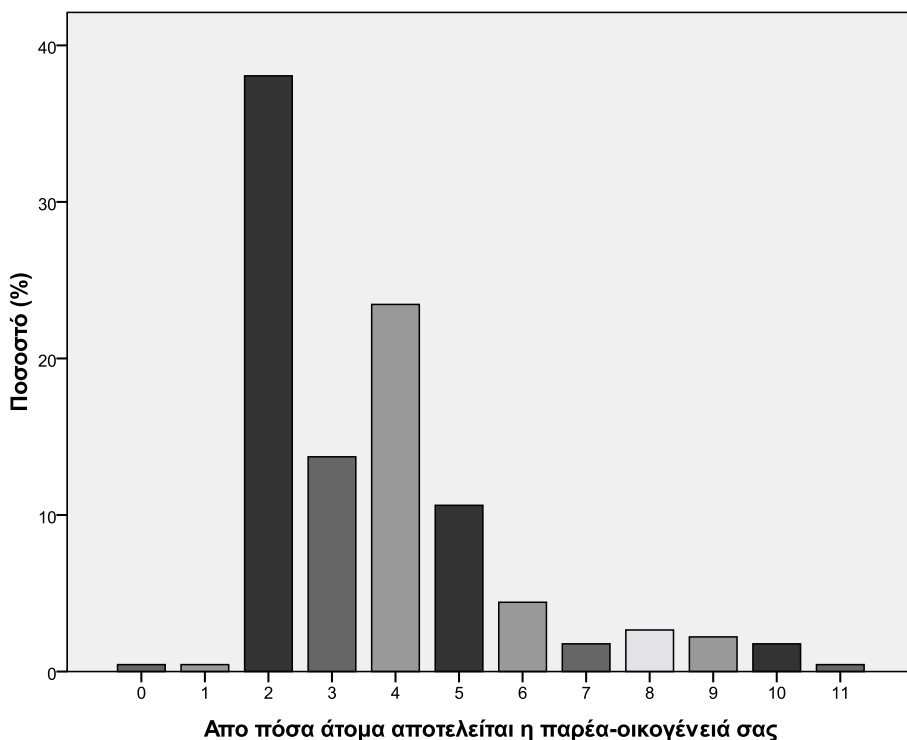
Ερώτηση 4: Ταξιδεύετε μόνοι ή με παρέα – οικογένεια:

Στη συγκεκριμένη ερώτηση, οι ερωτώμενοι καλούνται να απαντήσουν αν ταξιδεύουν μόνοι ή με παρέα-οικογένεια και στο υπο-ερώτημα που ακολουθεί διευκρινίζουν τον αριθμό των ατόμων από τα οποία αποτελείται η παρέα – οικογένειά τους. Από τον Πίνακα 8 γίνεται ξεκάθαρο ότι ελάχιστοι είναι αυτοί που ταξιδεύουν μόνοι τους (μόλις το 2,2%), καθώς το 97,8% ταξιδεύει με παρέα-οικογένεια.

Η παρέα-οικογένεια απαρτίζεται από 2 έως 11 άτομα ανάλογα την περίπτωση. Σε μεγαλύτερο ποσοστό οι παρέες που επισκέπτονται τη Μάνη είναι 2 άτομα έως 4 άτομα.

Πίνακας 8: Ταξιδεύετε μόνος/η ή με παρέα

Ταξιδεύετε:	Συχνότητα	Ποσοστό (%)
Μόνος/η	5	2.2
Με παρέα-οικογένεια	225	97.8
Σύνολο	230	100.0

Γράφημα 5: Αριθμός ατόμων παρέας - οικογένειας

Ερώτηση 5: Μέρος διαμονής

Η 5^η ερώτηση αφορά στο μέρος όπου διαμένουν οι επισκέπτες. Το μεγαλύτερο ποσοστό διαμένει σε ξενοδοχείο, 47,8%. Αρκετοί είναι αυτοί που μένουν σε ενοικιαζόμενα δωμάτια (24,8%), διαθέτουν σπίτι στην περιοχή (12,2%) ή μένουν σε κάμπινγκ (8,7%). Επίσης, μικρότερα ποσοστά δήλωσαν ότι φιλοξενούνται σε ιδιόκτητα σπίτια ή ότι διέμειναν σε περισσότερα του ενός μέρη.

Πίνακας 9: Μέρος διαμονής

Διαμονή	Συχνότητα	Ποσοστό (%)	Διαμονή	Συχνότητα	Ποσοστό (%)
Ξενοδοχείο	110	47,8	Φιλοξενούμενος	12	5,2
Ενοικιαζόμενο δωμάτιο	57	24,8	Ιδιόκτητο σπίτι	28	12,2
Κάμπινγκ (οργανωμένο ή ελεύθερο)	20	8,7	Ξενοδοχείο - Ενοικιαζόμενο - Κάμπινγκ	3	1,3
			Σύνολο	230	100,0

Ερώτηση 6: Τι ποσό ξοδεύετε περίπου ανά ημέρα διαμονής σας στη Μάνη(διαμονή, φαγητό, διασκέδαση, κ.λπ.) συνολικά ως παρέα – οικογένεια

Στην 6^η ερώτηση ζητήθηκε από τους ερωτώμενους να υπολογίσουν τα ημερήσια έξοδά τους, ως παρέα, για όσο διάστημα είναι στην περιοχή. Και εδώ τα ποσά διαφέρουν καθώς το ερωτηματολόγιο απευθυνόταν σε ανθρώπους διαφορετικών ηλικιών και κοινωνικών τάξεων. Συγκεκριμένα οι δαπάνες που δηλώθηκαν κυμαίνονται από 20 ευρώ έως και 600 ευρώ. Το μεγαλύτερο ποσοστό ατόμων (20,1%) ξόδευε, ως παρέα, κατά μέσο όρο 100 ευρώ. Ακολουθούν σε ποσοστό 10,3%, ημερήσιες δαπάνες 150 ευρώ, και σε αντίστοιχο ποσοστό δαπάνες 200 ευρώ. Η ερώτηση αυτή είχε ως στόχο να κρίνει αφενός το βιοτικό επίπεδο των επισκεπτών της Μάνης και αφετέρου να χαρακτηρίσει τη Μάνη ως προορισμό – ακριβό ή φθηνό. Δεδομένου ότι το 67% των ατόμων δηλώνουν ότι ξοδεύουν ημερησίως, ως παρέα, πάνω από 100 ευρώ, η Μάνη θεωρείται ένας μάλλον ακριβός προορισμός για τα σημερινά δεδομένα.

Πίνακας 10: Ποσό που ξοδεύεται ημερησίως ανά παρέα

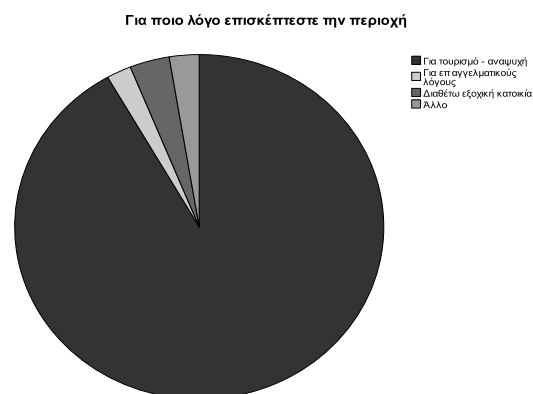
Ημερήσιο ποσό(€)	Συχνότητα	Ποσοστό (%)	Ημερήσιο ποσό (€)	Συχνότητα	Ποσοστό (%)
20	7	3,1	140	1	0,4
25	4	1,8	150	23	10,3
30	6	2,7	160	6	2,7
40	7	3,1	170	3	1,3
45	2	0,9	175	1	0,4
50	17	7,6	180	3	1,3
60	6	2,7	200	23	10,3
65	2	0,9	210	4	1,8
70	11	4,9	240	2	0,9
80	11	4,9	250	8	3,6
90	1	0,4	260	1	0,4
100	45	20,1	300	5	2,2
110	3	1,3	400	6	2,7
120	10	4,5	500	1	0,4
130	4	1,8	600	1	0,4
			Σύνολο	224	100

Ερώτηση 7: Για ποιο λόγο επισκέπτεστε την περιοχή

Στην ερώτηση αυτή ο ερωτώμενος καλείται να απαντήσει, αρχικά, γιατί επέλεξε να επισκεφθεί τη Μάνη. Το 91,7% επέλεξαν τη Μάνη για τουρισμό – αναψυχή, το 3,5% διαθέτετε εξοχική κατοικία, ενώ για επαγγελματικούς λόγους το 2,2%.

Πίνακας 11: Λόγοι επίσκεψης στην περιοχή

Λόγοι επίσκεψης στην περιοχή	Συχνότητα	Ποσοστό (%)
Για τουρισμό - αναψυχή	211	91,7
Επαγγελματικούς λόγους	5	2,2
Διαθέτω εξοχική κατοικία	8	3,5
Άλλο	6	2,6
Σύνολο	230	100

Γράφημα 6: Λόγοι επίσκεψης στην περιοχή

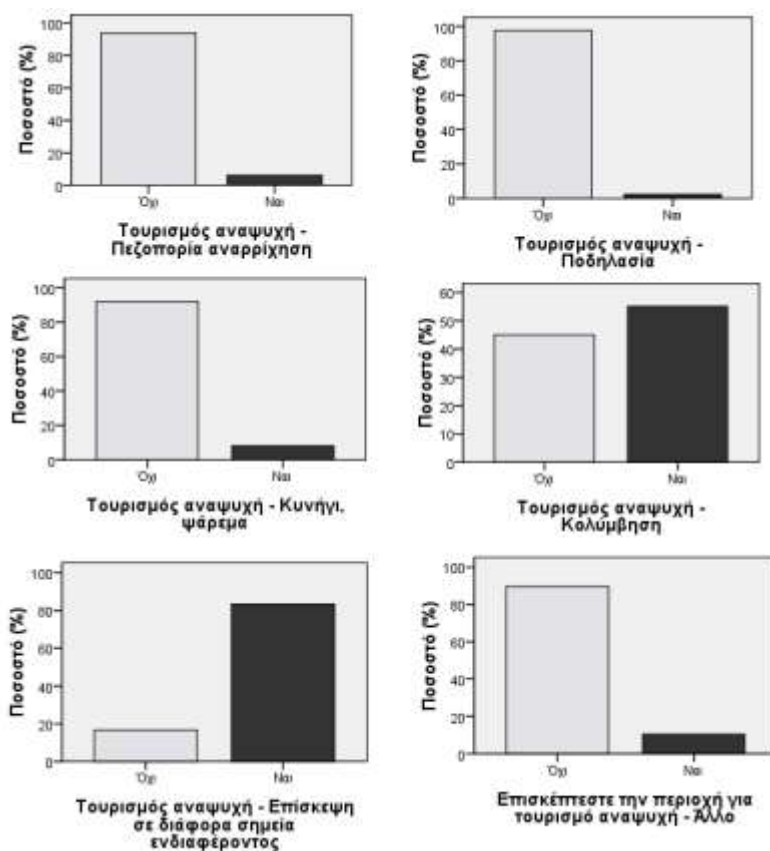
Στη συνέχεια οι ερωτώμενοι που δήλωσαν ως λόγο επίσκεψης τον τουρισμό – αναψυχή, κλήθηκαν να διευκρινίσουν περαιτέρω την απάντησή τους. Οι επισκέπτες ήταν ελεύθεροι να διαλέξουν παραπάνω από μία επιλογές. Στα ακόλουθα γραφήματα φαίνονται οι επιλογές των επισκεπτών. Πιο συγκεκριμένα, για πεζοπορία – αναρρίχηση επιλέγει τη Μάνη το 5,7% και για ποδηλασία το 2,2%. Μικρό παραμένει το ποσοστό (7,4%) που δήλωσε ότι επισκέπτεται την περιοχή για κυνήγι ή ψάρεμα αντίστοιχα. Για τις παραλίες επιλέγει την περιοχή το 50% των ερωτώμενων, ενώ η επίσκεψη σε διάφορα σημεία ενδιαφέροντος συγκεντρώνει ποσοστό 76,1%.

Πίνακας 12: Τουρισμός – Αναψυχή

Επισκέπτεστε την περιοχή για τουρισμό αναψυχή-Πεζοπορία αναρρίχηση				Επισκέπτεστε την περιοχή για τουρισμό αναψυχή-Κολύμβηση			
	Συχνότητα	Ποσοστό (%)	Συνολικό ποσοστό(%)		Συχνότητα	Ποσοστό (%)	Συνολικό ποσοστό(%)
Όχι	197	93,8	93,8	Όχι	94	45	45
Ναι	13	6,2	100	Ναι	115	55	100
Σύνολο	210	100		Σύνολο	209	100	

Επισκέπτεστε την περιοχή για τουρισμό αναψυχή-Ποδηλασία				Επισκέπτεστε την περιοχή για τουρισμό αναψυχή-Επίσκεψη σε διάφορα σημεία ενδιαφέροντος			
Όχι	205	97,6	97,6	Όχι	35	16,7	16,7
Ναι	5	2,4	100	Ναι	175	83,3	100
Σύνολο	210	100		Σύνολο	210	100	

Επισκέπτεστε την περιοχή για τουρισμό αναψυχή -Κυνήγι, ψάρεμα				Επισκέπτεστε την περιοχή για τουρισμό αναψυχή-Άλλο(προσδιορίστε)			
Όχι	193	91,9	91,9	Όχι	190	89,6	89,6
Ναι	17	8,1	100	Ναι	22	10,4	100
Σύνολο	210	100		Σύνολο	212	100	

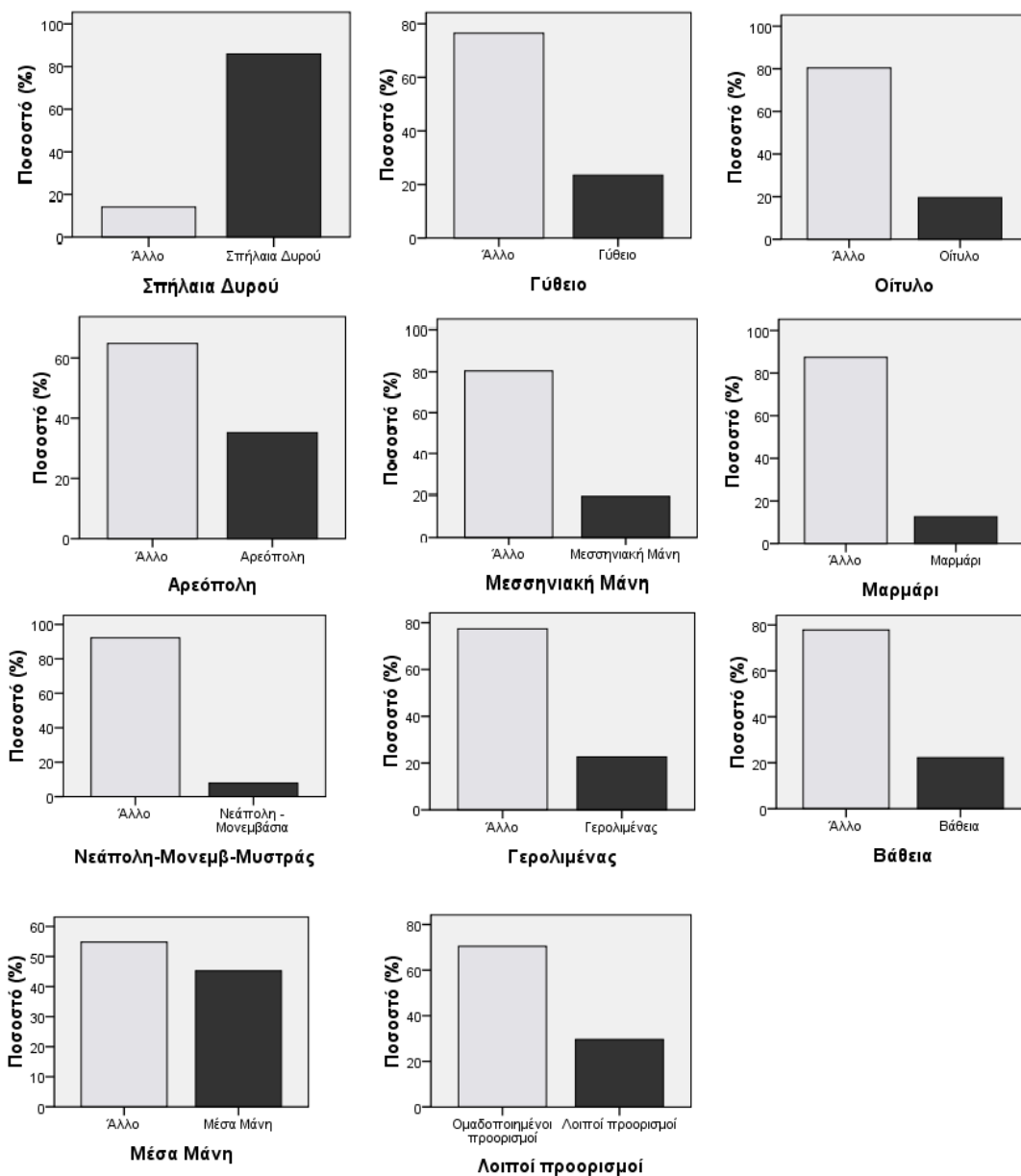
Γράφημα 7: Τουρισμός - Αναψυχή

Ερώτηση 8: Ποιες περιοχές - σημεία ενδιαφέροντος της Μάνης έχετε επισκεφτεί ή προτίθεσθε να επισκεφτείτε;

Ενδεικτικά, τα Σπήλαια Δυρού, η Αρεόπολη, το Οίτυλο, η Βάθεια και ο Γερολιμένας είναι μέσα στις επιλογές των περισσότερων. Τα Σπήλαια επιλέγονται από το 85,7% των επισκεπτών, το Γύθειο από το 23,5% και το Οίτυλο από το 19,6%. Η επισκεψιμότητα της Μέσα Μάνης (Βάθεια, Μαρμάρι, Πόρτο Κάγιο, Άλικά, Κυπάρισσος, Ταίναρο, Γερολιμένας κλ.π.) είναι 45,2%. Συγκεκριμένα, ο Γερολιμένας επιλέγεται από το 22,6%, η Βάθεια από το 22,2% και το Μαρμάρι από το 12,6%. Την Αρεόπολη επέλεξε το 35,2% και τη Μεσσηνιακή Μάνη (Στούπα, Καρδαμύλη κλ.π.) το 19,6%. Τα υπόλοιπα χωριά, όπως Λιμένη, Κότρωνας, παραλίες, εκκλησίες κ.λπ. και τοποθεσίες τα οποία δεν ανήκουν σε κάποια από τις κατηγορίες, επισκέφθηκε το 29,6%. Στο Παράρτημα παρατίθεται αναλυτικός πίνακας.

Πίνακας 13: Προορισμοί επισκεπτών

Προορισμός - Σπήλαια Δυρού			Προορισμός - Οίτυλο		
Προορισμοί	Συχνότητα	Ποσοστό (%)	Προορισμοί	Συχνότητα	Ποσοστό (%)
Άλλο	33	14,3	Άλλο	185	80,4
Σπήλαια Δυρού	197	85,7	Οίτυλο	45	19,6
Σύνολο	230	100,0	Σύνολο	230	100,0
Προορισμός - Γύθειο			Προορισμός - Μαρμάρι		
Άλλο	176	76,5	Άλλο	201	87,4
Γύθειο	54	23,5	Μαρμάρι	29	12,6
Σύνολο	230	100,0	Σύνολο	230	100,0
Προορισμός - Αρεόπολη			Προορισμός - Βάθεια		
Άλλο	149	64,8	Άλλο	179	77,8
Αρεόπολη	81	35,2	Βάθεια	51	22,2
Σύνολο	230	100,0	Σύνολο	230	100,0
Προορισμός - Μεσσηνιακή Μάνη			Προορισμός - Μέσα Μάνη		
Άλλο	185	80,4	Άλλο	126	54,8
Μεσσηνιακή Μάνη	45	19,6	Μέσα Μάνη	104	45,2
Σύνολο	230	100,0	Σύνολο	230	100,0
Προορισμός - Νεάπολη-Μονεμβάσια-Μυστράς			Προορισμός - Άλλοι προορισμοί		
Άλλο	212	92,2	Άλλο	162	70,4
Νεάπολη - Μονεμβάσια	18	7,8	Άλλοι προορισμοί	68	29,6
Σύνολο	230	100,0	Σύνολο	230	100,0
Προορισμός - Γερολιμένας					
Άλλο	178	77,4			
Γερολιμένας	52	22,6			
Σύνολο	230	100,0			

Γράφημα 8: Προορισμοί επισκεπτών

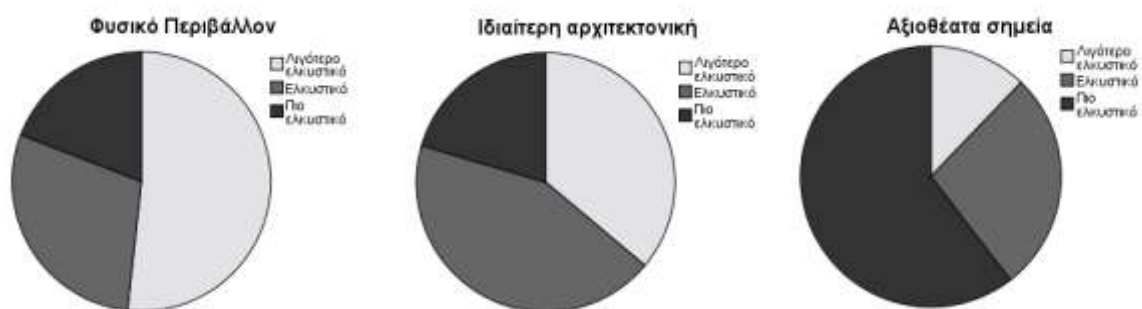
Ερώτηση 9: Κατά σειρά προτίμησης ποια στοιχεία της περιοχής θεωρείτε περισσότερο ελκυστικά

Στην 9^η ερώτηση οι επισκέπτες κλήθηκαν να προσδιορίσουν την ελκυστικότητα των στοιχείων της περιοχής. Τα στοιχεία αυτά είναι το φυσικό περιβάλλον, η ιδιαίτερη αρχιτεκτονική και τα αξιοθέατα σημεία. Από την έρευνα, διαπιστώθηκε ότι οι επισκέπτες της Μάνης, θεωρούν στο σύνολό τους πιο ελκυστικά τα αξιοθέατα σημεία με 60,43%. Ακολουθεί η ιδιαίτερη αρχιτεκτονική, με ποσοστό 20,43% των ερωτώμενων να δηλώνει ότι τη θεωρεί ως πολύ ελκυστικό στοιχείο και, τέλος, το

φυσικό περιβάλλον, το οποίο θεωρείται πιο ελκυστικό από το 19,13% των ερωτώμενων.

Πίνακας 14: Ποια στοιχεία της περιοχής θεωρούνται περισσότερο ελκυστικά

Κατά σειρά προτίμησης ποια στοιχεία της περιοχής θεωρείτε περισσότερο ελκυστικά: Αξιοθέατα σημεία			
	Συχνότητα	Ποσοστό (%)	Αθροιστικό ποσοστό (%)
Λιγότερο ελκυστικό	28	12,2	12,2
Ελκυστικό	63	27,4	39,6
Πιο ελκυστικό	139	60,4	100,0
Σύνολο	230	100,0	
Κατά σειρά προτίμησης ποια στοιχεία της περιοχής θεωρείτε περισσότερο ελκυστικά: Φυσικό Περιβάλλον			
Λιγότερο ελκυστικό	119	51,7	51,7
Ελκυστικό	67	29,1	80,9
Πιο ελκυστικό	44	19,1	100,0
Σύνολο	230	100,0	
Κατά σειρά προτίμησης ποια στοιχεία της περιοχής θεωρείτε περισσότερο ελκυστικά: Ιδιαίτερη αρχιτεκτονική			
Λιγότερο ελκυστικό	83	36,1	36,1
Ελκυστικό	100	43,5	79,6
Πιο ελκυστικό	47	20,4	100,0
Σύνολο	230	100,0	

Γράφημα 9: Ελκυστικότητα στοιχείων

Ερώτηση 10: Θα προτείνατε σε κάποιον να επισκεφτεί τη Μάνη;

Στη 10^η ερώτηση ζητείται από τους ερωτώμενους να απαντήσουν αν θα πρότειναν σε κάποιον να επισκεφθεί την περιοχή. Είναι αξιοσημείωτο το γεγονός ότι όλοι απάντησαν θετικά στο ερώτημα αυτό. Στη συνέχεια, ακολουθεί υπο-ερώτημα ανοιχτού τύπου στο οποίο οι επισκέπτες καλούνται να διευκρινίσουν την απάντησή τους και να εξηγήσουν τους λόγους για τους οποίους θα σύστηναν σε κάποιον τη Μάνη. Από τους 230 ερωτώμενους έδωσε περαιτέρω εξηγήσεις το 83,5%. Οι επικρατέστεροι λόγοι για τους οποίους θα πρότειναν σε κάποιον να επισκεφθεί τη Μάνη είναι το φυσικό περιβάλλον (49,6%), η ιδιαίτερη αρχιτεκτονική (33,5%), τα αξιοθέατα (19,1), η ηρεμία και η απομόνωση που προσφέρει (10,9%), ο πολιτισμός και η ιστορία της (8,7%), οι φιλόξενοι άνθρωποί της (7%) και το καλό φαγητό (4,8%). Υπάρχει και ένα ποσοστό 26,1% που θα πρότεινε σε κάποιον να επισκεφθεί τη Μάνη γιατί απλά τη βρίσκει ιδιαίτερη, όμορφη, ξεχωριστή. Στο Παράρτημα παρατίθεται πίνακας με τις ακριβείς απαντήσεις των επισκεπτών

Πίνακας 15: Λόγοι που θα πρότειναν οι επισκέπτες τη Μάνη σαν προορισμό

Πολιτισμός – Ιστορία			Ιδιαίτερη αρχιτεκτονική		
	Συχνότητα	Ποσοστό (%)		Συχνότητα	Ποσοστό (%)
Άλλο	210	91,3	Άλλο	153	66,5
Ναι	20	8,7	Ναι	77	33,5
Σύνολο	230	100,0	Σύνολο	230	100,0
Φυσικό Περιβάλλον			Αξιοθέατα		
Άλλο	116	50,4	Άλλο	186	80,9
Ναι	114	49,6	Ναι	44	19,1
Σύνολο	230	100,0	Σύνολο	230	100,0
Ηρεμία – Απομόνωση			Φιλόξενοι άνθρωποι		
Άλλο	205	89,1	Άλλο	214	93,0
Ναι	25	10,9	Ναι	16	7,0
Σύνολο	230	100,0	Σύνολο	230	100,0
Όμορφη - Ξεχωριστή – Ιδιαίτερη			Καλό φαγητό		
Άλλο	170	73,9	Άλλο	219	95,2
Ναι	60	26,1	Ναι	11	4,8
Σύνολο	230	100,0	Σύνολο	230	100,0

Ερώτηση 11: Η εκπόνηση ενός αναπτυξιακού σχεδίου για τη διαχείριση και την ανάδειξη της Μάνης θα έπρεπε κατά τη γνώμη σας να έχει ως κύριο άξονα:

- α. την περαιτέρω ανάπτυξη τουριστικών υποδομών και δραστηριοτήτων**
- β. την προστασία και ανάδειξη της ιδιαίτερης αρχιτεκτονικής**
- γ. την προστασία και ανάδειξη των ευαίσθητων περιβαλλοντικά περιοχών**
- δ. την προστασία και ανάδειξη των αξιοθέατων στοιχείων**

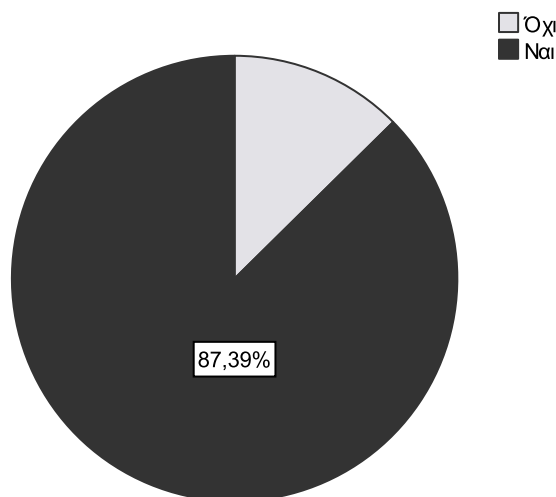
Το 42,8% θεωρεί ότι ο κύριος άξονας ενός αναπτυξιακού σχεδίου για την περιοχή θα πρέπει να είναι η προστασία και ανάδειξη της ιδιαίτερης αρχιτεκτονικής της Μάνης. Ακολουθεί η προστασία των ευαίσθητων περιβαλλοντικά περιοχών (23,6%), η προστασία και ανάδειξη των αξιοθέατων στοιχείων (17,9%) και, τέλος, η ανάπτυξη των τουριστικών υποδομών και δραστηριοτήτων (15,7%). Από τις απαντήσεις αυτές φαίνεται ότι οι ερωτώμενοι θεωρούν σημαντικό αναπτυξιακό πόρο για την περιοχή αυτή την ανάδειξη και προστασία του αρχιτεκτονικού της πλούτου.

Πίνακας 16: Άξονες αναπτυξιακού σχεδίου

Άξονες αναπτυξιακού σχεδίου	Συχνότητα	Ποσοστό (%)
Περαιτέρω ανάπτυξη τουριστικών υποδομών και δραστηριοτήτων	36	15,7
Προστασία και ανάδειξη της ιδιαίτερης αρχιτεκτονικής	98	42,8
Προστασία και ανάδειξη των ευαίσθητων περιβαλλοντικά περιοχών	54	23,6
Προστασία και ανάδειξη των αξιοθέατων στοιχείων	41	17,9
Σύνολο	229	100,0

Ερώτηση 12: Γνωρίζετε τι εννοείται με τον όρο «Παραδοσιακός Οικισμός»;

Η 12^η ερώτηση είναι η πρώτη του 2^{ου} μέρους του ερωτηματολογίου. Η συγκεκριμένη, έχει μια ιδιαίτερη σημασία, δεδομένου ότι η ερώτηση της οικονομικής αποτίμησης αφορά στο συγκεκριμένο πολιτιστικό αγαθό. Στο Γράφημα 10 που ακολουθεί απεικονίζονται οι απαντήσεις των επισκεπτών, από το οποίο φαίνεται ότι το 87,4% γνωρίζει την έννοια του παραδοσιακού οικισμού.

Γράφημα 10: Τι εννοείται με τον όρο παραδοσιακός οικισμός;

Ερώτηση 13: Ξέρετε ότι αρκετοί οικισμοί της Μάνης έχουν χαρακτηριστεί ως παραδοσιακοί;

Η 13^η ερώτηση εξειδικεύεται, συγκριτικά με την προηγούμενη, και εξετάζει το αν οι επισκέπτες γνωρίζουν ότι αρκετοί οικισμοί της περιοχής ενδιαφέροντος έχουν χαρακτηριστεί παραδοσιακοί. Το 67,8% απάντησε θετικά, ενώ το 32,1% δήλωσε ότι δε γνωρίζει.

Πίνακας 17: Πόσοι γνωρίζουν για τους παραδοσιακούς οικισμούς της Μάνης

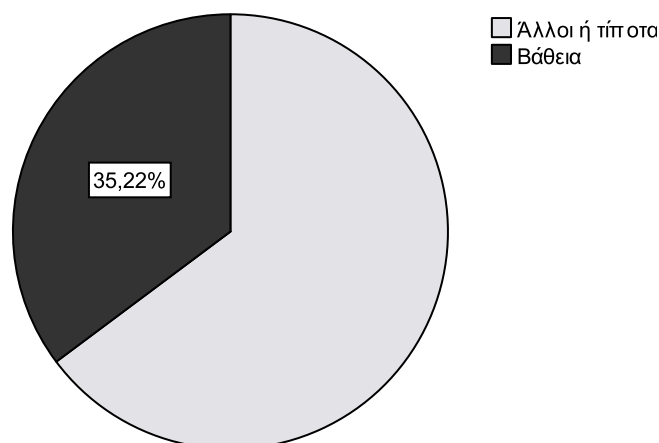
Γνώση των παραδοσιακών οικισμών της Μάνης	Συχνότητα	Ποσοστό (%)
Όχι	74	32,2
Ναι	156	67,8
Σύνολο	230	100

Σα συνέχεια αυτής της ερώτησης ακολουθείται υπο-ερώτημα στο οποίο οι επισκέπτες αναφέρουν ενδεικτικά ποιους παραδοσιακούς οικισμούς γνωρίζουν. Στο παράρτημα παρατίθεται ο πίνακας με τις ακριβείς απαντήσεις. Το 57,8% των ερωτηθέντων δεν ήξεραν να αναφέρουν ορισμένους παραδοσιακούς οικισμούς. Από όσους απάντησαν θετικά (42,2%), η δημοφιλέστερη απάντηση αφορούσε στον παραδοσιακό οικισμό της Βάθειας, 35,2%.

Πίνακας 18: Οι παραδοσιακοί οικισμοί που ανέφεραν οι επισκέπτες

Παραδοσιακοί οικισμοί	Συχνότητα	Ποσοστό (%)	Παραδοσιακοί οικισμοί	Συχνότητα	Ποσοστό (%)	Παραδοσιακοί οικισμοί	Συχνότητα	Ποσοστό (%)
0	133	57,8	Βάθεια, Καρδαμύλη	1	0,4	Βάθεια, Φλομοχώρι	1	0,4
Αλύπα, Χιμάρα, Πύρριχος	1	0,4	Βάθεια, Καρύνεια, Χαριά	1	0,4	Γύθειο	1	0,4
Αρεόπολη	4	1,7	Βάθεια, Κοίτα	1	0,4	Θαλάμες, Βάθεια	1	0,4
Αρεόπολη, Βάθεια	1	0,4	Βάθεια, Κοίτα, Άλικα, Μπουλαριοί, Οχιά, Κότρωνας, Λάγια, Αλύπα, Κούνος	1	0,4	Καρδαμύλη	1	0,4
Αρεόπολη, Βάθεια, Μπουλαριοί, Κυπάρισσος	1	0,4	Βάθεια, Λάγια	3	1,3	Καρδαμύλη, Αρεόπολη	1	0,4
Αρεόπολη, Κοίτα, Βάθεια	1	0,4	Βάθεια, Λάγια, Μαρμάρι	1	0,4	Κοίτα, Πάγκια, Σταυρί, Βάθεια, Νόμα, Μίνα, Γαρδενίτσα	1	0,4
Αρεόπολη, Σπήλαια Δυρού	1	0,4	Βάθεια, Λαγκάδα, Άγιος Νικόλας	1	0,4	Λιμένι	1	0,4
Βάθεια	35	15,2	Βάθεια, Λιμένι	1	0,4	Λιμένι, Οίτυλο, Αρεόπολη	1	0,4
Βάθεια, Άλικα, Γερολιμένας	1	0,4	Βάθεια, Λιμένι, Άρως	1	0,4	Μέσα Μάνη	1	0,4
Βάθεια, Αρεόπολη	5	2,2	Βάθεια, Μονεμβάσια	1	0,4	Οίτυλο	1	0,4
Βάθεια, Αρεόπολη, Λάγια	1	0,4	Βάθεια, Οίτυλο, Λιμένι, Γερολιμένας	2	0,9	Σπήλαια Δυρού, Βάθεια	1	0,4
Βάθεια, Αρεόπολη, Οίτυλο	1	0,4	Βάθεια, Πάληρος	1	0,4	Σπήλαια Δυρού, Καρδαμύλη, Στούπα	1	0,4
Βάθεια, Γερολιμένας	5	2,2	Βάθεια, Πάληρος, Αρεόπολη, Οίτυλο	1	0,4	Τραχήλα	1	0,4
Βάθεια, Γερολιμένας, Κοίτα	1	0,4	Βάθεια, Πόρτο Κάγιο, Αρεόπολη	1	0,4	Χαριά	1	0,4
Βάθεια, Γερολιμένας, Κυπάρισσος	1	0,4	Βάθεια, Πύργος Δυρού	1	0,4	Χαρούδα	1	0,4
Βάθεια, Εξωχώρι, Καρδαμύλη	1	0,4	Βάθεια, Σταυρί	1	0,4	Σύνολο	230	100
Βάθεια, Θαλάμες	1	0,4	Βάθεια, Σταυρί, Αρεόπολη	2	0,9			

Παραδοσιακός Οικισμός Βάθειας

Γράφημα 11: Ποσοστό επισκεπτών που αναγνωρίζει τη Βάθεια ως παραδοσιακό οικισμό

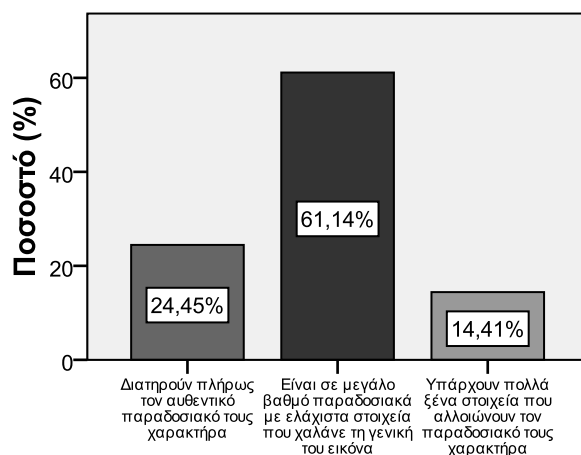
Ερώτηση 14: Κατά τη γνώμη, σας τα χωριά της Μάνης:

- α) Διατηρούν πλήρως τον αυθεντικό παραδοσιακό τους χαρακτήρα
- β) Είναι σε μεγάλο βαθμό παραδοσιακά, με ελάχιστα στοιχεία που χαλάνε τη γενική του εικόνα
- γ) Υπάρχουν πολλά ξένα στοιχεία που αλλοιώνουν τον παραδοσιακό χαρακτήρα τους
- δ) Έχουν χάσει πλήρως την παραδοσιακή τους φυσιογνωμία.

Στην ερώτηση αυτή, οι ερωτώμενοι επιλέγουν μία από τις τέσσερις δοθείσες απαντήσεις. Περισσότεροι από τους μισούς ερωτώμενους θεωρούν ότι στη Μάνη υπάρχουν πολλά ξένα στοιχεία που αλλοιώνουν τον παραδοσιακό χαρακτήρα των οικισμών της και μόνο 1 στους 4 θεωρεί ότι διατηρείται ο αυθεντικός χαρακτήρας τους.

Πίνακας 19: Παραδοσιακότητα της Μάνης

Χαρακτηρισμός παραδοσιακότητας της Μάνης	Συχνότητα	Ποσοστό (%)
Διατηρούν πλήρως τον αυθεντικό παραδοσιακό τους χαρακτήρα	56	24,5
Είναι σε μεγάλο βαθμό παραδοσιακά με ελάχιστα στοιχεία που χαλάνε τη γενική του εικόνα	140	61,1
Υπάρχουν πολλά ξένα στοιχεία που αλλοιώνουν τον παραδοσιακό τους χαρακτήρα	33	14,4
Σύνολο	229	100,0

Γράφημα 12: Χαρακτηρισμός παραδοσιακότητας Μάνης

Ερώτηση 15: Θεωρείτε σημαντικό να διατηρηθεί ο παραδοσιακός χαρακτήρας των χωριών της Μάνης;

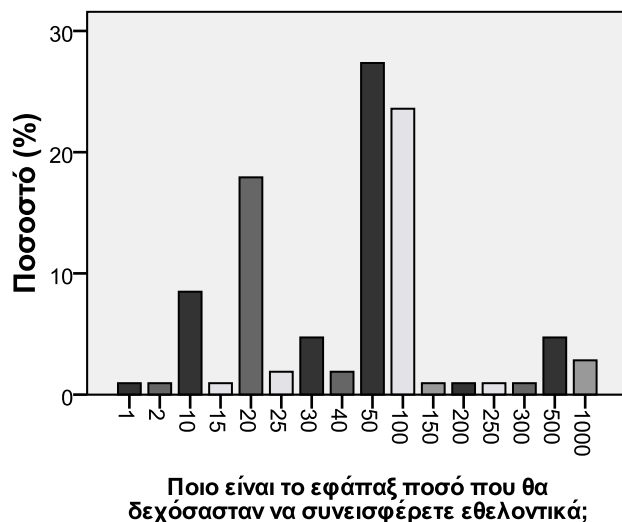
Η 15^η ερώτηση αφενός διερευνά κατά πόσο οι επισκέπτες θεωρούν σημαντική την προστασία της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής και αφετέρου προετοιμάζει τον ερωτώμενο για την οικονομική ερώτηση που ακολουθεί. Πρακτικά όλοι οι ερωτώμενοι θεωρούν σημαντικό να διατηρηθεί ο παραδοσιακός χαρακτήρας των οικισμών της Μάνης. Οι λόγοι για τους οποίους το θεωρούν σημαντικό είναι η τουριστική ανάπτυξη, η διατήρηση της παράδοσης, η διατήρηση μοναδικότητας της περιοχής κ.ά. Στον Πίνακα 20 που ακολουθεί παρατίθενται ορισμένες προτάσεις όπως ακριβώς διατυπώθηκαν από τους επισκέπτες ενώ οι ακριβείς απαντήσεις βρίσκονται στο Παράρτημα

Πίνακας 20: Θέσεις επισκεπτών για την αξία διατήρησης του παραδοσιακού χαρακτήρα της Μάνης

Γιατί πρέπει να διατηρηθεί ο παραδοσιακός χαρακτήρας των χωριών της Μάνης	
Για να μη χαθεί η μοναδικότητα και η αυθεντικότητα που τη χαρακτηρίζει.	Η παράδοση χαρακτηρίζει τη χώρα και τους ανθρώπους της.
Και για τη Μάνη - όπως και για την υπόλοιπη Ελλάδα - το θεωρώ σημαντικό. Γιατί είναι δείγμα σεβασμού η διατήρηση της παράδοσης και του πολιτισμού του κάθε τόπου.	Είναι ένας τόπος ιδιαίτερης αρχιτεκτονικής με κύριο υλικό την πέτρα, που αν αποκατασταθεί δεν έχει τίποτα να ζηλέψει από τα μεσαιωνικά χωριά της Ευρώπης.
Μοναδική στην Ευρώπη, ιδιαίτερη, λαμπερή, είναι σαν από παραμύθι.	Παραπέμπει στην πολιτιστική μας κληρονομιά και στην ιστορία μας και αποτελεί μία από τις ιδιαιτερότητες του τόπου μας που αξίζουν να αναδεικνύονται.
Είναι το πρόσωπο της χώρας μας. Διατήρηση της ιδιοπροσωπίας.	Γιατί έχει μια ιδιαιτερότητα η περιοχή και είναι και μοναδικό στην Πελοπόννησο.
Είναι ξεχωριστή στην Ελλάδα και στον κόσμο, μπορεί να αυξήσει τον τουρισμό και να προσελκύσει και με θέσεις εργασίας. Συνάδει με το φυσικό περιβάλλον και σχετίζεται με την ιστορία της περιοχής, η διατήρηση του παραδοσιακού χαρακτήρα κρατάει ζωντανή τη μνήμη.	Αξίζει να διατηρηθεί διότι η ιδιαίτερη ομορφιά της και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και η απόλυτη ταύτιση με το φυσικό τοπίο και η μοναδικότητά της πρέπει να διαφυλαχθούν ώστε να είναι επισκέψιμο και για τον κόσμο.

Ερώτηση 16: Αν δημιουργούταν ένας ειδικός φορέας που θα αναλάμβανε τις απαιτούμενες εργασίες διατήρησης του παραδοσιακού χαρακτήρα της Μάνης, θα δεχόσασταν να συνεισφέρετε εθελοντικά ένα εφάπαξ ποσό, το οποίο θα χρησιμοποιηθεί από το φορέα αποκλειστικά για το σκοπό που δημιουργείται;»

Η 16^η, όπως αναφέρθηκε, αποτελεί τη βασική ερώτηση της έρευνας και εξετάζει αν ο επισκέπτης θα δεχόταν να συνεισφέρει εθελοντικά ένα εφάπαξ ποσό για τη συντήρηση και διατήρηση του παραδοσιακού χαρακτήρα της Μάνης. Το 53,9% των ερωτηθέντων αρνήθηκε να συνεισφέρει οικονομικά για το συγκεκριμένο σκοπό, ενώ το 46,1% δέχτηκε, ποσοστό που θεωρείται ικανοποιητικό δεδομένης της οικονομικής κρίσης. Οι ερωτώμενοι που δέχονται να συνεισφέρουν στην λειτουργία του φορέα, στη συνέχεια, καλούνται να διευκρινίσουν το ποσό το οποίο είναι διατεθειμένοι να καταβάλουν. Τα προσφερόμενα ποσά κυμαίνονται από 1€ μέχρι και 1.000€. Σε μεγαλύτερη συχνότητα, οι ερωτηθέντες θα δέχονταν να συνεισφέρουν 50€ έως 100€ Στον Πίνακα 21 και στο Γράφημα 13 που ακολουθούν διακρίνονται οι απαντήσεις των επισκεπτών.

Γράφημα 13: Προσφερόμενα ποσά εφάπαξ εθελοντικής εισφοράς

Πίνακας 21: Αναλυτικά προσφερόμενα ποσά και σε ποια συχνότητα εμφανίζονται

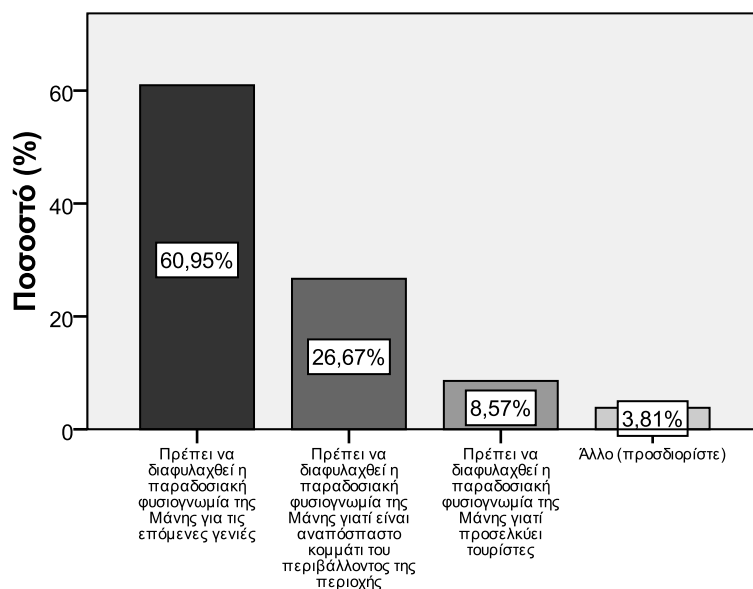
Προσφερόμενο ποσό (€)	Συχνότητα	Ποσοστό (%)	Προσφερόμενο ποσό (€)	Συχνότητα	Ποσοστό (%)
1	1	0,9	50	29	27,4
2	1	0,9	100	25	23,6
10	9	8,5	150	1	0,9
15	1	0,9	200	1	0,9
20	19	17,9	250	1	0,9
25	2	1,9	300	1	0,9
30	5	4,7	500	5	4,7
40	2	1,9	1000	3	2,8
			Σύνολο	106	100

Στις επόμενες δύο ερωτήσεις ο ερωτώμενος καλείται να δικαιολογήσει την απάντησή του, είτε είναι θετική είτε αρνητική, ως προς την προθυμία πληρωμής.

Ερώτηση 17: Ποιος είναι ο βασικός λόγος για τον οποίο δέχεστε να συνεισφέρετε οικονομικά για την ενίσχυση του συγκεκριμένου φορέα;

Όπως γίνεται εμφανές και από το Γράφημα 14, το 61% των ερωτηθέντων δέχονται να συνεισφέρουν διότι πιστεύουν ότι πρέπει να διαφυλαχθεί η παραδοσιακή φυσιογνωμία της Μάνης για τις επόμενες γενιές (αξία κληροδοτήματος). Το 26,7% θεωρεί ότι η παραδοσιακή φυσιογνωμία της Μάνης είναι αναπόσπαστο κομμάτι του περιβάλλοντος της περιοχής (αξία ύπαρξης), ενώ το 8,6% συμφωνεί να συνεισφέρει διότι θεωρεί ότι η παραδοσιακή φυσιογνωμία της Μάνης προσελκύει τουρίστες (αξία

χρήσης). Σύμφωνα με τα παραπάνω, η οικονομική αξία του αγαθού φαίνεται ότι συνδέεται, κυρίως, με τις αξίες μη-χρήσης του, απορρέει δηλαδή από την πολιτιστική, περιβαλλοντική και κοινωνική του αξία, όπως έχει παρατηρηθεί και από προηγούμενους ερευνητές.⁹¹

Γράφημα 14: Λόγοι για τους οποίους δέχονται να συνεισφέρουν οικονομικά

Ερώτηση 18: Ποιος είναι ο βασικός λόγος για τον οποίο αρνείστε να συνεισφέρετε οικονομικά στην προσπάθεια αυτή;

Από τους 124 ερωτώμενους που αρνήθηκαν να συνεισφέρουν οικονομικά στο φορέα, το 36% δηλώνει ότι δεν έχει την οικονομική δυνατότητα για να συνεισφέρει και οικονομικά, το 35% περίπου θεωρεί ότι αυτοί που πρέπει να πληρώσουν είναι οι κάτοικοι και ο Δήμος και το 13% περίπου δηλώνει καχύποπτο ως προς την τελική κατάληξη των χρημάτων. Ένα πολύ μικρό ποσοστό, μόλις το 4%, πιστεύει ότι η αποκατάσταση και διατήρηση του παραδοσιακού τοπίου της Μάνης δεν αποτελεί ζήτημα άμεσης προτεραιότητας. Σύμφωνα με τα παραπάνω, οι πραγματικές αρνήσεις, ήτοι αυτές που ο ερωτώμενος δηλώνει αδυναμία πληρωμής ή αδιαφορία - χαμηλή προτεραιότητα για το εξεταζόμενο ζήτημα, ανέρχονται σε ποσοστό 40%.

⁹¹Γιαννακοπούλου Στ. (2012). *Αποτίμηση της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής των ορεινών περιοχών με μεθόδους Περιβαλλοντικής Οικονομίας*. Σχολή Μηχανικών Μεταλλείων – Μεταλλουργών.

Πίνακας 22: Λόγοι άρνησης συνεισφοράς

Λόγοι άρνησης συνεισφοράς	Συχνότητα	Ποσοστό (%)	Αθροιστικό ποσοστό(%)
Δεν έχω την οικονομική δυνατότητα να συνεισφέρω	45	36,0	36,0
Το συγκεκριμένο ζήτημα δεν αποτελεί προτεραιότητα, κατά την άποψή μου	5	4,0	40,0
Θα πρέπει να πληρώσουν οι κάτοικοι / ο Δήμος	44	35,2	75,2
Πιστεύω ότι τα χρήματα δε θα πάνε για τον συγκεκριμένο σκοπό	16	12,8	88,0
Άλλο (προσδιορίστε)	15	12,0	100,0
Σύνολο	125	100,0	

Ερώτηση 1: Μόνιμος τόπος διαμονής

Σύμφωνα με τις απαντήσεις που δόθηκαν, το 76,5% των ερωτηθέντων είναι Έλληνες και το 23,5% διαμένουν μόνιμα σε χώρες της αλλοδαπής.

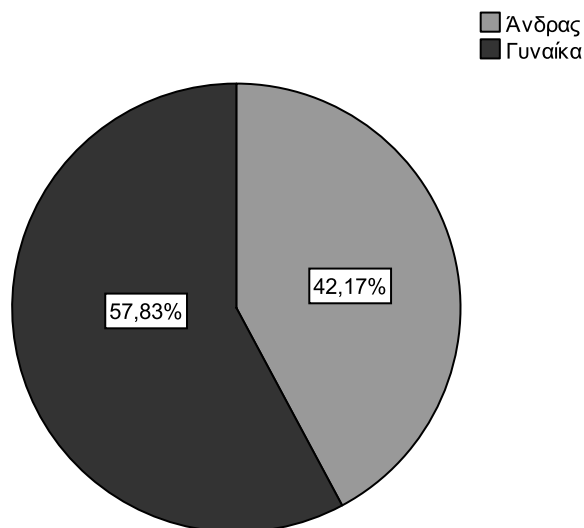
Οι χώρες της αλλοδαπής από τις οποίες προέρχονται οι επισκέπτες είναι κυρίως η Ελβετία, η Ολλανδία, οι ΗΠΑ, η Γαλλία, η Κύπρος, η Νορβηγία, το Βέλγιο, ο Καναδάς, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Γερμανία, η Αυστραλία, η Σουηδία και η Ιταλία.

Πίνακας 23: Χώρες διαμονής των επισκεπτών

Χώρα διαμονής	Συχνότητα	Ποσοστό (%)	Χώρα διαμονής	Συχνότητα	Ποσοστό (%)
Ελλάδα	176	76,9	Γερμανία	3	1,3
ΗΠΑ	5	2,2	Ελβετία	6	2,6
Καναδάς	4	1,7	Ιταλία	1	0,4
Ολλανδία	6	2,6	Βέλγιο	4	1,7
Σουηδία	2	0,9	Αυστρία	3	1,3
Αυστραλία	3	1,3	Κύπρος	4	1,7
Αγγλία	3	1,3	Νορβηγία	4	1,7
Γαλλία	5	2,2	Σύνολο	229	100

Ερώτηση 2: Φύλο

Από τους ερωτώμενους το 57,8% και το 42,1% είναι άντρες. Το δείγμα είναι τυχαίο καθώς η επιλογή των ερωτώμενων δεν έγινε με συγκεκριμένα κριτήρια ως προς το φύλο.

Γράφημα 15: Ποσοστό γυναικών - ανδρών

Ερώτηση 3: Ηλικία

Το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτώμενων ανήκει στην κατηγορία 35-44 ετών (32,6%). Περίπου το 28,3% ανήκει στις ηλικίες 25-34 ετών και 26% στις ηλικίες 45-64 ετών.

Πίνακας 24: Ηλικιακή κατάταξη ερωτώμενων

Ηλικιακές ομάδες	Συχνότητα	Ποσοστό (%)	Αθροιστικό ποσοστό(%)
18-24	21	9,1	9,1
25-34	65	28,3	37,4
35-44	75	32,6	70,0
45-64	60	26,1	96,1
>65	9	3,9	100,0
Σύνολο	230	100,0	

Ερώτηση 4: Οικογενειακή κατάσταση

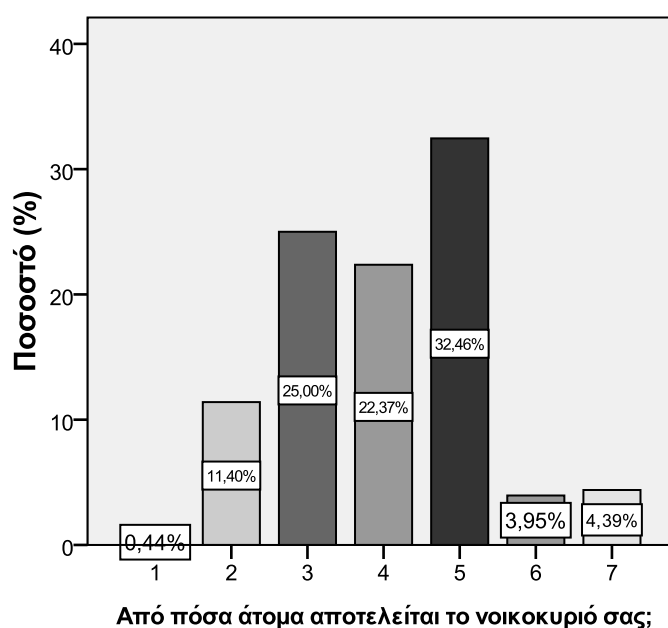
Το 58,7%, περίπου ένας στους δύο ερωτώμενους, δηλώνουν έγγαμοι, γεγονός που υποδεικνύει, πως η Μάνη προσελκύει περισσότερο οικογένειες. Ανύπαντροι δηλώνουν περίπου το 1/3 (36,5%) των ερωτώμενων. Μικρότερα ποσοστά δηλώνουν χήροι-ες και διαζευγμένοι-ες.

Πίνακας 25: Οικογενειακή κατάσταση ερωτηθέντων

Οικογενειακή κατάσταση	Συχνότητα	Ποσοστό (%)
Ανύπαντρος-η	84	36,5
Παντρεμένος-η	135	58,7
Χήρος-α	3	1,3
Διαζευγμένος	8	3,5
Σύνολο	230	100,0

Ερώτηση 5: Μέλη νοικοκυριού

Στην 5^η ερώτηση της κατηγορίας αυτής ζητείται από τους ερωτηθέντες να δηλώσουν από πόσα άτομα αποτελείται το νοικοκυριό τους. Το 32,5% περίπου δήλωσε ότι αποτελείται από 5 άτομα ενώ αρκετές ήταν και οι τριμελείς (25%) καθώς και οι τετραμελείς οικογένειες (22,4%).

Γράφημα 16: Μέλη νοικοκυριού

Ερώτηση 6: Από τις προτάσεις που ακολουθούν επιλέξτε εκείνη που εσείς θεωρείτε ότι περιγράφει καλύτερα την οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού σας

Η ερώτηση αυτή καλεί τους ερωτηθέντες να κρίνουν την οικονομική τους κατάσταση. Ενδιαφέρον θα παρουσιάσει η συσχέτιση του δηλωθέντος εισοδήματος με το κατά πόσο αξιολογούν την οικονομία του νοικοκυριού τους. Ένας στους δύο περίπου θεωρεί ότι έχει μία σχετική οικονομική άνεση χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν προσέχει τις σπατάλες που κάνει. Το 43,5% δηλώνουν ότι μπορούν να διαθέτουν χρήματα για να καλύψουν τις βασικές τους ανάγκες δεν είναι όμως σε θέση να σπαταλάνε χρήματα για αγαθά που δεν είναι απαραίτητα. Στις δύο ακραίες καταστάσεις, δηλαδή της υψηλής οικονομικής άνεσης και στο ότι πολλές φορές τα χρήματα δεν επαρκούν για τις βασικές ανάγκες, συναντώνται πολύ μικρά ποσοστά. Η ερώτηση αυτή καθώς και η 9^η είναι δηλωτικές για το βιοτικό επίπεδο των επισκεπτών της Μάνης.

Πίνακας 26: Οικονομική κατάσταση νοικοκυριού επισκεπτών

Οικονομική κατάσταση	Συχνότητα	Ποσοστό (%)
A. Έχουμε μεγάλη οικονομική άνεση και επομένως μπορούμε να διαθέτουμε χρήματα για να αγοράσουμε ότι επιθυμούμε	5	2,2
B. Έχουμε μια σχετική οικονομική άνεση χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δε θα πρέπει να προσέχουμε τις σπατάλες που κάνουμε	115	50,0
Γ. Μπορούμε να διαθέτουμε χρήματα για να καλύψουμε τις βασικές μας ανάγκες δεν είμαστε όμως σε θέση να σπαταλάμε χρήματα για αγαθά που δε μας είναι απαραίτητα	100	43,5
Δ. Μερικές φορές τα χρήματά μας δεν επαρκούν για την κάλυψη ακόμη και των πιο βασικών μας αναγκών	9	3,9
E. Αρκετά χρήματα	1	0,4
Σύνολο	230	100,0

Από τα στοιχεία που προηγήθηκαν υπολογίστηκε η οικονομική άνεση των ερωτώμενων. Έτσι ομαδοποιώντας τα, βρέθηκε ότι *μεγάλη άνεση* έχει το 52,6%, *σχετική άνεση* το 43,5% και *μικρή άνεση* το 3,9%.

Πίνακας 27: Οικονομική άνεση ερωτώμενων

Οικονομική άνεση	Συχνότητα	Ποσοστό (%)
Μεγάλη άνεση	121	52,6
Σχετική άνεση	100	43,5
Μικρή άνεση	9	3,9
Σύνολο	230	100,0

Ερώτηση 7: Ποιο είναι το ανώτερο επίπεδο σπουδών που έχετε ολοκληρώσει;

Περίπου το 57% των ερωτώμενων είναι απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, 40% περίπου δηλώνουν ότι έχουν λάβει δευτεροβάθμια εκπαίδευση – τεχνική κατάρτιση και 3% ότι διαθέτουν μόνο πρωτοβάθμια μόρφωση. Η ερώτηση αυτή δίνει τη δυνατότητα να μελετηθεί το εξεταζόμενο θέμα συναρτήσει διαφορετικών μορφωτικών επιπέδων.

Πίνακας 28: Επίπεδο εκπαίδευσης επισκεπτών

Επίπεδο εκπαίδευσης	Συχνότητα	Ποσοστό (%)
Β. Απόφοιτος/Τελειόφοιτος Δημοτικού	6	2,6
Γ. Απόφοιτος/Τελειόφοιτος Γυμνασίου	11	4,8
Δ. Απόφοιτος/Τελειόφοιτος Λυκείου	29	12,6
Ε. Απόφοιτος/Τελειόφοιτος Σχολής επαγγελματικής κατάρτισης	30	13,0
ΣΤ. Απόφοιτος/Τελειόφοιτος ΤΕΙ/ΚΑΤΕΕ	19	8,3
Ζ. Απόφοιτος/Τελειόφοιτος ΑΕΙ	70	30,4
Η. Απόφοιτος/Τελειόφοιτος Μεταπτυχιακού κύκλου σπουδών-Διδακτορικό	64	27,8
"Άλλο"	1	0,4
Σύνολο	230	100,0

Ερώτηση 8: Παρούσα επαγγελματική σας κατάσταση;

Το 50%, περίπου, των επισκεπτών του δείγματος δήλωσαν εργαζόμενοι πλήρους απασχόλησης, άνεργοι το 8,7% και φοιτητές το 4,3%. Τα χαμηλά ποσοστά στις δύο αυτές κατηγορίες είναι μάλλον δικαιολογημένα, δεδομένου ότι η Μάνη, όπως αποδείχθηκε και από την ερώτηση 6, θεωρείται ακριβός προορισμός.

Πίνακας 29: Επαγγελματική κατάσταση δείγματος

Επαγγελματική κατάσταση	Συχνότητα	Ποσοστό(%)
A. Εργαζόμενος πλήρους απασχόλησης	124	53,9
B. Εργαζόμενος μερικής απασχόλησης	15	6,5
Γ. Αυτοαπασχολούμενος	32	13,9
Δ. Άνεργος	20	8,7
Ε. Συνταξιούχος	18	7,8
Στ. Οικιακά	10	4,3
Z. Φοιτητής	11	4,8
Σύνολο	230	100,0

Ερώτηση 9: Συνολικό εισόδημα που έλαβε το νοικοκυριό από όλα τα ενήλικα μέλη του το περασμένο έτος;

Όπως φαίνεται από τις απαντήσεις που δόθηκαν, περίπου το 50% του δείγματος δηλώνει οικογενειακό εισόδημα που υπερβαίνει τις 26.000€, μάλιστα το εισόδημα του 22,5% είναι πάνω από 42.000€. Τα ποσοστά αυτά συνάδουν με το χαρακτηρισμό της Μάνης ως τουριστικό προορισμό, που απευθύνεται κυρίως σε άτομα μέσου και ανώτερου εισοδήματος.

Πίνακας 30: Ετήσιο εισόδημα νοικοκυριού ερωτηθέντος

Συνολικό Εισόδημα	Συχνότητα	Ποσοστό (%)	Συνολικό ποσοστό(%)	Συνολικό Εισόδημα	Συχνότητα	Ποσοστό (%)	Συνολικό ποσοστό(%)
A.<9000 €	11	5	5	E.21501-26500 €	29	13,1	49,5
B.9000-13000 €	24	10,8	15,8	ΣΤ.26501-33500 €	38	17,1	66,7
Γ.13001-17500 €	25	11,3	27	Z.33501-42500 €	24	10,8	77,5
Δ. 17501-21500 €	21	9,5	36,5	H.>42500 €	50	22,5	100,0
				Σύνολο	222	100	

5.3.2 Εφαρμογή του κριτηρίου χ^2 για τον έλεγχο της ανεξαρτησίας μεταξύ των κατηγορικών μεταβλητών

Το κριτήριο χ^2 εφαρμόζεται γενικά για τον έλεγχο της υπόθεσης ότι δύο κατηγορικές μεταβλητές είναι ανεξάρτητες μεταξύ τους. Το θεωρητικό επίπεδο της μεθόδου στηρίζεται στην εξής αρχή: ενώ αρχικά λαμβάνεται υπ' όψη μια μηδενική υπόθεση ότι δύο κατηγορικές μεταβλητές X, με πεδίο τιμών (x_1, x_2, \dots, x_3) , και Y, με

αντίστοιχο πεδίο τιμών (y_1, y_2, \dots, y_3), είναι μεταξύ τους ανεξάρτητες, στη συνέχεια ακολουθεί ένας έλεγχος σχετικά με το κατά πόσον ισχύει η παραπάνω αυτή μηδενική υπόθεση H_0 : X, Y ανεξάρτητες. Μετά την εφαρμογή του κριτηρίου χ^2 , στην περίπτωση που η υπόθεση αυτή αποδειχθεί αναληθής, τότε θα ισχύει η υπόθεση H_1 : X, Y εξαρτημένες. Οι έλεγχοι των παραπάνω υποθέσεων διεξάγονται με τη χρήση διαφόρων μαθηματικών τύπων, που λέγονται ελεγχοσυναρτήσεις, με βάση τα αποτελέσματα των οποίων οδηγείτε ο ερευνητής στην απόρριψη ή όχι της μηδενικής υπόθεσης (H_0 : X, Y ανεξάρτητες). Η εφαρμογή του τεστ χ^2 για τον έλεγχο ανεξαρτησίας των μεταβλητών στην παρούσα έρευνα έγινε στο περιβάλλον του στατιστικού λογισμικού SPSS.

Το επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας (p-value) ορίζεται συνήθως ίσο με 0,05 ή 5%. Αν η p-value είναι μικρότερη από 0,05, η μηδενική υπόθεση H_0 απορρίπτεται, δηλαδή θα ισχύει η υπόθεση H_1 . Στην περίπτωση που η τιμή της p-value είναι μεγαλύτερη από το 0,05, τότε ότι η αρχική μηδενική υπόθεση δεν μπορεί να απορριφθεί. Όταν η τιμή του επιπέδου στατιστικής σημαντικότητας είναι μεγαλύτερη από την τιμή 0,05, στην περίπτωση αυτή η απόφαση σχετικά με την ανεξαρτησία ή όχι των μεταβλητών λαμβάνεται και με βάση το επίπεδο εμπιστοσύνης που θα χρησιμοποιηθεί. Μέσα από τη διαδικασία της εφαρμογής του κριτηρίου αυτού είναι δυνατό να προκύψουν συμπεράσματα αναφορικά με την πιθανότητα να εμφανιστούν τα ίδια αποτελέσματα στην περίπτωση που η ίδια έρευνα διενεργηθεί κάτω από τις ίδιες ακριβώς συνθήκες άπειρες φορές.

5.3.2.1 Διερεύνηση μιας πιθανής σχέσης της προθυμίας πληρωμής με άλλες μεταβλητές

Στο στάδιο αυτό, γίνεται μια προσπάθεια σε πρώτη φάση για να διαπιστωθεί αν η πρόθεση των ερωτώμενων να πληρώσουν ή όχι συσχετίζεται με ορισμένες από τις μεταβλητές που χρησιμοποιήθηκαν στην παρούσα έρευνα. Πιο συγκεκριμένα, ελέγχεται αν υπάρχει συσχέτιση της πρόθεσης των ατόμων να πληρώσουν ή όχι με μεταβλητές όπως τα κοινωνικοοικονομικά και δημογραφικά τους χαρακτηριστικά, καθώς και με τις απόψεις και προτιμήσεις τους σχετικά με άλλα ζητήματα που πραγματεύεται η παρούσα έρευνα, όπως αυτές εκφράστηκαν μέσα από τη διαδικασία συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου.

Ένας από τους περιορισμούς στην εφαρμογή του κριτηρίου χ^2 έχει να κάνει με το γεγονός ότι θα πρέπει το πολύ το 20% των κελιών του πίνακα συνάφειας των κατηγορικών μεταβλητών να εμφανίζει θεωρητική συχνότητα (expected count) μικρότερη της τιμής 5 ($f_{ij} < 5$). Για την αντιμετώπιση των στρεβλώσεων που δύναται να προκύψουν από τη μη ικανοποίηση του παραπάνω περιορισμού, στο στάδιο της ανάλυσης των δεδομένων στην παρούσα έρευνα έγιναν εκτεταμένες ομαδοποιήσεις των απαντήσεων των ερωτώμενων σε ορισμένες ερωτήσεις του ερωτηματολογίου. Στους Πίνακες 31 και 32 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα από την εφαρμογή του τεστ χ^2 για τον έλεγχο της ανεξαρτησίας κάθε μεταβλητής με τη μεταβλητή «πρόθεση να πληρώσω» (ζεύγη).

Σημειώνεται ότι στις περιπτώσεις που ισχύει ότι $p < 0,05$ η μηδενική υπόθεση απορρίπτεται και επομένως οι εξεταζόμενες μεταβλητές παρουσιάζουν συνάφεια, σε επίπεδο εμπιστοσύνης 95%. Στους Πίνακες 31 και 32 σημειώνονται με πράσινο χρώμα οι περιπτώσεις όπου τα ζεύγη των μεταβλητών παρουσιάζουν πολύ μεγάλη συνάφεια σε διάστημα εμπιστοσύνης $\geq 99\%$ ($p\text{-value}: 0-0,01$), με πορτοκαλί χρώμα οι περιπτώσεις όπου τα ζεύγη των μεταβλητών παρουσιάζουν επίσης μεγάλη συνάφεια σε διάστημα εμπιστοσύνης 95% - 99% ($p\text{-value}: 0,01-0,05$), με μπλε χρώμα οι περιπτώσεις όπου για τα ζεύγη των μεταβλητών ισχύει $p\text{-value}: 0,05-0,10$ (συσχέτιση σε διάστημα εμπιστοσύνης 90% - 95%.⁹²) και με μωβ χρώμα οι περιπτώσεις όπου για τα ζεύγη των μεταβλητών ισχύει $p\text{-value}: 0,10$.

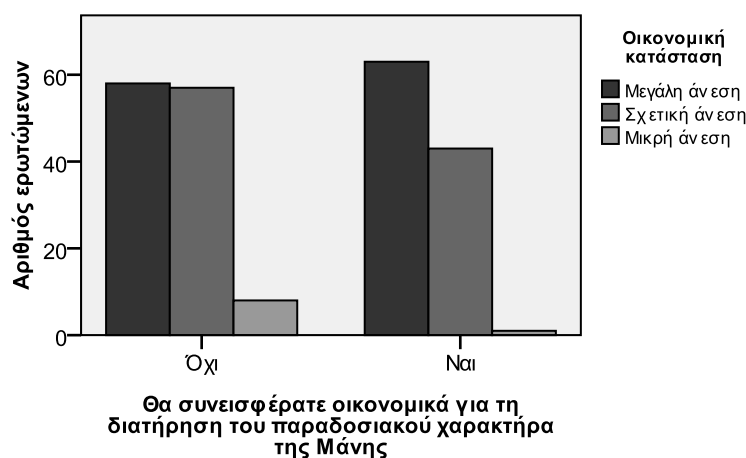
⁹² Στους Πίνακες αυτούς δεν παρουσιάζονται οι περιπτώσεις εκείνες όπου τα ζεύγη των κατηγορικών μεταβλητών χαρακτηρίζονται από μια ανεξαρτησία μεταξύ των μεταβλητών τους, καθώς και οι περιπτώσεις όπου δεν ικανοποιήθηκε ο παραπάνω περιορισμός σε σχέση με την ανάγκη το 20% των κελιών ή λιγότερο να έχουν θεωρητική συχνότητα μικρότερη της τιμής 5 ($f_{ij} < 5$). Στην τελευταία αυτή περίπτωση αυτή τα αποτελέσματα των τιμών του δείκτη στατιστικής σημαντικότητας ($p\text{-value}$) δεν ελήφθησαν υπόψη και θεωρήθηκαν αναξιόπιστα.

Πίνακας 31: Αποτελέσματα του τεστ χ^2 μεταξύ των μεταβλητών "πρόθεση να πληρώσω" - δημογραφικά χαρακτηριστικά

Μεταβλητές	Προθυμία πληρωμής	
Δημογραφικές ερωτήσεις	Τιμή p-value	Τιμή χ^2
Οικονομική άνεση (ερώτηση 6)	0,038	6,530

Υπόμνημα: Τιμές της p-value
p-value: 0 - 0,01
p-value: 0,01 - 0,05
p-value: 0,05 - 0,10

Από τον Πίνακα 31 παρατηρείται μια σημαντική συσχέτιση μεταξύ της προθυμίας πληρωμής των ερωτώμενων και της οικονομικής τους άνεσης. Συγκεκριμένα, από τους ερωτώμενους που δηλώνουν ότι έχουν *μεγάλη άνεση* το 52,6% δέχεται να συνεισφέρει. Σχετικά μικρές αποκλίσεις παρατηρούνται και μεταξύ των ερωτώμενων με *σχετική άνεση* αφού η προθυμία τους αγγίζει το 43,5%. Ενώ αντίστοιχα οι επισκέπτες με *μικρή άνεση* που δέχονται να συνεισφέρουν είναι μόλις το 3,9%.

Γράφημα 17: Αποτελέσματα τεστ χ^2 : Οικονομική άνεση - Πρόθεση συνεισφοράς

Από την περαιτέρω ανάλυση δεν προκύπτει κάποια, στατιστικά, σημαντική συσχέτιση της πρόθεσης των ερωτώμενων να πληρώσουν με μεταβλητές όπως το *επίπεδο σπουδών* τους (p-value=0,255), το *οικογενειακό εισόδημά* τους (p-value=0,171), τη *μόνιμη χώρα διαμονής* τους (p-value=0,260) ή και *τα άτομα από τα οποία αποτελείται το νοικοκυριό* τους (p-value=0,171). Όσον αφορά στις ερωτήσεις

του πρώτου μέρους του ερωτηματολογίου οι συσχετίσεις που βρέθηκαν και είναι άξιες σχολιασμού είναι αυτές που φαίνονται και στον Πίνακα 32.

Πίνακας 32: Αποτελέσματα τεστ χ^2 μεταξύ της μεταβλητής "πρόθεση να πληρώσω" και των μεταβλητών του πρώτου μέρους του ερωτηματολογίου

Μεταβλητές	Προθυμία πληρωμής	
	Τιμή p-value	Τιμή χ^2
Ερωτήσεις του αρχικού τμήματος του ερωτηματολογίου		
Έχουν δει ή προτίθενται να επισκεφθούν – Σπήλαια Δυρού	2,694	0,101
Έχουν δει ή προτίθενται να επισκεφθούν – Γύθειο	4,934	0,026
Θα πρότειναν σε κάποιον τη Μάνη για την ιδιαίτερη αρχιτεκτονική της	2,995	0,084

Υπόμνημα: Τιμές της p-value
p-value: 0 – 0,01
p-value: 0,01 – 0,05
p-value: 0,05 – 0,10
p-value: 0,10 – 0,12

Πρόθεση πληρωμής – Επισκέπτες που έχουν επισκεφθεί / προτίθενται να επισκεφθούν τα Σπήλαια Δυρού ή όχι

Η συσχέτιση που παρατηρείται μεταξύ των δύο αυτών μεταβλητών αντιστοιχεί σε p-value=0,10 και $\chi^2=2,694$. Όπως είναι πολύ λογικό, οι ερωτώμενοι που έχουν δει τα Σπήλαια ή προτίθενται να τα δουν είναι περισσότερο πρόθυμοι να συνεισφέρουν οικονομικά (48,7%) από εκείνους που δεν τα έχουν επισκεφθεί ακόμα και δεν έχουν καν σκοπό (33,3%). Αντίστοιχα, το ίδιο ισχύει και για τους επισκέπτες που αρνούνται να συνεισφέρουν. Αυτοί που δεν έχουν επισκεφθεί την περιοχή αρνούνται να πληρώσουν σε ποσοστό 66,7% αντίθετα το ποσοστό αυτών που ήδη την έχουν επισκεφθεί ή προτίθενται διαφέρει περίπου κατά δέκα πέντε ποσοστιαίες μονάδες ήτοι 51,3%.

Πρόθεση πληρωμής – Επισκέπτες που έχουν επισκεφθεί / προτίθενται να επισκεφθούν το Γύθειο ή όχι

Από τη στατιστική ανάλυση προέκυψε ότι οι δύο αυτές μεταβλητές παρουσιάζουν αναμεταξύ τους σημαντική συσχέτιση ($p\text{-value}=0,026$, $\chi^2=4,934$). Στη σχέση αυτή παρατηρείται το εξής: οι ερωτώμενοι που έχουν επισκεφθεί το Γύθειο ή προτίθενται να το επισκεφθούν, αρνούνται να συνεισφέρουν για τη διατήρηση του παραδοσιακού χαρακτήρα της Μάνης σε ποσοστό 66,7%. Πιθανόν, ο λόγος στον οποίο οφείλεται αυτή η τόσο έντονη άρνηση, είναι γιατί το Γύθειο είναι μία παραθαλάσσια περιοχή η οποία δεν έχει τόσο έντονα το παραδοσιακό στοιχείο όσο τα χωριά της μέσα Μάνης.

Πρόθεση πληρωμής – Θα πρότειναν σε κάποιον να επισκεφθεί τη Μάνη για την ιδιαίτερη αρχιτεκτονική της

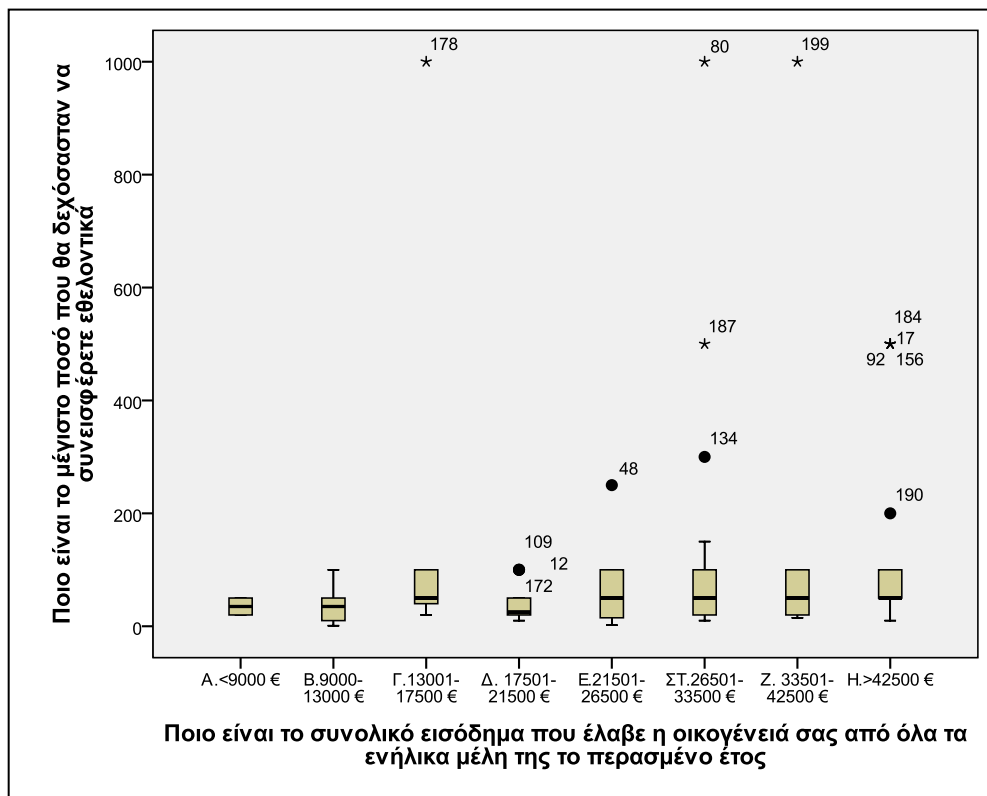
Ακόμη μία σημαντική συσχέτιση παρατηρείται, μεταξύ αυτών των δύο μεταβλητών ($p\text{-value}=0,084$, $\chi^2=2,995$). Γεγονός, μάλλον, αναμενόμενο καθώς οι επισκέπτες, στην ερώτηση αυτή, δηλώνουν εμμέσως την προτίμησή τους στην παραδοσιακή αρχιτεκτονική της Μάνης. Από τη στατιστική ανάλυση προκύπτει ότι οι επισκέπτες που θα πρότειναν σε κάποιον να επισκεφθεί τη Μάνη, εξαιτίας αυτής, δέχονται να συνεισφέρουν σε ποσοστό 54,5%. Αντίθετα, οι ερωτώμενοι που δε θα πρότειναν τη Μάνη ως προορισμό για την αρχιτεκτονική της, αρνούνται να πληρώσουν σε ποσοστό 57,5%.

5.4 Στατιστική Επεξεργασία της προθυμίας πληρωμής

Πριν από την ερμηνεία των απαντήσεων των ερωτώμενων στην ερώτηση για το ποσό της προθυμίας πληρωμής, επιχειρήθηκε η ανίχνευση ακραίων τιμών. Η βιβλιογραφία για την αναζήτηση ακραίων τιμών σε στατιστικά δείγματα υποδεικνύει διάφορες μεθόδους προσέγγισης του θέματος. Για τις ανάγκες της παρούσας έρευνας η αναζήτηση των ακραίων τιμών πραγματοποιήθηκε με τη βοήθεια της γραφικής αναπαράστασης *Boxplot*⁹³ (Διάγραμμα Πλαισίου-Απολήξεων ή Θηκόγραμμα) αναφορικά με τα το ύψος του χρηματικού ποσού που δήλωσαν οι ερωτώμενοι και την

⁹³ Η διάμεσος, το πρώτο και τρίτο τεταρτημόριο, καθώς και η ελάχιστη και μέγιστη τιμή των παρατηρήσεων αποτελούν τους 5 αριθμούς που περιγράφουν το διάγραμμα αυτό – το θηκόγραμμα δίνει, επίσης, τη δυνατότητα ελέγχου αν μια κατανομή είναι κανονική ή όχι.

εισοδηματική κλάση στην οποία ανήκουν. Με βάση το διάγραμμα που προέκυψε (Γράφημα 18), αποφασίστηκε να μην ληφθούν υπ' όψη στο τελικό στάδιο της επεξεργασίας για τον υπολογισμό της μέσης τιμής των ποσών πληρωμής οι απαντήσεις εκείνες που υπερβαίνουν τα 500 € εφάπαξ πληρωμής.

Γράφημα 18: Διάγραμμα πλαισίου απολήξεων ή θηκόγραμμα

5.4.1 Μη παραμετρική εκτίμηση της μέσης προθυμίας πληρωμής μέσω του εμπειρικού εκτιμητή Kaplan – Meier

Ο εκτιμητής Kaplan – Meier δίνει τη δυνατότητα μιας προσέγγισης για τον υπολογισμό της συνάρτησης επιβίωσης των τιμών προθυμίας πληρωμής των ερωτώμενων (WTP). Η συνάρτηση επιβίωσης παρέχει την πιθανότητα μια τιμή WTP να είναι μεγαλύτερη από μια συγκεκριμένη τιμή. Ο υπολογισμός του εκτιμητή Kaplan – Meier περιλαμβάνει τα στάδια που παρουσιάζονται παρακάτω:

1. Σε ένα δείγμα N απαντήσεων, όλες οι ξεχωριστές J θετικές τιμές WTP κατατάσσονται σε αύξουσα σειρά από τη χαμηλότερη στην υψηλότερη τιμή. Έτσι, μέσω της διαδικασίας αυτής κάθε τιμή WTP συμβολίζεται με μια νέα τιμή C_j (το j παίρνει τιμές από 0 έως J). Η τιμή C_0 ισούται με τη μηδενική τιμή, ενώ η C_j με την υψηλότερη τιμή του δείγματος.

2. Εάν η κάθε απάντηση στο δείγμα δίνει μοναδική τιμή WTP, τότε η τιμή J θα ισούται με τη συνολική τιμή N του δείγματος. Εάν κάποιες απαντήσεις δίνουν την ίδια τιμή WTP, τότε στην περίπτωση αυτή η τιμή j θα είναι μικρότερη από την τιμή N του δείγματος.
3. Ο συνολικός αριθμός των απαντήσεων σε ένα δείγμα με τιμή WTP μεγαλύτερη της τιμής C_j , προκύπτει από την ακόλουθη σχέση:

$$n_j = \sum_{k=j+1}^J h_k$$

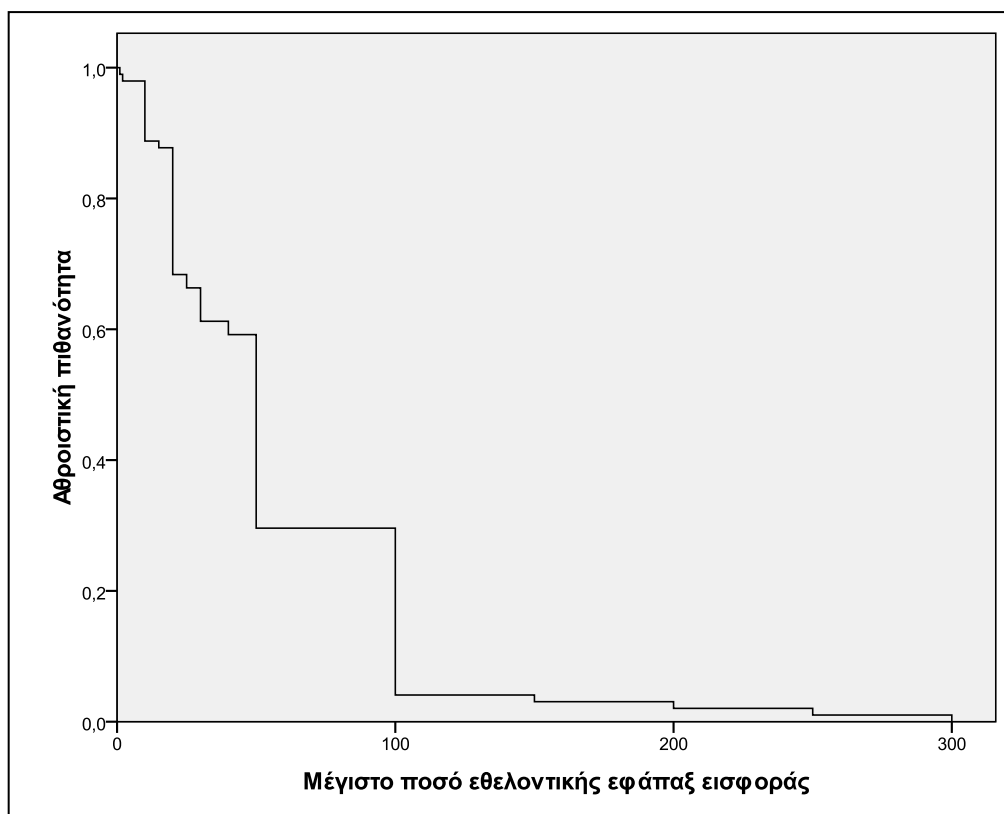
όπου h_k ο αριθμός των απαντήσεων με τιμή WTP ίση με C_j , μέσα στο δείγμα.

4. Η εμπειρική εκτίμηση για τον προσδιορισμό της συνάρτησης επιβίωσης κάθε τιμής WTP προκύπτει από την εξής σχέση:

$$\hat{S}(C_j) = \frac{n_j}{N}$$

όπου $j=0$ έως J.

Η τελική έκφραση της συνάρτησης επιβίωσης μιας τιμής WTP από το δείγμα υπολογίζεται εκφράζοντας τον αριθμό των μεγαλύτερων τιμών WTP από τη συγκεκριμένη αυτή τιμή WTP ως ποσοστό επί του συνολικού αριθμού του δείγματος, όπως φαίνεται και από την προηγούμενη σχέση. Στην περίπτωση που μια τιμή WTP είναι η μέγιστη από τις παρατηρήσεις του δείγματος, τότε η συνάρτηση επιβίωσης θα ισούται μη το μηδέν, δηλαδή η πιθανότητα να βρεθεί μια τιμή WTP μεγαλύτερη από τη μέγιστη αυτή τιμή είναι μηδενική. Η γραφική αναπαράσταση της συνάρτησης Kaplan – Meier γίνεται υποθέτοντας ότι μεταξύ δύο διαδοχικών τιμών WTP των παρατηρήσεων C_j και C_{j+1} η συνάρτηση επιβίωσης θα παραμένει σταθερή, με την πιθανότητα της τιμής C_j να είναι η $\hat{S}(C_j)$.

Γράφημα 19: Συνάρτηση επιβίωσης του εκτιμητή Kaplan - Meier (χωρίς τις μηδενικές τιμές)

Όπως φαίνεται και από το παραπάνω διάγραμμα, για τη γραφική αναπαράσταση της συνάρτησης επιβίωσης Kaplan – Meier, ως τεταγμένες (άξονας X) λαμβάνονται, στην προκειμένη περίπτωση, τα χρηματικά ποσά που δηλώθηκαν από τους ερωτώμενους στην ερώτηση πληρωμής, ενώ ως τετμημένες (άξονας Y) λαμβάνεται ο αριθμός των ατόμων που εμφανίζονται διατεθειμένοι να πληρώσουν το συγκεκριμένο χρηματικό ποσό (τιμή WTP). Για τη σωστή αναπαράσταση της συνάρτησης επιβίωσης θα πρέπει η τιμή της συνάρτησης να μειώνεται με την αύξηση των τιμών WTP.

Μέσω του εκτιμητή Kaplan – Meier είναι δυνατός ο υπολογισμός της μέσης τιμής αλλά και της διαμέσου, η οποία και ισοδυναμεί με την τιμή της προθυμίας πληρωμής WTP με την οποία η συνάρτηση επιβίωσης έχει πιθανότητα 50%. Αναφορικά με τον υπολογισμό της μέσης τιμής, όπως φαίνεται και από τη σχέση που ακολουθεί, αυτό γίνεται από το άθροισμα των γινομένων των τιμών της συνάρτησης επιβίωσης σε μια τιμή WTP με τη διαφορά της συγκεκριμένης τιμής WTP από την αμέσως μεγαλύτερης της:

$$\bar{c} = \sum_{j=0}^J \hat{S}(C_j) [C_{j+1} - C_j]$$

Στον Πίνακα 33 που ακολουθεί παρουσιάζονται τα αποτελέσματα για τη μέση τιμή και τη διάμεσο της προθυμίας των επισκεπτών της Μάνης να πληρώσουν να πληρώσουν για τη διατήρηση της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής της περιοχής, με την εφαρμογή του εκτιμητή Kaplan – Meier.

Πίνακας 33: Αποτελέσματα στατιστικής επεξεργασίας του εκτιμητή Kaplan - Meier (με και χωρίς τις μηδενικές απαντήσεις)

Στατιστική παράμετρος	Εφάπαξ προθυμία πληρωμής σε € (χωρίς τις μηδενικές τιμές)
Μέση τιμή	57,3
Διάμεσος	50,0
Τυπικό σφάλμα	5,0
Χαμηλότερο όριο (δ.ε. 95%)	47,6
Ανώτερο όριο (δ.ε. 95%)	67,0

Λαμβάνοντας υπ’ όψη ότι το **46,5%** των ερωτώμενων είναι διατεθειμένο να συνεισφέρει οικονομικά, η μέση τιμή της εφάπαξ συνεισφοράς για το σύνολο του δείγματος ανέρχεται σε **26,6 €** περίπου, ενώ η διάμεσος σε **23,2 €**.

5.4.2 Παραμετρική εκτίμηση της μέσης προθυμίας πληρωμής χωρίς διερευνητικές μεταβλητές (no covariate information model)

Λαμβάνοντας υπ’ όψη το υψηλό ποσοστό των αρνητικών απαντήσεων στην ερώτηση αναφορικά με την προθυμία ή όχι πληρωμής, το οποίο είναι της τάξης του 53,5%, η παραμετρική επεξεργασία των ποσών πληρωμής WTP πραγματοποιήθηκε σύμφωνα με την προσέγγιση των Reiser & Shechter (1999), ήτοι ενός spike model που συστήθηκε από τον Kriström (1997). Αναφορικά με το θεωρητικό πλαίσιο της μεθόδου, ουσιαστικά τα άτομα θεωρείται ότι διαχωρίζονται σε δύο κατηγορίες, εκ των οποίων η μία αποτελείται από εκείνους που δεν πληρώνουν στο προτεινόμενο σενάριο, ενώ η άλλη συνίσταται από εκείνους που είναι πρόθυμοι να πληρώσουν για το σκοπό αυτό και τα ποσά πληρωμής WTP ακολουθούν μια συνεχή κατανομή.

Λαμβάνοντας υπ’ όψη τις απαντήσεις WTP, θεωρούμε ότι το p εκφράζει την πιθανότητα ένα άτομο που έχει τυχαία επιλεγθεί να έχει μηδενική προθυμία

πληρωμής ($WTP=0$), ενώ με $F(x)$, $x>0$, συμβολίζεται η συνεχής συνάρτηση αθροιστικής κατανομής (continuous cumulative distribution function - cdf) για την κατηγορία εκείνη των ατόμων που είναι πρόθυμοι να πληρώσουν. Η συνάρτηση αυτή για μια ανοιχτής μορφής απάντηση w είναι:

$$P(WTP < w) = \begin{cases} 0, & w < 0 \\ p, & w = 0 \\ p + (1 - p)F(w), & w > 0 \end{cases}$$

Για ένα τυχαίο δείγμα που αποτελείται από n άτομα, $\delta_i=1$ στην περίπτωση που η προθυμία του i -οστού ερωτώμενου είναι μηδενική, ή αλλιώς παίρνει την τιμή μηδέν ($w>0$). Η συνάρτηση πιθανοφάνειας μπορεί να γραφτεί ως εξής:

$$\prod_{i=1}^n p^{\delta_i} [(1 - p)f(w_i)]^{1-\delta_i} = \prod_{i=1}^n p^{\delta_i} (1 - p)^{1-\delta_i} \prod_{w_i>0} f(w_i)$$

όπου f είναι η παράγωγος της F και $\prod_{w_i>0}$ αναπαριστά το προϊόν που προκύπτει από το σύνολο των ατόμων με $WTP>0$.

Η προσέγγιση των Reiser & Shechter (1999) προτείνει μια διάλυση της συνάρτησης πιθανοφάνειας σε δύο ξεχωριστά μέρη, τα οποία μπορούν να μεγιστοποιηθούν ξεχωριστά για την παραγωγή εκτιμήσεων μέγιστης πιθανοφάνειας των άγνωστων παραμέτρων, δηλαδή:

$$\prod_{i=1}^n p^{\delta_i} (1 - p)^{1-\delta_i}$$

και

$$\prod_{w_i>0} f(w_i)$$

Οι δύο αυτές παραπάνω σχέσεις αποτελούν τα δύο τμήματα της αμέσως προηγούμενης σχέσης της συνάρτησης πιθανοφάνειας. Μεγιστοποιώντας την πρώτη από τις δύο αυτές σχέσεις, το πρώτο, δηλαδή, τμήμα της αρχικής συνάρτησης πιθανοφάνειας, προκύπτει ότι $\hat{p} = \frac{\sum \delta_i}{n}$, που αφορά στους ερωτώμενους του δείγματος οι οποίοι αρνούνται να συνεισφέρουν οικονομικά για το σκοπό της έρευνας. Για τη μεγιστοποίηση του δεύτερου τμήματος της αρχικής σχέσης της συνάρτησης πιθανοφάνειας, θα πρέπει να επιλεγθεί η κατάλληλη κατανομή για τη συνάρτηση F . Στην περίπτωσή μας, κατόπιν διερεύνησης διαφόρων τύπων συναρτήσεων, βρέθηκε ότι η βέλτιστη συνάρτηση είναι η λογαριθμοκανονική, με:

$$F(z) = \Phi\left(\frac{\log z - \mu}{\sigma}\right) \text{ και } \Phi(t) = \int_{-\infty}^t \frac{1}{\sqrt{2\pi}} e^{-\frac{u^2}{2}} du$$

Με βάση όλα τα προηγούμενα, προκύπτει ότι η μέση τιμή και η διάμεσος μπορούν να υπολογιστούν από τις ακόλουθες σχέσεις (Bateman et al., 2002):

$$Mean = (1 - p)e^{\mu + \sigma^2/2}$$

$$Median = \begin{cases} (1 - p)e^{\mu}, & p < \frac{1}{2} \\ 0, & p \geq \frac{1}{2} \end{cases}$$

Χρησιμοποιώντας τη μέθοδο της εκτίμησης της μέγιστης πιθανοφάνειας (MLE), υπολογίστηκαν οι τιμές⁹⁴ μ και σ , οι οποίες είναι $\mu = 3,6936$ και $\sigma = 0,9314$. Με βάση τις τιμές αυτές και λαμβάνοντας υπ' όψη ότι το ποσοστό των ερωτώμενων του δείγματος της παρούσας έρευνας με μηδενική πρόθεση πληρωμής (WTP=0) είναι της τάξης του 53,5% ($1 - p = 0,465$) υπολογίστηκε η μέση τιμή η οποία και ισούται με **28,8€** και η διάμεσος σε **18,7 €**, αντίστοιχα.

5.4.3 Παραμετρική εκτίμηση της μέσης προθυμίας πληρωμής με διερευνητικές μεταβλητές (covariate information model)

Η παραμετρική εκτίμηση της μέσης προθυμίας πληρωμής με διερευνητικές μεταβλητές βασίστηκε και αυτή στην προσέγγιση των Reiser & Shechter (1999). Έτσι, στην παρούσα παράγραφο, αρχικά γίνεται μια διερεύνηση των παραμέτρων που δύναται να επηρεάζουν την προθυμία ή όχι των ατόμων να πληρώσουν ένα εθελοντικό και εφάπαξ χρηματικό ποσό στο Φορέα Διατήρησης του παραδοσιακού χαρακτήρα της Μάνης. Για το σκοπό αυτό, όπως αναφέρεται και στη συνέχεια, χρησιμοποιήθηκαν μοντέλα λογιστικής παλινδρόμησης (Logistic Regression). Στη συνέχεια, ακολουθεί μια διερεύνηση των παραμέτρων εκείνων που επιδρούν στο ύψος του χρηματικού ποσού που δηλώνουν πρόθυμοι να πληρώσουν οι ερωτώμενοι που εμφανίζουν θετική προθυμία πληρωμής για το σκοπό αυτό. Η διερεύνηση των παραμέτρων αυτών έγινε με τη χρήση ημιλογαριθμικών μοντέλων γραμμικής παλινδρόμησης (Linear Regression).

⁹⁴ Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, δεν συμπεριλήφθη εδώ ο ερωτώμενος με Αα 58.

5.4.3.1 Διερεύνηση της προθυμίας πληρωμής – Αποτελέσματα Λογιστικής Παλινδρόμησης (Logistic Regression)

Η λογιστική παλινδρόμηση αποτελεί μία μέθοδο πολυπαραγοντικής στατιστικής ανάλυσης, η οποία λαμβάνει υπ' όψη μια σειρά ανεξάρτητων μεταβλητών με σκοπό τη διερεύνηση της κίνησης μια κατηγορικής εξαρτημένης μεταβλητής. Η λογιστική παλινδρόμηση συνιστά μια γενίκευση της απλής γραμμικής παλινδρόμησης σε περιπτώσεις κατά τις οποίες η εξαρτημένη μεταβλητή παίρνει μόνο δύο τιμές (δύο κατηγορίες τιμών): την τιμή 1 στην περίπτωση που το εν λόγω χαρακτηριστικό υφίσταται και την τιμή 0 στην περίπτωση που το χαρακτηριστικό αυτό απουσιάζει. Η λογική της λογιστικής παλινδρόμησης σχετίζεται με την προσπάθεια της εκτίμησης της επίδρασης μιας σειράς παραμέτρων, οι οποίες μπορούν να χαρακτηριστούν και ως προβλεπτικές μεταβλητές, στη διαμόρφωση των τιμών μιας εξαρτημένης μεταβλητής.

Μέσα από τη χρησιμοποίηση της μεθόδου της λογιστικής παλινδρόμησης επιδιώκεται να γίνει μια όσο το δυνατόν καλύτερη πρόβλεψη σχετικά με τις τιμές που λαμβάνει η εξαρτημένη μεταβλητή. Για το σκοπό αυτό, η μέθοδος υπολογίζει κάποιους συντελεστές B για κάθε προβλεπτική μεταβλητή, με σκοπό τον υπολογισμό του λογάριθμου του λόγου $\frac{\text{πιθανότητα να συμβεί}}{\text{πιθανότητα να μη συμβεί}}$ ⁹⁵, γνωστού και ως λόγου των πιθανοτήτων (Odds ratio). Ο υπολογισμός των συντελεστών B γίνεται μέσω της μεθόδου της Μεγιστοποίησης της Πιθανοφάνειας (Maximum Likelihood) με τρόπο ώστε να είναι όσο το δυνατόν μέγιστη η πιθανότητα ορθότερων προβλέψεων.

Στις σχέσεις που ακολουθούν παρουσιάζονται μια μορφή της λογιστικής παλινδρόμησης καθώς και μια μαθηματική απεικόνιση της σχέσης μεταξύ της εξαρτημένης μεταβλητής και των παραμέτρων – προβλεπτικών μεταβλητών.

$$\ln(odds) = A + B_1x_1 + B_2x_2 + \dots + B_nx_n \quad (1)$$

$$P(y/x_i) = \frac{e^{B_0+B_1x_1+B_2x_2+\dots+B_ix_i}}{1+e^{B_0+B_1x_1+B_2x_2+\dots+B_ix_i}} \quad (2)$$

Στο στάδιο αυτό της λογιστικής παλινδρόμησης διερευνάται η επιρροή διαφόρων παραμέτρων που χρησιμοποιήθηκαν στην παρούσα έρευνα στην προθυμία των ατόμων να πληρώσουν ή όχι στο Φορέα διατήρησης του παραδοσιακού χαρακτήρα

⁹⁵ Odds = $\frac{Prob}{1-Prob}$, το odds ονομάζεται και logit

της Μάνης. Οι παράμετροι αυτοί μπορεί να είναι κάποια δημογραφικά και κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά των ερωτώμενων, είτε άλλα χαρακτηριστικά τους όπως, για παράδειγμα, οι αντιλήψεις και απόψεις τους γύρω από διάφορα ζητήματα που τίθενται από το ερωτηματολόγιο καθώς και οι προτιμήσεις τους σε κάποια άλλα θέματα που επίσης τίθενται. Σημειώνεται ότι στο στάδιο αυτό, για τον προσδιορισμό των παραμέτρων εκείνων που δύναται να επιδρούν στην προθυμία των ερωτώμενων να πληρώσουν ή όχι επιλέχθηκε να ληφθεί υπ' όψη στην ανάλυση το συνολικό δείγμα (230 ερωτώμενοι), αφού στην παρούσα φάση εξετάζεται η προθυμία των ατόμων να πληρώσουν και όχι το ύψος του χρηματικού ποσού που δηλώνουν.

Στο πλαίσιο, λοιπόν, της λογιστικής παλινδρόμησης, όπως χρησιμοποιήθηκε στην παρούσα έρευνα, θεωρήθηκε ως εξαρτημένη μεταβλητή η προθυμία ή όχι μιας εθελοντικής και εφάπαξ πληρωμής για το σκοπό της έρευνας με σκοπό να διαπιστωθεί ποιες ανεξάρτητες μεταβλητές επιδρούν με στατιστικά σημαντικό τρόπο στην προθυμία αυτή ή όχι. Για το σκοπό αυτό έγιναν διάφορες δοκιμές με τη χρησιμοποίηση διαφορετικών κάθε φορά παραμέτρων (ανεξάρτητων μεταβλητών) για την επιλογή ενός βέλτιστου μοντέλου λογιστικής παλινδρόμησης. Αναφέρεται ότι στη διαδικασία αυτή, επιλέχθηκε ο τύπος εκείνος μοντέλου λογιστικής παλινδρόμησης με βάση τον οποίο, για τον έλεγχο και την εύρεση του καλύτερου – δυνατού (βέλτιστου) συνδυασμού των ανεξάρτητων μεταβλητών, όλες οι ανεξάρτητες μεταβλητές εισέρχονται και καταχωρούνται στο μοντέλο ταυτόχρονα (μέθοδος Enter).

Από την επεξεργασία αυτή προέκυψε ότι το βέλτιστο μοντέλο λογιστικής παλινδρόμησης περιλαμβάνει τις παρακάτω ανεξάρτητες μεταβλητές οι οποίες διακρίνονται επίσης στον Πίνακα 34 που ακολουθεί:

- ♦ Αριθμός επισκέψεων στη Μάνη
- ♦ Ανάπτυξη της περιοχής με έμφαση στην προστασία της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής
- ♦ Άποψη του ερωτώμενου για την οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού του
- ♦ Αριθμός μελών νοικοκυριού

Σημειώνεται ότι στον παρακάτω Πίνακα 34 οι τιμές της στήλης «B» αντιπροσωπεύουν τις τιμές των συντελεστών των ανεξάρτητων μεταβλητών, των παραμέτρων δηλαδή οι οποίοι συνδέονται με την προθυμία ή όχι πληρωμής (εξαρτημένη μεταβλητή). Το πρόσημο των συντελεστών αυτών εκφράζει την ύπαρξη μιας θετικής (θετικό πρόσημο) ή αρνητικής (αρνητικό πρόσημο) συσχέτιση των

αντίστοιχων παραμέτρων με την εξαρτημένη μεταβλητή της προθυμία ή όχι πληρωμής.

Πίνακας 34: Αποτελέσματα λογιστικής παλινδρόμησης (Logistic Regression)

Παράμετροι	B	Sig.	Exp(B)
Σταθερά	-4,138	0,001	0,107
Αριθμός επισκέψεων στην περιοχή	0,311	0,169	1,364
Ανάπτυξη με έμφαση στην προστασία της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής	0,721	0,076	2,056
Οικονομική κατάσταση νοικοκυριού	0,702	0,047	2,018
Αριθμός μελών νοικοκυριού	0,428	0,012	1,535
2Log likelihood	148,417		
Cox & Snell R Square	0,12		
Nagelkerke R Square	0,16		

Από τα αποτελέσματα του παραπάνω Πίνακα 34 φαίνεται ότι η παράμετρος με τη σημαντικότερη (θετική) επίδραση στην αποδοχή μιας εθελοντικής χρηματικής συνεισφοράς είναι η άποψη πως το αναπτυξιακό σχέδιο της περιοχής θα πρέπει να δώσει έμφαση στην προστασία της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής, με την τιμή του λόγου πιθανοτήτων ExpB να είναι η υψηλότερη μεταξύ των υπολοίπων. Δεύτερη κατά σειρά σημαντικότητα στην αποδοχή της εθελοντικής πληρωμής είναι η άποψη των ερωτώμενων αναφορικά με την οικονομική κατάσταση (καλή, μέτρια, κακή) του νοικοκυριού. Ακολουθεί σε σημαντικότητα ο αριθμός των μελών του νοικοκυριού, αποτέλεσμα το οποίο είναι σε συμφωνία με τους λόγους για τους οποίους δέχονται οι ερωτώμενοι να συνεισφέρουν οικονομικά στο φορέα για τη διατήρηση και προστασία της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής. Τέλος, θετικό ρόλο στην προθυμία πληρωμής διαδραματίζει ο αριθμός των επισκέψεων που κάποιος πραγματοποιεί στην περιοχή.

Με βάση τη σχέση (2) και χρησιμοποιώντας τις τιμές των συντελεστών «B» των μεταβλητών που επιλέχθηκαν στο βέλτιστο μοντέλο και τις αντίστοιχες μέσες τιμές αυτών, εκτιμήθηκε ότι η πιθανότητα να δεχτεί ένας ερωτώμενος να συνεισφέρει με ένα εφάπαξ και εθελοντικό χρηματικό ποσό στο φορέα διατήρησης και προστασίας της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής της Μάνης ανέρχεται σε με **46,0%**.

5.4.3.2 Διερεύνηση του ποσού πληρωμής – Αποτελέσματα Γραμμικής Παλινδρόμησης (Linear Regression)

Εκτός από το στάδιο της στατιστικής επεξεργασίας για τον προσδιορισμό των παραμέτρων εκείνων που δύναται να επηρεάζουν την προθυμία ή όχι των ατόμων να πληρώσουν στο φορέα διατήρησης και προστασίας της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής της Μάνης, η έρευνα αποσκοπεί επίσης στη διερεύνηση των παραμέτρων εκείνων που επιδρούν στο ύψος του χρηματικού ποσού που οι ερωτώμενοι εμφανίζονται διατεθειμένοι να καταβάλουν ως εφάπαξ εισφορά. Οι παράμετροι αυτές μπορεί να σχετίζονται τόσο με τα δημογραφικά και κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά των ατόμων όσο και με τις απόψεις, αντιλήψεις και προτιμήσεις αυτών, όπως εκφράστηκαν στα διάφορα ζητήματα που τέθηκαν από το ερωτηματολόγιο της έρευνας. Το οικονομετρικό μοντέλο το οποίο και χρησιμοποιήθηκε στην παρούσα ανάλυση για τον προσδιορισμό της συνάρτησης της προθυμίας πληρωμής (ύψος χρηματικού ποσού) έχει την εξής μορφή:

$$WTP = f(x_i, \beta, \sigma, \varepsilon_i)$$

όπου: WTP_i είναι το ποσό πληρωμής που είναι πρόθυμοι οι ερωτώμενοι να πληρώσουν,

x_i είναι το διάνυσμα των επιλεγόμενων ανεξάρτητων μεταβλητών του κάθε ερωτώμενου i ξεχωριστά,

β είναι ο προσδιοριζόμενος συντελεστής των αντίστοιχων μεταβλητών

σ είναι η παράμετρος διασποράς

ε_i είναι ο διαταρακτικός όρος, ο οποίος ακολουθεί την κανονική κατανομή με μέση τιμή ίση με μηδέν.

Το μεθοδολογικό πλαίσιο μέσα στο οποίο κινήθηκε η ανάλυση των ποσών πληρωμής στην παρούσα έρευνα είναι αυτό της γραμμικής παλινδρόμησης. Γενικότερα, η ανάλυση παλινδρόμησης αποσκοπεί στην κατασκευή μιας καμπύλης με τρόπο ώστε να είναι δυνατή η προσέγγιση με τη μεγαλύτερη δυνατή ακρίβεια του συνόλου των σημείων (x_i, y_i) στο διάγραμμα διασποράς. Μετά τον προσδιορισμό μιας τέτοιας καμπύλης, τον προσδιορισμό δηλαδή μιας μαθηματικής σχέσης που να συνδέει τα δύο είδη των μεταβλητών, θα είναι δυνατός ο προσδιορισμός των τιμών

της εξαρτημένης μεταβλητής y για κάθε τιμή που θα λαμβάνει η ανεξάρτητη ή οι ανεξάρτητες μεταβλητές x . Στην περίπτωση της απλής γραμμικής παλινδρόμησης το γραμμικό μοντέλο που προκύπτει εκτιμά τη σχέση μεταξύ της εξαρτημένης μεταβλητής x και μιας μονάχα ανεξάρτητης μεταβλητής y και είναι της μορφής:

$$y = a + \beta x + \varepsilon$$

όπου ο συντελεστής β εκφράζει τη μεταβολή της εξαρτημένης μεταβλητής y στην περίπτωση που παρατηρηθεί μια μεταβολή της ανεξάρτητης μεταβλητής x κατά μία μονάδα, a είναι μια σταθερά η οποία ισοδυναμεί με την τιμή που θα λάβει η μεταβλητή y αν $x=0$, και ε είναι τα κατάλοιπα⁹⁶ για τα οποία ισχύει $E(\varepsilon)=0$.

Στην περίπτωση κατά την οποία οι επεξηγηματικές μεταβλητές, οι ανεξάρτητες δηλαδή μεταβλητές, είναι περισσότερες της μίας, τότε στην ανάλυση των συνεχών δεδομένων χρησιμοποιούνται τα μοντέλα πολλαπλής γραμμικής παλινδρόμησης. Αντίστοιχα με την περίπτωση της απλής γραμμικής παλινδρόμησης, έτσι και στην περίπτωση της πολλαπλής γραμμικής παλινδρόμησης είναι αναγκαίο να πληρούνται ορισμένες προϋποθέσεις-υποθέσεις ώστε οι εκτιμήσεις των μοντέλων να είναι συνεπείς:

- ♦ Έλεγχος κανονικότητας των καταλοίπων: Τα κατάλοιπα θα πρέπει να ακολουθούν κανονική κατανομή με μέσο ίσο με 0 και διακύμανση γνωστή ($\varepsilon_i \sim N(0, \sigma^2)$).
- ♦ Έλεγχος της ομοσκεδαστικότητας των καταλοίπων: Η διακύμανση των καταλοίπων θα πρέπει να είναι σταθερή, δηλαδή $(\text{Cov}(\varepsilon_i, \varepsilon_j) = \sigma^2, \text{ αν } i=j \text{ για κάθε } i)$. Αυτό που ενδιαφέρει στην περίπτωση αυτή είναι, κάνοντας ένα διάγραμμα σημείων των καταλοίπων με το σύνολο των επεξηγηματικών μεταβλητών, να παρατηρείται μια τυχαία κατανομή των σημείων που προκύπτουν. Στην περίπτωση αυτή θα υπάρχει ομοσκεδαστικότητα.
- ♦ Έλεγχος της ανεξαρτησίας των καταλοίπων: Θα πρέπει η συνδιακύμανση για το σύνολο των ζευγών των καταλοίπων να είναι ίση με 0, δηλαδή $\text{Cov}(\varepsilon_i, \varepsilon_j) = 0 \text{ αν } i \neq j$. Μέσα από ένα διάγραμμα σημείων μεταξύ των προβλεπόμενων τιμών και

⁹⁶ Κατάλοιπα, ή αλλιώς σφάλματα, είναι οι αποκλίσεις των τιμών των ανεξάρτητων μεταβλητών από τις αντίστοιχες εκτιμώμενες τιμές τους.

των καταλοίπων, γίνεται έλεγχος αναφορικά με τον αν τα σημεία αυτά που προκύπτουν είναι τυχαία ή όχι. Αν είναι τυχαία τότε υπάρχει ανεξαρτησία.

- ♦ Γραμμικότητα των καταλοίπων: Γίνεται ένας έλεγχος μέσα από την κατασκευή ενός διαγράμματος σημείων στο περιβάλλον SPSS των προβλεπόμενων τιμών έναντι των καταλοίπων.

Ο προσδιορισμός της καμπύλης που περιγράφει με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τα δεδομένα της έρευνας και θα χρησιμοποιηθεί για τις προβλέψεις των τιμών της ανεξάρτητης μεταβλητής γίνεται μέσα από την εφαρμογή της μεθόδου των ελαχίστων τετραγώνων. Έτσι, η επιλογή της βέλτιστης καμπύλης γίνεται λαμβάνοντας υπ' όψη το άθροισμα των τετραγώνων της διαφοράς μεταξύ της εκτιμωμένης τιμής της εξαρτημένης μεταβλητής y_i από την πραγματική τιμή της μεταβλητής αυτής \hat{y}_i . Πιο συγκεκριμένα, όποια καμπύλη ελαχιστοποιεί το άθροισμα αυτό (Sum of Squared Error - SSE) επιλέγεται ως βέλτιστη. Η σχέση για τον προσδιορισμό του ζητούμενου αυτού μεγέθους είναι η εξής:

$$SSE = \sum_{i=1}^n e_i^2 = \sum_{i=1}^n (y_i - \hat{y}_i)^2$$

Στην περίπτωση των μοντέλων γραμμικής πολλαπλής παλινδρόμησης, όπου λαμβάνονται υπ' όψη περισσότερες της μιας επεξηγηματικές μεταβλητές, κρίνεται απαραίτητο να γίνεται και ένας επιπλέον έλεγχος αναφορικά με την ύπαρξη ή όχι γραμμικής συσχέτισης ή συγγραμμικότητας μεταξύ των επεξηγηματικών-ανεξάρτητων μεταβλητών του μοντέλου. Τυχόν ύπαρξη συσχέτισης μεταξύ των μεταβλητών ενός μοντέλου πολλαπλής παλινδρόμησης δύναται να δημιουργήσει σημαντικά προβλήματα, και αυτό γιατί σε μια τέτοια περίπτωση δεν θα είναι δυνατός ο προσδιορισμός του τρόπου με τον οποίο κάθε μεταβλητή επιδρά ξεχωριστά στην εξαρτημένη μεταβλητή.

Σημειώνεται ότι στην περίπτωση κατά την οποία οι παραπάνω προϋποθέσεις δεν πληρούνται, τότε μπορεί να χρησιμοποιηθεί ένα μη γραμμικό μοντέλο, (π.χ. εκθετικό, λογαριθμικό, κ.ά.), αν το γραμμικό μοντέλο δεν κάνει καλή προσαρμογή στα δεδομένα της εκάστοτε έρευνας. Χαρακτηριστικά, η διόρθωση μιας ενδεχόμενης μη συμμόρφωσης των αποτελεσμάτων της παλινδρόμησης με τις αρχικές υποθέσεις του μοντέλου αναφορικά με την κανονικότητα και την ομοσκεδαστικότητα των

καταλοίπων μπορεί να γίνει μέσα από την υιοθέτηση κάποιων μετασχηματισμών, οι οποίοι μπορεί να αφορούν είτε την εξαρτημένη είτε την ανεξάρτητη μεταβλητή, είτε ακόμη τα δύο αυτά είδη των μεταβλητών.

Ακόμη, σημαντικό κριτήριο κατά την εφαρμογή της μεθόδου της γραμμικής παλινδρόμησης γενικότερα, αποτελεί ο προσδιορισμός της τιμής του συντελεστή γραμμικής συσχέτισης R^2 για έναν έλεγχο της αποτελεσματικότητας της προσαρμογής του βέλτιστου μοντέλου που σχηματίστηκε στα πραγματικά δεδομένα. Οι τιμές του συντελεστή αυτού θα προσεγγίζουν την τιμή 1, η οποία αποτελεί και τη μεγαλύτερη τιμή που μπορεί αυτός να πάρει (τιμές από 0 μέχρι 1), στην περίπτωση που η προσαρμογή αυτή θα είναι η καλύτερη δυνατή.

Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, στο στάδιο αυτό ελήφθησαν υπ' όψη μόνον οι θετικές απαντήσεις στην ερώτηση πληρωμής ($WTP > 0$), εξαιρώντας τις ακραίες τιμές, όπως αυτές προσδιορίστηκαν με τη βοήθεια διαγράμματος box-plot. Στην προκειμένη περίπτωση, χρησιμοποιήθηκε ένα ημι-λογαριθμοκανονικό μοντέλο πολλαπλής γραμμικής παλινδρόμησης, της ακόλουθης γενικής μορφής:

$$Y = Ln(WTP) = \alpha + \beta_1 x_1 + \beta_2 x_2 + \dots + \beta_n x_n + \varepsilon_i$$

όπου n είναι το πλήθος των ανεξάρτητων μεταβλητών του μοντέλου και ε_i το κατάλοιπο-σφάλμα της i -οστής τιμής. Σημειώνεται ότι η παραπάνω μορφή του μοντέλου χαρακτηρίζεται γραμμική αναφορικά με τις ανεξάρτητες μεταβλητές β και τη σταθερά α του μοντέλου. Όσον αφορά στην τιμή του συντελεστή R^2 , και πιο συγκεκριμένα του προσαρμοσμένου συντελεστή στο μέγεθος του δείγματος (Adjusted R^2), έγινε μια προσπάθεια η τιμή αυτή να παίρνει όσο το δυνατόν μεγαλύτερη τιμή, με την επιλογή παράλληλα όσο το δυνατόν στατιστικά σημαντικών ανεξάρτητων μεταβλητών, καθώς και με την προσπάθεια να ικανοποιούνται οι προϋποθέσεις-υποθέσεις που αναφέρθηκαν προηγουμένως. Τα αποτελέσματα από το ημι-λογαριθμοκανονικό μοντέλο που επιλέχθηκε παρουσιάζονται στον Πίνακα 35 που ακολουθεί.

Πίνακας 35: Αποτελέσματα του ημι-λογαριθμοκανονικού μοντέλου γραμμικής παλινδρόμησης

Παράμετροι	B	Sig.
Σταθερά	3,228	0,000
Συνολικό οικογενειακό εισόδημα (Π1)	0,117	0,006
Πρώτη επίσκεψη στη Μάνη (Π2)	-0,662	0,000
Ημέρες διαμονής στη Μάνη (Π3)	0,173	0,125
Αριθμός παρατηρήσεων	98	
Adjusted R Square	17,0%	

Λαμβάνοντας υπ' όψη τα αποτελέσματα του παραπάνω πίνακα, φαίνεται ότι οι παράγοντες που επιδρούν στο ύψος του χρηματικού ποσού που είναι πρόθυμοι να πληρώσουν οι επισκέπτες της προστατευόμενης περιοχής είναι:

- ♦ Το συνολικό ετήσιο οικογενειακό εισόδημα των νοικοκυριών των επισκεπτών του περασμένου έτους
- ♦ Η επίσκεψη στην περιοχή κατά το παρελθόν
- ♦ Οι μέρες διαμονής στην περιοχή.

Με βάση τα παραπάνω αποτελέσματα, φαίνεται ότι όσο μεγαλύτερο είναι το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα των νοικοκυριών τους, τόσο μεγαλύτερο είναι και το ύψος του χρηματικού ποσού που είναι αυτοί πρόθυμοι να πληρώσουν για το σκοπό της έρευνας, κάτι το οποίο προκύπτει επίσης από το θετικό πρόσημο της αντίστοιχης μεταβλητής. Επίσης, αν κάποιος ερωτώμενος έχει επισκεφτεί τη Μάνη κατά το παρελθόν είναι διατεθειμένος να καταβάλει μεγαλύτερη χρηματική συνεισφορά συγκριτικά με κάποιον που επισκέπτεται την περιοχή για πρώτη φορά. Τέλος, το ποσό της συνεισφοράς επηρεάζεται θετικά από τις μέρες παραμονής στην περιοχή.

Για τον υπολογισμό της μέσης τιμής του χρηματικού ποσού πληρωμής προκύπτει από τη σχέση:

$$Mean = (1 - p)e^{\mu + \sigma^2/2}$$

όπου $(1 - p)$ είναι το ποσοστό των ερωτώμενων με θετική προθυμία πληρωμής, $\sigma = 0,85308$, και $\mu = 3,228 - 0,117 * \overline{Π1} - 0,662 * \overline{Π2} + 0,173 * \overline{Π3}$

Για τον υπολογισμό της τιμής μ χρησιμοποιήθηκαν οι τιμές των συντελεστών «β» των ανεξάρτητων μεταβλητών του βέλτιστου μοντέλου καθώς και οι αντίστοιχες μέσες τιμές των μεταβλητών αυτών.

Από τα παραπάνω προέκυψε ότι η μέση προθυμία πληρωμής, αναφορικά με το ύψος του χρηματικού ποσού, ανέρχεται σε **26,9€** για το σύνολο των ερωτώμενων και η διάμεσος σε **18,7€**, αντίστοιχα.

5.5 Υπολογισμός της συνολικής οικονομικής αξίας της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής της Μάνης

Για να υπολογιστεί η συνολική οικονομική αξία της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής της Μάνης είναι απαραίτητος ο προσδιορισμός των «νέων» επισκεπτών (δεδομένου ότι η εθελοντική συνεισφορά αφορά σε εφάπαξ πληρωμή στο φορέα) σε ετήσια βάση. Τα στοιχεία αναφορικά με την επισκεψιμότητα της περιοχής μελέτης προήλθαν από την ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα αναλυτικά στοιχεία, το έτος 2009 η Μάνη δέχθηκε συνολικά 19.218 επισκέπτες. Από αυτούς οι 3.708 ήταν ξένοι και οι 15.510 Έλληνες. Έπειτα από αναλύσεις των δεδομένων της παρούσας μελέτης, για το έτος 2012, το ποσοστό των ξένων που επισκέπτεται τη Μάνη για πρώτη φορά είναι 74,1% και των Ελλήνων, αντίστοιχα, 40,3%. Επομένως αθροίζοντας τα ποσοστά, προκύπτει ότι για το 2009 η Μάνη φιλοξένησε 8.998 επισκέπτες ήτοι 2.452 παρέες – οικογένειες.^{97,98}

Στον Πίνακα 34 που ακολουθεί παρουσιάζεται η συνολική οικονομική αξία της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής της Μάνης, όπως προκύπτει από την εκφρασμένη προθυμία πληρωμής των επισκεπτών στην περιοχή. Υπενθυμίζεται ότι τα δεδηλωμένα ποσά πληρωμής των ατόμων που συμμετείχαν στην έρευνα αφορούσαν σε μία εθελοντική και εφάπαξ πληρωμή.

⁹⁷ Σύμφωνα με τα στοιχεία της μελέτης ο Μ.Ο. ατόμων ανά νοικοκυριό – παρέα = 3,67

⁹⁸ Πηγή ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Πίνακας 34: Συνολική οικονομική αξία για κάθε στατιστική επεξεργασία

Στατιστική επεξεργασία	Μέση τιμή πληρωμής ανά νοικοκυριό (€)	Συνολική αξία (€)
Μη παραμετρική εκτίμηση (Kaplan – Meier)	26,6 €	65.218,26 €
Παραμετρική εκτίμηση (χωρίς διερευνητικές μεταβλητές)	28,8 €	70.612,25 €
Παραμετρική εκτίμηση (με διερευνητικές μεταβλητές)	26,9 €	65.953,80 €

6^ο κεφάλαιο

Συμπεράσματα

Η Μάνη δεν έχει τόσο πλούσιο πολιτισμό όπως άλλες περιοχές, αλλά έχει τα πέτρινα σπίτια και τα πυργόσπιτα που την κάνουν να ξεχωρίζει. Οι πύργοι και τα πυργόσπιτα δεν είναι απλά κτίρια. Ο τρόπος που είναι χτισμένα αλλά και δομημένα στο χώρο μαρτυρούν τον τρόπο ζωής μιας άλλης εποχής. Η επιτακτική ανάγκη για προστασία ανάγκαζε τους κατοίκους να κατασκευάζουν τα σπίτια τους κατ' αυτόν τον τρόπο. Η πέτρα ήταν το μοναδικό διαθέσιμο υλικό που είχαν στην κατοχή τους για να χτίσουν. Επομένως, είναι κατανοητή η σημασία που έχει για την ελληνική παράδοση η διατήρηση των κτισμάτων αυτών, διότι μαρτυρούν την ιστορία του τόπου αλλά και την οργάνωση μια διαφορετικής, σε σχέση με την υπόλοιπη Ελλάδα, κοινωνίας.

Η ελληνική πολιτεία έχει παραμελήσει την ύπαιθρο γενικότερα και την παράδοσή της ειδικότερα. Οι άνθρωποι συγκεντρώθηκαν στις πόλεις και «ξέχασαν» από πού προήλθαν. Προβλήματα, όπως το κληρονομικό δίκαιο καθώς και το αυξημένο κόστος συντήρησης μιας παραδοσιακής κατοικίας έχουν αναγκάσει τους πολίτες είτε να χτίζουν συμβατικές κατοικίες είτε ακόμα και να αφήνουν να ρημάζουν οι παραδοσιακές.

Η εργασία αυτή είχε ως αντικείμενο την αποτίμηση της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής της Μάνης από την οπτική γωνία των επισκεπτών της. Συγκεκριμένα, ζητήθηκε από δείγμα επισκεπτών της περιοχής να δηλώσουν αν θα συνέβαλαν οικονομικά σε ένα φορέα, ο οποίος θα ήταν αρμόδιος για τη διατήρηση του παραδοσιακού χαρακτήρα της.

Σε γενικές γραμμές οι επισκέπτες ήταν αρκετά συνειδητοποιημένοι όσον αφορά στην ιδιαίτερη αρχιτεκτονική της περιοχής κάτι που φάνηκε και από τις απαντήσεις τους στις σχετικές ερωτήσεις. Το 63,9% χαρακτήρισε την αρχιτεκτονική της Μάνης ελκυστική έως πολύ ελκυστική, το 42,8% θεωρεί ότι κύριος άξονας ενός αναπτυξιακού σχεδίου θα πρέπει να είναι η προστασία και ανάδειξη της ιδιαίτερης αρχιτεκτονικής της και το 33,5% θα πρότεινε σε κάποιον να επισκεφθεί τη Μάνη εξαιτίας αυτού του ιδιαίτερου χαρακτηριστικού της. Τα ποσοστά αυτά αφενός επιβεβαιώνουν τη μοναδικότητα της αρχιτεκτονικής της Μάνης και αφετέρου

υποδεικνύουν ότι είναι ένα στοιχείο της περιοχής που χρήζει ιδιαίτερης προσοχής από την κοινωνία.

Η μελέτη αυτή προσπάθησε, έστω και στη βάση μιας υποθετικής πληρωμής, να αποτιμήσει το συνολικό ποσό που θα μπορούσε να συγκεντρώσει ο φορέας διατήρησης της αρχιτεκτονικής της περιοχής. Με βάση το συνολικό αριθμό των επισκεπτών, το συνολικό ετήσιο ποσό που μπορεί να συγκεντρώνει ο φορέας, αντιστοιχεί περίπου στα 65.000 €. Το ποσό αυτό μπορεί να μην αντιπροσωπεύει τις πραγματικές προθέσεις όσων ρωτήθηκαν, ωστόσο είναι ελπιδοφόρο το γεγονός ότι άνθρωποι που δεν έχουν καμία σχέση με τη Μάνη, νοιάζονται για τη διατήρηση της αρχιτεκτονικής της και του παραδοσιακού της τοπίου.

Επιπλέον, οι επισκέπτες της Μάνης έδειξαν να σέβονται την παράδοσή της και ήταν αυτός ο λόγος που την επέλεξαν για τις διακοπές τους. Αυτό υποδεικνύει ότι η ελληνική κοινωνία οφείλει να διαφυλάττει ό,τι κληρονόμησε από τις προηγούμενες γενιές. Στην κατεύθυνση αυτή μπορεί να συμβάλλουν έρευνες όπως η συγκεκριμένη, καθώς μπορούν να προσφέρουν μια διαφορετική οπτική γωνία, να αφυπνίσουν τους αρμόδιους φορείς και, τελικά, να οδηγήσουν στη λήψη πιο δίκαιων και ορθολογικών αποφάσεων για την κοινωνία.

Βιβλιογραφία

Ελληνική Βιβλιογραφία

- Γαράφας Α. (2008). *Πόσο πληρώνουμε για ένα καλύτερο περιβάλλον: Διερεύνηση της πρόθεσης των μετακινούμενων με τη μέθοδο της Δεδηλωμένης Προτίμησης*. Σχολή Αγρονόμων & Τοπογράφων Μηχανικών, Τομέας Έργων Υποδομής & Αγροτικής Ανάπτυξης, Εργαστήριο Συγκοινωνιακής Τεχνικής, Ε.Μ.Π., Αθήνα.
- Γιαννακοπούλου Στ. (2012). *Αποτίμηση της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής των ορεινών περιοχών με μεθόδους Περιβαλλοντικής Οικονομίας*. Διδακτορική Διατριβή. Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο. Σχολή Μηχανικών Μεταλλείων – Μεταλλουργών.
- Δημάρας Α. και Μαστρογιάννης Φ. (2010). *Αποτίμηση του κόστους ρύπανσης του Ασωπού ποταμού*. Σχολή Μηχανικών Μεταλλείων – Μεταλλουργών, Τομέας Μεταλλευτικής, Ε.Μ.Π., Αθήνα.
- Καλιαμπάκος Δ. και Δαμίγος Δ. (2008). *Οικονομικά του Περιβάλλοντος και των Υδατικών Πόρων*. Σημειώσεις Μαθήματος, Δ.Π.Μ.Σ. Ε.Μ.Π.: «Επιστήμη και Τεχνολογία Υδατικών Πόρων», Αθήνα.
- Νικολαΐδης Ν., Ν. Σκουλικίδης, Β. Παπαδουλάκης, Κ. Τσακίρης, & Ν. Καλογεράκης, 2009. Διαχειριστικά Σχέδια Πιλοτικής Αγροτικής Λεκάνης Ευρώτα Ποταμού *Τεχνική έκθεση 134 σ.* Στην Έκδοση: Νικολαΐδης Ν., Ν. Καλογεράκης, Ν. Σκουλικίδης, Κ. Τσακίρης, 2005-2009. Τεχνολογίες φιλικές προς το περιβάλλον για αγροτική ανάπτυξη. Πρόγραμμα Life-περιβάλλον, LIFE05ENV/Gt/000245 ΕΕ (EnviFriendly). Στην συγγραφή του παρόντος συμμετείχαν οι: Τζωράκη Ουρανία, Βαρδάκας Λεωνίδας, Άλκης Οικονόμου, Σταμάτης Ζόγκαρης, Κουσουρής Θεόδωρος, Κουκάρας Κωνσταντίνος, Γκέκας Ράλλης, Χατζηνικολάου Αναστασία, Χριστοδούλου Άντρη.
- Κατερέλος Γ. (2002). *Εισαγωγή στην κοινωνική έρευνα*. Πανεπιστημιακές Σημειώσεις, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Ψυχολογίας, Αθήνα.
- Κουτσόπουλος Κ. (2000). *Γεωγραφία: Μεθοδολογία και μέθοδοι ανάλυσης χώρου*. Εκδόσεις Συμμετρία, Αθήνα.
- Κουτσόπουλος Κ. (2005). *Γεωγραφικά συστήματα πληροφοριών και ανάλυση χώρου*, Β' Έκδοση, Παπασωτηρίου, Αθήνα.

- Κυριαζή Ν. (2002). *Η Κοινωνιολογική Έρευνα, Κριτική Επισκόπηση των Μεθόδων και των Τεχνικών*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, σσ. 368 (1η έκδοση, 1999, 2η έκδοση, 2000, 3η έκδοση 2001, 4η έκδοση 2002).
- Κώττης Γ. (1994). *Οικολογία και Οικονομία*. Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα.
- Μαΐστρου Ε. (2007). *Η προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς. Το παράδειγμα της Υδρας*. Άρθρο στο περιοδικό MONUMENTA.
- Μπούρας Χ., Φιλιππίδης Δ.(1989). *Η αντιμετώπιση της παραδοσιακής Αρχιτεκτονικής*. Στον 1^ο τόμο της Ελληνικής Παραδοσιακής Αρχιτεκτονικής, εκδ. Μέλισσα, σελ. 21-56, Αθήνα.
- Παπαδιόχου Ό. και Τριανταφύλλου Μ. (2011). *Αποτίμηση της αξίας των νερών της λεκάνης του Ασωπού ποταμού με τη μέθοδο της Υποθετικής Αξιολόγησης*. Σχολή Μηχανικών Μεταλλείων-Μεταλλουργών, Τομέας Μεταλλευτικής, Ε.Μ.Π., Αθήνα.
- Πούλου Ελισάβετ, «Δημόσιο δίκαιο περιβάλλοντος».
- Ρόντος Κ. & Παπάνης Ε. (2005). *Στατιστική Έρευνα*. Εκδόσεις Σιδέρη.
- Σαΐτας Κ. Γιάννης, Αθήνα (1983), *Μάνη: Οικιστική και αρχιτεκτονική εξέλιξη στους μέσους και νεότερους χρόνους*. Ανάπτυπο από το δελτίο 6^α της εταιρείας σπουδών νεοελληνικού πολιτισμού και γενικής παιδείας.
- Σαΐτας Κ. Γιάννης, Αθήνα (2001), *Μάνη, ελληνική παραδοσιακή αρχιτεκτονική*
- Τζίκα – Χατζοπούλου Αλίκη, Γερασίμου Στέφανος, «Ιστορική εξέλιξη της νομοθεσίας για την προστασία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς».
- Τολίδης Κ. (2009). *Εκτίμηση της προθυμίας πληρωμής των κατοίκων του Μετσόβου (WTP) για τη διατήρηση της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής του οικισμού*. Δ.Π.Μ.Σ. «Περιβάλλον και Ανάπτυξη των Ορεινών Περιοχών», ΕΜΠ, Μέτσοβο.
- Χατζημιχάλη Α. (1953). *Μορφές από τη σωματειακή οργάνωση των Ελλήνων στην Οθωμανική Αυτοκρατορία: Οι συντεχνίες – τα Ισνάφια*. Αθήνα.

Ξένη Βιβλιογραφία

- Adamopoulos K., 2005. «*The biggest and the longest caves of Greece*».
- Adamowicz, W.L., Bhardwaj, V., Macnab, B. (1993). *Experiments on the difference between willingness to pay and willingness to accept*. Land Economics, 69, pp. 416–27.

- Alberini, A. (1995). *Testing willingness-to-pay models of discrete choice contingent valuation survey data*. *Land Economics*, 71, pp. 83 – 95.
- Arrow, K..J., Solow, R., Leamer, E., Portney, P., Radner, R. and Schuman, H. (1993). *Report of the NOAA Panel on Contingent Valuation*. *Federal Register*, 58, pp. 4601–4614.
- Bateman, I., Brainard, J., Lovett, A. and Garrod, G. (1999). *The impact of measurement assumptions upon individual travel cost estimates of consumer surplus: A GIS Analysis*. *Regional Environmental Change*, 1, pp. 24-30.
- Bateman, I.J., Langford, I.H., Rasbash, J. (1999). *Willingness-to-pay question format effects in contingent valuation studies*. In: Bateman IJ, Willis KG, editors. *Valuing environmental preferences*. Oxford: Oxford Univ. Press, p. 511– 539.
- Bateman, I., Lovett, A. and Brainard, J. (1999). *Developing a methodology for benefit transfers using geographical information systems: modelling demand for woodland recreation*. *Regional Studies* 33,(3), pp. 191-205.
- Bateman, I.J. and Willis, K.G. (2001). *Introduction and Overview*. In: *Valuing Environmental Preferences: Theory and Practice of the Contingent Valuation method in the US, EU and Developing countries*. Bateman, I.J. and Willis, K.G.(eds.), Oxford University Press, New York, pp. 1-16.
- Bateman, I. J. et al Author (2002) *Economic valuation with stated preference techniques : a manual*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing.
- Bishop, R.C., Heberlein, T.A. (1979). *Measuring values of extra-market goods: are indirect measures biased?* *American Journal of Agricultural Economics*, 61, pp. 926– 30.
- Björk, P., 2000. *Ecotourism from a conceptual perspective, an extended definition of a unique tourism form*. *International Journal of Tourism Research* 2, 189–202.
- Bjornstad, D. and Kahn, R. (1996). *Characteristics of environmental resources and their relevance for measuring value*. In: *The Contingent Valuation of Environmental Resources*. Bjornstad, D. and Kahn, R. (eds.). Edward Elgar Publishing, Cheltenham, UK, pp. 3-18.
- Bohm, P. (1972). *Estimating demands for public goods: An experiment*. *European Economic Review*, 3, pp. 11-30.
- Boyle, K.J., Johnson, F.R., McCollum, D.W., Desvousges, W.H, Dunford, R, Hudson, S. (1996). *Valuing public goods: discrete versus continuous contingent-valuation responses*. *Land Economics*, 72, pp. 381-96.

- Boyle, K. and Bergstrom, J. (1999). *Doubt, doubts and doubters..* In: Valuing Environmental Preferences: Theory and Practice of the Contingent Valuation method in the US, EU and Developing countries. Bateman, I.J. and Willis, K.G.(eds.), Oxford University Press, New York, pp. 183-206.
- Briscoe, J., de Castro, P.F., Griffin, C., North, J., Olsen, O. (1990). *Toward equitable and sustainable rural water supplies: a contingent valuation study in Brazil.* TheWorld Bank Economic Review, 4, pp. 115– 34.
- Brookshire, D., Ives, B. and Schulze, W.D. (1976). *The valuation of aesthetic preferences.* Journal of Environmental Economics and Management, 3, pp. 325-346.
- Brookshire, D.S., Thayer, M.A., Schulze, W.P., d'Arge, R.C. (1982). *Valuing public goods: a comparison of survey and hedonic approach.* American Economic Review, 72, pp. 165– 76.
- Brown, T.C., Champ, P.A., Bishop, R.C., McCollum, D.W. (1996). *Which response format reveals the truth about donations to a public good?* Land Economics, 72, pp. 152–66.
- Cameron, T.A., Quiggin, J. (1994). *Estimation using contingent valuation data from a 'dichotomous choice with follow-up' questionnaire.* Journal of Environmental Economics and Management, 27, pp. 218– 34.
- Campbell, J.T, Daft, R.L and Hulin, C. I. (1982) *What to Study: Generating and Developing Research Questions.* Newbury Park, Calif.: Sage
- Carson, R.T. (1985). *Three essays on contingent valuation (Welfare economics, non-market goods, water quality).* PhD Thesis. Berkeley: Department of Agricultural and Resource Economics, University of California.
- Carson, R.T., Steinberg, D. (1990). *Experimental design for discrete choice voter preference surveys.* 1989 Proceeding of the Survey Methodology Section of the American Statistical Association. Washington, DC: American Statistical Association.
- Carson, R.T., Flores, N.E., Martin, K.M., Wright, J.L. (1996). *Contingent valuation and revealed preference methodologies: comparing the estimates for quasi-public goods.* Land Economics, 72, pp. 80–99.
- Carson R.T., Mitchell R.C., Conaway M.B. (1998). *Economic benefits to foreigners visiting Morocco accruing from the rehabilitation of the Fes Medina,* World Bank study.

- Carson, R.T. (2004). *Contingent valuation – A comprehensive bibliography and history*. Edward Elgar Publishing, Cheltenham.
- Coller, M. and Harrison, G.H. (1995). *On the Use of the Contingent Valuation Method to Estimate Environmental Costs*. In: *Advances in Accounting*. Reckers, P.M.J. (ed.), Greenwich, CT: JAP Press, volume 13.
- Cropper, M.L. and Oates, W.E. (1992). *Environmental Economics: A survey*. *Journal of Economic Literature*, Vol. XXX, pp. 675-740.
- Cummings, R.G., Brookshire, D.S., Schultze, W.D. (1986). *Valuing Environmental goods*. An Assessment of the Contingent Valuation Method, Rowman and Allanheld, Totowa, New Jersey.
- Davis, R.K. (1963). *The Value of Outdoor Recreation: An Economic Study of the Maine Woods*. Ph.D. dissertation, Harvard University
- Dermitzakis M.D. & Papadopoulou N.K., 1977. *The most important caves and potholes of Greece*.
- Desvousges, W.H., Johnson, F.R., Dunford, R.W., Boyle, K.J., Hudson, S.P., Wilson, N. (1993). *Measuring natural resource damages with contingent valuation: tests of validity and reliability*. In: Hausman JA, editor. *Contingent valuation: a critical assessment*. Amsterdam: North Holland, p. 91– 159.
- Dharmaratne, G.S., Yee Sang, F., Walling, L.J., 2000. *Tourism potentials for financing protected areas*. *Annals of Tourism Research* 27, 590–610
- Diamond, P. and Hausman, J. (1993). *On contingent valuation measurement of nonuse values*. In: *Contingent Valuation: A critical Assessment*. Hausman, J. (ed.). Elsevier Science, Amsterdam, The Netherlands, pp. 3-38.
- Emerton, L., Bishop, J. and Thomas, L. (2006). *Sustainable Financing of Protected Areas: A global review of challenges and options*. IUCN, Gland, Switzerland and Cambridge, UK. x + 97pp.
- Field, B.C. (1994). «*Environmental Economics: An introduction*». McGraw-Hill, International Editions, Singapore.
- Fisher, A. (1996). *The conceptual underpinnings of the Contingent Valuation method*. In: *The Contingent Valuation of Environmental Resources*. Bjornstad, D. and Kahn, R. (eds.). Edward Elgar Publishing, Cheltenham, UK, pp. 19-37.
- Freeman, M. (1993). *The Measurement of Environmental and Resource Values: Theory and Method*. RFF, Washington, D.C., USA.

- Gössling, S., 1999. *Ecotourism: a means to safeguard biodiversity and ecosystem functions?* Ecological Economics 29, 303–320.
- Green, C.H., Tunstall, S.M., N’Jai, A. and Rogers, A. (1990). *Economic evaluation of environmental goods*. Project Appraisal, 5, pp. 70-82.
- Green, D., Jacowitz, K., Kahneman, D. and McFadden, D. (1998). *Referendum contingent valuation, anchoring, and willingness to pay for public goods*. Resource and Energy Economics, 20, pp. 85-116.
- Green, C. and Tunstall, S. (1999). *A psychological perspective*. In: Valuing Environmental Preferences: Theory and Practice of the Contingent Valuation method in the US, EU and Developing countries. Bateman, I.J. and Willis, K.G.(eds.), Oxford University Press, New York, 207-257.
- Griffin, C.C., Briscoe, J., Singh, B., Ramasubban, R., Bhatia, R., (1995). *Contingent valuation and actual behavior: predicting connections to new water systems in the state of Kerala, India*. The World Bank Economic Review, 9, pp. 373–95.
- Garrod, Willis, Bjarnadottir, Cockbain (1996). *The non – priced benefits of renovating historic buildings*. A case study of Newcastle’s Grainger Town, Cities, vol.13, n.6, pp. 423-430.
- Gunn and Franklin, (2002). *Built heritage: Assessing a Tourism Recours*
- Hammack, J. and Brown, G.M. (1974). *Waterfowl shooting; Wetlands; Waterfowl management; Economic aspects; North America*. Johns Hopkins University Press, Baltimore (Washington).
- Hanemann, M.W. (1984). *Welfare evaluations in contingent valuation experiments with discrete responses*. American Journal of Agricultural Economics, 66, pp. 332-41.
- Hanemann, M.W. (1985). Some issues in continuous and discrete response contingent valuation studies. Northeastern Journal of Agricultural and Resource Economics, 14, pp. 5– 13.
- Hanemann, M.W. (1991). *Willingness to pay and willingness to accept: how much can they differ?* American Economic Review, 81, pp. 635–47.
- Hanemann, M.W., Loomis, J.B., Kanninen, B.J. (1991). *Statistical efficiency of double-bounded dichotomous choice contingent valuation*. American Journal of Agricultural Economics, 73, pp. 1255–63.

- Hanemann, M.W. (1994). *Valuing the environment through contingent valuation*. Journal of Economic Perspectives, 8, pp. 19– 43.
- Heinen JT and Kattel B. *Parks, people, and conservation: a review of management issues in Nepal's protected areas*. Population and Environment 1992; 14(1):49–84
- Holms, T.P., Kramer, R.A. (1995). *An independent sample test of yea-saying and starting point bias in dichotomous- choice contingent valuation*. Journal of Environmental Economics and Management, 29, pp. 121– 32.
- Hoovengel, R. (1994). *The CV Method: Scope and Validity*. Free University, Amsterdam
- Javeau C., (1996). *Η Έρευνα με Ερωτηματολόγιο: Το εγχειρίδιο του καλού ερευνητή*. (Κ. Τζαννόνε-Τζωρτζή, Επιμ. έκδ. και μετάφρασης). Αθήνα: Τυπωθήτω-Γιώργος Δαρδάνος.
- Johansson, P.O., Kriström, B. and Maler, K.G. (1995) Introduction. In: Current Issues in Environmental Economics. Johansson, P.O., Kriström, B. and Maler, K.G. (eds.) Manchester University Press., Manchester, pp. 1-9.
- Kanninen, B.J. (1993). *Optimal experimental design for double-bounded dichotomous choice contingent valuation*. Land Economics, 69, pp. 138– 146.
- Kealy, M.J., Montgomery, M., Dovidio, J.F. (1990). *Reliability and predictive validity of contingent values: does the nature of the good matter?* Journal of Environmental Economics and Management, 19, pp. 244– 63.
- Kealy, M.J., Turner, R.W. (1993). *A test of the equality of closed-ended and open-ended contingent valuations*. American Journal of Agricultural Economics, 75, pp. 321– 31.
- Knetsch, J. (1993). *Environmental Valuation: Some Practical Problems of Wrong Questions and Misleading Answers*. Resource Assessment Commissions, Occasional Publication No. 5.
- Kriström B. (1997). *Spike models in Contingent Valuation*. American Journal of Agricultural Economics' Vol. 79. pp.1013-1023.
- Kula, E. (1994). *Economics of Natural Resources, the Environment and Policies*. Chapman and Hall, London, U.K.
- Langford, I.H., Skourtos, M.S., Kontogianni, A., Day, R.J., Georgiou, S., Bateman, I.J., 2001. *Use and nonuse values for conserving endangered species: the case of the Mediterranean monk seal*. Environment and Planning A 33, 2219–2233.

- Lee, C.-K., Han, S.-Y., 2002. *Estimating the use and preservation values of national parks' tourism resources using a contingent valuation method*. *Tourism Management* 23, 531–540.
- Luck D.J. & Rubin R.S. (1987) *Marketing Research*, 7th Edition, Prentice – Hall International.
- McNeely, J.A., 1994. *Protected areas for the 21st century: working to provide benefits to society*. *Biodiversity and Conservation* 3,390–405.
- Mitchell, R.C., Carson, R.T. (1984). *A contingent valuation estimate of national freshwater benefits: technical report to the U.S.* Environmental Protection Agency. Washington, DC: Resources for the Future
- Mitchell, R.C. and Carson, R.T. (1989). *Using surveys to value public goods: the Contingent Valuation method*. Resources for the Future, Baltimore.
- Mohan Munasinghe and Jeffrey McNeely, eds., *Protected Area Economics and Policy—Linking Conservation and Sustainable Development*, The World Bank, Washington, DC, and the World Conservation Union (IUCN), 1994. ISBN 0–8213–3132–9. 364 pages)
- Montenegro A.B., Huaquin M.N., Prieto L.C.H. (2009). *The valuation of historical sites: A case study of Valdivia, Chile*. *Journal of Environmental Planning and Management* 52:1, p.97-109.
- Neill, H.R., Cummings, R.G., Gandeton, P.T., Harrison, G.W., McGuckin, T. (1994). *Hypothetical surveys and real economic commitments*. *Land Economics*, 70, pp. 145– 54.
- Noonan D. (2003). *Contingent valuation and cultural resources: a meta-analytic review of the literature*, *Journal of Cultural Economics*, 27:159-176.
- Pagiola S. (1999). *Valuing the benefits of investments in cultural heritage: The historic core of Split*. World Bank Economists' Forum. Washington DC: World Bank.
- Pearce, D. and Turner, R.K. (1990). *Economics of natural resources and the environment*. Harvester Wheatsheaf, Hertfordshire, U.K.
- Persson, U., Cedervall, M. (1991). *The Value of Risk Reduction: Results of a Swedish Sample Survey*. The Swedish Institute for Health Economics.
- Portney, P.R. (1994). *The contingent valuation debate: why economists should care*. *Journal of Economic Perspectives*, 8, pp. 3-17.

- Provins A., Pearce D., Ozdemiroglu E., Mourato S., Morse-Jones S. (2008). *Valuation of the historic environment: The scope for using economic valuation evidence in the appraisal of heritage – related projects*. Progress in Planning, 69, p.131 – 175.
- Randall, A., Ives, B., Eastman, C. (1974). *Bidding games for valuation of aesthetic environmental improvements*. Journal of Environmental Economics and Management, 1, pp. 132–49.
- Randelli, F., Romei, P., Tinacci, M., Tortora, M., (2011), “*Rural tourism driving regional development in Tuscany. The renaissance of the countryside*”. In the proceeding of: “Regional Development & Policy - Challenges, Choices and Recipients” Regional Studies Association, Newcastle (UK), 18-21 giugno
- Ready, R.C., Buzby, J.C., Hu, D. (1996). *Differences between continuous and discrete contingent value estimates*. Land Economics, 72, pp. 397– 411.
- Reiser, B. and Shechter, M., (1999). *Incorporating zero values in the economic evaluation of environmental program benefits*, Environmetrics, 10, 87-101.
- Samuelson, P. (1954). *The pure theory of public expenditure*. Review of Economics and Statistics, 36, pp. 332– 8.
- Schkade, D and Payne, J. (1993). *Where do the numbers come from? How people respond to Contingent Valuation questions*. In: Contingent Valuation: A critical Assessment. Hausman, J. (ed.). Elsevier Science, Amsterdam, The Netherlands, pp. 271-304.
- Schulze, W.D., d’Arge, R.C., Brookshire, D.S. (1981). *Valuing environmental commodities: some recent experiments*. Land Economics, 57, pp. 151– 69.
- Schulze, W., McClelland, G, Waldman, D. and Lazo, J. (1996). *Sources of bias in Contingent Valuation*. In: The Contingent Valuation of Environmental Resources. Bjornstad, D. and Kahn, R. (eds.). Edward Elgar Publishing, Cheltenham, UK, pp. 97-116.
- Schuman, H. (1996). *The sensitivity of CV outcomes to CV survey methods*. In: The Contingent Valuation of Environmental Resources. Bjornstad, D. and Kahn, R. (eds.). Edward Elgar Publishing, Cheltenham, UK, pp. 75-96.
- Shavel, S. (1993). *Contingent Valuation of the nonuse value of natural resources: Implications for public policy and the liability system*. In: Contingent valuation:

- A critical assessment. Hausman, J.A. (ed.). North-Holland, The Netherlands, pp. 371-388.
- Shogren, J.F., Shin, S.Y., Hayes, D.J., Kliebenstein, J.B. (1994). *Resolving differences in willingness to pay and willingness to accept*. American Economic Review, 84, pp. 255– 69.
- Tuan T.H., Navrud S. (2008): *Capturing the Benefits of Preserving Cultural Heritage*. Journal of Cultural Heritage 9(3); 326-337.
- Turner, R.K, Pearce, D. and Bateman I. (1994). *Environmental economics: An elementary introduction*. Harvester Wheatsheaf, Hertfordshire, U.K.
- Twindale, C.R., Bourne, J.A., 2003. *Commentary: practices, problems and principles for ecotourism—a case study*. Tourism Geographies 5, 482–492.
- Venkatachalam, L. (2004). *The Contingent Valuation method: a review*. Environmental Impact Assessment Review, 24, 89-124.
- Walsh, R.G., Loomis, J.B., Gillman, R.A. (1984). *Valuing option, existence and bequest demands for wilderness*. Land Economics, 60, pp. 14 – 29.
- White, P.C.L., Lovett, J.C., 1999. *Public preferences and willingness to- pay for nature conservation in the North York Moors National Park, UK*. Journal of Environmental Management 55, 1–13.
- Whittington, D., Briscoe, J., Mu, X., Barron, W. (1990). *Estimating the willingness to pay for water services in developing countries: a case study of the contingent valuation in Southern Haiti*. Economic Development and Cultural Change, 38, pp. 293– 312.
- Whittington, D., Smith, VK., Okorafor, A., Okore, A., Jin Liu, L., McPhail, A. (1992). *Giving respondents time to think in contingent valuation studies: a developing country application*. Journal of Environmental Economics and Management, 22, pp. 205– 25.
- Willig, R.D. (1976). *Consumer's surplus without apology*. American Economic Review, 66, pp. 589– 97.
- Winpenny, J.T. (1991). *Values for the Environment*. HMSO, London.
- Zaidi, S. A. (1999). *NGO failure and the need to bring back the State*. Journal of International Development, 11, 259–271.

Διαδίκτυο

Αστυπάλαια, <http://astypalaia-island.gr/gr/>

Βικιπαίδεια, <http://el.wikipedia.org>

Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης - Τμήμα Πολιτικών Μηχανικών,
<http://diocles.civil.duth.gr/>

Δήμος Ευρώτα: Σκάλα Λακωνίας: Τελικό σχέδιο Καλλικράτης Λακωνία,
<http://chs1bluegill37.wikispaces.com/Religion>

Δήμος Ανατολικής Μάνης,
<http://www.anatolikimani.gov.gr/municipality/new-municipality.html>

Δήμος Δυτικής Μάνης – Διαδικτυακή πύλη Δήμου δυτικής Μάνης,
<http://www.dimosdytikismanis.gr/>

Δήμος Οιτύλου – Αποσκιερή Μέσα Μάνη, <http://www.dimosoitilou.gr/>

Διανθίσματα σκέψης: Το όνομα της Μάνης,
http://axilxanthouleas.blogspot.gr/2012/05/blog-post_10.html

Διαρκής κατάλογος κηρυγμένων αρχαιολογικών χώρων και μνημείων,
http://listedmonuments.culture.gr/fek.php?ID_FEKYA=7037

Εγκατάσταση Νεάντερταλ στη Μάνη – science – Τεχνολογία – Πλανήτης – Το Βήμα
Online, <http://www.tovima.gr/science/technology-planet/article/?aid=505580>

Εργαστήριο Δημογραφικών και Κοινωνικών Αναλύσεων Πανεπιστημίου Θεσσαλίας
– Έργο e-Demography – Κεντρική σελίδα, <http://www.e-demography.gr/>

Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης,
<http://eur-lex.europa.eu/JOIndex.do?ihmlang=el>

Ευρώτας – Καστόρι Λακωνίας,
<http://tokastori.wordpress.com/2007/01/15/%CE%B5%CF%85%CF%81%CF%89%CF%84%CE%B1%CF%83/>

Ευρώτας: Ο ποταμός μύθος, <http://www.moriasnow.gr/tourismos/eyrotas-o-potamos-mythos>

Η αρχιτεκτονική της παράδοσης,
<http://www.ethnos.gr/article.asp?catid=22733&subid=2&pubid=4244805>

Ιστορία, <http://www.dimosoitilou.gr/gr/istoria/istoria.htm>

Ιστορία Μάνης, http://www.mani.org.gr/kippoula/istoria_manis/ist.htm

Κεντρική σελίδα ΕΛ. ΣΤΑΤ., <http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE>

Κέντρο Ανανεώσιμων Πηγών και Εξοικονόμησης Ενέργειας,

<http://www.cres.gr/kape/index.htm>

Μάνη, Mani Hellas, <http://www.mani.org.gr/>

Νόμος και Φύση, <http://www.nomosphysis.org.gr/articles.php?artid=61&lang=1&catid=98>

Οι αρχές της βιοκλιματικής δόμησης στην παραδοσιακή αρχιτεκτονική,

http://www.ntua.gr/MIRC/db/epirus_db/ARXITEKTONIKH/Perivallontikes%20parametroi.htm

Οι μαστορες της πέτρας,

http://www.ntua.gr/MIRC/db/epirus_db/ARXITEKTONIKH/Mastores.htm

Όλοι οι παραδοσιακοί οικισμοί στην Ελλάδα Αλφαβητικά και με βάση το Νομό,

<http://www.buildings.gr/greek/ipiresies/government/paradosiakiikismi21.htm>

Περιοδικό Έπαθλο - Δυρός Σπήλαιο Γλυφάδα ή Βλυχάδα,

<http://www.epathlo.gr/2012-09-30-17-42-43/πελοπόννησος/item/Δυρός-σπήλαιο-γλυφάδα-ή-βλυχάδα.html?format=html&lang=el#τιμήμα-πάνθηρα>

Πολιτιστικό Καλοκαίρι 2012, στην Ανατολική Μάνη,

<http://www.localit.gr/?p=12373>

Προέλευση λέξεως Μάνη, http://www.mani.org.gr/kippoula/mani_proel/mani.htm

Στεφάνιον – Παραδοσιακή αρχιτεκτονική – Λαγκαδιανοί μαστόροι,

<http://www.stephanion.gr/langadianoi.htm>

Ταΰγετος – Η περιοχή μας,

<http://www.2407m.com/eperiokhemas/eperiokhemas/taugetos.html>

Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος, ΤΕΕ,

http://portal.tee.gr/portal/page/portal/TEE_HOME/TEE_HOME_NEW

Χωροταξικός Σχεδιασμός & Πολιτική γης, http://www.domiki.gr/kpn/text_1a/0.htm

Canneta and San Gimignano – History of San Gimignano,

<http://www.canneta.com/biologic-wines-san-gimignano>

Diocletian's Palace, <http://www.megalithic.co.uk/article.php?sid=17691>

E - istoria.com – Θέματα ανά γεωγραφική περιοχή,

<http://www.e-istoria.com/p1.html>

Eurotas River – Photobucket,

<http://s568.photobucket.com/user/Therapne/media/DSCN0021.jpg.html>

Flickr: Sobrecroacia.com's Photostream,

http://www.flickr.com/photos/croacia_/with/4685271830

Grainger Town - Newcastle upon Tyne,

<http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20110118095356/http://www.cabe.org.uk/case-studies/grainger-town?photos=true&viewing=5960>

Images of Mt. Taygetus,

<http://www.krokeai.com/Links/LaconianWorld/Images%20of%20Taygetos.htm>

Medina of Fez – UNESCO World Heritage Centre,

<http://whc.unesco.org/en/list/170>

Morocco – Fes Medina,

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Morocco_-_Fes_-_MedinaView.jpg

Panoramio – Photo of Η Μακρινίτσα από την Πορταριά,

<http://www.panoramio.com/photo/8911489>

Photography and journey - Essaouira After Meknes, Fes And Casablanca,

<http://www.thisfabtrek.com/journey/africa/morocco/20050622-essaouira.php>

Religion, <http://chs1bluegill37.wikispaces.com/Religion>

Valdivia, <http://celloman-gonefishing.blogspot.gr/2010/05/earthquake-1960.html>

Valdivia – Natified, <http://natified.com/tag/valdivia/>

Giới thiệu Quảng Nam, <http://travel.zizi.vn/du-lich-tinh/47/quang-nam/thong-tin>

Thánh địa Mỹ Sơn – Việt Nam, <http://www.ivivu.com/blog/2013/03/thanh-dia-my-son-lot-top-10-to-hop-den-dep-nhat-dong-nam-a/>

Φορείς

Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛ.ΣΤΑΤ.),

<http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE>

Εφορεία Παλαιοανθρωπολογίας - Σπηλαιολογίας Νότιας Ελλάδος, (ΕΠΣΝΕ). 2000-2010.

Υπουργείο Διοικητικής Μεταρρύθμισης & Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης,

<http://www.opengov.gr/home/>

Υπουργείο Οικονομίας, Ανταγωνιστικότητας & Ναυτιλίας, «Οικολογική αποτύπωση του Όρους Ταΰγετος για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας», Απρίλιος 2011.

Υπουργείο Περιβάλλοντος Ενέργειας & Κλιματικής Αλλαγής, <http://www.minenv.gr/>

- Υπουργείο Περιβάλλοντος Ενέργειας & Κλιματικής Αλλαγής, <http://www.ypeka.gr/>
- Υπουργείο Περιβάλλοντος Χωροταξίας & Δημοσίων Έργων, «Έγκριση ειδικού πλαισίου χωροταξικού σχεδιασμού και αειφόρου ανάπτυξης για τον τουρισμό και της στρατηγικής μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων αυτού», Ιούνιος 2009
- Υπουργείο Πολιτισμού & Αθλητισμού, <http://www.yppo.gr>
- Υπουργείο Πολιτισμού & Τουρισμού, «Νομοθετική Πρωτοβουλία: Τουρισμός υπαίθρου – Τροποποίηση της νομοθεσίας για τη δημιουργία και λειτουργία τουριστικών λιμένων και προσθήκη νέων διατάξεων – Λειτουργική αδειοδότηση τουριστικών καταλυμάτων», Δεκέμβριος 2011
- International Council on Monuments and Sites (ICOMOS), *International charter for the conservation and restoration of monuments and sites – The Venice charter*, 1964
- National Oceanic and Atmospheric Administration (1993). Report of the NOAA panel on contingent valuation, Federal Register 58/10: 4602 – 4614.

Παράρτημα 1: Πίνακας παραδοσιακών οικισμών

Πίνακας 36: Αρχαιολογικοί χώροι και μνημεία του ΠΔ 19-10-1978 – ΦΕΚ 594/Δ/13-11-1978⁹⁹

Αρχαιολογικοί Χώροι και Μνημεία που αντιστοιχούν στο ΦΕΚ						
Όνομασία	ΠΕ	Δήμος	ΔΕ	Κοινότητα	Οικισμός	Είδος Μνημείου
<u>ΑΧ Δελφών</u>	ΦΩΚΙΔΑΣ	ΔΕΛΦΩΝ	ΔΕΛΦΩΝ	Δελφών		ΑΘ
<u>Βάκος</u> <u>(Βακούφο)</u> <u>ΠΟ</u>	ΡΟΔΟΠΗΣ	ΜΑΡΩΝΕΙΑΣ - ΣΑΠΩΝ	ΜΑΡΩΝΕΙΑΣ	Αμαράντων	Βάκος	ΟΣ
<u>ΔΟ Τρικεριού</u>	ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	ΝΟΤΙΟΥ ΠΗΛΙΟΥ	ΤΡΙΚΕΡΙΟΥ	Τρικεριού	Τρικέριον	ΟΣ
<u>ΔΟ Τσαγκαράδας</u>	ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	ΖΑΓΟΡΑΣ - ΜΟΥΡΕΣΙΟΥ	ΜΟΥΡΕΣΙΟΥ	Τσαγκαράδας	Τσαγκαράδα	ΟΣ
<u>Εμπορείο Θήρας. ΠΟ</u>	ΘΗΡΑΣ	ΘΗΡΑΣ	ΘΗΡΑΣ	Εμπορείου	Εμπορείον	ΦΧ/ΟΣ
<u>Εμπορείος. ΠΟ</u>	ΡΟΔΟΥ	ΣΥΜΗΣ			Εμπορείος	ΟΣ
<u>Καινούργιο Χωριό. ΠΟ</u>	ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΥ	ΕΠΙΣΚΟΠΗΣ	TK Καινούργιου Χωριού	Καινούργιον Χωρίον	ΟΣ
<u>Κάστρο Σίφνου. ΑΧ και ΠΟ</u>	ΜΗΛΟΥ	ΣΙΦΝΟΥ		Απολλωνίας	Κάστρον	ΑΣ/ΟΣ Κάστρα / Φρούρια
<u>Μαυρομμάτιο. ΠΟ</u>	ΡΟΔΟΠΗΣ	ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ	ΝΕΟΥ ΣΙΔΗΡΟΧΩΡΙΟΥ	Νέου Σιδηροχωρίου	Μαυρομμάτιον	ΟΣ
<u>Μίσχος (Τσέμπελι). ΠΟ</u>	ΡΟΔΟΠΗΣ	ΙΑΣΜΟΥ	ΣΩΣΤΟΥ	Μίσχου	Μίσχος	ΟΣ
<u>Ο οικισμός Θεολόγου</u>	ΘΑΣΟΥ	ΘΑΣΟΥ		Θεολόγου	Θεολόγος	ΕΕ/ΑΘ/ΕΥ/ Παραγωγής Αρχαία Ιερά ΙΝΧΘΧ
<u>Ο οικισμός Μαρώνειας.</u>	ΡΟΔΟΠΗΣ	ΜΑΡΩΝΕΙΑΣ - ΣΑΠΩΝ	ΜΑΡΩΝΕΙΑΣ	Μαρωνείας	Μαρόνεια	ΟΣ
<u>Ο οικισμός Παναγίας</u>	ΘΑΣΟΥ	ΘΑΣΟΥ		Παναγίας	Παναγία	ΙΤ/ΟΣ
<u>Οικισμός Βάθεια Μάνης</u>	ΛΑΚΩΝΙΑΣ	ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΝΗΣ	ΟΙΤΥΛΟΥ	TK Βάθειας	Βάθεια	ΟΣ
<u>Οικισμός Κοίτα Μάνης</u>	ΛΑΚΩΝΙΑΣ	ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΝΗΣ	ΟΙΤΥΛΟΥ	TK Κοίτας	Κοίτα	ΟΣ
<u>Ολόκληρος η περιοχή Παλαιάς Μονεμβασίας - μετά του Κάστρου της</u>	ΛΑΚΩΝΙΑΣ	ΜΟΝΕΜΒΑΣΙΑΣ	ΜΟΝΕΜΒΑΣΙΑΣ	TK Μονεμβασίας		ΑΣ/ΙΤ/ΟΣ/ Κάστρα / Φρούρια

⁹⁹ <http://www.buildings.gr/greek/ipiresies/government/paradosiakikiikismi21.htm>

Μονεμβασίας						
Πανορμίτης Σύμης. ΠΟ	ΡΟΔΟΥ	ΣΥΜΗΣ			Πανορμίτης	ΟΣ
ΠΟ Αγίου Μάρκου	ΚΕΡΚΥΡΑΣ	ΚΕΡΚΥΡΑΣ	ΦΑΙΑΚΩΝ	Αγίου Μάρκου	Άγιος Μάρκος	ΟΣ/ΙΝΧΘΧ
ΠΟ Αγίνης	ΝΗΣΩΝ	ΑΙΓΙΝΑΣ		Αίγινας	Αίγινα	ΟΣ
ΠΟ Άνω Σύρου	ΣΥΡΟΥ	ΣΥΡΟΥ - ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ	Άνω ΣΥΡΟΥ	Άνω Σύρου	Άνω Σύρος	ΟΣ
ΠΟ Αχιλλείου	ΛΑΚΩΝΙΑΣ	ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΝΗΣ	ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΝΗΣ	ΤΚ Λαγίας	Αχιλλείου	ΟΣ
ΠΟ Βυζίτσας	ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	ΝΟΤΙΟΥ ΠΗΛΙΟΥ	ΜΗΛΕΩΝ	Βυζίτσης	Βυζίτσα	ΟΣ
ΠΟ Δημητσάνας	ΑΡΚΑΔΙΑΣ	ΓΟΡΤΥΝΙΑΣ	ΔΗΜΗΤΣΑΝΗΣ	Δημητσάνης (Δημητσάνας)	Δημητσάνα	ΟΣ
ΠΟ Ερμούπολεως	ΣΥΡΟΥ	ΣΥΡΟΥ - ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ	ΕΡΜΟΥΠΟΛΕΩΣ	Ερμούπολεως	Ερμούπολις	ΟΣ
ΠΟ Καρίταινας	ΑΡΚΑΔΙΑΣ	ΜΕΓΑΛΟΠΟΛΗΣ	ΓΟΡΤΥΝΟΣ	Καριταίνης	Καρίταινα	ΟΣ/ΙΝΧΘΧ
ΠΟ Μακρινίτσας	ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	ΒΟΛΟΥ	ΜΑΚΡΙΝΙΤΣΗΣ	Μακρινίτσης	Μακρινίτσα	ΟΣ
ΠΟ Μαρουλά	ΡΕΘΥΜΝΟΥ	ΡΕΘΥΜΝΗΣ	ΡΕΘΥΜΝΗΣ	ΤΚ Μαρουλά	Μαρουλάς	ΟΣ
ΠΟ Μήθυμνα	ΛΕΣΒΟΥ	ΛΕΣΒΟΥ	ΜΗΘΥΜΝΑΣ	Μηθύμνης	Μήθυμνα	ΑΘ/ΟΣ
ΠΟ Μυκόνου	ΜΥΚΟΝΟΥ	ΜΥΚΟΝΟΥ		Μυκονίων	Μύκονος	ΦΧ/ΟΣ
ΠΟ Ολύμπου	ΚΑΡΠΑΘΟΥ	ΚΑΡΠΑΘΟΥ	ΟΛΥΜΠΟΥ	ΤΚ Ολύμπου	Όλυμπος	ΑΘ/ΟΣ/ΙΝΧΘΧ
ΠΟ Σκοπέλου	ΣΠΟΡΑΔΩΝ	ΣΚΟΠΕΛΟΥ		Σκοπέλου	Σκόπελος	ΟΣ
ΠΟ Ύδρας	ΝΗΣΩΝ	ΎΔΡΑΣ			Ύδρα	Π/ΑΘ/ΟΣ
Παροιικά (Χώρα) Πάρου. ΠΟ	ΠΑΡΟΥ	ΠΑΡΟΥ		Πάρου	Πάρος	ΟΣ
Πέδι Σύμης. ΠΟ	ΡΟΔΟΥ	ΣΥΜΗΣ			Πέδιον	ΟΣ
Σύμη. ΠΟ	ΡΟΔΟΥ	ΣΥΜΗΣ			Σύμη	ΟΣ
Χώρα Αμοργού. ΠΟ	ΝΑΞΟΥ	ΑΜΟΡΓΟΥ		ΤΚ Αμοργού	Αμοργός	ΑΘ/ΟΣ
Χώρα Ίου. ΠΟ	ΘΗΡΑΣ	ΙΗΤΩΝ			Ίος	ΟΣ
Χώρα Σερίφου. Τόπος ιδιαίτερου φυσικού κάλλους και ΠΟ	ΜΗΛΟΥ	ΣΕΡΙΦΟΥ			Σέριφος	ΦΧ/ΟΣ

Παράρτημα 2: Κατάλογος παραδοσιακών οικισμών Ν. Λακωνίας¹⁰⁰

¹⁰⁰ <http://www.buildings.gr/greek/ipiresies/government/paradosiakiikismi21.htm>

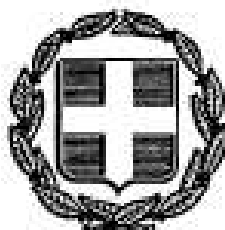
Πίνακας 37: Παραδοσιακοί οικισμοί Ν. Λακωνίας

Παραδοσιακός Οικισμός	ΦΕΚ	Δήμος	Ημερομηνία ΦΕΚ
Αγέρανος	594	Γυθείου	13/11/1978
Άγιος Αθανάσιος	594	Οιτύλου	13/11/1978
Άγιος Γεώργιος	594	Οιτύλου	13/11/1978
Άλικά	594	Οιτύλου	13/11/1978
Άγιος Νικόλαος	594	Ανατολικής Μάνης	13/11/1978
Αντρογάλιον	594	Ανατολικής Μάνης	13/11/1978
Άνω Μπουλαριοί	912	Οιτύλου	16/11/1998
Άνω Γαρδενίτσα	912	Οιτύλου	16/11/1998
Αργίλια	912	Ανατολικής Μάνης	16/11/1998
Αρεόπολη	912	Οιτύλου	16/11/1998
Αρφίγκια	912	Οιτύλου	16/11/1998
Αστέριον & τα Σόλα	594	Γυθείου	13/11/1978
Αχιλλειον	594	Ανατολικής Μάνης	13/11/1978
Βάθεια	447	Οιτύλου	30/8/1979
Βάθεια	594	Οιτύλου	13/11/1978
Βαμβακά	594	Οιτύλου	13/11/1978
Βαχός	912	Οιτύλου	16/11/1998
Βελούσι	912	Οιτύλου	16/11/1998
Γέρμα	912	Οιτύλου	16/11/1998
Γκλέζη & Γκλέζος	594	Οιτύλου	13/11/1978
Γονέα & Γονέα	594	Ανατολικής Μάνης	13/11/1978
Διμαρίστικα	594	Ανατολικής Μάνης	13/11/1978
Δροσοπηγή	912	Γυθείου	16/11/1998
Δρυ	594	Οιτύλου	13/11/1978
Δρύαλος	594	Οιτύλου	13/11/1978
Δρυμός	594	Ανατολικής Μάνης	13/11/1978
Έλαια & Ελιά	594	Οιτύλου	13/11/1978
Έξω Νύμφιον	912	Ανατολικής Μάνης	16/11/1998
Έρημος	912	Οιτύλου	16/11/1998
Καινούρια Χώρα	594	Ανατολικής Μάνης	13/11/1978
Καλονιοί	594	Οιτύλου	13/11/1978
Καλόπυργος	594	Οιτύλου	13/11/1978
Καλός	912	Οιτύλου	16/11/1998
Καραβάς	912	Οιτύλου	16/11/1998
Καρέα	912	Οιτύλου	16/11/1998
Καρύνια	912	Οιτύλου	16/11/1998
Καρυούπολης	594	Γυθείου	13/11/1978
Καστανιά	594	Σμόνους	13/11/1978
Κάτω Γαρδενίτσα & Χώρα	594	Οιτύλου	13/11/1978
Κάτω Καρέα	912	Οιτύλου	16/11/1998
Κάτω Μπουλαριοί	594	Οιτύλου	13/11/1978
Καφιόνα	594	Οιτύλου	13/11/1978

Κελέφα	912	Οιτύλου	16/11/1998
Κεριά	912	Οιτύλου	16/11/1998
Κεχριάνικα	594	Οιτύλου	13/11/1978
Κηπούλα	594	Οιτύλου	13/11/1978
Κοίτα & Κίττα & Κίτα	594	Οιτύλου	13/11/1978
Κορακιάτικα & Κορακιάνικα	594	Βοϊών	13/11/1978
Κορογονιάνικα	594	Ανατολικής Μάνης	13/11/1978
Κοτράφιον	594	Οιτύλου	13/11/1978
Κουλούμιον	912	Οιτύλου	16/11/1998
Κούνος	594	Οιτύλου	13/11/1978
Κουτρέλα	912	Οιτύλου	16/11/1998
Κρυονέριον	912	Οιτύλου	16/11/1998
Κυπάρισσος	594	Οιτύλου	13/11/1978
Λάγια & Λάγια	594	Ανατολικής Μάνης	13/11/1978
Λάγια	447	Ανατολικής Μάνης	30/8/1979
Λάκκος	912	Οιτύλου	16/11/1998
Λεοντάκης	594	Οιτύλου	13/11/1978
Λιμένιον & Λιμάνι	594	Οιτύλου	13/11/1978
Λουκάδικα	594	Ανατολικής Μάνης	13/11/1978
Μάραθος	594	Οιτύλου	13/11/1978
Μέζαπος	912	Οιτύλου	16/11/1998
Μέσα Χώρα & Μέσα Νύφη	594	Ανατολικής Μάνης	13/11/1978
Μίνα	912	Οιτύλου	16/11/1998
Μονεμβάσια	594	Μονεμβάσια	13/11/1978
Μουντανίστικα	594	Οιτύλου	13/11/1978
Μπρίκιον & Βρίκι	594	Οιτύλου	13/11/1978
Νικάνδρειον	594	Οιτύλου	13/11/1978
Νόμια	594	Οιτύλου	13/11/1978
Οίτυλον	912	Οιτύλου	16/11/1998
Ολυμπία	912	Ανατολικής Μάνης	16/11/1998
Ομαλαί	594	Οιτύλου	13/11/1978
Οχιά	594	Οιτύλου	13/11/1978
Παγκιά	594	Οιτύλου	13/11/1978
Παλαιοχώρα	594	Οιτύλου	13/11/1978
Πάλιρος	594	Ανατολικής Μάνης	13/11/1978
Παχιάνικα	594	Ανατολικής Μάνης	13/11/1978
Πιόντες	594	Ανατολικής Μάνης	13/11/1978
Πολεμίτας & Πολεμίτα	594	Οιτύλου	13/11/1978
Πολύγραβος & Πολυάραβος	594	Γυθείου	13/11/1978
Πυρρίχος	912	Ανατολικής Μάνης	16/11/1998
Ριγανοχώρα	594	Ανατολικής Μάνης	13/11/1978
Σκαλτσοτιάνικα	594	Ανατολικής Μάνης	13/11/1978
Σπίρα	594	Ανατολικής Μάνης	13/11/1978
Σταυρίον	594	Οιτύλου	13/11/1978
Σωτήρας & Κουσκούνι	594	Οιτύλου	13/11/1978
Τσικαλιά	594	Οιτύλου	13/11/1978

Τσόπακας	594	Οιτύλου	13/11/1978
Τριανταφυλλιά	912	Οιτύλου	16/11/1998
Φλομοχώριον	594	Ανατολικής Μάνης	13/11/1978
Φραγκουλιές	594	Οιτύλου	13/11/1978
Χαριά	594	Οιτύλου	13/11/1978
Χαρούδα	594	Οιτύλου	13/11/1978
Χίμαρα & Χειμάρα	594	Ανατολικής Μάνης	13/11/1978

**Παράρτημα 3: Σύμβαση για την προστασία της αρχιτεκτονικής
κληρονομιάς της Ευρώπης**

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΑΘΗΝΑ 13 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1982	ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΥΛΛΟΥ 61
---------------------------	--------------	----------------------

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΝΟΜΟΙ

ΝΟΜΟΙ

2037. Κήρωση τροποποιήσεων στις κυρωθείσες με το Ν. 942/1979 και τροποποιηθείσες με το Ν. 1779/1988 Σύμβαση και Συμφωνία Λειτουργίας του Διεθνούς Οργανισμού Ναυτιλιακών Δορυφόρων (INMARSAT). 1
2038. Κήρωση της Διεθνούς Συμφωνίας για τη χρησιμοποίηση των Επύργων Σταθμών Πλοίων (INMARSAT) στα χωρικά ύδατα και λιμάνια. 2
2039. Κήρωση της Σύμβασης για την προστασία της αρχιτεκτονικής αληθνομιάς της Ευρώπης. 3

ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 2037

(1)

Κήρωση τροποποιήσεων στις κυρωθείσες με το Ν. 942/1979 και τροποποιηθείσες με το Ν. 1779/1988 Σύμβαση και Συμφωνία Λειτουργίας του Διεθνούς Οργανισμού Ναυτιλιακών Δορυφόρων (INMARSAT).

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Εκδόσαμε τον ακόλουθο Νόμο που φέρει η Βουλή:
Άρθρο πρώτο

1. Κιούνται και έχουν την ισχύ που ορίζει το άρθρο 28 παρ. 1 του Συντάγματος οι τροποποιήσεις στις κυρωθείσες με το ν. 942/1979 (Φ.Ε.Κ. 155 Α') και τροποποιηθείσες με το ν. 1779/1988 (Φ.Ε.Κ. 112 Α') Σύμβαση και Συμφωνία Λειτουργίας του Διεθνούς Οργανισμού Ναυτιλιακών Δορυφόρων (INMARSAT).

2. Τα κείμενα των αναφερόμενων στην παρ. 1 τροποποιήσεων, στα πρωτότυπα, στην αγγλική γλώσσα και σε μετάφραση στην Ελληνική γλώσσα, έχουν ως εξής:

**ΣΥΜΒΑΣΗ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ
ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ**

Τα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης που υπογράφουν την παρούσα Σύμβαση.

Θεωρώντας ότι ο σκοπός του Συμβουλίου της Ευρώπης είναι να επιτύχει μια στενότερη σύνδεση ανάμεσα στα μέλη του, με κύριο στόχο να διαφυλάξει και να προωθήσει τα ιδεώδη και τις αρχές, που αποτελούν την κοινή τους κληρονομιά.

Αναγνωρίζοντας ότι η αρχιτεκτονική κληρονομιά αποτελεί μια αναγκαία έκφραση του πλούτου και της ποιότητας της πολιτιστικής κληρονομιάς της Ευρώπης, μια ανακτιμήτη μαρτυρία του παρελθόντος μας και ένα κοινό αγαθό για όλους τους Ευρωπαίους.

Έχοντας υπόψη την Ευρωπαϊκή Πολιτιστική Σύμβαση, που υπογράφηκε στο Παρίσι στις 19 Δεκεμβρίου 1954, και ιδιαίτερα τα πρώτα της άρθρα.

Έχοντας υπόψη τον Ευρωπαϊκό Κατοστατικό Χάρτη της Αρχιτεκτονικής Κληρονομιάς, που υιοθετήθηκε από τη Σύνοδο των Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης στις 26 Σεπτεμβρίου 1975 και την Απόφαση (76) 28, που πάρθηκε στις 14 Απριλίου 1976 και η οποία αφορά στην προσαρμογή των εθνικών νομοθεσιών και κανονισμών, στις απαιτήσεις της διατήρησης της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς.

Έχοντας υπόψη τη Σύσταση 880 (1979) της Κοινωνικο-Κυβερνητικής Επιτροπής του Συμβουλίου της Ευρώπης, που αφορά στη διατήρηση της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς.

Λαμβάνοντας υπόψη τη Σύσταση με αριθμό R (80) 16 της Επιτροπής των Υπουργών των Κρατών Μελών, η οποία αφορά στην εξειδίκευση αρχιτεκτόνων παλαιόδομων, πολιτικών μηχανικών και αρχιτεκτόνων τοπίων, όπως και τη σύσταση με αριθμό R (81) 13 της Επιτροπής των Υπουργών της 1ης Ιουλίου 1981, η οποία αφορά στις ενέργειες, που θα πρέπει να γίνουν προκειμένου να ευνοηθούν ορισμένα επαγγέλματα του κλάδου της παραδοσιακής χειροτεχνίας, που απειλούνται με εξαφάνιση.

Υπενθυμίζοντας τη σημασία που έχει η μετάδοση ενός συνόλου πολιτιστικών αναφορών στις μελλοντικές γενιές, η βελτίωση του τρόπου ζωής στην πόλη και στην υπαίθρο και κατά συνέπεια η οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ανέπτυξη των διαφόρων κρατών και περιοχών.

Επιβεβαιώνοντας τη σημασία μιας συμφωνίας για τις βασικές κατευθύνσεις μιας κοινής πολιτικής, η οποία θα εξασφαλίσει την προστασία και αξιοποίηση της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς.

Συμφώνησαν τα εξής:

ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

Άρθρο 1

Στην παρούσα Σύμβαση σαν 'αρχιτεκτονική κληρονομιά' θεωρείται ότι περιλαμβάνει τα ακόλουθα ακίνητα αγαθά:

1. Τα μνημεία : κάθε κατασκευή ιδιαίτερα σημαντική λόγω του ιστορικού, αρχαιολογικού, καλλιτεχνικού, επιστημονικού, κοινωνικού ή τεχνικού της ενδιαφέροντος, συμπεριλαμβανομένων των εγκαταστάσεων ή διακοσμητικών στοιχείων, που αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα τους.

2. Τα αρχιτεκτονικά σύνολα : ομονογενή σύνολα αστικών ή αγροτικών κατασκευών, σημαντικών λόγω του ιστορικού,

αρχαιολογικού, καλλιτεχνικού, επιστημονικού, κοινωνικού ή τεχνικού τους ενδιαφέροντος, συναφή μεταξύ τους ώστε να σχηματίζουν ενότητες, που να μπορούν να οριοθετηθούν τοπογραφικά.

3. Οι τόποι : σύνθετα έργα του ανθρώπου και της φύσης, εν μέρει κτισμένα, τα οποία αποτελούν εκτάσεις τόσο χαρακτηριστικές και ομοιογενείς, ώστε να μπορούν να οριοθετηθούν τοπογραφικά και τα οποία είναι σημαντικά λόγω του ιστορικού, αρχαιολογικού, καλλιτεχνικού, επιστημονικού, κοινωνικού και τεχνικού τους ενδιαφέροντος.

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΑΚΙΝΗΤΩΝ

Άρθρο 2

Για τον ακριβή προσδιορισμό των μνημείων αρχιτεκτονικών συνόλων και τόπων, που πρόκειται να προστατευθούν, κάθε συμβαλλόμενος υποχρεώνεται να προχωρήσει στην καταγραφή τους και σε περίπτωση απειλής των σχετικών αγαθών, να ετοιμάσει, το συντομότερο, την κατάλληλη γι αυτό τεκμηρίωση.

ΝΟΜΙΜΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

Άρθρο 3

Κάθε συμβαλλόμενος υποχρεώνεται:

1. να καθιερώσει ένα νομικό καθεστώς προστασίας της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς*

2. να εξασφαλίσει μέσα σ' αυτό το νομικό πλαίσιο και ανάλογα με τα ιδιαίτερα για κάθε Κράτος ή περιφέρεια μέτρα, την προστασία των μνημείων, των αρχιτεκτονικών συνόλων και των τόπων.

Άρθρο 4

Κάθε συμβαλλόμενος υποχρεώνεται:

1. να θέσει σε εφαρμογή, με βάση τη νομική προστασία των σχετικών ακινήτων, κατάλληλες διαδικασίες ελέγχου και αδειών*

2. να φροντίσει ώστε τα προστατευόμενα ακίνητα να μην αλλοιωθούν, ερειπωθούν ή καταδοκιμαστούν. Γι αυτόν το σκοπό, κάθε συμβαλλόμενος υποχρεώνεται, εάν δεν το έχει ήδη κάνει, να εισαγάγει στη νομοθεσία του διατάξεις, που να προβλέπουν:

α. την υποβολή προς τις αρμόδιες αρχές των σχεδίων καταδοκιμής ή μετατροπής μνημείων, που ήδη προστατεύονται, ή μνημείων για τα οποία έχει κινηθεί η διαδικασία προστασίας, όπως και κάθε σχεδίου που θίγει το περιβάλλον τους*

β. την υποβολή στις αρμόδιες αρχές των μελετών που θίγουν το σύνολο ή τμήμα ενός αρχιτεκτονικού συνόλου ή ενός τόπου και οι οποίες αφορούν εργασίες:

- καταδοκιμής κτηρίων*
- ανέγερσης νέων κτηρίων*
- σημαντικών μετατροπών, οι οποίες θα αλλοιώναν το χαρακτήρα του αρχιτεκτονικού συνόλου ή του τόπου*
- γ. τη δυνατότητα που παρέχεται στις δημόσιες υπηρεσίες να ζητούν από τον ιδιοκτήτη ενός προστατευόμενου ακινήτου να πραγματοποιεί εργασίες ή να τον υποκαθιστούν σε περίπτωση που υπάρχει αδυναμία εκ μέρους του*

δ. τη δυνατότητα απαλλοτριώσεως ενός προστατευόμενου ακινήτου.

Άρθρο 8

Κάθε συμβαλλόμενος υποχρεώνεται να αποκλείσει τη μετακίνηση του συνόλου ή τμήματος ενός προστατευόμενου μνημείου εκτός από την περίπτωση κατά την οποία η υλική προστασία του μνημείου θα το απαιτούσε επιτακτικά. Στην περίπτωση αυτή, η αρμόδια υπηρεσία θα πρέπει να πάρει τις απαραίτητες προφυλάξεις για την αποσυρματώληση, τη μεταφορά και την επανοσυρματώλησή του σε κατάλληλο χώρο.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ

Άρθρο 8

Κάθε συμβαλλόμενος υποχρεώνεται:

1. να προβλέπει, σε σχέση με τις εθνικές, περιφερειακές και τοπικές αρμοδιότητες και στα πλαίσια των διαθέσιμων πιστώσεων, μια οικονομική υποστήριξη των δημόσιων υπηρεσιών για τις εργασίες συντήρησης και αναστήλωσης της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς, που βρίσκεται στην περιοχή του*
2. να καταρτίζει, εν ανάγκη, σε θεμελιώδη μέτρα ευνοϊκά για τη διατήρηση αυτής της κληρονομιάς*
3. να ενθαρρύνει την ιδιωτική πρωτοβουλία για τη συντήρηση και αναστήλωση αυτής της κληρονομιάς.

Άρθρο 7

Στο χώρο ο οποίος περιβάλλει τα μνημεία, στο εσωτερικό των αρχιτεκτονικών συνόλων και των τόπων, κάθε συμβαλλόμενος υποχρεώνεται να λάβει μέτρα, που θα αποσκοπούν στη βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος.

Άρθρο 8

Κάθε συμβαλλόμενος υποχρεώνεται προκειμένου να περιορίσει τις συνθήκες φυσικής φθοράς της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς:

1. να υποστηρίξει την επιστημονική έρευνα με σκοπό να προσδιορίσει και να αναλύσει τα βλαβερά αποτελέσματα της μόλυνσης και να καθορίσει τα μέτρα, που θα μειώσουν ή θα απαλείψουν αυτές τις αιτίες*
2. να λάβει υπόψη τα ειδικά προβλήματα της διατήρησης της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς στα πλαίσια της πολιτικής κατά της μόλυνσης.

ΚΥΡΩΣΕΙΣ

Άρθρο 9

Κάθε συμβαλλόμενος υποχρεώνεται, στα πλαίσια των δυνάμεων του εξουσιών, να εξασφαλίσει τη λήψη κατάλληλων και επαρκών μέτρων από τις αρμόδιες αρχές, ώστε να αντιμετωπισθούν οι παραβάσεις της νομοθεσίας περί προστασίας της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς. Αυτά τα μέτρα μπορούν να επιβάλλουν, κατά περίπτωση, στους υπαίτιους την υποχρέωση κατεδάφισης ενός καινούργιου κτιρίου κτιζόμενου παράνομα ή την αποκατάσταση της αρχικής κατάστασης του προστατευόμενου ακινήτου.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΙΑΣ

Άρθρο 10

Κάθε συμβαλλόμενος υποχρεώνεται να υιοθετήσει πολιτική ολοκληρωμένης προστασίας, η οποία:

1. θα τοποθετεί την προστασία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς μεταξύ των ευαίσθητων στόχων του χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού και θα εξασφαλίσει ότι η επιταγή αυτή θα ληφθεί υπόψη στα διάφορα στάδια της εκπόνησης ρυθμιστικών σχεδίων και στις διαδικασίες έγκρισης εργασιών*
2. θα προωθεί προγράμματα αναστήλωσης και συντήρησης της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς*
3. θα καθιστά τη συντήρηση, την αναζύωση και την ανάδειξη της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς, σημαντικότερο στοιχείο της πολιτιστικής, περιβαλλοντολογικής και χωροταξικής πολιτικής*
4. θα ευνοεί, όταν υπάρχει δυνατότητα, και στα πλαίσια των διαδικασιών του χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού, τη συντήρηση και τη χρησιμοποίηση των κτιρίων εκείνων των οποίων η σπουδαιότητα δεν δικαιολογεί την προστασία, που παρέχεται από το Άρθρο 3 παρ.1 της παρούσας Σύμβασης, αλλά τα οποία αποτελούν αξιόλογο συμπληρωματικό μέρος για το αστικό ή το αγροτικό περιβάλλον ή για την ποιότητα ζωής*
5. θα ενθαρρύνει την εφαρμογή και την ανάπτυξη των παραδοσιακών τεχνικών και υλικών, απαραίτητες για το μέλλον της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Άρθρο 11

Με σεβασμό του αρχιτεκτονικού και ιστορικού χαρακτήρα της πολιτιστικής κληρονομιάς, κάθε συμβαλλόμενος υποχρεώνεται να ενθαρρύνει:

- τη χρήση των προστατευόμενων ακινήτων, λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες της σύγχρονης ζωής*
- την προσαρμογή, όταν είναι δυνατό, παλιών κτιρίων για νέες χρήσεις.

Άρθρο 12

Αναγνωρίζοντας τη σημασία διευκόλυνσης της επίσκεψης των προστατευόμενων ακινήτων από το κοινό, κάθε συμβαλλόμενος υποχρεώνεται να φροντίσει ώστε οι συνέπειες αυτού του ανάγματος στο κοινό, κυρίως οι διαρρυθμίσεις, που εξασφαλίζουν την προσέλευση, να μην προσβάλλουν τον αρχιτεκτονικό και ιστορικό χαρακτήρα αυτών των αγαθών και το περιβάλλον τους.

Άρθρο 13

Προκειμένου να διευκολυνθεί η εφαρμογή της παρούσας πολιτικής, κάθε συμβαλλόμενος υποχρεώνεται να αναπτύξει, μέσα στα πλαίσια της δικής του πολιτικής και διοικητικής οργάνωσης την αποτελεσματική συνεργασία, στα διάφορα επίπεδα, των υπηρεσιών εκείνων, που είναι αρμόδιες για τη συντήρηση, τις πολιτιστικές δραστηριότητες, το περιβάλλον και τη χωροταξία.

ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ

Άρθρο 14

Προκειμένου να βοηθηθεί το έργο των δημόσιων αρχών σχετικά με την αναγνώριση, προστασία, αναστήλωση, συντήρηση, διαχείριση και αναβίωση της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς, κάθε συμβαλλόμενος υποχρεώνεται:

1. να καθιερώσει, στα διάφορα στάδια των διαδικασιών λήψης αποφάσεων, μηχανισμούς πληροφόρησης, συμβουλής και συνεργασίας ανάμεσα στο Κράτος, την Τοπική Αυτοδιοίκηση, τα πολιτιστικά ιδρύματα και σωματεία για το κοινό*
2. να ενθαρρύνει την ανάπτυξη του θεσμού της χορηγίας και τη δημιουργία μη καρδοσκοπικών ενώσεων, που δραουν στον εν λόγω τομέα.

ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Άρθρο 15

Κάθε συμβαλλόμενος υποχρεώνεται :

1. να ενημερώσει την κοινή γνώμη για την αξία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς ως στοιχείου πολιτιστικής ταυτότητας, αλλά και ως πηγής εμπνευσης και δημιουργικότητας, για τις σύγχρονες και μελλοντικές γενιές*
2. να προωθήσει, γιαυτόν το σκοπό, πολιτική πληροφόρησης και ευαισθητοποίησης, με τη βοήθεια κυρίως των σύγχρονων μέσων επικοινωνίας και διαφήμισης, σκοπούωντας (ειδικότερα):
 - α. στην αύξηση ή στην αύξηση της ευαισθησίας του κοινού, από τη σχολική ηλικία, στα θέματα προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς, στην ποιότητα δομημένου περιβάλλοντος και της αρχιτεκτονικής έκφρασης
 - β. στο να καταστήσει εμφανή την ανότητα της πολιτιστικής κληρονομιάς και τους δεσμούς, που υπάρχουν ανάμεσα στην αρχιτεκτονική, τις τέχνες, τις λαϊκές παραδόσεις και τους τρόπους ζωής, είτε αυτά είναι σε επίπεδο ευρωπαϊκό, είτε σε εθνικό ή περιφερειακό.

Άρθρο 16

Κάθε συμβαλλόμενος υποχρεώνεται να προωθήσει τη δημιουργία διαφόρων επγγελματικών κλάδων και τεχνιτών, που θα επιχειρούν στη συντήρηση της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς.

**ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΡΑΤΩΝ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ**

Άρθρο 17

Οι συμβαλλόμενοι υποχρεώνονται να ανταλλάξουν πληροφορίες σχετικά με την πολιτική, που εφαρμόζουν για τη συντήρηση, και η οποία θα αφορά:

1. στις μεθόδους που υιοθετούνται για την καταγραφή, προστασία και συντήρηση των ακινήτων, λαμβάνοντας υπόψη την ιστορική εξέλιξη και την προαυτική διαίτησή της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς*
2. στα μέσα με τα οποία η επιτακτική ανάγκη προστασίας της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς μπορεί, όσο το δυνατόν καλύτερα, να εναρμονισθεί με τις σύγχρονες ανάγκες της οικονομικής, κοινωνικής και πολιτιστικής ζωής*

3. στις δυνατότητες, που προσφέρονται από τη νέα τεχνολογία και που αφορούν, συγχρόνως, στην αναγνώριση και καταγραφή, στην αντιμετώπιση της φθοράς των υλικών, στην επιστημονική έρευνα, στις εργασίες αναστήλωσης και στους τρόπους διαχείρισης και αναβίωσης της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς*

4. στα μέσα προσηλυτής της αρχιτεκτονικής δημιουργίας, η οποία επιβεβαιώνει τη συμβολή της εποχής μας στην πολιτιστική κληρονομιά της Ευρώπης.

Άρθρο 18

Οι συμβαλλόμενοι υποχρεώνονται, να παρέχουν, κάθε φορά που είναι αναγκαίο, αμοβαία τεχνική βοήθεια, μεταφραζόμενη σε ανταλλαγή εμπειριών και εμπρονομημένων στον τομέα της διατήρησης της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς.

Άρθρο 19

Οι συμβαλλόμενοι υποχρεώνονται, μέσα στα πλαίσια των σχετικών εθνικών νομοθεσιών ή των διεθνών συμφωνιών, τις οποίες έχουν συνάψει, να ενθαρρύνουν τις ευρωπαϊκές ανταλλαγές ειδικών σε θέματα προστασίας της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς, συμπεριλαμβανομένου και του τομέα της μετακπαίδευσης.

Άρθρο 20

Για τους σκοπούς της παρούσας Σύμβασης, μία Επιτροπή εμπρονομημένων, που συστήθηκε από την Επιτροπή των Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης δυνάμει του άρθρου 17 του Καταστατικού του Συμβουλίου της Ευρώπης, έχει επιφορτισθεί με την παρακολούθηση της πορείας της Σύμβασης και ειδικότερα:

1. να υποβάλλει, κατά διαστήματα στη Σύνοδο των Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης αναφορά, πάνω στη κατάσταση της πολιτικής προστασίας της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς από τα Κράτη, που συμμετέχουν στη Σύμβαση, πάνω στην εφαρμογή των αρχών που περιέχονται σ αυτήν και πάνω στις δικές της δραστηριότητες*
2. να προτείνει στη Σύνοδο των Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης μέτρα για την εφαρμογή των διατάξεων της Σύμβασης, όπως μέτρα τα οποία θεωρούνται ότι εμπιπάρχουν διακρατικές δραστηριότητες, αναθεώρηση ή βελτίωση της Σύμβασης και ενημέρωση του κοινού για τους στόχους της Σύμβασης*
3. να υποβάλλει υποδείξεις στη Σύνοδο των Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης, σχετικά με την πρόσκληση Κρατών μη μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης να προσημωρουν σ αυτήν τη Σύμβαση.

Άρθρο 21

Οι διατάξεις της παρούσας Σύμβασης δεν επιπιδίζουν την εφαρμογή ειδικών διατάξεων, περισσότερο εννοικών για την προστασία των ακινήτων, όπως αυτά περιηράρονται στο Άρθρο 1, και οι οποίες περιέχονται στην:

- σύμβαση που αφορά στην προστασία της παγκόσμιας πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς της 16ης Νοεμβρίου 1972*
- ευρωπαϊκή σύμβαση για την προστασία της αρχαϊολογικής κληρονομιάς της 6ης Μαΐου 1969.

ΤΕΛΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Άρθρο 22

1. Η παρούσα Σύμβαση είναι αναγκη για υπογραφή από τα Κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Θα υποβληθεί σε επικύρωση, αποδοχή ή έγκριση. Οι πράξεις επικύρωσης, αποδοχής ή έγκρισης θα κατατεθούν στη Γενική Γραμματεία του Συμβουλίου της Ευρώπης.

2. Η παρούσα Σύμβαση θα τεθεί σε ισχύ την πρώτη ημέρα του μήνα, που ακολουθεί τη λήξη μιας τριμήνιας περιόδου από την ημερομηνία κατά την οποία τρία Κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης θα έχουν εκφράσει τη συγκατάθεσή τους να συμβληθούν, σύμφωνα με τις διατάξεις της προηγούμενης παραγράφου.

3. Θα τεθεί σε ισχύ, για κάθε Κράτος μέλος που θα εξέφραζε μεταγενέστερα τη συγκατάθεσή του να συμβληθεί, την πρώτη ημέρα του μήνα που ακολουθεί τη λήξη μιας τριμήνιας περιόδου από την ημερομηνία κατάθεσης των πράξεων επικύρωσης, αποδοχής ή έγκρισης.

Άρθρο 23

1. Από η παρούσα Σύμβαση θα τεθεί σε ισχύ, η Σύνοδος των Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης θα μπορεί να προσκαλέσει κάθε Κράτος μη μέλος του Συμβουλίου, όπως και την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα να προσχωρήσει στην παρούσα Σύμβαση με απόφαση, που θα ληφθεί από την πλειοψηφία, που προβλέπει το άρθρο 20α του Καταστατικού του Συμβουλίου της Ευρώπης, με την αμόμφηνη φήμη των αντιπροσώπων των συμβεβλημένων Κρατών, οι οποίοι δικαιούνται να παρίστανται στη Σύνοδο.

2. Για κάθε Κράτος που θα προσχωρήσει ή για την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα σε περίπτωση προσχώρησης, η Σύμβαση θα τεθεί σε ισχύ την πρώτη ημέρα του μήνα που ακολουθεί τη λήξη μιας τριμήνιας περιόδου από την ημερομηνία κατάθεσης της πράξης προσχώρησης στη Γενική Γραμματεία του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Άρθρο 24

1. Κάθε Κράτος μπορεί, τη στιγμή της υπογραφής ή τη στιγμή της κατάθεσης της πράξης επικύρωσης, αποδοχής, έγκρισης ή προσχώρησης να υποδείξει την περιοχή ή τις περιοχές στις οποίες θα εφαρμοσθεί η παρούσα Σύμβαση.

2. Κάθε Κράτος μπορεί, οποιαδήποτε άλλη στιγμή στη συνέχεια, με μια δήλωση που θα απευθύνεται στο Γενικό Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης, να επεκταίνει την εφαρμογή της παρούσας Σύμβασης σε οποιαδήποτε άλλη περιοχή υποδείξει στη δήλωση. Η Σύμβαση θα τεθεί σε ισχύ, ως προς αυτή την περιοχή, την πρώτη ημέρα του μήνα που ακολουθεί τη λήξη μιας τριμήνιας περιόδου από την ημερομηνία αποδοχής της δήλωσης από το Γενικό Γραμματέα.

3. Κάθε δήλωση, που θα γίνει με βάση τις δυο προηγούμενες παραγράφους, θα μπορεί να αποσυρθεί, όσον αφορά στις περιοχές που υποδεικνύονται σ' αυτή, με κοινοποίηση απευθυνόμενη στο Γενικό Γραμματέα.

Η ανάκληση θα αρχίσει να ισχύει την πρώτη ημέρα του μήνα, που ακολουθεί τη λήξη μιας εξάμηνης περιόδου από την ημερομηνία παραλαβής της κοινοποίησης από το Γενικό Γραμματέα.

Άρθρο 25

1. Κάθε Κράτος μπορεί, κατά τη στιγμή της υπογραφής ή τη στιγμή κατάθεσης της πράξης επικύρωσης, αποδοχής, έγκρισης ή προσχώρησης, να δηλώσει ότι επιφυλάσσεται του δικαιώματος να μη συμμορφωθεί με το σύνολο ή μέρος των διατάξεων του άρθρου 4, παρ. γ και δ. Καμιά άλλη επιφύλαξη δεν γίνεται δεκτή.

2. Κάθε συμβαλλόμενο Κράτος, που έχει διατυπώσει μια επιφύλαξη βάσει της προηγούμενης παραγράφου, μπορεί να την αποσύρει στο σύνολό της ή εν μέρει απευθύνοντας κοινοποίηση στο Γενικό Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης. Η ανάκληση θα αρχίσει να ισχύει την ημέρα παραλαβής της κοινοποίησης από το Γενικό Γραμματέα.

3. Το συμβαλλόμενο μέλος που έχει διατυπώσει την επιφύλαξη βάσει της διάταξης της της παραγράφου αυτού του άρθρου, δεν μπορεί να επωφεληθεί την εφαρμογή αυτής της διάταξης από ένα άλλο μέλος. Εντούτοις, εάν η επιφύλαξη είναι μερική ή υπό όρους, μπορεί να απευθύνει την εφαρμογή αυτής της διάταξης στα μέτρα, που αυτό το ίδιο την έχει αποδεχτεί.

Άρθρο 26

1. Κάθε συμβαλλόμενος μπορεί οποιαδήποτε στιγμή, να καταγγείλει την παρούσα Σύμβαση, με κοινοποίηση προς το Γενικό Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης.

2. Η καταγγελία θα αρχίσει να ισχύει την πρώτη ημέρα του μήνα που ακολουθεί τη λήξη μιας περιόδου έξι μηνών από την ημερομηνία παραλαβής της κοινοποίησης από το Γενικό Γραμματέα.

Άρθρο 27

Ο Γενικός Γραμματέας του Συμβουλίου της Ευρώπης θα κοινοποιήσει στα Κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης, σε όλα τα κράτη, που έχουν προσχωρήσει στην παρούσα Σύμβαση και στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα, εάν έχει προσχωρήσει:

- α. όλες τις υπογραφές·
- β. την κατάθεση όλων των πράξεων επικύρωσης, αποδοχής, έγκρισης ή προσχώρησης·
- γ. όλες τις ημερομηνίες κατά τις οποίες τέθηκε σε ισχύ, η παρούσα Σύμβαση, σύμφωνα με τα άρθρα της 22, 23 και 24·
- δ. κάθε άλλη πράξη, κοινοποίηση ή πληροφορία σχετική με την παρούσα Σύμβαση.

Έχοντας αποδεχτεί τα παραπάνω οι υπογράφωντες, πλήρως εξουσιοδοτημένοι γι' αυτόν το σκοπό, υπέγραψαν την παρούσα Σύμβαση.

Έγινε στη Γρανάδα, στις 3 Οκτωβρίου 1985, στα γαλλικά και στα αγγλικά. Και τα δύο κείμενα είναι εξίσου αυθεντικά και περιλαμβάνονται σε ένα μόνο αντίγραφο, που θα κατατεθεί στο Αρχείο του Συμβουλίου της Ευρώπης. Ο Γενικός Γραμματέας του Συμβουλίου της Ευρώπης θα κοινοποιήσει επικυρωμένο ακριβές αντίγραφο σε κάθε Κράτος μέλος του Συμβουλίου της Ευρώπης, όπως και σε όλα τα Κράτη ή την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα, που έχουν κληθεί να προσχωρήσουν στην παρούσα Σύμβαση.

Άρθρο δεύτερο

Η ισχύς του νόμου αυτού αρχίζει από τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, της Σύμβουσης για την προστασία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς της Ευρώπης, από την ολοκλήρωση των προϋποθέσεων, που προβλέπονται στο άρθρο 22 της Σύμβουσης.

Παραγγέλλομαι τη δημοσίευσή του παρόντος στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και την εκτέλεσή του ως Νόμος του Κράτους.

Αθήνα, 9 Απριλίου 1992

Ο ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Γ. ΚΑΡΑΜΑΝΛΗΣ

ΟΙ ΥΠΟΥΡΓΟΙ

ΕΣΤΕΡΝΩΝ
ΑΝΤ. ΣΑΜΑΡΑΣ

ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
Κ. ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ

ΠΟΝΤΙΚΩΝ
ΑΝ. ΦΑΡΟΥΔΑ-ΜΠΕΝΑΚΗ

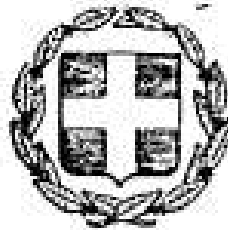
ΠΕΡΙΒΛΙΤΟΣ, ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ & ΔΗΜ. ΕΡΓΩΝ
Α.Χ. ΚΑΡΑΜΑΝΛΗΣ

Θεωρήθηκε και εδόθηκε η Μεγάλη Σφραγίδα του Κράτους.

Αθήνα, 13 Απριλίου 1992

Ο ΑΝΑΤΑΚΤΗΣ ΤΩΝ ΥΠΟΥΡΓΩΝ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ
ΣΩΤΗΡΙΟΣ ΚΟΥΒΕΛΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ

Παράρτημα 4: ΠΔ "Περί χαρακτηρισμού ως Παραδοσιακών οικισμών τινών του Κράτους και καθορισμού των όρων και περιορισμών δομήσεως των οικοπέδων αυτών"

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

EN ARCHEAI ΤΗ 13 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1978	ΤΕΥΧΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΥΛΑΚΤ 594
---	------------------------	-------------------------------------

ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ

ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΑ

Περί χαρακτηρισμού ως Παραδοσιακών Οικήσιμων ενδών του Κράτους και καθορισμού των όρων και περιορισμών διαμόρφωσης των οικοπέδων αυτών.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Έχοντας υπ' όψει τας διατάξεις του από 17 'Ιουλίου 1923 Ν. Δ/τος περί σχεδίων πόλεων κλπ.α, ως μεταγενεστέρως τροποποιήθηκαν και αναπληρώθηκαν και ειδικότερον των άρθρων 9, 10 (παρ. 2) 11 αυτού, του Ν.Δ. 8/1973 περί Γ.Ο.Κ.α ως τροποποιήθη διά του Ν.Δ. 205/1974 (ΦΕΚ 363/Α) και ειδικότερον των άρθρων 68 (παρ. 1 και 3), 69 (παρ. 1 και 3), 70 (παρ. 1), 79 (παρ. 1, 2, 3, 4, 5) της παρ. 6 του αυτού ως άνω άρθρου 79 ως αυτή αντικαταστάθη διά του άρθρου 4 παρ. 1 του Νόμου 622/1977 περί ελεγχόμενης από το Ε Δημοσίου Ταμείου των διά την έκδοση οικοδομικών αδειών καταβαλλομένων φόρων κλπ.α (ΦΕΚ 171/Α) και 80 και ιδόντες την από 30-6-78 έκδοση της Διαυθύνσεως Παραδοσιακών Οικήσιμων και Περιβάλλοντος του Υπουργείου Δημοσίων Έργων, την υπ' αριθ. ΕΔ2/α/04/39/Φ.Θ.2.1.1./1978 απόφαση περί μεταβίβασης αρμοδιοτήτων του Υπουργού Δημοσίων Έργων εις τον Υφυπουργόν του αυτού Υπουργείου (ΦΕΚ 282Β) ως και την υπ' αριθ. 822/1978 γνωμοδότηση του Συμβουλίου της Επικρατείας προτάσει το έπι των Δημοσίων Έργων Υφυπουργού άποφασίσαιμεν :

Άρθρον 1.

Χαρακτηρίζονται διά του παρόντος ως παραδοσιακοί οι εις τόν κατωτέρω πίνακα άναφερόμενοι οικισμοί :

ΠΙΝΑΞ ΟΙΚΙΣΜΩΝ

Όνομα Οικισμού	Περιφ. Υποχρ. Υ.Δ.Ε.	Κωδικός Στατιστ. ΕΣΥΕ
(1)	(2)	(3)
Νομός Αττικής		
(Διαμέρισμα Πειραιώς)		
Έπαρχία Αιγίνης	1η	06.1.001.01
ΑΙΓΙΝΑ		

1) Ο αριθμός της, π.χ. 1η σημαίνει Πρώτη Περιφερειακή Δ/νση Διερ. Έργων.

2) Όταν τίθεται από άνωρα το Οίκισμο γράφεται άλλο ένός παραθέσεως, είναι το δεύτερο όνομα του.

3) Όταν γράφεται π.χ. Έπαρχία Σέρων ΜΥΚΟΝΟΣ (Μακόνος) σημαίνει: ΜΥΚΟΝΟΣ ΝΗΣΟΥ ΜΥΚΟΝΟΥ Έπαρχίας Σέρων.

	(1)	(2)	(3)
Έπαρχία Κυθέρων			
ΑΡΧΟΝΙΑΔΙΚΑ			06.2.102.01
ΚΑΣΤΡΙΣΙΑΝΙΚΑ			06.2.116.06
ΚΑΤΩ ΧΩΡΑ			06.2.112.03
ΚΥΘΗΡΑ			06.2.108.01
ΜΥΛΟΠΟΤΑΜΟΣ			06.2.112.01
Έπαρχία Πειραιώς			
ΣΠΕΤΣΑΙ			06.3.002.01
Έπαρχία Ύδρας			
ΥΔΡΑ			06.5.001.01
ΝΟΜΟΣ ΒΟΙΩΤΙΑΣ	1η		
Έπαρχία Λαβάρνας			
ΑΡΑΝΘΩΑ			03.2.002.01
ΝΟΜΟΣ ΕΥΒΟΙΑΣ	1η		
Έπαρχία Καρυστίας			
ΣΚΥΡΟΣ			04.2.003.01
ΝΟΜΟΣ ΦΩΚΙΑΔΟΣ	1η		
Έπαρχία Δωρίδος			
ΧΡΥΣΟΝ			08.1.133.01
Έπαρχία Παρνασσίδος			
ΓΑΛΛΑΞΕΙΔΙΟΝ			08.2.108.01
ΔΕΛΦΟΙ			08.2.002.01
ΝΟΜΟΣ ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ	2η		
Έπαρχία Ελύρτανίας			
ΔΟΜΙΑΝΟΙ			05.1.122.01
ΦΙΔΑΚΙΑ			05.1.182.01
ΦΟΥΡΝΑ			05.1.183.01
ΝΟΜΟΣ ΚΑΡΔΙΤΗΣ	2η		
Έπαρχία Καρδίτσας			
ΕΛΛΗΝΟΠΥΡΓΟΣ			41.1.143.01
ΡΕΝΤΙΝΑ			41.1.226.01
ΝΟΜΟΣ ΛΑΡΙΣΗΣ	2η		
Έπαρχία Άργείας			
ΑΝΑΤΟΛΗ			42.1.105.01
ΜΕΓΑΛΟΒΡΥΣΟΝ			42.1.113.01
ΜΕΤΑΞΟΧΩΡΙΟΝ			42.1.115.01
Έπαρχία Λαρίσης			
ΑΜΠΕΛΑΚΙΑ			42.3.104.01
ΤΕΜΠΗ			42.3.149.01
Έπαρχία Τυρνάβου			
ΚΡΑΝΕΑ			42.4.111.01

6330

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ (ΤΕΥΧΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ)

(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)
ΝΟΜΟΣ ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	2η		ΠΑΝΑΓΙΑ (Άναστάσιον)		55.1.105.01
Έπαρχία Βόλου			ΠΟΤΑΜΙΑ		55.1.106.01
ΛΙΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ (Νηλείας)		43.2.104.01	ΠΡΙΝΟΣ		55.1.107.01
ΛΙΓΙΟΣ ΛΑΥΡΕΝΤΙΟΣ		43.2.107.01	Έπαρχία Καβάλας		
ΑΔΑΗ ΜΕΡΙΑ		43.2.111.01	ΖΥΓΟΣ		55.2.103.01
ΑΝΩ ΒΟΛΟΣ		43.2.114.01	ΚΟΡΥΦΑΙ		55.2.105.01
ΑΦΥΣΣΟΣ		43.2.142.02	ΠΑΛΙΑ ΚΑΒΑΛΑ		55.2.111.01
ΒΥΖΙΤΣΑ		43.2.118.01	Έπαρχία Νέστου		
ΔΡΑΚΕΙΑ		43.2.121.01	ΚΕΝΤΡΟΚΑΜΠΟΣ		55.3.113.01
ΖΑΓΟΡΑ		43.2.122.01	ΚΡΥΟΝΕΡΙΟΝ (Κάρτα)		55.3.115.02
ΚΕΡΑΜΙΔΙΟΝ		43.2.128.01	ΜΑΚΡΥΧΩΡΙΟΝ		55.3.115.01
ΚΙΣΣΟΣ		43.2.130.01	ΠΑΛΑΤΑΜΩΝ		55.3.122.01
ΜΑΚΡΥΝΙΤΣΑ		43.2.133.01	ΣΤΕΝΟΠΟΣ		55.3.115.04
ΜΗΛΑΕΙ		43.2.137.01	Έπαρχία Παγγαίου		
ΝΕΟΧΩΡΙΟΝ		43.2.142.01	ΔΩΜΑΤΙΑ (Σαμάκουβο)		55.4.107.01
ΝΤΑΜΟΥΧΑΡΙ		43.2.140.03	ΚΗΠΙΑ (Μπιστόν-λη)		55.4.111.01
ΠΙΝΑΚΑΤΑΙ		43.2.148.01	ΜΕΛΙΣΣΟΚΟΜΕΙΟΝ		55.4.122.01
ΠΟΡΤΑΡΙΑ		43.2.149.01	ΜΕΣΟΡΟΗΗ		55.4.114.01
ΠΟΥΡΙΟΝ		43.2.159.01	ΜΟΥΣΘΕΝΗ		55.4.115.01
ΤΡΙΚΕΡΙΟΝ		43.2.157.01	ΠΑΛΑΙΟΧΩΡΙΟΝ		55.4.122.01
ΤΣΑΓΚΑΡΑΔΑ		43.2.158.01	ΠΟΔΟΧΩΡΙΟΝ		55.4.124.01
ΧΟΡΕΥΤΟΝ		43.2.122.03	ΠΥΡΓΟΧΩΡΙΟΝ		55.4.112.02
Έπαρχία Σκοπίου			ΧΡΥΣΟΚΑΣΤΡΟΝ		55.4.127.01
ΑΛΟΝΝΗΣΟΣ		43.3.101.01			
ΣΚΟΠΕΛΟΣ		43.3.001.01	ΝΟΜΟΣ ΣΕΡΡΩΝ	5η	
ΝΟΜΟΣ ΤΡΙΚΑΛΩΝ	2η		Έπαρχία Σερρών		
Έπαρχία Καλαμπόκας			ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΗΑΣ		62.2.112.01
ΑΝΘΟΥΣΑ		44.1.106.01	(Δοβρίτσα)		
ΧΑΛΚΙΟΝ		44.1.149.01	Έπαρχία Φωλίδας		
ΝΟΜΟΣ ΠΙΕΡΙΑΣ	3η		ΑΛΙΣΤΡΑΤΗ		62.4.105.01
Έπαρχία Πιερίας			ΝΑΙΟΚΟΜΗ (Τετρίτσανη)		62.4.113.01
ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ		61.1.138.01	ΚΟΡΜΙΣΤΑ		62.4.115.01
ΝΟΜΟΣ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ	3η		ΜΙΚΡΟΝ ΣΟΥΛΙΟΝ		62.4.122.01
Έπαρχία Χαλκιδικής			ΠΡΩΤΗ		62.4.130.01
ΠΑΛΑΙΟΚΑΣΤΡΟΝ		64.2.140.01	ΡΟΔΟΛΙΒΟΣ		62.4.131.01
ΠΑΡΘΕΝΩΝ		64.2.143.01	ΝΟΜΟΣ ΕΒΡΟΥ	6η	
ΝΟΜΟΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ	4η		Έπαρχία Διδυμοτείχου		
Έπαρχία Γρεβενών			ΠΑΛΙΟΥΡΙΟΝ		71.1.123.01
ΚΑΛΔΟΝΗ		51.1.121.01	ΜΕΤΑΣΣΑΔΕΣ		71.2.121.01
ΝΟΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	4η		Έπαρχία Σαμοθράκης		
Έπαρχία Βοτού			ΣΑΜΟΘΡΑΚΗ		71.4.101.01
ΠΕΝΤΑΛΟΦΟΣ		58.1.143.01	ΝΟΜΟΣ ΞΑΝΘΗΣ	6η	
ΣΙΑΤΙΣΤΑ		58.1.001.01	Έπαρχία Ξάνθης		
ΝΟΜΟΣ ΦΛΩΡΙΝΗΣ	4η		ΚΑΤΩ ΚΑΡΥΦΟΥΤΟΝ		72.1.114.03
Έπαρχία Φλωρίνης			ΝΟΜΟΣ ΡΟΔΟΠΗΣ	6η	
ΝΥΜΦΑΙΟΝ		63.1.159.01	Έπαρχία Κομοτηνής		
ΨΑΡΑΔΕΣ		63.1.186.01	ΒΑΚΟΣ (Βακούρο)		73.1.104.02
ΝΟΜΟΣ ΔΡΑΜΑΣ	5η		ΜΑΡΩΝΕΙΑ		73.1.115.01
Έπαρχία Δράμας			ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΙΟΝ		73.1.111.04
ΠΑΓΟΝΕΡΙΟΝ (Τσαρένοβο)		52.1.145.01	ΜΙΣΧΟΣ (Τεζμπάσι)		73.1.126.06
ΠΕΡΙΘΩΡΙΟΝ		52.1.148.01	ΝΟΜΟΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	7η	
ΝΟΜΟΣ ΚΑΒΑΛΑΣ	5η		Έπαρχία Μαργαριτίου		
Έπαρχία Θάσου			ΜΑΡΓΑΡΙΤΙΟΝ		32.2.106.01
ΑΛΤΚΗ		55.1.101.02	Έπαρχία Σουλίου		
ΘΕΟΛΟΓΟΣ		55.1.101.01	ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ		32.3.001.01
ΚΑΣΤΡΟ		55.1.103.01	Έπαρχία Φιλιατών		
ΜΑΡΙΑΙ		55.1.104.01	ΓΙΡΟΜΕΡΙΟΝ		32.4.111.01
ΠΑΛΑΙΟΧΩΡΙΟΝ		55.1.101.11	ΚΑΜΙΤΣΑΝΗ		32.4.142.02
			ΠΑΛΑΙΟΝ		32.4.134.01
			ΣΑΓΓΙΑΔΑ		32.4.138.01
			ΦΑΝΕΡΩΜΕΝΗ		32.4.143.01
			ΦΟΙΝΙΚΙΟΝ		32.4.144.01

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ (ΤΕΥΧΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ)						6331
(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)	
ΝΟΜΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	7η		ΚΟΥΣΠΑΔΕΣ		22.1.160.01	
*Επαρχία Δοδώνης			ΚΡΕΜΗΘΑΣ		22.1.192.07	
ΑΝΩ ΠΕΔΙΝΑ		33.1.118.01	ΚΥΝΟΗΛΑΣΤΑΙ		22.1.162.01	
ΑΡΙΣΤΗ		33.1.122.01	ΚΥΠΡΙΑΝΑΔΕΣ		22.1.156.02	
ΒΙΚΟΣ		33.1.122.02	ΛΑΚΩΝΕΣ		22.1.163.01	
ΒΙΤΣΑ (*Άνω και Κάτω)		33.1.122.02	ΜΑΠΑΔΕΣ		22.1.166.01	
ΒΡΑΔΕΤΟΝ		33.1.144.01	ΛΟΥΚΑΤΑ		22.1.195.01	
Δ ΚΟΡΥΦΩΝ		33.1.165.01	ΜΕΓΓΟΥΛΑΣ		22.1.192.08	
ΔΙΛΟΦΩΝ		33.1.166.01	ΝΥΜΦΑΙ		22.1.177.01	
ΕΛΑΤΗ (Μισοδελτί)		33.1.176.01	ΠΕΛΕΚΑΣ		22.1.182.01	
ΕΛΑΦΟΤΟΠΟΣ		33.1.178.01	ΠΕΡΟΥΛΑΔΕΣ		22.1.186.01	
ΚΑΛΑΡΙΤΑΙ		33.1.193.01	ΠΟΤΑΜΟΣ		22.1.001.06	
ΚΑΛΟΥΤΑΣ		33.1.195.01	ΠΡΙΝΥΤΑΣ		22.1.180.03	
ΚΑΠΕΣΟΒΟΝ		33.1.207.01	ΣΙΝΑΡΑΔΕΣ		22.1.191.01	
ΚΑΤΩ ΠΕΔΙΝΑ		33.1.205.01	ΣΚΡΙΠΕΡΟΝ		22.1.193.01	
ΚΗΠΟΙ		33.1.209.01	ΧΑΟΜΟΣ		22.1.200.01	
ΚΟΥΚΟΥΛΙΟΝ		33.1.216.01	ΧΡΕΠΗΣΚΟΠΟΙ		22.1.201.01	
ΛΙΓΚΙΑΔΕΣ		33.1.232.01	*Επαρχία Ηοξίνης			
ΜΑΝΑΣΣΗΣ		33.1.242.01	ΒΑΛΧΟΠΟΥΛΑΤΙΚΑ		22.2.104.04	
ΜΙΚΡΟΝ ΠΑΛΗΓΚΟΝ		33.1.278.02	ΚΑΤΣΙΜΑΤΙΚΑ		22.2.104.06	
ΜΟΝΟΔΕΝΔΡΙΟΝ		33.1.258.01	ΜΑΓΑΖΙΑ		22.2.103.01	
ΝΕΓΑΔΕΣ		31.4.208.01	ΝΟΜΟΣ ΠΡΕΒΕΖΗΣ	7η		
ΝΗΣΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ		33.1.274.01	*Επαρχία Νικουπόλεως και Πάργας			
ΠΑΛΗΓΚΟΝ		33.1.278.01	ΑΓΙΑ		34.1.101.01	
ΡΑΦΤΑΝΑΙΟΙ		33.1.305.01	ΠΑΡΓΑ		34.1.002.01	
ΣΙΡΑΚΟΝ		33.1.314.01	ΠΡΕΒΕΖΑ (τεμάχιο πόλεως)		34.1.003.01	
ΣΚΑΜΝΕΛΛΙΟΝ		33.1.317.01	ΧΡΥΣΟΓΙΑΛΙ (Βότσης)		34.1.002.05	
ΤΣΕΠΕΛΟΒΟΝ		33.1.325.01	ΝΟΜΟΣ ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑ-			
ΦΡΑΓΚΑΔΕΣ		33.1.328.01	ΝΙΑΣ	8η		
*Επαρχία Κορίνθου			*Επαρχία Ναυπαιτίας			
ΓΑΝΑΔΙΟΝ		33.2.110.01	ΝΑΥΠΙΑΚΤΟΣ		01.4.001.01	
*Επαρχία Μεσσηνίου			ΝΟΜΟΣ ΑΝΑΤΟΛΙΑΣ	8η		
ΜΕΤΣΟΒΟΝ		33.3.001.01	*Επαρχία Καλαβρύτων			
*Επαρχία Παργονίου			ΒΕΣΙΝΙΟΝ		13.2.113.01	
ΔΟΛΟΝ		33.4.107.01	*Επαρχία Πατρών			
ΝΟΜΟΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ	7η		ΛΑΕΠΙΟΝΩΡΙΟΝ		13.3.108.01	
*Επαρχία Κορινθίας			ΝΟΜΟΣ ΗΛΕΙΑΣ	8η		
ΑΓΙΟΙ ΔΕΚΑ		22.1.108.01	*Επαρχία Όλυμπος			
ΑΓΙΟΣ ΜΑΡΚΟΣ		22.1.103.01	ΤΑΣΙΔΑΡΧΑΙ		14.2.157.01	
ΑΓΙΟΣ ΜΑΤΘΑΙΟΣ		22.1.104.01	ΝΟΜΟΣ ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ	8η		
ΑΓΙΟΣ ΠΡΟΚΟΠΙΟΣ		22.1.107.01	*Επαρχία Ήλικος			
ΑΓΙΟΣ ΣΤΕΦΑΝΟΣ		22.1.192.02	ΙΘΑΚΗ (Βαθ)		23.1.001.01	
ΑΓΡΑΦΟΙ		22.1.110.01	*Επαρχία Σάμης			
ΑΝΩ ΓΑΡΟΥΓΙΑ		22.1.115.01	ΑΣΟΣ		23.4.105.01	
ΑΡΓΥΡΑΔΕΣ		22.1.118.01	ΦΙΣΚΑΡΔΟΝ		23.4.129.01	
ΑΥΛΗΤΑΙ		22.1.121.01	ΝΟΜΟΣ ΔΕΥΚΑΔΟΣ	8η		
ΒΑΡΥΠΑΤΑΔΕΣ		22.1.125.01	*Επαρχία Λακωνίας			
ΒΙΡΟΣ		22.1.129.01	ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΗΤΑΣ		24.1.102.01	
ΒΛΑΧΑΤΙΚΑ		22.1.135.02	ΣΥΒΟΤΑ		24.1.117.02	
ΓΑΡΔΕΛΛΑΔΕΣ-		22.1.132.01	ΝΟΜΟΣ ΑΡΚΑΔΙΑΣ	9η		
ΓΑΣΤΟΥΡΙΟΝ		22.1.133.01	*Επαρχία Γορτυνίας			
ΓΙΑΝΝΑΔΕΣ		22.1.134.01	ΒΑΟΓΓΙΟΣ		12.1.121.02	
ΓΙΜΑΡΙΟΝ		22.1.135.01	ΔΗΜΗΤΣΑΝΑ		12.1.116.04	
ΔΟΥΚΑΔΕΣ		22.1.137.01	ΚΑΡΓΑΙΝΑ		12.1.129.01	
ΕΒΡΟΠΟΥΔΟΙ		22.1.139.01	ΛΑΓΚΑΔΙΑ		12.1.001.01	
ΚΑΒΑΛΛΟΥΡΙΟΝ		22.1.143.01	ΕΡΜΙΟΝΗ (Μασδρόνια)			
ΚΑΛΑΜΙ		22.1.135.04	*Επαρχία Κισαμίας			
ΚΑΛΑΦΑΤΙΩΝΕΣ		22.1.145.01	Λεωνίδης		12.2.001.01	
ΚΑΜΑΡΑ		22.1.146.01	ΠΑΤΑΝΟΣ		12.2.124.01	
ΚΑΣΤΕΛΛΑΝΟΙ		22.1.151.01	ΠΡΑΣΤΟΣ		12.2.127.01	
ΚΑΤΩ ΓΑΡΟΥΓΙΑ		22.1.153.01				
ΚΕΝΤΡΩΜΑ		22.1.135.05				
ΚΟΚΚΟΥΛΑΣ		22.1.192.03				
ΚΟΜΙΑΝΑΤΑ		22.1.195.03				
ΚΟΥΛΟΥΡΑ						
ΚΟΥΡΑΜΑΔΕΣ		22.1.159.01				

6332

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ (ΤΕΥΧΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ)

(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)
ΝΟΜΟΣ ΛΑΚΩΝΙΑΣ	9η		ΠΥΡΓΟΣ ΔΥΤΟΥ		16.4.116.01
*Επαρχία Γυθείου			ΣΤΑΥΡΙΟΝ		16.4.111.11
ΑΓΕΡΑΝΟΣ		16.1.118.02	ΣΩΤΗΡΑΣ (Κουσιόλα)		16.4.103.06
ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ		16.1.110.02	ΤΣΙΚΚΑΛΙΑ		16.4.117.01
ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ			ΤΣΟΝΑΚΑΣ		16.4.107.05
(Πόλις, Άστρογιάλι)		16.1.114.03	ΦΡΑΓΚΟΥΤΑΣ		16.4.107.06
ΑΣΤΕΡΙΟΝ (πρ. Σολιά)		16.1.115.02	ΧΑΡΙΑ		16.4.116.07
ΑΧΙΛΛΕΙΟΝ		16.1.114.04	ΧΑΡΟΥΔΑ		16.4.116.08
ΒΑΤΑ		16.1.112.02	ΝΟΜΟΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	9η	
ΓΩΝΕΑ			*Επαρχία Καλαμών		
ΔΙΜΑΡΙΣΤΙΚΑ		16.1.114.05	ΘΑΛΑΜΑΙ (Κουτίραρι)		17.1.127.01
ΔΡΥΜΟΣ (Δέρουλι)		16.1.105.01	ΛΑΓΚΑΔΑ		17.1.135.01
ΚΑΙΝΟΥΡΙΤΑ ΧΩΡΑ		16.1.114.06	ΝΟΜΟΣ ΔΟΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	10η	
ΚΑΡΥΟΥΠΟΛΙΣ		16.1.109.01	*Επαρχία Καλόριτσου		
ΚΑΥΚΙ			ΑΓΙΑ ΜΑΡΙΝΑ (Δέρου)		81.1.004.01
ΚΟΡΑΚΙΛΑΤΙΚΑ (Κορακιάνα)		16.1.110.03	ΛΑΙΝΔΑ (Δέρου)		81.1.004.02
ΚΟΡΦΟΥΝΙΑΝΙΚΑ		16.1.114.07	ΛΗΚΟΙ (*Αρκίων)		81.1.005.02
ΛΑΓΙΑ (ΛΑΓΕΙΑ)		16.1.114.01	ΛΕΥΠΗΛΛΑΙΑ (*Λεωπαλαίας)		81.1.001.01
ΛΟΥΚΑΔΙΚΑ		16.1.112.03	ΒΑΘΥΣ		81.1.004.05
ΜΑΛΑΙΑΡΗ ΣΥΚΙΑ		16.1.102.02	ΚΑΛΥΜΝΟΣ		81.1.002.01
ΜΙΣΣΑ ΧΩΡΑ (Μίσα Νόρα)		16.1.106.02	ΛΑΚΚΙΟΝ		81.1.002.01
ΜΑΛΙΡΟΣ		16.1.114.08	ΛΙΒΑΔΙΟΝ (*Λεωπαλαίας)		81.1.001.05
ΠΑΧΛΙΑΝΙΚΑ		16.1.110.05	ΠΑΡΘΕΝΙΟΝ (Δέρου)		81.1.004.05
ΠΟΛΥΧΡΑΒΟΣ		16.1.121.02	ΠΑΤΜΟΣ (Πάτμου)		81.1.005.01
ΡΗΓΑΝΟΧΩΡΑ		16.1.112.04	ΤΕΛΕΝΔΟΣ (Τελόνδα)		81.1.002.12
ΣΚΑΛΕΤΟΤΙΑΝΙΚΑ		16.1.112.05	ΥΕΡΙΜΟΣ (*Υερίου)		81.1.002.14
ΣΗΡΑ		16.1.110.07	*Επαρχία Κορίνθου		
ΦΛΟΜΟΥΣΙΟΝ (Φλομοχώρι)		16.1.112.06	ΑΕΤΚΟΣ (Γυθείου Χαράρι)		
ΧΙΜΑΡΑ (Χειμάρα)		16.1.120.02	ΜΕΣΟΧΩΡΙΟΝ		81.2.105.01
*Επαρχία 'Επιδαύρου-Αμφίλοχ			ΟΛΥΜΠΟΣ		81.2.107.01
ΜΟΝΕΜΒΑΣΙΑ		16.2.136.01	ΤΡΙΣΤΟΜΟΣ		81.2.107.05
*Επαρχία Λακεδαίμονος			ΦΟΙΝΙΚΙΟΝ		81.2.102.02
ΚΑΣΤΑΝΙΑ			*Επαρχία Κό		
*Επαρχία Οινόου			ΕΠΙΘΟΡΕΙΟΣ (Νιώρα)		81.3.103.01
ΑΓΙΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ		16.4.111.02	ΜΑΝΔΡΑΚΙΟΝ (Νιώρα)		81.3.002.01
ΑΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ		16.4.113.03	ΝΗΚΙΑ (Νιώρα)		81.3.106.01
ΑΔΙΚΑ		16.4.101.01	ΠΑΛΑΙΟΝ ΠΥΛΙΟΝ		81.3.107.02
ΒΑΘΕΙΑ		16.4.104.01	*Επαρχία Ρόδου		
ΒΑΜΒΑΚΑ		16.4.113.04	ΛΑΙΜΙΑ (*Λαμίας)		81.4.005.02
ΓΚΑΕΖΗ (Γκαέζου ή Γκαέζος)		16.4.116.03	ΑΡΝΙΘΑ		81.4.104.01
ΔΙΠΟΡΟΝ			ΑΣΚΛΗΠΕΙΟΝ		81.4.107.01
ΔΡΥ		16.4.111.03	ΒΑΓΙΕΣ (Βάρι)		81.4.135.02
ΔΡΥΛΑΟΣ		16.4.107.01	ΕΠΙΘΟΡΕΙΟΣ (Σύρις)		81.4.004.02
ΕΛΑΙΑ (*Ελα)		16.4.111.04	ΕΡΑΝΘ ΚΑΛΑΜΩΝ		81.4.114.02
ΚΛΑΔΝΙΟΙ (Καλόνας)		16.4.110.04	ΚΑΤΤΑΒΙΑ		81.4.119.01
ΚΛΑΔΥΡΡΟΣ (*Λου Δρό)		16.4.111.05	ΚΟΣΚΙΝΟΥ		81.4.120.01
ΚΑΤΩ ΠΑΡΑΒΕΝΤΡΑ (Χόρα)		16.4.110.05	ΚΥΤΟΤΑΡΙΟΝ		
ΚΑΤΩ ΜΠΟΥΛΑΡΙΟΙ		16.4.102.02	ΛΑΚΚΙΟΝ		81.4.139.02
ΚΑΦΙΟΝΑ (Καζόνα)		16.4.107.03	ΛΙΒΑΔΙΑ (Τζου)		81.4.120.01
ΚΕΝΤΡΙΑΝΙΚΑ		16.4.110.06	ΛΙΝΔΟΣ		81.4.127.01
ΚΟΡΡΑ (Κίρα ή Κίρα)		16.4.110.01	ΜΕΓΑΛΟΝ ΧΩΡΙΟΝ		81.4.001.01
ΚΟΤΡΑΦΙΟΝ		16.4.117.02	(*Άγιοθεορίου)		
ΚΗΠΟΥΔΑ		16.4.111.08	ΜΕΓΙΣΤΗ (Καστελόδροζου)		81.4.002.01
ΚΟΥΝΟΣ		16.4.110.01	ΜΕΣΑΝΑΓΡΟΣ		81.4.131.01
ΚΥΘΑΡΙΣΣΟΣ		16.4.101.02	ΜΙΚΡΟΝ ΧΩΡΙΟΝ (Τζου)		
ΛΕΟΝΤΑΚΗΣ		16.4.102.03	ΜΑΝΟΡΜΙΤΗΣ		81.4.004.05
ΛΙΜΕΝΙΟΝ (Λιμίν)		16.4.103.04	ΠΕΔΙΟΝ		81.4.004.06
ΜΑΡΑΘΟΣ		16.4.101.03	ΠΕΥΚΟΙ		81.4.127.02
ΜΟΥΝΤΑΝΙΣΤΙΚΑ		16.4.117.03	ΠΡΟΦΗΤΗΣ ΗΛΙΑΣ		81.4.138.03
ΜΥΡΙΑΚΙΟΝ (ΜΥΚΙ)		16.4.113.11	ΠΡΟΦΙΛΙΑ		81.4.136.01
ΝΙΚΑΝΔΡΕΙΟΝ		16.4.116.05	ΣΙΑΝΑ		81.4.139.01
ΝΟΜΙΑ		16.4.110.07	ΣΥΜΗ (Σύρις)		81.4.004.01
ΟΜΑΛΑΙ		16.4.103.05	ΧΑΛΚΗ (Χάλικος)		81.4.005.01
ΟΝΙΑ		16.4.106.02	ΧΩΡΙΟΝ (Χάλικος)		81.4.005.03
ΠΑΓΚΙΑ		16.4.111.10	ΨΙΘΟΣ		81.4.143.01
ΠΑΛΑΙΟΧΩΡΑ		16.4.107.04			
ΠΟΛΥΜΙΤΑΣ (Πολιμίτα)		16.4.113.12			

Διπλά περιφύλλον α ανατύπωση

2^η Κατεύθυνση Σπουδών: Περιβάλλον & Ανάπτυξη των Ορεινών Περιοχών

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ (ΤΕΥΧΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ)

6333

1	2	3	1	2	3
ΝΟΜΟΣ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	10η		ΔΑΓΚΑΔΑ		84.1.106.04
Έπαρχία Άνδρου			ΠΕΖΙΟΝ		84.1.106.05
ΑΝΔΡΟΣ		82.1.001.01	ΝΟΜΟΣ ΧΙΟΥ	11η	
ΜΗΛΑΣΙΟΝ		82.1.116.01	ΑΓΙΟΝ ΓΑΛΛ		85.1.101.01
Έπαρχία Θήρας			ΑΓΙΟΣ ΓΕΡΜΙΟΣ ΣΤΡΟΥΣΗΣ		85.1.102.01
ΑΜΟΡΓΟΣ (Άμοργος)		82.2.103.01	ΑΝΑΒΑΤΟΣ		85.1.104.01
ΑΝΑΦΗ		82.2.104.01	ΠΕΣΣΑ		85.1.110.01
ΒΟΘΩΝ		82.2.106.01	ΔΙΕΤΧΑ		85.1.115.01
ΕΜΠΟΡΕΙΟΝ		82.2.110.01	ΚΑΜΠΙΑ		85.1.123.01
ΘΗΡΑ		82.2.115.01	ΜΕΣΤΑ		85.1.134.01
ΙΟΣ (Ίου)		82.2.118.01	ΟΛΥΜΠΟΙ		85.1.139.01
ΜΕΓΑΛΟΧΩΡΙΟΝ		82.2.123.01	ΠΑΤΡΙΚΑ		85.1.142.01
ΟΙΑ		82.2.124.01	ΠΥΡΡΙΟΝ		85.1.147.01
ΠΥΡΓΟΣ		82.2.125.01	ΣΙΔΗΡΟΥΝΤΑ		85.1.148.01
Έπαρχία Κίως			ΝΟΜΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	12η	
ΔΡΥΘΗΣ (Κέθου)		82.3.101.01	Έπαρχία Μαλεβιζίου		
ΚΕΑ (Χώρα, Τζιά)		82.3.102.01	ΠΡΙΝΙΑΣ		91.3.124.01
ΚΥΘΟΣ (Νεαποτά, Χώρα)		82.3.104.01	Έπαρχία Ποδιάδας		
(Κόθου)		82.3.105.01	ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΟΝ ΧΩΡΙΟΝ		91.5.125.01
ΣΕΡΙΦΟΣ (Χώρα) (Σερφου)		82.3.106.01	ΚΟΥΤΟΥΛΟΥΦΑΡΙΟΝ		91.5.141.02
Έπαρχία Μήλου			ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ		91.5.161.01
ΑΠΟΛΛΩΝΙΑ (Σίφου)		82.4.103.01	(Μεγάλο Χωριό)		91.5.161.03
ΑΡΤΕΜΙΟΝ (Σίφου)		82.4.104.01	ΠΙΣΚΟΠΙΑΝΟΝ		
ΚΑΣΤΡΟΝ (Σίφου)		82.4.103.04	Έπαρχία Παργματιστής		91.6.108.02
ΚΙΝΗΔΟΣ (Κομιάου)		82.4.105.01	ΜΑΤΑΛΑ		
ΜΗΛΟΣ (Πλατιά)		82.4.106.01	ΝΟΜΟΣ ΛΑΣΙΘΙΟΥ	12η	
ΣΙΚΙΝΟΣ (Σικόου)		82.4.108.01	Έπαρχία Μιραμυδιού		
ΦΟΛΕΓΑΝΔΡΟΣ (Φοληγάνδρου)		82.4.111.01	ΑΧΑΛΔΑΚΙΟΝ		
Έπαρχία Νάξου			ΕΠΑΝΩ ΕΛΟΥΝΤΑ		92.3.106.01
ΑΝΩ ΠΟΤΑΜΙΑ		82.5.117.01	ΕΠΑΝΩ ΣΙΣΙΟΝ		92.3.103.03
ΑΠΕΙΡΑΘΟΣ (Απίραθος)		82.5.102.01	ΚΡΙΤΣΑ		92.3.112.01
ΔΑΜΑΡΙΩΝΑΣ		82.5.107.01	ΠΛΑΚΑ		92.3.104.03
Έπαρχία Πέλου			Έπαρχία Σητείας		
ΚΩΣΤΟΣ		82.6.104.01	ΒΑΓΓΟΝ		92.4.120.03
ΛΕΥΚΑΙ		82.6.105.01	ΕΤΙΑ (Ναυαί, Έθα)		92.4.104.02
ΜΑΡΜΑΡΑ		82.6.103.01	ΚΑΤΩ ΖΑΚΡΟΣ		92.4.107.04
ΜΑΡΠΗΣΣΑ (Ταίτιδας)		82.6.106.01	ΜΑΚΡΥΓΓΙΑΔΟΣ		92.4.103.02
ΝΑΟΥΣΑ		82.6.107.01	ΝΟΜΟΣ ΡΕΘΥΜΝΗΣ	12η	
ΠΑΡΟΣ (Παροικιά, Χώρα)		82.6.108.01	Έπαρχία Μυλοποτάμου		
ΠΡΟΔΡΟΜΟΣ (Δραγουδίας)		82.6.103.02	ΚΡΑΣΟΥΝΑΣ		93.3.137.04
Έπαρχία Σίφου			ΜΟΥΡΤΖΑΝΑ		93.3.112.02
ΑΝΩ ΣΥΡΟΣ		82.7.001.01	ΣΤΑΥΡΩΜΕΝΟΣ		93.3.124.08
ΕΡΜΟΥΠΟΛΙΣ		82.7.002.01	Έπαρχία Ρεθύμνης		
ΜΥΚΟΝΟΣ (Μυκόνου)		82.7.003.01	ΕΠΙΣΚΟΠΗ		93.4.113.01
Έπαρχία Τήνου			ΚΑΣΤΕΛΛΟΣ		93.4.118.01
ΙΣΤΗΡΝΙΑ (Ίσταρνιά)		82.8.103.01	ΜΑΡΟΥΛΑΣ		93.4.125.01
ΚΑΡΔΙΑΝΗ		82.8.105.01	ΜΥΛΟΙ		93.4.141.03
ΚΤΙΚΑΔΟΣ		82.8.107.01	ΡΕΘΥΜΝΟΝ (τμήμα πόλεως)		93.4.001.01
ΚΩΜΗ		82.8.108.01	ΝΟΜΟΣ ΧΑΝΙΩΝ	12η	
ΜΟΥΝΤΑΔΟΣ		82.8.001.03	Έπαρχία Άποκαράσου		
ΣΙΝΑΡΑ		82.8.105.03	ΠΑΤΗΜΑ		94.1.116.02
ΠΑΝΟΡΜΟΣ (Πόργος)		82.8.109.01	ΦΥΛΑΚΗ		94.1.134.02
ΠΕΡΑΣΤΡΑ		82.8.108.04	Έπαρχία Κυβωνίας		
ΠΛΑΤΙΑ (Πλατιά)		82.8.109.07	ΟΜΑΔΟΣ		94.3.124.03
ΤΡΙΛΑΝΤΑΡΟΣ		82.8.111.01	Έπαρχία Σφακιών		
ΤΡΙΠΟΤΑΜΟΣ		82.8.107.03	ΑΓΙΑ ΡΟΤΜΕΛΗ		94.5.101.01
ΧΑΤΖΙΡΑΔΟΣ		82.8.107.04	ΚΟΜΙΤΑΔΕΣ		94.5.109.02
ΝΟΜΟΣ ΑΚΕΣΟΥ	11η		ΛΟΥΤΡΟΝ		94.5.103.01
Έπαρχία Μεθώνης			ΣΚΑΛΩΤΗ		94.5.108.01
ΒΑΤΟΥΣΣΑ		83.2.107.01	ΧΩΡΑ ΣΦΑΚΙΩΝ		94.5.109.01
ΜΗΘΥΜΝΑ (Μόλυβος)		83.2.002.01			
ΠΕΤΡΑ		83.2.117.01			
ΣΥΚΑΜΙΝΕΑ		83.2.123.01			
Έπαρχία Μυτιλήνης					
ΑΓΓΑΣΟΣ		83.3.001.01			
ΠΟΛΥΧΝΙΤΟΣ		83.3.004.01			
ΝΟΜΟΣ ΣΑΜΟΥ	11η				
Έπαρχία Ίαπωνίας					

Άρθρον 2.

Όροι δομήσεως

Τά ελάχιστα όρια έμβυδού και διαστάσεων ός και οι λοιποί όροι και περιορισμοί δομήσεως τών διά τού άρθρου 1 τού παρόντος χαρακτηριζόμενου οικισμού ός παραδοσιακών, καθορίζονται: ός κάτωθι:

1. α) Τά εδάφητα τού κεντρικού τμήματος τού οικισμού θεωρούνται έρτια και οικοδομήσιμα έρ' όσον έχουν:

- Έλάχιστον πρόσωπον: δώδεκα (12) μέτρα
- Έλάχιστον βάθος: έξι (6) μέτρα
- Έλάχιστον έμβυδόν: τριακόσια (300) τετρ. μέτρα.

Κατά παρέκκλιση από τού προηγούμενου άρθρου (α) θεωρούνται έρτια και οικοδομήσιμα τά εδάφητα μέ τας διαστάσεις και τό έμβυδόν τά όποια είχαν κατά τήν 2α 'Ιουλίου 1968 ήμέραν δημοσίευσως τού ός ένω από 15.0.68 Β. Δ/τος περί καθορισμού τών όρων και περιορισμών δομήσεως τών οικισμών, τών κτισμάτων όντός τών νομίμων έρτιασταμένων πρό τού έτους 1923 οικισμών τών ανατολικών έπαρχιακών δημοτικών εγγεγραμμένων χωριών (ΦΕΚ 111 Δ' μ).

β) Όσοις θεωρούνται κατά παρέκκλιση έρτια οικοδομήσιμα τά εδάφητα τά όποια μέχρι δημοσίευσως τού παρόντος έχουν διαστάσεις:

- Έλάχιστον πρόσωπον: έξι (6) μέτρα.
- Έλάχιστον βάθος: δώδεκα (12) μέτρα.
- Έλάχιστον έμβυδόν: Έκατόν πενήντα (150) τετρ. μέτρα.

2. α) Τά εδάφητα τού λοιπού τμήματος τού οικισμού θεωρούνται έρτια και οικοδομήσιμα έρ' όσον έχουν έλάχιστες διαστάσεις:

- Έλάχιστον πρόσωπον: είκοσι πέντε (25) μέτρα.
- Έλάχιστον βάθος: τεσσαράκοντα (40) μέτρα.
- Έλάχιστον έμβυδόν: δύο χιλιάδες (2000) τετρ. μέτρα.

β) Κατά παρέκκλιση από τού προηγούμενου άρθρου α' θεωρούνται έρτια και οικοδομήσιμα, τά εδάφητα μέ τας διαστάσεις και τό έμβυδόν τά όποια είχαν κατά τήν 2α 'Ιουλίου 1968 ήμέραν δημοσίευσως τού ός ένω από 15.0.68 Β.Δ. (ΦΕΚ 111 Δ').

γ) Όσοις θεωρούνται κατά παρέκκλιση έρτια και οικοδομήσιμα τά εδάφητα τά όποια μέχρι δημοσίευσως τού παρόντος έχουν:

- Έλάχιστον πρόσωπον: δώδεκα (12) μέτρα.
- Έλάχιστον βάθος: έξι (6) μέτρα.
- Έλάχιστον έμβυδόν: τριακόσια (300) τετρ. μέτρα.

3. Έάν έν έχουν καθορισθή τά όρια τού κεντρικού τμήματος τού οικισμού, τά εδάφητα θεωρούνται έρτια και οικοδομήσιμα έρ' όσον έχουν τας υπό τής προηγούμενης παραγράφου 2 τού παρόντος άρθρου και διαστάσεις.

4. Έάν τό οικοπέδον ήρτίεται έν μέρι όντός τών όριων τού οικισμού και έν μέρι όντός τών ατόν όριων, θεωρείται έρτιον και οικοδομήσιμον τό έντός τών όριων τμήμα, έρ' όσον τούτο έχει τά ελάχιστα όρια έμβυδού και διαστάσεων τά ισχύοντα εις τήν περιοχήν τού οικισμού εις τήν όποιαν κείται.

5. Ως ελάχιστη δομήσεως έρζεται τό τών περιόριων. Η Έπιτροπή Έκασκήσεως Αρχιτεκτονικού Έλέγχου δύναται νά μεταβάλη τήν όσον τής οικοδομής όντός τού οικοπέδου, έάν τούτο κινή άπαιτείται διά λόγους διατηρήσεως πολιτικής οικοδομής, συνθέσεως έργων, εφαρμοσθέντες θεσπίματος δομήσεως καί έν γένει προβόλης ή διατηρήσεως τού παραδοσιακού χαρακτήρος τού περιβάλλοντος χώρου. Προς τούτο ή Έπιτροπή Έκασκήσεως Αρχιτεκτονικού Έλέγχου δύναται νά χορηγή πρότασεις επί υποβληθέντων προσκεδίων.

6. Μέγιστον ποσοστόν κωλύσεως τών οικοπέδων έρζεται, εις μέν τό κεντρικό τμήμα τού οικισμού εις ύψόμενον τας έκατόν (80 %) τής έπιφανείας ατόν, εις δε τό υπόλοιπον τμήμα τού οικισμού εις πενήντα τας έκατόν (50 %) τής έπιφανείας ατόν.

7. Συντακτική δομήσεως έρζεται, διά μέν τό κεντρικόν τμήμα τού οικισμού εις ύψόμενον έκατοστά (0,80) διά δε τό υπόλοιπον τμήμα τού οικισμού εις πενήντα έκατοστά (0,50).

8. α) Ό μέγιστος έπιτραπόμενος αριθμός όρόρων τών οικισμών έρζεται εις δύο (2) ανεξαρτήτως πλάτους έδου.

Έπιτρέπεται ή κατασκευή τρίτου (3ου) όρόρου, άνω ύπερβάσεως τού συντακτικού δομήσεως (Κ.Δ.), εις τωκς όψεις τού κτίριου, μόνον έάν αύτος προκύπτει λόγω κλίσεως τού έδάφους.

β) Τό μέγιστον έπιτραπόμενον ύψος τών οικοδομών έρζεται εις όπό (7,00) μέτρα, μετρούμενον από τό ήφρότερον σημείον τής κορφής τού περιγράμματός τής κατόψεως τού κτίριου μέ τό φυσικόν ή τό κατά τό έμβυδόν ύ παρ. 2 τού παρόντος δημογραφόμενου έδαφός. Η οικοδομή έίν δύναται νά ύπερβάλει λόγω κλίσεως τού έδάφους, τό ύψος τών δύο (10) μέτρων εις κλισητάς σημείον τής.

Η Ε.Ε.Α.Ε. δύναται νά ύπερβη μικράς έκτάσεως μεταβολάς κατά τήν κλίση τής εις τά ένω ύψη έρ' όσον τούτο άπαιτείται διά τήν προσαρμογήν τού κτίριου εις τά πρότυπα τού όριστου περιβάλλοντός του, άνω ύπερβάσεως τού όρισμού όρόρων.

γ) Όπαρίου τού μέγιστου ύψους τής οικοδομής έπιτρέπεται μόνον ή κατασκευή στήλης μέ τας άπόκλιμας έλάχιστες κατά τά παραδοσιακά πρότυπα κλίσεως, κατακόρυγον και κτιστής διάμετρος άποθρομίσσεως όβους, τών άπόκλιμας άναγκάσιων έλάχιστων διαστάσεων. Η κτιστή διάμετρος έίν νά έίται έντός τής στήλης ή σέ περίπτωσης δόμσεως, ίσχυοντάς συνειλημμένη μέ τόν όγκο τού κτίσματος, μέγιστου ύψους άόχι μεγαλύτερου τού έός (1) μέτρου.

9. Ως κεντρικό τμήμα τού οικισμού, διά τήν έφαρμογήν τών διατάξεων τού παρόντος καθορίζεται τό τμήμα ή τό τμήματα τά όποια από άπόψεως πυκνότητος δομήσεως παρουσιάζουν έμφανώς μεγαλύτερον σιωρήν ή σιωφύλιον τής κυριώτερης δραστηριότητος τού οικισμού, μέ υλομένου περιορισμών, έρ' όσον συντρέχει περίπτωσης, ές προς τήν έκτασιν του.

10. α) Έπί οικισμό ή τμήματος οικισμού έίν εγγεγραμμένον σχέδιον, ύπογεμίνον εις τήν πόλιν τού παρόντος διατάγματος, ές γραμμή δομήσεως έρζεται τό κενόν έρτιον μεταξύ τών οικοπέδων και τών κοινωργιστών χώρων.

β) Έάν ή ύρισταμένη κατάσταση έχει δημιουργήσει κανόνα εις προς τήν όσον τής γραμμής δομήσεως τών κτιρίων (ύπαρξής προκηπίου), τό νέο κτίριον τοποθετείται συμφώνως προς τόν ατόν δημιουργηθέντα κανόνα.

γ) Είς περίπτωσης συγχρόνου άνεμετωπίσεως τών άναρρομένων εις τό άνωτέρω άρθρον α' και β', περί τής όπίσεως τής γραμμής δομήσεως άποφαίνεται ή Έπιτροπή Έκασκήσεως Αρχιτεκτονικού Έλέγχου.

8) Είς περίπτωσης άναγόμενης οικοδομής, εις όσον κτίριον ύρισταμένου κατά τήν δημοσίευσιν τού παρόντος, άποδικοινωργισμένου διά φωτογραφικών φερουσάν βεβαίωσιν χρονολογίας από τού Προέδρου τής Κοινότητος ή τής Αστυνομικής Αρχής, αόση κατά κανόνα τοποθετείται, κατά τό δυνατόν εις τήν όσον τής καλαις, δυναμένη νά τοποθετηθή εις άλλον όσον μόνον κούσιν ύρισσεως τής Έπιτροπής Έκασκήσεως Αρχιτεκτονικού Έλέγχου.

α) Είς περίπτωσης άναγόμενης νέας οικοδομής εις όσον κατασκευασίσεως, πρό τής δημοσίευσως τού παρόντος, πολιτικής παραδοσιακού χαρακτήρος οικοδομής, αόση κατά τήν κλίση όσον αόση τοποθετείται εις τήν όσον τής πολιτικής άποδικοινωργιστής τάσεως διά φωτογραφικών, ύπογεμίνων ές εις τό έδίριον ά' άναρρείται, καί διά σχέδιον. Άλλως ή τοποθέτησις τής οικοδομής θά γίνεται κατά τήν κλίση τής Έπιτροπής Έκασκήσεως Αρχιτεκτονικού Έλέγχου.

11. Είς περίπτωσης παραδοσιακού οικισμού ή οικοδομική γραμμή τοποθετείται εις άπόκλιμα δύο πέντε (15) μέτρων τοιάχιστον από τής κατά τας κλιμαίας διατάξεις καθορισμένης γραμμής αόχου, έρ' όσον έν έρζεται, έδίως ές αόχως διατάξεως.

12. Η προηγούμενη παράγραφος δεν ισχύει διὰ τὰς κάτωθι περιπτώσεις :

- α) Ἐπισκευή, μετασκευή, ἀνωκατάσταση ἢ προσθήκη κατ' ἄφωσ ἐπὶ τοιαύτης ὑφιστάμενης οἰκοδομῆς, ἐφ' ἧσον ἡ συνολικὴ δαπάνη δὲν δύναται νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀποδομῆς
- β) Ἀνάγερσιν νέας οἰκοδομῆς, ἐπὶ μεταξὺ τοῦ οἰκοπέδου καὶ τῆς θαλάσσης περιβάλλεται διαχωριστικὴ γῆς ἄδης.

13. Εἰς περίπτωσην παραλιακῶν οἰκημῶν ἔχουν ἐφαρμογήν καὶ αἱ διατάξεις τῆς παρ. 10 τοῦ παρόντος ἄρθρου.

14. Ἀπαγορεύεται ἡ κατασκευὴ κτιρίων ἐπὶ ὑποστηρίματων (PILOTIS).

Ἄρθρον 3.

Σύνταξις, διατάξις κτιρίων, μορφολογικὰ στοιχεῖα.

1. Ἡ ἐγκαταστάσις μέρῃ τῶν κτιρίων πρέπει νὰ προσεγγίζῃ τὰ παραδοσιακὰ πρότυπα ὡς πρὸς τὴν σύνταξιν τῆς κλίμακας καὶ τὰς ἀπολογίαις τῶν ἔργων.

Ἡ Ἐπιτροπὴ Ἐπισκεψίσεως Ἀρχιτεκτονικοῦ Ἐλέγχου δύνανται, κατὰ τὴν κρίσιν τῆς, νὰ ἐπιβάλλῃ τροποποιήσεις, διαχωρισμῶς εἰς τὴν διάταξιν τοῦ ἔργου τοῦ κτιρίου μέχρι καὶ διαχωρισμῶς εἰς περισσότερα τοῦ ἑνὸς κτίρια, ἐὰν τούτοις ἐπιβάλλεται ἀπὸ τὰς συνθήκας καὶ τὰ χαρακτηριστικὰ πρότυπα τοῦ περιβάλλοντος.

2. Αἱ οἰκοδομαὶ δὲν ὄντως καλύπτονται διὰ στήγας μαρμάρου ἢ αἰμαῖας τῶν παραδοσιακῶν (τετρακλινοῦς, βελανιδῆς, μονοκλινοῦς), μετὰ τῶν ἀντιστοιχῶν προεξοχῶν, ἢ ἐπιπέδου δώματος κατ' ἀνάλογον μορφῆς καὶ διαστάσεων σταθίον ἢ συνδυασμῶν τῶν δύο συστημάτων, κατὰ τὰ ἐπιμαρτυρούμενα παραδοσιακὰ πρότυπα τοῦ ἀίματος περιβάλλοντος αἰθέρος. Εἰς περιπτώσιν ἐπιβολῆς στήγας, ἀπαγορεύεται ἡ συνέχισις τῶν οἰκοδομικῶν ἔργων ἀφ' ἑαυτῶν ἀνεξαρτήτως τῶν τοιαύτων τῶν φέροντες ἔργων καὶ τῶν τοίχων πλεονεξίας τοῦ κτιρίου, πρὸ τῆς παραστάσεως τῶν ἔργων κατασκευῆς τῆς στήγας. Ἡ στήγη εἶναι ὑποχρεωτικὴ ὅταν καὶ ἐὰν ἀναῖτον τοῦ κατασκευασθέντος πημάτων οἰκοδομῆς ἐπιτρέπεται ἡ προβλεπόμεναι ἢ κατασκευῆς ἐπὶ πύλων ἄφωσ.

Εἰς περιπτώσιν κατασκευῆς δώματος, τοῦτον ἀναμεικτῶς (δένδρον) καλύπτονται ὑποχρεωτικῶς.

3. Ἡ τελικὴ ἐπιμελέσεια τῶν ἐξωτερικῶν ἔργων τῶν κτιρίων διαμορφώνεται κατὰ τὰ παραδοσιακὰ πρότυπα ἀπὸ ἀπόψεως ὕψους καὶ τῶν κατασκευῶν. Αἱ ἔργα διατάσσονται κατὰ ἐπίπεδα κατὰ τὴν κρίσιν τῆς Ἐπιτροπῆς Ἐπισκεψίσεως Ἀρχιτεκτονικοῦ Ἐλέγχου χωρὶς ἐν πάσῃ περιπτώσει νὰ ἀφίστανται τῶν ἀναλογιῶν τῶν ἐπιμαρτυρούμενων εἰς τὰ ὡς ἀνω πρότυπα.

4. Τὰ βελοήγητα κτίσματα δὲν ὄντως κατασκευάζονται συμφώνως πρὸς τὰ εἰς τὰς προηγούμενας παραγράφους τοῦ παρόντος ἄρθρου διαμορφώματα διὰ τὰ κτίρια κίρια δύνανται ἔχειν νὰ κατασκευασθῶν, κατὰ τὴν ἐγκρίσεια τῆς Ἐπιτροπῆς Ἐπισκεψίσεως Ἀρχιτεκτονικοῦ Ἐλέγχου, καὶ δι' αὐτοκατάστηρον ὕψους, ἐὰν τούτοις συναντῶνται εἰς τὸν ἀεσπρὸν ὡς παραδοσιακῶν στοιχείων.

5. Ἡ κατασκευὴ ἑνὸς ἐκαστοῦ τῶν κατωτέρων στοιχείων τῶν οἰκοδομῶν ἐπιτρέπεται μόνον ἐὰν ἀπαιτῶνται κατὰ κανόνα καὶ ἔχει κατ' ἐξίτησιν εἰς τὰς οἰκοδομὰς τοῦ ἀίματος περιβάλλοντος τοῦ κτιρίου.

- α) Ἐξωτερικῶν ἀνοικτῶν ἢ κλειστῶν ἐν ἄνοιχτῇ ἢ ἐν εἰσοχῇ.
- β) Προσπελάσιμα.
- γ) Κλίμακων ἀνοικτῶν.
- δ) Στοιῶν.
- ε) Τοίχων ἀντιστηρίξεως.
- στ) Κογχῶν.
- ζ) Πέργωλων.
- η) Ἀρχιτεκτονικῶν προεξοχῶν καὶ λισσῶν λειτουργικῶν ἢ διακοσμητικῶν στοιχείων.

6. Ἄπαντα τὰ κατὰ τὴν προηγούμενην παράγραφον στοιχεῖα ὡς καὶ τὰ κορυφώματα καὶ αἱ κωνικῆς προσαρμύζονται ὡς πρὸς τὴν μορφὴν, τὸ ὕψος, τὸν τρόπον κατασκευῆς καὶ τοῦς γωνιασμαῖς, εἰς τὰ παραδοσιακὰ πρότυπα τοῦ ἀίματος περιβάλλοντος τῆς οἰκοδομῆς.

7. Αἱ περιμετρίαι τῶν οἰκοπέδων, τοίχων, κλίμακων, ἀνοικτῶν κ.λπ.) κατασκευάζονται ὡς πρὸς τὸ ὕψος τῆς μορφῆς καὶ τὸ ὄρα κατὰ τὰ παραδοσιακὰ πρότυπα.

Ἡ κατασκευὴ κτιστῶν περιμετρήσεων, ἐλαχίστου ὕψους 1.80 μ., διὰ τὴν κλίμακον χώρων ἔργων ἀποθήκων, πνευματικῶν ἀποθηκῶν, (καταχωρῶν κ.λπ.) ἀπὸ τοῦς κοινοχρήστοις χώροις τοῦ οἰκημένου δύναται νὰ ἐπιβάλλεται ὡς κατ' ἐπιμαρτυρούμενα πρότυπα ὡς πρὸς τὸν ὄρα κατὰ τὴν κρίσιν τῆς Ἐπιτροπῆς Ἐπισκεψίσεως Ἀρχιτεκτονικοῦ Ἐλέγχου.

8. Ἀπαγορεύεται ἡ τοποθέτησις κατασκευῶν (κεντῶν) εἰς ἀνευκτέστους χώρους, πλὴν τῶν ὑψηλοῦς χώρων παρακονίης ἀφ' ἑαυτῶν τῶν κτιστῶν ἀναφορῆς, ἐπιμαρτυρίων κ.λπ. κατὰ τὴν κρίσιν τῆς Ἐπιτροπῆς Ἐπισκεψίσεως Ἀρχιτεκτονικοῦ Ἐλέγχου ἀπὸ ἀπόψεως μορφῆς, χρώματος, ὕψους κ.λπ.

9. Ἀπαγορεύεται ἡ ἀνάρτησις καὶ ἡ ἐγκατάστασις φωτιστῶν ἢ μὴ διαφανῶν, κατ' ἐξίτησιν ἐπιτρέπεται ἡ ἐγκατάστασις διαφανῶν κατὰ τὴν ἐγκρίσεια τῆς Ἐπιτροπῆς Ἐπισκεψίσεως Ἀρχιτεκτονικοῦ Ἐλέγχου καθοριζομένης ἐπ' αὐτῆς συγγράμματος τῆς ὕψους, τῶν διαστάσεων, τῆς μορφῆς καὶ τοῦ περιεχομένου των, ὥστε νὰ μὴ ἐπιμαρτυροῦνται ὡς χαρακτηριστῶν τοῦ ἀίματος περιβάλλοντος των.

10. Ἐπιτρέπεται ἡ τοποθέτησις ἀπλῶν ἢ ἐγχρόμων ἐπιγραφῶν μεγίστου μήκους ἔχει μεγαλύτερου ἀπὸ τὸ πλάτος τοῦ ἢ τῶν ἀνοικτῶν εἰς τὰ ὅμοια ἀντιστοιχῶν.

11. Ἐπιβάλλεται ἡ ἐγκατάστασις ἀπὸ μιᾶς ἑκατοντῆς κεραιᾶς τηλεόρασεως κατὰ ἀνευκτέστους τετραγωνίους, εἰς ἄλλοις μὴ ἐπιμαρτυροῦνται τῶν κοινοχρήστοις χώροις τοῦ οἰκημένου. Κατ' ἐξίτησιν ἐπιτρέπεται ἡ ἐγκατάστασις μεμονωμένης κεραιᾶς τηλεόρασεως μόνον εἰς ὕψος ἢ ὅμοια δὲν προβλεπόμεναι εἰς κτιστῶν κοινοχρήστοις χώροις τοῦ οἰκημένου ἢ δὲν προσβλέβῃ τὴν μορφὴν μεμονωμένην μονηρίας ἢ ἀνάλογον ἀποθήκῆς συντάξι, μετὰ προηγούμενης ἐγκρίσεια τῆς Ἐπιτροπῆς Ἐπισκεψίσεως Ἀρχιτεκτονικοῦ Ἐλέγχου.

12. Ἐκαστὸν ἔργον οἰκοδομῆς (ΔΕΗ-ΟΤΕ κ.λπ.) καὶ ἐκαστὴ ἔργα ἀφορῶν εἰς τὴν διαμόρφωσιν τοιοῦτων ἀνοικτῶν ἀνάπλεσις κοινοχρήστοις χώροις, ὄδων, πλατειῶν, λιμένων, κρημνωμάτων κ.λπ. δὲν νὰ διαμορφώνονται κατὰ τῶν προσαρμύζομενων εἰς τὰ ἀνάλογα παραδοσιακὰ πρότυπα καὶ κατὰ τὴν ἐγκρίσεια τῆς Ἐπιτροπῆς Ἐπισκεψίσεως Ἀρχιτεκτονικοῦ Ἐλέγχου.

Ἐιδικότερα ἡ τοποθέτησις μετρητῶν ηλεκτρικοῦ ρεύματος καὶ τῶν ἑτερον στοιχείων παραγωγῆς δὲν ὄντως τοποθετοῦνται εἰς μὴ προβλεπόμενης ἐπιπέδων.

13. Οἱ ὄργανοι Κοινῆς Ὁρατικῆς δὲν νὰ ἀναλαμβάνουν ὕψος δαπάνης τῆς διαμορφώσεως καὶ βελτιώσεως τῶν ἐγκαταστάσεων των ἑνὸς τοῦ οἰκημένου, ὥστε νὰ μὴ βλάπτεται ἡ εἰκόνα τοῦ συνόλου.

Ἄρθρον 4.

Ἐπιμαρτυρούμενα χρώματα :

1. Ἐνὸς τῶν ἔργων τῶν οἰκημῶν τῶν ὑπογεγραμμένων εἰς τὰς διατάξεις τοῦ παρόντος ἐπιτρέπεται ἡ ἀνάρτησις κτιρίων διὰ κατωκίας, κοινῆς ἀραδικῆς καὶ κοινωνικοῦ ἐξοπλισμοῦ κτίρια.

2. Ἀπαγορεύεται ἡ ἐγκατάστασις βιοτεχνῶν καὶ βιομηχανικῶν ἢ ἄλλων χρήσεων ἐξοχῆς ἐκλήσεως. Διὰ τὴν ἐγκατάστασιν αὐτῶν εἰς τὸν οἰκημῶν ὡς πρὸς τὸν ὄρα κατὰ τὴν κρίσιν τῆς Ἐπιτροπῆς Ἐπισκεψίσεως Ἀρχιτεκτονικοῦ Ἐλέγχου, διὰ τὴν εἰς τὸ στάδιον τῶν προεχθῶν ἀποβαλλομένη μελίτην.

Ἄρθρον 5.

Παρακολούτησις :

1. Διὰ τὴν ἐπισκευὴν καὶ ἀνωκατάστασιν παλαιῶν κτιρίων, ἀντιπροσωπευτικῶν τῆς παραδοσιακῆς ἀρχιτεκτονικῆς (τούτου ἀποδομῆς διὰ φωτογραφίαν, δούλου ἀπομνημονίων ἀπὸ τοῦ Προέδρου τῆς Κοινότητος ἢ τῆς Ἀστυνομικῆς Ἀρχῆς) κατὰ τὴν κρίσιν τῆς Ἐπιτροπῆς Ἐπισκεψίσεως Ἀρχιτεκτονικοῦ Ἐλέγχου, χορηγῶνται αἰμα οἰκοδομῆς ὄρα καὶ

δη οι αιτούμενοι να εκπαιθεθούν εργαζομαι άντικειμενα εις τήσ διατάξεις του παρόντος διατάγματος τήσ αναφερομένησ εις τό μέγιστον ποσοτήσ καλύψεωσ, μέγιστον όφωσ, τών έργων των όρώνων και τών συντελεστήσ διατήσεωσ.

2. Ειδικώσ προκηρύσσονται περι έρεισιμώων κτισμάτων έπιτρέπεται ή άνοστέλωσις των όστων και τών οι άπαιτούμεται να εκπαιθεθούν εργαζομαι άντικειμενα εις τήσ διατάξεις του παρόντος διατάγματος. Η άνοστέλωσις θά έπιτραπή κατόπιν τεωρηματικώσ έρείνασ, ή οποία θά άποδοσιν ήν άκριβή άρχική μωρφή του κτισμάτου.

Άρθρον 6.

Ειδικά διατάξιαι :

1. Διά τήν κατασκευήσ παλαιών κτισμάτων ή τήν άφαιρέσων στοιχείων ή άλλών λειτουργιών ή διακοσμητικώων, καθώσ και γιά τήν καθήσασιν στοιχείων έξοπλισμού όσωτων και δημοσίων χώρων (μυθόρια, λιθόστρωτα, κήποι, φρέσνα κλπ.) άπαιτείται άδεια. Η σχετική άδεια κατασκευήσ ή καθαιρέσεωσ παράχεται μόνον κατόπιν έγκρίσεωσ τήσ Έπιτροπήσ Ένωσέσεωσ Αρχιτεκτονικώ Έλέγγου και υπό τήν άπαιτούμενησ προσέλωσιν ότι τό πρής κατασκευήσ ή καθήσασιν στοιχείων, τών άποστέλει άξιώστων ή χαρακτηριστικώων (πρόστωσ) άίτημα διά τών οικισμώων.

2. Διά τήν διαμόρφωσιν άκατόπιτων χώρων τών άνοστέλων έπιτρέπονται μόνον οι άπολύτως άναγκαίαι έκκαραι. Είς περιπτώσιν κωδωμώων έδάσεωσ, έπιτρέπεται ή διαμόρφωσις του οικισμώου διά άναλημματικώων τήγων ή κωνών μωγίστου όφωσ ένώσ και ήμείωσ (1,50) μέτρον.

3. Παρόστωσ του άνωτέρω μωγίστου όφωσ έπιτρέπεται, κατό τήν κρίσιν τήσ Έπιτροπήσ Ένωσέσεωσ Αρχιτεκτονικώ Έλέγγου, και μόνον εις περιπτώσιν όσω τούτο έπιβήλωσται άπολύτως διά λόγουσ τεχνικόωσ ή και αισθηματικόωσ και τού τών όρων ότι ή κατασκευή αήσ άδεται να άνασχεθί αισθητικώσ εις τό περιβάλλον του οικισμώου.

4. Είς περιπτώσιν κατασκευήσ τήγων άνοστηρέξεωσ, όστω θά πρέπει να διαμορφώσεται, άπό άπόφωσ όσωσ και τρώπον κατασκευήσ συμφώνωσ πρής τήσ παραδοσικώ πρότωσ.

5. Δέν έχει άρρωμογή τό άρθρο 102 του Γ.Ο.Κ. διά τούσ οικισμώσ του άρθρου 1 του παρόντος.

Άρθρον 7.

Γενικά διατάξιαι :

1. Διά τήν χορήγησιν άισθώμενα άδειασ άισθώμενησ (άνοστέλωσ ήσ κτισμώ, προσθήκησ, έπισκευήσ κλπ.) άπαιτείται πέρασ τών άπαιτούμενων τού τών κωμώων σχε-

τικώων διατάξεων στοιχείων, και ή άποβλή τού άλλοστρον δίο φωτογραφικώ εις τήσ όστωσ να άποστέλωσται τού οικισμώων μετά του τήγων άπώρχωσ κτισμάτου και του άμώου περιβάλλοντωσ αήτω.

2. Πρής τήσ έκδόσεωσ άδειασ άνοστέλωσ ήσ οικοδομήσ, έπισκευήσ, άνοσκαταστέλωσ, προσθήκησ ή κατασκευήσ έργων ή εργασιών καθαιρέσεωσ άπαιτείται ή έγκρισίς τήσ Έπιτροπήσ Ένωσέσεωσ Αρχιτεκτονικώ Έλέγγου.

3. Άδεια έκδοσάσται μέχρι τήσ δημοσίωσιν του παρόντωσ και άρρωμοσάσται εις ότι άφωσ τήν άπαιτούμενησ τών έξωστρον έόων του κτισμώ όσωσ άναλημματικώ άνακλιμαται εις τήν κρίσιν τήσ Έπιτροπήσ Ένωσέσεωσ Αρχιτεκτονικώ Έλέγγου, όσ πρής τήσ διατάξεωσ οι όστωι άφωσ εις τήν μωρφή του κτισμώ, λαχώσται όσ έχων όσ πρής τών συντελεστήσ διατήσεωσ.

4. Η προβλεπομένη τού τήσ ύπ' άρθρω Ε. 37008/5.11.70 άποφάσεωσ του Έρωστροφώό δημοσίων Έργων όσπι άνωσκαταστέλωσ τήσ ύπ' άρθρω Ε. 18341/12.5.1970 άποφάσεωσ όσπι τρώπον έκδόσεωσ οικοδομικώων άδειών (Φ.Ε.Κ. 361 Δ) τελική έκδόσιν τήσ άδειασ, άπαιτούμεσ διά τήν σήδωσιν του κτισμώ μετά τών διατάξεων όσρωστωσ και άνοστέλωσιν παράχεται, διά τούσ όσρωστούσ τούσ περιλαμβανώμενωσ εις τό έν άρθρω 1 του παρόντωσ πίνακωσ, μετά τήν έπιβήλωσν δίο τού άλλοστρον φωτογραφικώ του κτισμώ και τήσ βεβαιώσεωσ τήσ άρρωμώσ τού άνοστέλωσ ήσ ύπρωστωσ πρής τήσ έρρωμογήσ τών έρρωσιμώων ύπό τήσ Έπιτροπήσ Ένωσέσεωσ Αρχιτεκτονικώ Έλέγγου σχεδιών τήσ μωτρώσ.

Άρθρον 8.

1. Αι διατάξιαι τών άνωτέρω άρθρων έρρωμώσονται διά άπαντωσ τούσ οικισμώσ τούσ χαρακτηρισθώντωσ όσ παραδοσικώσ μί τό άρθρω 1 του παρόντωσ.

2. Ειδικά διατάξιαι χαρακτηρισμώό οικισμώ εις παραδοσικώ και έπιβλήσ είδωών έργων και περιορισμώων διαμόσεωσ πρής προστασίαν του παραδοσικώσ χαρακτήρωσ αήτω, κατισχύων τών διατάξεων του παρόντωσ διατάγματοσ τών μωμώστων τού αήτω όρω.

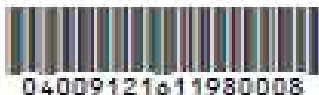
Είς τό αήτω τού τών δημοσίων Έργων Έρωστροφώων άνατίθωμε τήν δημοσίωσιν και έκτίσιν του παρόντωσ διατάγματοσ.

Έν Αθήνασ τή 19 Οκτωβρίω 1978

Ο ΠΡΩΘΕΡΩΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΩΣ Δ. ΤΣΑΤΣΩΣ

Ο ΤΥΠΟΓΡΑΦΩΣ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΡΓΩΝ
ΣΤΕΦΑΝΩΣ ΜΑΝΩΣ

**Παράρτημα 5: ΠΔ "Χαρακτηρισμός οικισμών του Νομού Λακωνίας
ως παραδοσιακών και καθορισμός ειδικών όρων και περιορισμών
δόμησης αυτών"**

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ

Αρ. Φύλλου 912

16 Νοεμβρίου 1998

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΝΑΔΑΣΩΣΕΙΣ

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ

- Κήρυξη αναδασοπέδας έκτασης 845,00 στρεμμάτων, στις θέσεις «Μηρούτου βουνί» – «Πόρος» και «Αζάνιτσα» Κοινοτήτων Χρυσοκελλάριος και Βασιλείου Νομού Μεσσηνίας. 1
- Κήρυξη αναδασοπέδας έκτασης 4.410 στρεμμάτων, στη θέση «Σπαρτόραχη» Κοινότητας Ικλιανής Νομού Μεσσηνίας. 2

ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ

ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΑ

- Χαρακτηρισμός οικισμών του Νομού Λακωνίας ως παραδοσιακών και καθορισμός ειδικών όρων και περιορισμών δόμησης αυτών. 3

ΑΝΑΔΑΣΩΣΕΙΣ

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ

- Αριθ. 3027 (1)
- Κήρυξη αναδασοπέδας έκτασης 845,00 στρεμμάτων, στις θέσεις «Μηρούτου βουνί» – «Πόρος» και «Αζάνιτσα» Κοινοτήτων Χρυσοκελλάριος και Βασιλείου Νομού Μεσσηνίας.

Ο ΓΕΝΙΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

Έχοντας υπόψη:

1. Τις διατάξεις του Π.Δ. 51/87 «Καθορισμός των Περιφερειών της Χώρας για το σχεδιασμό κ.λ.π. της περιφερειακής Ανάπτυξης.
2. Τις διατάξεις των άρθρων 1 παρ. 1 και 2, 2 παρ. 1 εδ. δ', 5 παρ. 3β, 6 παρ. 7 και 7 παρ. 2 του Ν. 2503/97 «Διοίκηση, Οργάνωση, Στελέχωση της Περιφέρειας κ.λ.π.».
3. Τις διατάξεις του άρθρου 117 παρ. 3 του Συντάγματος.
4. Τις διατάξεις του Ν. 998/79 «περί προστασίας των δασών κ.λ.π.» και ειδικότερα:
 - α) του άρθρου 41 παρ. 1 β) του άρθρου 38 παρ. 1

5. Τις διατάξεις του Υπουργείου Γεωργίας:
 - α) 180417/1180/8 7.80 β) 182447/3049/24.9.80.
6. Την αριθ. 5438/9.10.88 πρόταση του Διευθυντή Καλαμάτας περί κήρυξης αναδασοπέδας, της αναφορεμένης στο θέμα έκτασης.
7. Την αριθ. 5872/29.8.87 απόφαση του Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας Πελοποννήσου «Τοποθέτηση Πρ/των Δ/σεων Υπηρεσιών κ.λ.π. και αξιολογώδηση υπογραφής με Εντολή Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας Πελοπ. (Ε.Γ.Γ.Π.Π.)», αποφασίζουμε:

Κηρύσσουμε αναδασοπέδα, με σκοπό την προστασία για την επαναδημιουργία της δασικής βλάστησης που καταστράφηκε από πυρκαγιά στις 27.7.1998 την δημόσια δασική έκταση, εμβαδού οκτακοσίων σαράντα πέντε στρεμμάτων που βρίσκεται στις θέσεις «Μηρούτου βουνί» – «Πόρος» και «Αζάνιτσα» Κοινοτήτων Χρυσοκελλάριος και Βασιλείου Νομού Μεσσηνίας προσδιορίζεται από τα στοιχεία 1, 2, 3, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 1 και έχει όριο:

Ανατολικά: Ρέμα πέραν του οποίου αγροκτήματα κατοίκων Χρυσοκελλάριος και Βασιλείου από δημοτική επαρχιακού κτήματος Ι.Μ. Βουλκάνου και νέο επαρχιακό δρόμο «Βασιλίτα – Φαικκούλια».

Δυτικά: Δασικό δρόμο «Πόρος – Αζάνιτσα» πέραν του οποίου αγρός Κ. Βασιλόπουλου και δημόσια δασική έκταση, ελαιώνα Ιωάννη Τριαντόπουλου και δημόσια αναδασοπέδα δασική έκταση.

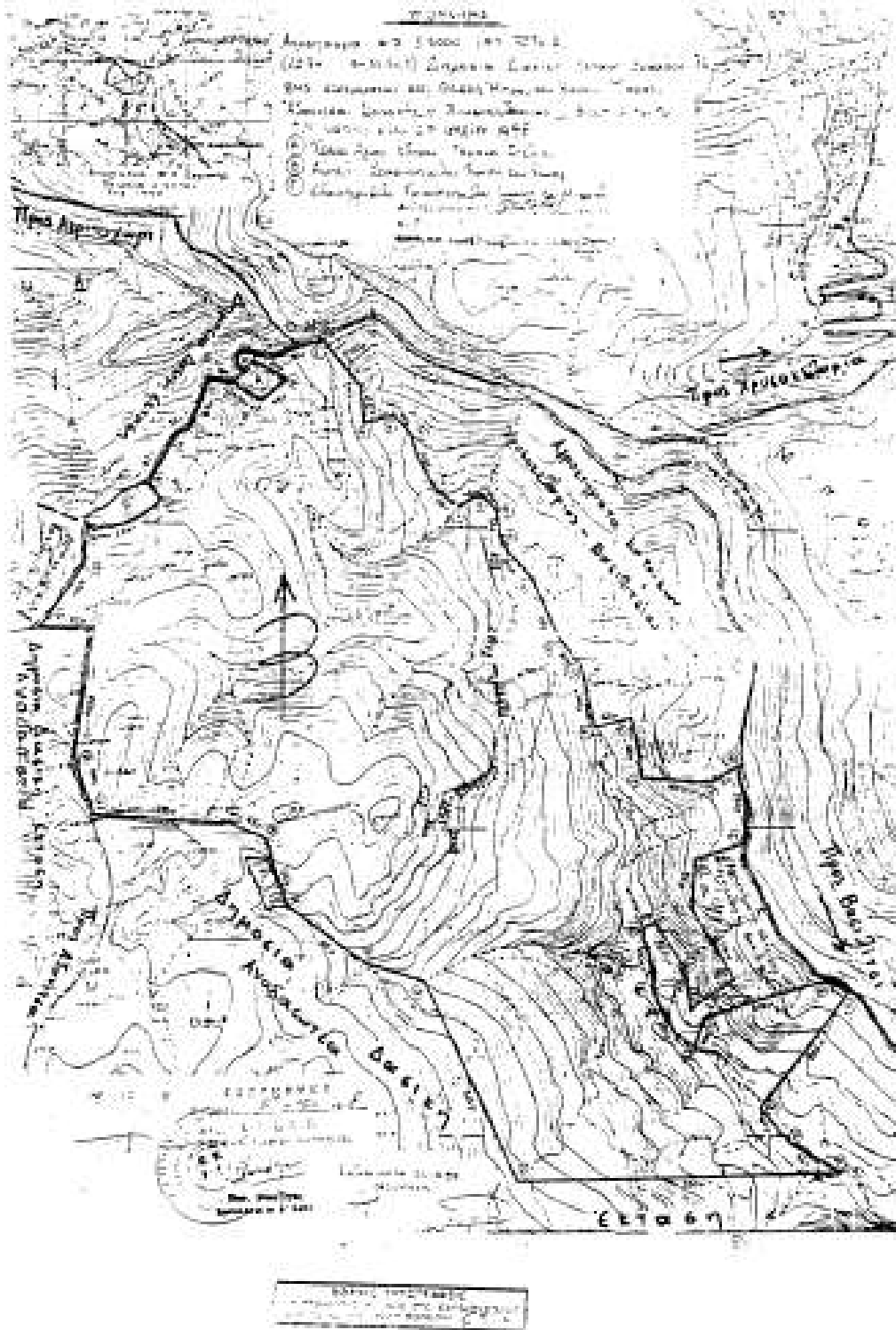
Βόρεια: Νέο επαρχιακό δρόμο «Βασιλίτα – Φαικκούλια» δασικό δρόμο «Πόρος – Αζάνιτσα» αγρό κληρονόμου Στέλιου Τομαρά, αγρού Παναγι. Σπασινόπουλου και αγροκτήματα κατοίκων Χρυσοκελλάριος και Βασιλείου.

Νότια: Δημόσια αναδασοπέδα δασική έκταση και αγροκτήματα κατοίκων Χρυσοκελλάριος και Βασιλείου από δημοτική επαρχιακού κτήματος Ι.Μ. Βουλκάνου, όπως φαίνεται στο συνημμένο διάγραμμα που αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της απόφασης αυτής. Προβλέπεται φυσική αναγέννηση της δασικής βλάστησης που καταστράφηκε.

Η απόφαση αυτή να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Καλαμάτα, 12 Οκτωβρίου 1998

Με εντολή Γ.Γ. Περιφέρειας
Ο Διευθυντής Δασών Μεσσηνίας
ΠΑΝ. ΜΠΑΣΙΓΙΟΣ

Αριθ. 3038

(2)

Κήρυξη αναδομητέας έκτασης 4.410 στρεμμάτων, στη θέση «Σπαρτόραση» Κοινότητας Ικλαμίας Νομού Μεσσηνίας.

Ο ΓΕΝΙΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

Έχοντας υπόψη:

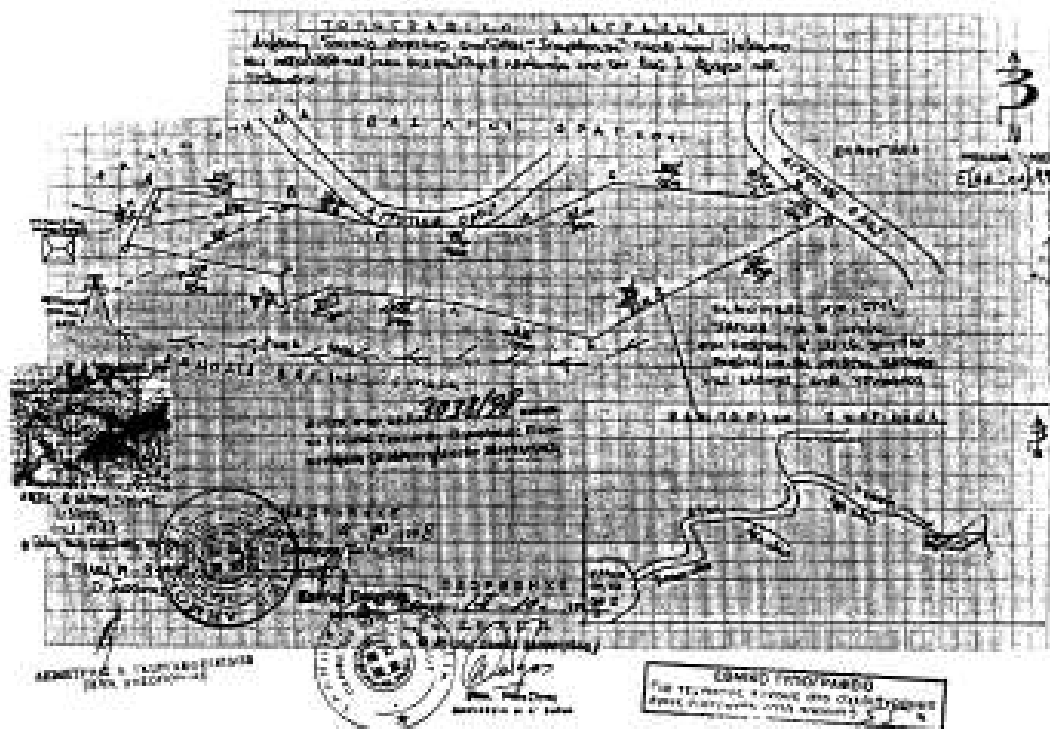
1. Τις διατάξεις του Π.Δ. 51/87 «Καθορισμός των Περιφερειών της Χώρας για το σχεδιασμό κ.λ.π. της περιφερειακής Ανάπτυξης.
2. Τις διατάξεις των άρθρων 1 παρ. 1 και 2, 2 παρ. 1 εδ. 5, 5 παρ. 3β, 6 παρ. 7 και 7 παρ. 2 του Ν. 2503/97 «Διοίκηση, Οργάνωση, Στελέχωση της Περιφέρειας κ.λ.π.».
3. Τις διατάξεις του άρθρου 117 παρ. 3 του Συντάγματος.
4. Τις διατάξεις του Ν. 998/79 «περί προστασίας των δασών κ.λ.π.» και ειδικότερα:
 - α) του άρθρου 41 παρ. 1 β) του άρθρου 38 παρ. 1
 5. Τις διατάξεις του Υπουργικού Γραφείου:
 - α) 160417/1180/9.7.80 β) 162447/3049/24.9.80.
 6. Την αριθ. 5483/9.10.88 πρόταση του Δασαρχείου Καλαμάτας περί κήρυξης αναδομητέας, της αναρροαμένης στο θέμα έκτασης.
 7. Την αριθ. 5872/29.8.97 απόφαση του Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας Πελοποννήσου «Τοποθέτηση Πρ/των Δ/νσεων Υπηρεσιών κ.λ.π. και εξουσιοδότηση υπογραφής

με Εντολή Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας Πελοποννήσου (Ε.Γ.Γ.Π.Π.)», αποφασίζουμε:

Κηρύσσουμε αναδομητέα, με σκοπό την προστασία για την αναδομησιμότητα της δασικής βλάστησης που καταστράφηκε από παράνομη εκκλιση από 1.7.88 μέχρι 31.7.88 την δημόσια δασική έκταση, επιβαθού τεσσάρων στρεμμάτων και τετρακοσίων δύο τετραγωνικών μέτρων που βρίσκεται στη θέση «Σπαρτόραση» Κοινότητας Ικλαμίας Νομού Μεσσηνίας προσδιορίζεται από τα στοιχεία Α, Β, Γ, Δ, Ε, Ζ, Η, Θ, Ι, Κ, Λ, Μ, Ν, Ξ, Ο, Α, και έχει όρια:

- Ανατολικά: Αγροτικό δρόμο,
 - Δυτικά: Ελαόκτημα Βασ. Φράγκου και Δημόσια Δασική έκταση,
 - Βόρεια: Ελαόκτημα Βασιλείου Φράγκου και αγροτικό δρόμο,
 - Νότια: Δημόσια δασική έκταση και ελαόκτημα Νικ. Τσαγκάλη,
- όπως φαίνεται στο συνημμένο διάγραμμα που αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της απόφασης αυτής. Προβλέπεται φυσική αναγέννηση της δασικής βλάστησης που καταστράφηκε.
- Η απόφαση αυτή να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Καλαμάτα, 12 Οκτωβρίου 1998
 Με εντολή Γεν. Γραμ. Περιφέρειας
 Ο Διευθυντής Δασών Μεσσηνίας
ΠΑΝ. ΜΠΑΖΙΓΟΣ

ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ

ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΑ

(3)

Χαρακτηρισμός οικισμών του Νομού Λακωνίας ως παραδοσιακών και καθορισμός ειδικών όρων και περιορισμών δόμησης αυτών.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Έχοντας υπόψη:

1. Τις διατάξεις των άρθρων 3 και 4 (παρ. 1) του Ν. 1577/1985 «Γενικός Οικοδομικός Κανονισμός» (Α' 210), όπως το άρθρο 3 τροποποιήθηκε με το άρθρο 1 (παρ. 1) του Ν. 1772/1988 «Τροποποίηση διατάξεων του Ν. 1577/1985 "ΤΟΚ" και άλλες σχετικές διατάξεις» (Α' 91).

2. Τις διατάξεις του άρθρου 29Α του Ν. 1558/1985 «Κυβέρνηση και Κυβερνητικά Όργανα» (Α' 137) το οποίο προστέθηκε με το άρθρο 27 του Ν. 2081/1992 (Α' 154), όπως αντικαταστάθηκε από το άρθρο 1 παρ. 2α του Ν. 2489/1997 (Α' 38).

3. Την αριθ. Δ17α/03/99/Φ.2.2/29.10.1998 απόφαση του Πρωθυπουργού και του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων -Ανάθεση αρμοδιοτήτων του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων στους Υφυπουργούς Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων Χρήστο Βερελή και Θεόδωρο Κολιοπάνο- (10058/4.11.1998).

4. Το υπ' αριθμ. 55435/1806/13.3.1995 έγγραφο της Διεύθυνσης Πολεοδομικού Σχεδιασμού προς τους οικείους δήμους και κοινότητες και το γεγονός ότι η προθεσμία που προβλέπεται από το άρθρο 4 (παρ. 1) του Ν. 1577/1985 «Γενικός Οικοδομικός Κανονισμός» παρήλθε άπρακτη πένν του δήμου Αρεόπολης.

5. Το οικ. 55435/1806/13.3.1995 έγγραφο της Διεύθυνσης Πολεοδομικού Σχεδιασμού Τμήμα Παραδοσιακών Οικισμών προς το Υπουργείο Πολιτισμού και το γεγονός ότι η προθεσμία της περίπτωσης γ του άρθρου 1 του π.δ/τος 161/1984 (Α' 54) παρήλθε άπρακτη.

6. Την 07/1995 γνωμοδότηση του Δημοτικού συμβουλίου Αρεόπολης.

7. Το από 15.6.1995 έγγραφο του Δήμου Δρού (αρ. πρωτ. Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. 68753/5294/19.6.1995).

8. Την από 18.1.1995 απολογημένη έκθεση - εισήγηση της Διεύθυνσης Πολεοδομικού Σχεδιασμού Τμήμα Παραδοσιακών Οικισμών.

9. Την 23/1995 γνωμοδότηση του Κεντρικού Συμβουλίου Χωροταξίας, Οικισμολογίας και Περιβάλλοντος.

10. Το γεγονός ότι από τις κανονιστικές διατάξεις αυτού του διατάγματος δεν προκαλείται δαπάνη σε βάρος του Κρατικού Προϋπολογισμού και του οικείου Ο.Τ.Α.

11. Την 306/1997 γνωμοδότηση του Συμβουλίου της Επικρατείας με πρόταση του Υφυπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, αποφασίζουμε:

Άρθρο 1

Χαρακτηρίζονται ως παραδοσιακοί οι αναφερόμενοι στον παρακάτω πίνακα είκοσι οκτώ (28) οικισμοί του νομού Λακωνίας:

ΠΙΝΑΚΑΣ ΟΙΚΙΣΜΩΝ

ΕΠΑΡΧΙΑ	ΔΗΜΟΣ Ή ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	ΟΡΙΣΜΟΣ	ΚΩΔ. ΑΡΙΘΜΟΣ
ΓΥΦΕΟΥ	1. ΒΑΧΟΥ	ΒΑΧΟΣ	16110301
	2. ΔΡΟΣΟΠΛΗΓΗΣ	ΔΡΟΣΟΠΛΗΓΗ	16110401
	3. ΔΡΥΜΟΥ	ΑΡΤΑΙΑ	16110502
	4. ΕΣΩ ΝΥΜΦΙΟΥ	ΕΣΩ ΝΥΜΦΗ	16110601
	5. ΚΟΡΚΑΛΑΣ	ΟΛΥΜΠΕΙΣ	16111003
	6. ΠΥΡΡΟΟΥ	ΠΥΡΡΟΣΣ	1611201
ΟΙΤΥΛΟΥ	7. ΑΝΩ ΜΠΟΥΛΑΡΙΩΝ	ΑΝΩ ΜΠΟΥΛΑΡΙΟ	16410301
	8. ΑΡΕΟΠΟΛΗΣ	ΑΡΕΟΠΟΛΗ	16410301
	9. ΓΕΡΜΑΣ	ΓΕΡΜΑ	16410501
	10. ΚΑΡΕΑΣ	ΚΑΡΕΑ	16410601
	11. ΚΕΛΕΦΑΣ	ΚΕΛΕΦΑ	16410901
	12. ΚΟΠΤΑΣ	ΑΝΩ ΓΑΡΜΕΝΤΙΑ	16411003
	13. ΚΟΥΝΟΥ	ΚΑΡΒΑΣ	16411106
	14. ΚΟΥΝΟΥ	ΚΕΡΙΑ	16411107
	15. ΚΡΥΟΜΕΡΙΟΥ	ΚΡΥΟΜΕΡΙ	16411201
	16. ΚΡΥΟΜΕΡΙΟΥ	ΚΑΤΩ ΚΑΡΒΑΣ	16411202
	17. ΜΙΝΑΣ	ΜΙΝΑ	16411301
	18. +	ΕΡΜΑΣΣ	16411305
	19. +	ΚΑΡΥΝΙΑ	16411306
	20. +	ΚΟΥΛΟΥΜΗ	16411307
	21. +	ΚΟΥΤΡΕΛΑ	16411309
	22. +	ΛΑΚΚΟΣΣ	16411309
	23. +	ΜΕΖΑΠΟΣΣ	16411310
	24. ΟΙΤΥΛΟΥ	ΟΙΤΥΛΟ	16411501
	25. ΟΙΤΥΛΟΥ	ΑΒΡΗΓΙΑ	16411502
	26. ΠΥΡΡΟΥ ΔΡΟΥ	ΒΕΛΟΥΣΣ	16411602
	27. +	ΚΑΡΟΣΣ	16411604
	28. +	ΤΡΑΝΤΑΦΥΛΛΙΑ	16411606

Άρθρο 2

1. Εντός των ορίων των παραπάνω οικισμών επιτρέπεται η ανέγερση κτιρίων κατοικίας, κοινής χρήσεως και κολλυμβηκού εξοπλισμού.

2. Απαγορεύεται η εγκατάσταση βιοτεχνικών, βιομηχανικών ή άλλων χρήσεων υπηλής και μέσης βελήσης.

Άρθρο 3

Οι όροι και περιορισμοί δόμησης των χαρακτηριζομένων με το άρθρο 1 του παρόντος έντος παραδοσιακών οικισμών, καθορίζονται ως εξής:

1. α) Σε κάθε οικισμό διατηρούνται οι αρτότητες οικοπέδων κατά κανόνα ή παρέκκλιση βάσει των ισχυουσών διατάξεων.

β) Κάθε οικόπεδο για να είναι οικοδομήσιμο πρέπει να έχει πρόσππο σε κοινόχρηστο χώρο ή σε χώρο που έχει τεθεί σε κοινή χρήση με συμβολαιογραφική πράξη για τη δημόσια χρήση κοινόχρηστου χώρου, πλάτους τουλάχιστον 4μ. και να εφάρτεται σε όλο το μήκος του προσόπου του οικοπέδου. Εφόσον υπάρχει διαμορφωμένος παραδοσιακός ιστός το οικόπεδο είναι οικοδομήσιμο όταν έχουν πρόσππο σε κοινόχρηστο χώρο οποιαδήποτε πλάτους.

2. Μέγιστο ποσοστό κάλυψης των οικοπέδων 50% της επιφανείας τους.

3. Ο συντελεστής δόμησης των οικοπέδων ορίζεται ως εξής:

- α) Για το τμήμα του οικοπέδου μέχρι 100 τ.μ.: ένα (1,0)
- β) Για το τμήμα του οικοπέδου από 100 μέχρι 200 τ.μ.: εξήντα εκατοστά (0,60).

γ) Για το τμήμα του οικοπέδου από 200 τ.μ. μέχρι 300 τ.μ.: τριάντα εκατοστά (0,30).

δ) Για το τμήμα του οικοπέδου από 300 τ.μ. και άνω: δέκα εκατοστά (0,10).

4. Μέγιστη συνολική επιτρεπόμενη επιφάνεια ορόφων των κτιρίων 400 τ.μ.

5. α) Μέγιστος επιτρεπόμενος αριθμός ορόφων των κτιρίων δύο (2).

β) Το μέγιστο ύψος των κτιρίων μετρούμενο από το γήρε φυσικό ή κατά τα παρακάτω αναφερόμενα διαμορφωμένο έδαφος δεν επιτρέπεται να υπερβεί τα 7,5 μ. σε κανένα σημείο του κτιρίου.

γ) Η αρμόδια Επιτροπή Πολυτεχνικού και Αρχιτεκτονικού Ελέγχου (ΕΠΑΕ) μπορεί να επιφέρει μικρές έκτασης μεταβολές κατά τη κρίση της στο ως άνω μέγιστο ύψος, εφόσον τούτο απαιτείται στην προσαρμογή του κτιρίου στα πρότυπα του οικισμού περιβάλλοντος του χωρίς υπέρβαση του αριθμού των ορόφων.

δ) Πάνω από το μέγιστο επιτρεπόμενο ύψος του κτιρίου, επιτρέπεται μόνο η κατασκευή κεκλιμένης στέγης, στηθαίου, καπνοδόχων και αεραγωγών.

6. Σε περίπτωση κεκλιμένου εδάφους, επιτρέπεται η διαμόρφωση του γηπέδου σε αναλημματικούς τοίχους από λιθοδομή, ή πρηνή μεγίστου ύψους 1,50 μ. και μήκους κλίσης 15%.

Οποιαδήποτε μορφή διαμόρφωσης του εδάφους πρέπει να παραλαμβάνει μόνο τις απολύτως αναγκαίες εργασίες για την προσαρμογή του περιβάλλοντος της οικοδομής στο γήπεδο.

7. Σε κάθε κτίριο ή σε περισσότερα του ενός κτίρια επιτρέπεται η κατασκευή υδροδοξημένων στους υπόγειους χώρους του κτιρίου, είτε σε επαφή με το κτίριο με μέγιστη τελική στάθμη άνω του φυσικού ή διαμορφωμένου εδάφους μέχρι 1,00 μ. δημιουργώντας ενιαίο αρχιτεκτονικό σύνολο με αυτό, χωρίς να υπολογίζεται στην πραγματοποιούμενη κάλυψη και στο συντελεστή δόμησης.

8. α) Σε οικισμό ή τμήμα οικισμού χωρίς συγκεκριμένο σχέδιο ως γραμμή δόμησης ορίζεται το κοινό όριο μεταξύ των οικοπέδων και των κοινόχρηστων χώρων.

β) Εάν η υφιστάμενη κατάσταση έχει δημιουργήσει κενά ως προς τη θέση της γραμμής δόμησης των κτιρίων, το νέο κτίριο μπορεί να τοποθετηθεί στη διαμορφωμένη οικοδομική γραμμή.

γ) Σε περίπτωση ανέγερσης νέας οικοδομής στη θέση καταρριφθέντος, προ της δημοσίευσης του παρόντος, κτιρίου παραδοσιακού χαρακτήρα, αυτή τοποθετείται κατά το δυνατόν στη θέση του παλαιού κτιρίου, αποδεικνυόμενου τούτου με φωτογραφίες, θεωρημένες από το πρόεδρο της Κοινότητας ή την Αστυνομική Αρχή.

9. Στους παραλιακούς οικισμούς η οικοδομική γραμμή τοποθετείται σε απόσταση δεκαπέντε (15) μέτρα τουλάχιστον από τη γραμμή ακγιαλού, εφόσον δεν υπάρχει διαμορφωμένη οικοδομική γραμμή.

10. Η προηγούμενη παράγραφος δεν ισχύει στις παρακάτω περιπτώσεις:

α) Επισκευές, αποκατάστασης ή προθήκης καθ' ύψος επίτοιχιας υφιστάμενου κτιρίου, εφόσον ο συνολικός δόμησης δεν μπορεί να εξαντληθεί διαφορετικά.

β) Ανέγερσης νέας οικοδομής, όταν μεταξύ του οικοπέδου και της θάλασσας περιβάλλεται διαμορφωμένη ήδη οδός.

11. Στους παραλιακούς οικισμούς έχουν εφαρμογή και οι διατάξεις της παρ. 8 του παρόντος.

12. Απαγορεύεται η κατασκευή κτιρίων σε υποστηλάματα (PILLOTIS). Απαγορεύεται η ελεύθερη χρήση των οικοδομικών εργασιών (απιδείματα, χρωματισμοί) στον όροφο των κτιρίων πριν την ολοκλήρωση και της φάσης των εξωτερικών επεριστάσεων στο ίδιο.

Άρθρο 4

Για τους οικισμούς που χαρακτηρίζονται ως παραδοσιακοί με το άρθρο 1 του παρόντος δ/τος, καθορίζονται οι παρακάτω μορφολογικοί όροι και περιορισμοί δόμησης:

1. Η συγκολλητική διαμόρφωση του κτιρίου, η διάταξη του στο γήπεδο και τα μορφολογικά του χαρακτηριστικά, προσαρμόζονται στα παραδοσιακά πρότυπα.

2. Επιβάλλεται η διάσταση του ενιαίου κτιριακού όγκου, έτσι ώστε να δημιουργούνται επιμέρους αρχιτεκτονικοί όγκοι, η διάκριση των οποίων επιτυγχάνεται ογκολογικά, είτε με την διαφοροποίηση της πάνω στάθμης τους, είτε με τη μετατόπισή τους σε κάποιη κατά τη μία ή την άλλη κατεύθυνση.

Οι καθ' αυτό τον τρόπο διαφοροποιημένοι κτιριακοί όγκοι, μπορούν να βρίσκονται είτε σε επαφή, είτε να συνδέονται με αλυσή ή "λακούς" κατά τα παραδοσιακά πρότυπα, έτσι ώστε να δημιουργούνται ενιαίο αρχιτεκτονικό σύνολο με σύνολα και αλληλεξαρτημένης της δημιουργίας ανεξάρτητων και διασπορτών ίσου όγκου κτιρίων στο γήπεδο.

3. Ο μέγιστος επιτρεπόμενος όγκος των κατά τα παραπάνω δημιουργούμενων επί μέρους μονάδων, με ενιαίο στόβη δόματος και ανεξάρτητη κεκλιμένη στέγη, δεν μπορεί να υπερβεί τα 250 μ³ για τα μονόοροφα και τα 500 μ³ για τα διώροφα κτίσματα, μη συμπεριλαμβανομένης της τυχόν κεκλιμένης στέγης στα παραπάνω αναφερόμενα όρια των όγκων.

4. Το κατά τα παραπάνω δημιουργούμενο αρχιτεκτονικό σύνολο τοποθετείται κατά τέτοιο τρόπο στο γήπεδο, ώστε: Να διαφυλάσσεται το φυσικό περιβάλλον.

Να μη παραβιάζεται ο πολιοδομικός ιστός των οικισμών.

Να προστατεύονται βασικά σημεία θέας των κοινόχρηστων χώρων.

Να προστατεύεται κατά το δυνατόν η θέα των ούρων οικοπέδων.

Να μη διαμορφώνονται υποθαλασσοίμα ελεύθεροι βύροι ανάμεσα σε όμορες ιδιοκτησίες.

5. Η ΕΠΑΕ εγκρίνει την θέση του κτιρίου στο οικόπεδο.

6. Το ελάχιστο ελεύθερο ύψος ορόφου ορίζεται στα 3,00 μ.

7. Οι εξωτερικοί τοίχοι όλων των κτισμάτων συμπεριλαμβανομένων και τυχόν βοηθητικών κτισμάτων κατασκευάζονται:

α) Από λιθοδομή, οριζολογημένη κατά τα παραδοσιακά πρότυπα της περιοχής, της οποίας δεν επιτρέπεται η κάθε μορφή επίχρηση. Επιτρέπεται και η κατασκευή επάνδυσης από λιθοδομή ελάχιστου πάχους 0,25 μ.

Σε περίπτωση κατασκευής της εξωτερικής τοιχοποιίας από λιθοδομή πάχους πλάον ή ίσου των 0,50 μ., τότε η καταλαμβανόμενη από αυτήν επιφάνεια δεν προεκτείνεται στην κάλυψη και στο συντελεστή δόμησης.

Σε υφιστάμενα κτίσματα, επίσης δεν προεκτείνεται στην κάλυψη και το συντελεστή δόμησης τυχόν πραγμα-

τοποκείμενη επένδυση από λιθοδομή, ελάχιστου πάχους 0,25 μ.

β) Από άλλο υλικό (σπογγολιθοδομή) επηρεασμένο με τριπτό σαβό του οποίου ο χρωματισμός εγκρίνεται από την ΕΠΑΕ με κριτήριο την προσαρμογή του κτιρίου στο φυσικό περιβάλλον της γύρω περιοχής του (γκρί - όχρα).

γ) Επιτρέπεται η εμφάνιση τουτέγχρου στις όψεις των κτιρίων και των δύο περιπτώσεων α και β με την προϋπόθεση ο παραπάνω συνδυασμός να εγκρίνεται από την ΕΠΑΕ.

δ) Απαγορεύεται η εμφάνιση υλικών του φέροντος οργανισμού ή των υλικών πλήρωσης στις όψεις των κτιρίων.

ε) α) Τα κτίρια καλύπτονται με δώμα ή κεκλιμένη στέγη, μέγιστης κλίσης 35% και μέγιστων όψεως 2,00 μ.

β) Η κεκλιμένη στέγη κατασκευάζεται πάνω από το μέγιστο επιπεδωμένο ύψος, με επικάλυψη από κεραμίδια βυζαντινού τύπου και με μορφή σύμφωνα με τα παραδοσιακά πρότυπα απαγορευμένης οποιαδήποτε προσέγγισης του φέροντος οργανισμού της πύλη αυτής των κεραμιδιών, απαγορευμένων επίσης τυχόν ανοιγμάτων σ' αυτήν.

γ) Το στήθαιο επίπεδου δώματος επιβάλλεται να είναι συμπαγές μεγίστου ύψους 1,20 μ. κατασκευασμένο από υλικό όμοιο με αυτό της εξωτερικής τοχοποιίας και χωρίς να προσέγγιζε από αυτή, κατά τα παραδοσιακά πρότυπα.

δ) Απαγορεύεται η δημιουργία τόξων, αψίδων, βολών διακοσμητικών, εκτός του αψιδώσας των κτιρίων και στις περιφέρειες των γηπέδων. Τοξωτές κατασκευές επιτρέπονται μόνο κατά τα παραδοσιακά πρότυπα σε επαφή με τον όγκο του κτιρίου για τη δημιουργία λακού, για τη σύνδεση κτιρίων όγκων κ.λ.π. που πρέπει να έχουν πάχος τουλάχιστον 0,40 μ.

10. Ηλιακοί θερμοσίφωνες μπορούν να τοποθετηθούν μόνο σε επιλεγμένα σημεία του ακάλυπτου χώρου του γηπέδου, ώστε κατά το δυνατόν να μην είναι ορατά από τους χώρους προσέλευσης σ' αυτή.

11. Οι περιφέρειες των γηπέδων κατασκευάζονται από λιθοδομή, χωρίς τονισμένους αρμούς, ανεπίχρητη με μέγιστο ύψος 1,20 μ. Εκτός από λιθοδομή οι περιφέρειες κατασκευάζονται με τοχοποιία επηρεασμένη με τριπτό σαβό, του οποίου ο χρωματισμός εγκρίνεται από την ΕΠΑΕ με κριτήριο την προσαρμογή της στο φυσικό περιβάλλον της γύρω περιοχής (γκρί - όχρα).

Η περίφραξη μπορεί να φθάσει μέχρι ύψους 1,80 μ. ενώ στη θέση της αυλόπορτας μπορεί να φθάσει μέχρι ύψους 2,30 μ. και σε μήκος τουλάχιστον 4,00 μ. μετά από έγκριση της ΕΠΑΕ.

12. Τα ανοίγματα των κτιρίων πρέπει να είναι περιορισμένων διαστάσεων σύμφωνα με τα παραδοσιακά πρότυπα, μεγίστου πλάτους 1,00 μ. με αναλογία ύψους προς πλάτος από 1,50:1 έως 2,50:1 και με συνολική επιφάνεια όχι μεγαλύτερη από το 1/8 της επιφάνειας της όψης στην οποία ανήκουν. Ανοίγματα με γήγηστη διάσταση έως 0,50 του μέτρου η αναλογία πρέπει να είναι 1:1.

13. Τα κρουσώματα των κτιρίων, επιβάλλεται να είναι ξύλινα κατά τα παραδοσιακά πρότυπα.

14. Απαγορεύεται η κατασκευή ανοικτών εξώματων σε πρόβαλο, των σχετικών ανοιγμάτων καλυπτομένων με τους λακούς και τα δώματα των επί μέρους κτιριακών όγκων.

Ανοικτά εξώματα επιτρέπονται μόνο στον III όροφο εφόσον απαντώνται αυτών στα παραδοσιακά κτίσματα του κάθε οικισμού ή της περιοχής που αναφέρονται με μέγιστο πλάτος 1,00 μ. και μέγιστο μήκος μικρότερο από το

1/3 της όψης στην οποία βρίσκονται. Στην περίπτωση αυτή το στήθαιο κατασκευάζεται από ξύλο ή είναι αιδωροκατασκευή οπλής μορφής.

15. Επιτρέπονται οι προσεγγιές (πρόκτι) στον όροφο των όψεων των κτιρίων, κατά τα παραδοσιακά, με μέγιστο πλάτος 0,50 μ. και με συνολική επιφάνεια όχι μεγαλύτερη από το 1/10 της επιφάνειας της όψης του ορόφου.

16. Επιτρέπεται η κατασκευή ανοικτής σκάλας ανάδου στον όροφο, μέγιστου πλάτους 1,00 μ. η οποία δεν υπολογίζεται στην κάλυψη και το συντελεστή δόμησης και πρέπει να αναπίπτει παράλληλα με την αντίστοιχη όψη του κτιρίου, ευθύγραμμη χωρίς ενδιάμεσο πλατύσκαλο και χωρίς να συνεχίζει στο υπόγειο του κτιρίου.

Το στήθαιο της ανοικτής σκάλας πρέπει να είναι συμπαγές, κατασκευάζεται από τα ίδια υλικά που κατασκευάζονται οι όψεις του κτιρίου και έχει την ίδια μορφή με αυτές, συνεχίζει δε στο ίδιο κατακόρυφο επίπεδο μέχρι το έδαφος κατά τα παραδοσιακά πρότυπα.

17. Σε περίπτωση κατασκευής στενωμένου κλειστού χώρου στάθμευσης (γκραού) η επιφάνεια αυτού, που δεν προεπιμετράται στο συντελεστή δόμησης, δεν μπορεί να είναι μεγαλύτερη των 25 τ.μ. ανά όριο γήπεδο.

18. Υπόχρηστα κτίρια από λιθοδομή, απαγορεύεται να επιχρίονται.

19. Απαγορεύεται η χρήση του αλουμινίου, του πλαστικού και άλλων παρεμφερών υλικών σε οποιαδήποτε κατασκευή ακόμα και σε στοιχεία εξοπλισμού των οικισμών (κόγχες, μνημεία, πλατείες κ.λ.π.).

20. Απαγορεύεται η κατασκευή λιωμένων οδών.

21. Απαγορεύεται η τοποθέτηση πετασμάτων (τεντών) σε οποιαδήποτε χώρους.

22. Απαγορεύεται η τοποθέτηση κάθε είδους φωταίων επιγραφών και διαφημίσεων σε οποιαδήποτε θέση των σκευών στους οικισμούς καθώς και σε κινώματα μέσα στο χώρο των οικισμών ή μπροστά από αυτά.

Επιτρέπονται μόνο επιγραφές περιορισμένων διαστάσεων που πληροφορούν για τη χρήση των χώρων του κτιρίου και οι οποίες τοποθετούνται σε θέση που δεν καλύπτουν ή αλλοιώνουν τη μορφή του κτιρίου κατά την κρίση της ΕΠΑΕ.

23. α) Επιτρέπεται η αναστήλωση ερειπωμένων κτισμάτων ύστερα από γήνηση της ΕΠΑΕ ακόμα και αν οι απαιτούμενες να εκτελεστούν εργασίες αντίκεινται στις διατάξεις του παρόντος.

Η αναστήλωση επιτρέπεται κατόπιν τεκμηριωμένης έρευνας (φωτογραφίες με βεβαίωση χρονολογίας θεωρημένες από την Κοινότητα, συγκεκριμένα σχέδια, βιβλιογραφικές μαρτυρίες, τεχνική έκθεση, επίσημο έγγραφο κ.λ.π.) η οποία αποδεικνύει την ακριβή μορφή του κτίσματος.

β) Επίσης επιτρέπεται η επισκευή και ολοκατάσταση παλαιών κτιρίων αναπροσαρμογών της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής κατά την κρίση της ΕΠΑΕ έστω και αν οι απαιτούμενες να εκτελεστούν εργασίες αντίκεινται στις διατάξεις του παρόντος.

Η παραπάνω επέμβαση γίνεται εφόσον υπάρχουν αποδεικτικά στοιχεία για την ακριβή αρχική μορφή του κτιρίου (φωτογραφίες με βεβαίωση χρονολογίας θεωρημένες από την Κοινότητα, συγκεκριμένα σχέδια ή βιβλιογραφικές μαρτυρίες, τεχνική έκθεση, επίσημο έγγραφο κ.λ.π.).

24. Επιβάλλεται η εγκατάσταση μιας ομαλής κεραίας τηλεόρασης ανά οικοδομικό τετράγωνο, σε θέση μη ευφανή από τους κοινόχρηστους χώρους οικισμού.

Κατ' εξαίρεση επιτρέπεται η εγκατάσταση μεμονωμένης κεραίας μόνο σε θέση που δεν προβάλλεται σε κεντρικό κοινόχρηστο χώρο ή δεν προσβάλλει τη μορφή μεμονωμένων κτιρίων ή αξιόλογου αθητικού συνόλου, μετά από έγκριση της ΕΠΑΕ.

25. Κάθε εργασία διαμόρφωσης κοινόχρηστων χώρων που εκτελείται από τη δημοτική αρχή και κάθε έργο υποδομής (ΔΕΗ, ΟΤΕ κ.λ.π.) εγκρίνεται προηγουμένως από την ΕΠΑΕ και προσαρμόζεται στα παραδοσιακά πρότυπα της περιοχής.

26. Η ανέγερση δημοσίων ή δημοτικών κτιρίων ή κτιρίων οργανισμών ή νομικών προσώπων δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου ή του ΟΔΕΠ και άλλων διέπεται από τους κανόνες του παρόντος Διατάγματος και πραγματοποιείται μετά από έγκριση της ΕΠΑΕ.

27. Για οποιαδήποτε οικοδομική εργασία (ανέγερση νέου κτιρίου, κατεδάφιση στοιβάρασιου ή άγκυριών, επίσκευή, αποκατάσταση, προσθήκη, καθαίρεση στοιχείων, διαμόρφωση του φυσικού περιβάλλοντος χώρου) ή τοποθέτηση επιγραφών απαιτείται έγκριση από την ΕΠΑΕ μετά από αίτηση των ενδιαφερομένων που συνοδεύεται από τα απαραίτητα στοιχεία και φωτογραφίες.

Άρθρο 5

1. Οικοδομικές άδειες που έχουν εκδοθεί μέχρι τη δημοσίευση του παρόντος Διατάγματος ή έχει υποβληθεί στην αρμόδια αρχή ο πλήρης φάκελος με τα απαραίτητα για την έκδοση της οικοδομικής άδειας στοιχεία μέχρι την έκδοση του παρόντος Διατάγματος, εκτελούνται όπως εκδόθηκαν ή εκδίδονται βάσει των υποβληθέντων στοιχείων.

2. Απαθροούνται, ως έχουν εκδοθεί, οι οικοδομικές άδειες των περιπτώσεων α και β της παρ. 2 του άρθρου 6 του από 6.7.1993 Π.Δ./τος (Α 795).

Άρθρο 6

Η ισχύς του παρόντος διατάγματος αρχίζει από τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

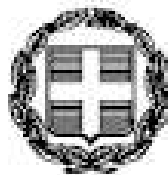
Στον Υπουργό Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων αναθέτουμε τη δημοσίευση και εκτέλεση του παρόντος διατάγματος.

Αθήνα, 20 Οκτωβρίου 1998

Ο ΠΡΕΣΒΥΤΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΣΤΕΦΑΝΟΠΟΥΛΟΣ

Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ,
ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΡΓΩΝ
ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΚΟΛΙΩΠΑΝΟΣ

Παράρτημα 6: Περί προσδιορισμού των λειτουργικών μορφών και κατηγοριών των τουριστικών καταλυμάτων και λοιπών τουριστικών εγκαταστάσεων που εντάσσονται σε προγράμματα αρμοδιότητας του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Αρ. Φύλλου 670

10 Απριλίου 2009

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ

Τροποποίηση της υπ' αριθμ. οικ.2/16376/002/28.12.009 απόφασης των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Δικαιοσύνης (Φ.Ε.Κ. 175/Β' /4.2.2009) «Καταβολή διαφοράς αποδοχών στους Δικαστικούς Λειτουργούς και στα μέλη του κύριου προσωπικού του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους εν ενεργεία και συνταξιούχους όλων των βαθμίδων».

Καθορισμός του τρόπου λειτουργίας και διαδικασίας λήψης αποφάσεων των Συμβόλιων Επιλογής Ιατρικού και Οδοντιατρικού Προσωπικού του Κ.Α. - ΕΤ.Α.Μ (ΣΧΕΙΟΠΙΚΑ - ΕΤ.Α.Μ).

Προσδιορισμός των λειτουργικών μορφών και κατηγοριών των τουριστικών καταλυμάτων και λοιπών τουριστικών εγκαταστάσεων που εντάσσονται σε προγράμματα αρμοδιότητας του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων.

Συγχώνευση Αρχών Δημοτικών Επιχειρήσεων «Δημοτική Επιχείρηση Πολιτισμού και Ανάπτυξης Πόρου» (ΔΕ.Π.Α.Π.) και «Δημοτική Επιχείρηση Τουρισμού και Πολιτισμού Πόρου» (ΔΗ.Τ.Ε.Π.Ο.Α.) και σύσταση Κοινοφελούς Δημοτικής Επιχείρησης με επωνυμία «Δημοτική Κοινοφελής Επιχείρηση Πόρου» (ΔΗ.Κ.Ε.Π.).

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ

Αριθμ. οικ.2/ 28811/0022

(1)

Τροποποίηση της υπ' αριθμ. οικ.2/16376/002/28.12.009 απόφασης των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Δικαιοσύνης (Φ.Ε.Κ. 175/Β' /4.2.2009) «Καταβολή διαφοράς αποδοχών στους Δικαστικούς Λειτουργούς και στα μέλη του κύριου προσωπικού του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, εν ενεργεία και συνταξιούχους όλων των βαθμίδων».

ΟΙ ΥΠΟΥΡΓΟΙ

1 ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ - ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

Έχοντας υπόψη:

1. Τις διατάξεις της παρ. 11 του άρθρου 57 του ν. 3691/2008 (Φ.Ε.Κ. 166/Α').

2. Το ν. 2362/1995 (Φ.Ε.Κ. 247/Α').

3. Τις διατάξεις του άρθρου 90 του «Κώδικα νομοθεσίας για την Κυβέρνηση και τα κυβερνητικά όργανα», που κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του π.δ/τος 63/2005 (Φ.Ε.Κ. 98 Α').

4. Την υπ' αριθμ. 1666/ΔΙΟΕ 89/Β.1.2.009 (Φ.Ε.Κ. 40/Β' /16.1.2009) κοινή απόφαση του Πρωθυπουργού και του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών «Καθορισμός αρμοδιοτήτων των Υφυπουργών Οικονομίας και Οικονομικών».

5. Το γεγονός ότι από την απόφαση αυτή δεν προκαλείται πρόσθετη δαπάνη σε βάρος του κρατικού προϋπολογισμού.

6. Την προκείμενη ανάγκη τροποποίησης της ανωτέρω απόφασης, αποφασίζουμε:

4

Τροποποιούμε την υπ' αριθμ. οικ.2/6376/0022/28.12.09 (Φ.Ε.Κ. 175/Β'/4.2.2009) απόφαση μας και ορίζουμε τα εξής:

1. Η Π' δόση της περ. α' της παραγράφου Α1 της ως άνω απόφασης θα καταβληθεί σταδιακά, ως εξής:

α) Το ένα τέταρτο (1/4) της δόσης αυτής την 4.5.2009 και

β) Τα τρία τέταρτα (3/4) της ίδιας δόσης την 3.1.2010.

2. Η Β' δόση της περ. α' της παραγράφου Β της προαναφερόμενης απόφασης θα καταβληθεί σταδιακά, ως εξής:

α) Το ένα τέταρτο (1/4) της δόσης αυτής με τη σύνταξη μηνός Μαΐου 2009 και

β) Τα τρία τέταρτα (3/4) της ίδιας δόσης με τη σύνταξη μηνός Φεβρουαρίου 2010.

Κατά τα λοιπά εξαιρουμένων να ισχύουν τα αναφερόμενα στην υπ' αριθμ. οικ.2/6376/0022/28.12.09 (Φ.Ε.Κ. 175/Β'/4.2.2009) απόφαση μας.

Η απόφαση αυτή να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Αθήνα, 10 Απριλίου 2009

Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ

ΕΞΕΤΑΣΙΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΛΕΓΚΑΣ

ΑΝΑΡΧΗΤΗΣ

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΔΕΝΔΙΑΣ

Αριθμ. Φ10021532/11009 (2)
Καθορισμός του τρόπου υλοποίησης και διαδικασίας λήψης αποφάσεων των Συμβουλίων Επιλογής Ιατρικού και Οδοντιατρικού Προσωπικού του ΙΚΑ - ΕΤΑΜ (ΣΚΕΠΟΠΚΑ - ΕΤΑΜ).

Η ΥΠΟΥΡΓΟΣ

ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

Έχοντας υπόψη:

1. Τις διατάξεις

α) της παραγράφου 5 του άρθρου 25 του ν. 3232/2004 (Φ.Ε.Κ. 48/Α') «θέματα κοινωνικής ασφάλισης και άλλες διατάξεις»

β) της παραγράφου 7 α' του άρθρου 37 του ν. 3518/2006 (Φ.Ε.Κ. 372/Α') «Αναδιάρθρωση των κλάδων του Ταμείου Συντάξεων Μηχανικών και Εργαζομένων Δημοσίων Έργων (ΤΣΜΕΔΕ) και ρύθμιση άλλων θεμάτων αρμοδιότητας του Υπουργείου Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας»

γ) του π.δ. 1972/2008 (Φ.Ε.Κ. 291/Α') «Καθορισμός κριτηρίων για την επιλογή μονίμων ιατρών και οδοντάτρων του ΙΚΑ - ΕΤΑΜ».

2. Την υπ' αριθμ. Γ23/4/28.2.2009 πρόταση του Διοικητή του ΙΚΑ - ΕΤΑΜ

3. Το γεγονός ότι από τις διατάξεις του παρόντος διατάγματος δεν προκαλείται δαπάνη σε βάρος του κρατικού προϋπολογισμού ή σε βάρος του προϋπολογισμού του ΙΚΑ - ΕΤΑΜ, αποφασίζουμε:

Άρθρο 1

Σύνταξη - Ημερήσια Διάταξη - Απαρτία

1. Έκαστο Συμβούλιο Επιλογής Ιατρικού και Οδοντιατρικού Προσωπικού του ΙΚΑ - ΕΤΑΜ (ΣΚΕΠΟΠΚΑ - ΕΤΑΜ),

συγκοιτάται ύστερα από πρόσκληση του Προέδρου του, και συνεδριάζει στα γραφεία της Διοίκησης του ΙΚΑ - ΕΤΑΜ. Η πρόσκληση, στην οποία αναγράφονται η ημερομηνία, η ώρα έναρξης της συνεδρίασης και τα θέματα ημερήσιας διάταξης είναι έγγραφη και αποστέλλεται με απόδειξη στα μέλη, τρεις τουλάχιστον ημέρες πριν από τη συνεδρίαση.

2. Το Συμβούλιο βρίσκεται σε απαρτία, εφόσον παρίστανται τουλάχιστον τα τρία από τα πέντε μέλη του. Η απαρτία πρέπει να υπάρχει σε όλη τη διάρκεια της συνεδρίασης.

3. Εφόσον διαπιστωθεί ανάγκη να συνεχιστεί η συζήτηση επί ενός θέματος πέραν της μίας ημέρας, είναι δυνατόν να αποφασιστεί το Συμβούλιο τη συνέχιση της συζήτησης σε επόμενη ή επόμενες συνεδριάσεις, οι οποίες δεν μπορούν να ξεπερνούν τις τρεις. Η συζήτηση οφείλει σε κάθε περίπτωση να ολοκληρωθεί και να υπάρξει απόφαση εντός 20 ημερών από την πρώτη συνεδρίαση.

Άρθρο 2

Έλεγχος δικαιολογητικών

1. Έκαστο Συμβούλιο μετά τη διαβίβαση σε αυτό από την αρμόδια υπηρεσία του ΙΚΑ - ΕΤΑΜ των αιτήσεων των υποψηφίων με τα συνημμένα δικαιολογητικά καθώς και τη συγκριτική κατάσταση των υποψηφίων κατά ειδικότητα και νομαρχία, προβαίνει στον έλεγχο, σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 2 και 3 του π.δ. 1972/2008, των δικαιολογητικών των υποψηφίων.

2. Το Συμβούλιο είναι υποχρεωμένο, εφόσον διαπιστώσει την έλλειψη συγκεκριμένων τυπικών προσόντων και δικαιολογητικών να παραλείψει τους υποψηφίους αυτούς κάνοντας ειδική μνεία στο σημεικό πρακτικό.

3. Μετά τον έλεγχο των δικαιολογητικών των υποψηφίων από το Συμβούλιο και με τη βοήθεια της Γραμματείας του Συμβουλίου καταρτίζεται κατάσταση των εχόντων τα τυπικά προσόντα υποψηφίων για την πλήρωση των θέσεων γιατρών και οδοντιάτρων του ΙΚΑ - ΕΤΑΜ κατά περιοχή νοσοκομεία, μονάδα υγείας και ειδικότητα.

Σε περίπτωση που γιατρός είναι υποψήφιος για περισσότερες της μίας (1) θέσεις, υποχρεούται για όλες αυτές τις θέσεις σε κάθε αίτησή του να επισυνάπτει και πλήρη φάκελο δικαιολογητικών του για κάθε δικαιούμενη θέση.

4. Με έγγραφο υπογεγραμμένο από τον Πρόεδρο του Συμβουλίου, αποστέλλονται από τη Γραμματεία τα δικαιολογητικά των υποψηφίων προς τους εισηγητές επί αποδείξει και μέσα σε εύλογο χρονικό διάστημα, το οποίο δεν μπορεί να υπερβαίνει τον ένα (1) μήνα.

Άρθρο 3

Πρόταση εισηγητών - Λήψη αποφάσεων

1. Οι εισηγητές προχωρούν στη βαθμολόγηση των υποψηφίων με βάση τα κριτήρια που ορίζονται στο Προεδρικό Διάταγμα 197/2008.

2. Ο εισηγητής μπορούν να ζητήσουν από τον κρινόμενο υποψήφιο την προσκόμιση οποιασδήποτε εργασίας η οποία αναφέρεται στο βιογραφικό του σημείωμα καθώς και οποιαδήποτε διευκρινιστικό στοιχείο είναι απαραίτητο για τη θεμελίωση της εισήγησής τους.

Τα τυπικά και ουσιαστικά προσόντα λαμβάνονται υπόψη μόνο εφόσον συνέτρεχαν και είχαν υποβληθεί κατά

το χρόνο λήξης της προθεσμίας υποβολής των αιτήσεων σύμφωνα με τις διατάξεις του π.δ. 197/2008.

Προσόντα που αποκτήθηκαν ή συμπληρώθηκαν μετά τη λήξη της προθεσμίας αυτής δεν λαμβάνονται σε καμία περίπτωση υπόψη.

3. Αν η κρίση αφορά στην πλήρωση περισσότερων από μία θέσεων της ίδιας ειδικότητας και στο ίδιο Νοσοκομείο ή Μονάδα Υγείας που έχουν προκηρυχθεί με την ίδια απόφαση, όσοι έχουν υποβάλει αίτηση για το διορισμό στην αντίστοιχη θέση του Νοσοκομείου ή της Μονάδας Υγείας, λογίζονται ως υποψήφιοι για όλες αυτές τις θέσεις, χωρίς να θεωρείται δευτερεύουσα προτίτηση για κάθε μία από αυτές.

Η κρίση γίνεται κατά τρόπο ενιαίο και συντάσσεται ενιαίος πίνακας βαθμολόγησης και τις θέσεις αυτές καταλαμβάνουν οι πρώτοι στη σειρά.

4. Ο εισηγητής συντάσσει και υποβάλλει στη Γραμματεία του Συμβουλίου την εισήγησή του μέσα σε δεκαπέντε (15) ημέρες από την παραλαβή των φακέλων με τα δικαιολογητικά των υποψηφίων.

5. Κάθε μέλος του Συμβουλίου αφού λάβει υπόψη τη σχετική εισήγηση εκπαιδύσεως και βαθμολογώντας τα τυπικά και ουσιαστικά προσόντα κάθε υποψηφίου με βάση τις διατάξεις των άρθρων 5 και 6 του π.δ. 197/2008, διατυπώνει τη γνώμη του αιτιολογημένα για κάθε υποψήφιο, ως προς την κατάταξη του στην βαθμολογική σειρά, η οποία και καταχωρείται στα πρακτικά.

6. Το Συμβούλιο αποφασίζει κατά πλειοψηφία. Σε περίπτωση ισοψηφίας υπαίσιχη η ψήφος του Προέδρου.

7. Σε περίπτωση που το Συμβούλιο κρίνει με ειδικές αιτιολογημένες απόφασή του, ότι κανείς από τους υποψηφίους δεν συγκροτούντα τα απαιτούμενα για τις θέσεις ουσιαστικά προσόντα, δύναται να γνωμοδοτήσει την επαναπροκήρησή τους.

8. Το Συμβούλιο αφού αποφασίσει για την αξιολογική κατάταξη των υποψηφίων για κάθε θέση, συντάσσει πίνακα με την βαθμολογική κατάταξή τους, στον οποίο αναφέρεται αναλυτικά η βαθμολογία για κάθε επιμέρους κριτήριο.

9. Τα πρακτικά και οι πίνακες βαθμολογικής κατάταξης των υποψηφίων υπογράφονται από τον Πρόεδρο, τα μέλη και τον Γραμματέα του Συμβουλίου.

10. Οι πίνακες βαθμολογικής κατάταξης αναρτώνται στις μονάδες ασφάλισης και υγείας του ΙΚΑ - ΕΤΑΜ της έδρας του οικείου νομού και στην ιστοσελίδα του ΙΚΑ - ΕΤΑΜ. Ειδικά για την περιοχή της Αττικής, οι πίνακες βαθμολογικής κατάταξης αναρτώνται και στη Διοίκηση του ΙΚΑ - ΕΤΑΜ. Για την ανάρτηση τηρείται ειδικό πρωτόκολλο. Οι τυχόν ενστάσεις των υποψηφίων υποβάλλονται εγγράφως εκάστοτε του Συμβουλίου εντός αποκλειστικής προθεσμίας δέκα ημερών από την ημερομηνία ανάρτησης των πινάκων βαθμολογικής κατάταξης. Μετά την εκδίκαση από το Συμβούλιο των υποβληθέντων ενστάσεων ή μετά την πάροδο άπρακτης της σχετικής προθεσμίας αποστέλλονται στο ΑΣΕΠ, οι πίνακες βαθμολογικής κατάταξης των υποψηφίων καθώς και πλήρης φάκελος για όλα τα στάδια της διαδικασίας για έλεγχο νομιμότητας των σχετικών πράξεων, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 6 παρ. 4 του π.δ. 197/2008. Μετά τη διενέργεια του ελέγχου, οι οριστικοί πίνακες βαθμολογικής κατάταξης αναρτώνται στις υπηρεσίες του α' και β' εδαφίου της παρούσας παραγράφου τηρουμένου του σχετικού πρωτοκόλλου.

11. Επικυρωμένο αντίγραφο των πινάκων πινάκων βαθμολογικής κατάταξης αποστέλλεται στο Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Πρόνοιας και στο ΑΣΕΠ.

Άρθρο 4

Δημοσιότητα των πρακτικών.

1. Με επιμέλεια της γραμματείας του Συμβουλίου αναρτώνται στη Διοίκηση του ΙΚΑ - ΕΤΑΜ και αποστέλλονται στις κατά τόπους μονάδες υγείας οι πίνακες προσωρινής και εν συνεχεία οριστικής βαθμολογικής κατάταξης των υποψηφίων.

2. Κάθε υποψήφιος που κρίθηκε έχον το δικαίωμα να ζητήσει από τη γραμματεία του Συμβουλίου να λάβει γνώση των πρακτικών, κατά το μέρος που τον αφορά.

Άρθρο 5

Υποχρεώσεις μελών

Τα μέλη του Συμβουλίου υποχρεούνται να προσέρχονται στις συνεδριάσεις του συμβουλευτικού οργάνου, όταν προσκαλούνται. Σε περίπτωση αδυναμολόγητης απουσίας μελών του Συμβουλίου σε τρεις (3) διαδοχικές συνεδριάσεις είναι δυνατή η αντικατάστασή του με απόφαση του αρμοδίου για τον διορισμό του οργάνου.

Άρθρο 6

Αρμοδιότητες Γραμματείας

Η Γραμματεία του Συμβουλίου έχει την ευθύνη για τη γραμματεική υποστήριξη του Συμβουλίου και την τήρηση των πρακτικών. Έχει υπόψη του Προέδρου τα θέματα και τον επακολουθεί στην κατάρτιση της ημερήσιας διάταξης. Επικουρεί τους εισηγητές στη διακπεραλωση του έργου τους και εξασφαλίζει τη γραμματεική τους εξυπηρέτηση. Η Γραμματεία τηρεί πρωτόκολλο και αρχείο.

Άρθρο 7

Τελικές διατάξεις

Για κάθε θέμα που δεν καθορίζεται ειδικώς στην παρούσα απόφαση έχουν εφαρμογή οι διατάξεις του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, όπως εκάστοτε ισχύουν. Η απόφαση αυτή να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Αθήνα, 9 Απριλίου 2009

Η ΠΡΟΪΚΑ

ΦΑΝΗ ΠΑΛΛΗ - ΠΕΤΡΑΛΙΑ

Αριθμ. 2974 (3)

Προορισμός των λειτουργικών μορφών και κατηγοριών των τουριστικών καταλυμάτων και λοιπών τουριστικών εγκαταστάσεων που εντάσσονται σε προγράμματα αρμοδιότητας του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων.

**ΟΙ ΥΠΟΥΡΓΟΙ
ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΤΡΟΦΙΜΩΝ -
ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ**

Έχοντας υπόψη:
1. Του κ.δ. 13/1974 περί παραγωγή οικονομικών ενισχύσεων στη γεωργική, κτηνοτροφική, δασική και αλιευτική παραγωγή (320/Α'), όπως τροποποιήθηκε με τους ν. 1409/1983 (199/Α'), 2538/1997 (242/Α') και 2512/1997 (138/Α').

2. Το π.δ. 402/1988 (Φ.Ε.Κ. 187/Α'/26.8.1988) «Οργανισμός Υπουργείου Γεωργίας, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει».
3. Τις διατάξεις του άρθρου 90 του «Κώδικα νομοθεσίας για την Κυβέρνηση και τα Κυβερνητικά όργανα» που κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του π.δ. 63/2005 «Κωδικοποίηση της νομοθεσίας για την Κυβέρνηση και τα κυβερνητικά όργανα» (Φ.Ε.Κ. 98/Α'/22.4.2005).
4. Το άρθρο 21 παρ. 8 του ν. 274/1999 «Ενιαίος Φορέας Ελέγχου Τροφίμων και άλλες ρυθμίσεις του ΥΠ. Ανάπτυξης» (199/Α').
5. Την υπ' αριθμ. Υ1/2004 απόφαση του Πρωθυπουργού «Μεταβολή Τέλων Υπουργείων και καθορισμός της σειράς τάξης των Υπουργείων» (Φ.Ε.Κ. 513/Β').
6. Την υπ' αριθμ. 399570/2001 κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Οικονομικών και Γεωργίας «Δίπλοση Διοικητικού Τομέα Προγραμματισμού και Εφαρμογών του Γ. Κοινωνικού Πλασίου Στήριξης και Βίαιης Βιδικού Γραμμάτιο στο Υπουργείο Γεωργίας» (Φ.Ε.Κ. 1363/Β'), όπως συμπληρώθηκε με τις υπ' αριθμ. 228222/2003 (Φ.Ε.Κ. 592/Β') και 229920/2002 (Φ.Ε.Κ. 238/Β') όμοιες αποφάσεις.
7. Το π.δ. 4/2009 «Διορισμός Υπουργών Αναπληρωτή Υπουργού και Υφυπουργών» (Φ.Ε.Κ. 2/Α'/8.12.2009).
8. Την υπ' αριθμ. 296/22.12.2009 απόφαση του Πρωθυπουργού και του Υπουργού Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων με την οποία διορίστηκε ο Κωνσταντίνος Πλάτσος στη θέση του Εθνικού Γραμματέα του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων.
9. Το π.δ. 122/2004 «Ανασύσταση του Υπουργείου Τουρισμού» (Φ.Ε.Κ. 85/Α'/7.3.2004).
10. Το ν. 3270/2004 «Αρμοδιότητες Υπουργείου Τουριστικής Ανάπτυξης και θέματα τουρισμού» (Φ.Ε.Κ. 187/Α'/11.10.2004).
11. Το π.δ. 209/2007 «Διορισμός Υπουργών και Υφυπουργών» (Φ.Ε.Κ. 232/Α'/19.9.2007).
12. Το ν. 3814/2007 «Διαχείριση, έλεγχος και εφαρμογή αναπτυξιακών παρεμβάσεων για την προγραμματική περίοδο 2007 - 2013» (Φ.Ε.Κ. 357/Α'/3.12.2007), όπως ισχύει κάθε φορά.
13. Τον Κανονισμό (ΕΚ) 1898/2005 του Συμβουλίου της 20ης Σεπτεμβρίου 2005, για τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) όπως ισχύει κάθε φορά.
14. Τον Κανονισμό (ΕΚ) 1974/2006 της Επιτροπής της 1ης Δεκεμβρίου 2006, για τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του Κανονισμού (ΕΚ) 1898/2005 του Συμβουλίου για τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) όπως ισχύει κάθε φορά.
15. Τον Κανονισμό (ΕΚ) 198/2006 του Συμβουλίου της 27ης Ιουλίου 2006, για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Αλιείας, όπως ισχύει κάθε φορά.
16. Τον Κανονισμό (ΕΚ) 498/2007 της Επιτροπής της 26^{ης} Μαρτίου 2007 για τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του Κανονισμού (ΕΚ) αριθμ. 198/2006 του Συμβουλίου για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Αλιείας, όπως ισχύει κάθε φορά.
17. Την υπ' αριθμ. Ε(2007) 605/29.11.2007 απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την έγκριση του «Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης της Ελλάδας 2007 - 2013», όπως αυτή ισχύει κάθε φορά.

18. Την υπ' αριθμ. Ε(2007) 6402/11.12.2007 απόφαση της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων για την έγκριση του Επιχειρησιακού Προγράμματος του τομέα της Αλιείας (OC12007GR HFPO001) για την προγραμματική περίοδο 2007 - 2013 όπως ισχύει κάθε φορά.
19. Το π.δ. 43/2002 για την κατάταξη των κύριων ξηνοδοχειακών καταλυμάτων σε κατηγορίες με σύστημα αερίων και τεχνικές προδιαγραφές αυτών (43/Α'), όπως τροποποιήθηκε με την υπ' αριθμ. 13403/25.7.2007 Απόφαση Υπουργού Τουριστικής Ανάπτυξης (Φ.Ε.Κ. 144/Β').
20. Το π.δ. 387/2000 για την κατάταξη ενοικιαζομένων διαμερισμάτων και ενοικιαζομένων διαμερισμάτων σε κατηγορίες με το σύστημα των κλιβών (387/Α'), όπως τροποποιήθηκε με την υπ' αριθμ. 13635/3.11.2006 απόφαση Υπουργού Τουριστικής Ανάπτυξης (Φ.Ε.Κ. 1684/Β').
21. Το π.δ. 33/1979 περί τουριστικών καταλυμάτων εντός παραδοσιακών κτισμάτων (10/Α'), σε συνδυασμό με την υπ' αριθμ. 532349/27.7.1994 απόφαση Γενικού Γραμματέα Ε.Ο.Τ. (Φ.Ε.Κ. 616/Β').
22. Την υπ' αριθμ. 530992/28.9.1987 απόφ. του Ε.Ο.Τ. που αφορά «Τεχνικές προδιαγραφές τουριστικών εγκαταστάσεων» (Φ.Ε.Κ. 567/Β').
23. Την υπ' αριθμ. 2547/ΥΠΕΘΟ/5.3.86/Φ.Ε.Δ.135/Ε.Ο.Τ. 19.11.1986 απόφαση του Υπουργού Εθνικής Οικονομίας «Μέτρο για την ελεγχόμενη τουριστική ανάπτυξη και την αναβάθμιση της τουριστικής προσφοράς περιοχών της Χώρας. Καθορισμός περιοχών ελέγχου τουριστικής ανάπτυξης», όπως τροποποιήθηκε με την υπ' αριθμ. 7394/14.6.2005 (Φ.Ε.Κ. 854/Β') απόφαση του Υπουργού Τουριστικής Ανάπτυξης και ισχύει.
24. Το γεγονός ότι από την εφαρμογή της παρούσας δεν προκαλείται δαπάνη σε βάρος του Κρατικού Προϋπολογισμού, αποφασίζουμε:

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α
Άρθρο 1

Πεδίο εφαρμογής

Οι διατάξεις της παρούσας αφορούν σε δράσεις για την προώθηση του αγροτικού τουρισμού και του τουρισμού με την ευρεία έννοια, οι οποίες δύναται να υλοποιηθούν στο πλαίσιο συγχρηματοδοτούμενων ή και εθνικών προγραμμάτων αρμοδιότητας του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β
Λειτουργικές μορφές και κατηγορίες τουριστικών καταλυμάτων

Άρθρο 2

- Α. Μετατροπή παραδοσιακών ή διατηρητέων κτισμάτων σε τουριστικά καταλύματα
Εισχύεται η επικοπή, αποκατάσταση παραδοσιακών ή διατηρητέων κτιρίων και η μετατροπή τους σε τουριστικά καταλύματα, σε εφαρμογή αρχιτεκτονικής μελέτης που συντάσσεται σύμφωνα με το οριζόμενο στο π.δ. 33/1979 (Φ.Ε.Κ. 10/Α'/24.1.1979) και την υπ' αριθμ. 532349/27.7.1994 (Φ.Ε.Κ. 616/Β'/9.8.1994) απόφαση του Γενικού Γραμματέα του Ε.Ο.Τ.
Τα ανατίνα κτίσματα πρέπει να είναι χαρακτηρισμένα ως παραδοσιακά ή διατηρητέα από τις αρμόδιες κατά τόπους Υπηρεσίες του ΥΠΕΧΩΔ.Ε ή του ΥΠΠΟ.
- Β. Ίδρυση κύριων ξηνοδοχειακών καταλυμάτων
Οι λειτουργικές μορφές και κατηγορίες κύριων ξηνοδοχειακών καταλυμάτων, της παρ.1Α του άρθρου 2 του

ν. 260/1993, που δίνονται να ενισχυθούν στο πλαίσιο προώθησης του αγροτικού τουρισμού και του τουρισμού με την ευρεία έννοια σύμφωνα με το Κεφάλαιο Α της παρούσας, είναι οι ακόλουθες:

1. Ξενοδοχεία κλασσικού τύπου 5, 4 και 3 αστέρων.
Η ίδρυσή τους γίνεται σύμφωνα με τις σχετικές προδιαγραφές που προβλέπονται στο π.δ. 43/2002 (Φ.Ε.Κ. 43/Α'/2002), όπως τροποποιήθηκε με την υπ' αριθμ. 12403/25.7.2007 απόφαση Υπουργού Τουριστικής Ανάπτυξης (Φ.Ε.Κ. 144/Β') και ισχύει κάθε φορά.

Ελάχιστη δυναμικότητα: 10 δωμάτια, 20 κλίνες.
Μέγιστη δυναμικότητα: 40 κλίνες.

2. Ξενοδοχεία τύπου επιπλαωμένων διαμερισμάτων 5, 4 και 3 αστέρων.
Η ίδρυσή τους γίνεται σύμφωνα με τις σχετικές προδιαγραφές και διαδικασίες, που προβλέπονται στο π.δ. 43/2002 (Φ.Ε.Κ. 43/Α'/2002) όπως τροποποιήθηκε με την υπ' αριθμ. 12403/25.7.2007 απόφαση Υπουργού Τουριστικής Ανάπτυξης (Φ.Ε.Κ. 144/Β') και ισχύει κάθε φορά.

Μέγιστη δυναμικότητα: 40 κλίνες.

3. Οργανωμένες Τουριστικές κατασκηνώσεις Γ' τάξης και άνω.
Η ίδρυση οργανωμένων τουριστικών κατασκηνώσεων Γ' τάξης και άνω, γίνεται σύμφωνα με τις προδιαγραφές και διαδικασίες που προβλέπονται στην υπ' αριθμ. 530992/1987 (Φ.Ε.Κ. 567/Β'/1987) απόφαση του Ε.Ο.Τ., όπως ισχύει κάθε φορά.

Γ. Ίδρυση μη κέρων τουριστικών καταλυμάτων.
Οι λειτουργικές μορφές και κατηγορίες μη κέρων ξενοδοχειακών καταλυμάτων, της παρ.18 του άρθρου 2 του ν. 260/1993, που δίνονται να ενισχυθούν στο πλαίσιο προώθησης του αγροτικού τουρισμού και του τουρισμού με την ευρεία έννοια, σύμφωνα με το Κεφάλαιο Α' της παρούσας, είναι οι ακόλουθες:

1. Τουριστικές επιπλαωμένες κατοικίες.
Η ίδρυση των τουριστικών επιπλαωμένων κατοικιών γίνεται σύμφωνα με τις σχετικές προδιαγραφές και διαδικασίες που προβλέπονται στην υπ' αριθμ. 530992/1987 (Φ.Ε.Κ. 567/Β'/1987) απόφαση του Ε.Ο.Τ., όπως ισχύει κάθε φορά.

Οι Τουριστικές επιπλαωμένες κατοικίες που δίνονται να ενισχυθούν είναι:

- α) μονόχωρες συνολικής επιφάνειας από 40 έως και 50 τ.μ.,
- β) δύο κυρίων χώρων συνολικής επιφάνειας από 60 έως και 70 τ.μ.

μεμονωμένες ή σε σειρά ή σε συγκρότημα μονόροφες ή διόροφες μονοκατοικίες που έχουν αυτοτέλεια λειτουργίας, ανεξάρτητη εξωτερική προσέλαση ή κάθε μία και ιδιαιτερότητα.

2. Ενοικιαζόμενα δωμάτια 4-κλιδιάων, σε συγκρότημα μέχρι 10 δωματίων.

Η ίδρυσή τους γίνεται σύμφωνα με τις προδιαγραφές που ορίζονται στο π.δ. 337 (Φ.Ε.Κ. 281/Α'/28.12.2000), όπως τροποποιήθηκε με την υπ' αριθμ. 13625/31.2.2006 απόφαση Υπουργού Τουριστικής Ανάπτυξης (Φ.Ε.Κ. 1684/Β') και ισχύει κάθε φορά.

Ελάχιστη δυναμικότητα: 5 δωμάτια, 10 κλίνες.
3. Ενοικιαζόμενα επιπλαωμένα διαμερίσματα 4 κλιδιάων σε συγκρότημα μέχρι 20 δωματίων.

Η ίδρυσή τους γίνεται σύμφωνα με τις προδιαγραφές που ορίζονται στο π.δ. 337 (Φ.Ε.Κ. 281/Α'/28.12.2000),

όπως τροποποιήθηκε με την υπ' αριθμ. 13625/31.2.2006 απόφαση Υπουργού Τουριστικής Ανάπτυξης (Φ.Ε.Κ. 1684/Β') και ισχύει κάθε φορά. Το καθιστικό συμπλοκίζεται στον αριθμό των δωματίων.

Ελάχιστη δυναμικότητα: 5 δωμάτια, 10 κλίνες

Άρθρο 3

Επίκταση κέρων και μη κέρων ξενοδοχειακών καταλυμάτων

Ενισχύεται η επίκταση κέρων και μη κέρων ξενοδοχειακών καταλυμάτων που λειτουργούν με ειδικό σήμα λειτουργίας του Ε.Ο.Τ., εφόσον ανήκουν στις λειτουργικές μορφές και κατηγορίες του άρθρου 2 της παρούσας και μόνον υπό τους όρους και περιορισμούς του άρθρου 4.

Άρθρο 4

Περιορισμοί στη χωροθέτηση και τις κατηγορίες κατάταξης των τουριστικών καταλυμάτων.
Η ίδρυση και επέκταση των τουριστικών καταλυμάτων του άρθρου 2 υπόκειται στους ακόλουθους όρους και περιορισμούς:

α. Η μετατροπή χαρακτηρισμένων παραδοσιακών ή διατηρητέων κτιρίων σε τουριστικά καταλύματα ενισχύεται κατά προτεραιότητα στις περιοχές εφαρμογής των προγραμμάτων του Κεφαλαίου Α της παρούσας και με όσα καθορίζονται σε αυτά χωρίς κανένα επιπλέον περιορισμό.

β. Για όλες τις λοιπές λειτουργικές μορφές καταλυμάτων του άρθρου 2 ισχύουν οι περιορισμοί που προβλέπονται στην υπ' αριθμ. 2647/ΥΠΕΘΟ /538866/ΕΙΔ13Ε/Ε.Ο.Τ./19.11.1986 (Φ.Ε.Κ. 797/Β'/1986) απόφαση του Υπουργού Εθνικής Οικονομίας «Μέτρα για την ενισχυμένη τουριστική ανάπτυξη και την αναβάθμιση της τουριστικής προσφοράς περιοχών της Χώρας Καθορισμός περιοχών Ελέγχου Τουριστικής Ανάπτυξης», όπως αυτή τροποποιήθηκε και ισχύει.

γ. Σε οικόπεδα ή γήπεδα αντιστάμενα σε απόσταση μικρότερη των 3 χλμ. από τις ακτές δεν ενισχύεται η ίδρυση ενοικιαζόμενων δωματίων 4 κλιδιάων και ενοικιαζόμενων επιπλαωμένων διαμερισμάτων 4 κλιδιάων. Ο περιορισμός αυτός δεν ισχύει για τις νησιωτικές περιοχές της Χώρας πλνν της Κρήτης και της Εύβοιας.

δ. Σε παραδοσιακούς οικισμούς ενισχύεται μόνο η μετατροπή σε κατάλυμα παραδοσιακών ή διατηρητέων κτιρίων, καθώς και η ίδρυση τουριστικών επιπλαωμένων κατοικιών.

ε. Η ενίσχυση ίδρυσης ή επέκτασης ενοικιαζόμενων επιπλαωμένων δωματίων και ενοικιαζόμενων επιπλαωμένων διαμερισμάτων είναι δυνατή, προκειμένων συμφερωτικά και των περιορισμών των εδαφών β, γ, και δ του παρόντος άρθρου, μόνο σε οικόπεδα που βρίσκονται εντός σχεδίου, εντός οικισμών προορισμένων του 1923 ή εντός οριοθετημένων οικισμών με πληθυσμό κάτω των 2.000 κατοίκων.

Άρθρο 5

Ποιοτικές Εκσυγχρονιστές κέρων και μη κέρων ξενοδοχειακών καταλυμάτων

1. Ενισχύεται ο ποιοτικός εκσυγχρονισμός κέρων και μη κέρων ξενοδοχειακών -καταλυμάτων, που λειτουργούν με ειδικό σήμα λειτουργίας του Ε.Ο.Τ., ανεξαρτήτως λειτουργικής μορφής και τάξης και σύμφωνα με τυχόν όρους, περιορισμούς και προϋποθέσεις που

καθορίζονται στα προγράμματα του Κεφαλαίου Α της παρούσας.

2. Η χορήγηση της ενίσχυσης είναι δυνατή, εφόσον, με την ολοκλήρωση των σχετικών έργων εργασίων και προμηθειών, που συνιστούν τον ποσοτικό εκσυγχρονισμό τα καταλύματα κατατάσσονται σε λειτουργική μορφή και κατηγορίες του άρθρου 2 της παρούσας και μόνο. Η απόφαση της οικείας Περιφερειακής Υπηρεσίας Τουρισμού του Ε.Ο.Τ., με την οποία εγκρίνεται η τροποποιητική αρχιτεκτονική μελέτη για τη μετατροπή του καταλύματος σε λειτουργική μορφή και κατηγορία που προβλέπεται στο άρθρο 2, αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την χορήγηση ενίσχυσης των επενδύσεων ποιοτικού εκσυγχρονισμού.

Άρθρο 6

Λοιπές Τουριστικές Εγκαταστάσεις

Λοιπές τουριστικές εγκαταστάσεις που περιλαμβάνονται στο πλάνο εφαρμογής των προγραμμάτων του Κεφαλαίου Α της παρούσας και περιγράφονται στην υπ' αριθμ. 530992/1987 (Φ.Ε.Κ. 557/Β'/1987) απόφαση του Ε.Ο.Τ. όπως ισχύει κάθε φορά, υλοποιούνται σύμφωνα με τις διατάξεις της απόφασης αυτής και τις διατάξεις της εθνικής νομοθεσίας.

Κεφάλαιο Δ

Άρθρο 7

Νόμιμες εγκρίσεις και άδειες

Όλες οι εγκρίσεις των προηγούμενων άρθρων του Κεφαλαίου αυτού χορηγούνται υπό τον όρο, ότι έχει προηγηθεί η πλήρης των νόμιμων διαδικασιών και η λήψη των νομίμων αδειών για την ίδρυση, επέκταση και εκσυγχρονισμό των αντίστοιχων καταλυμάτων και λοιπών εγκαταστάσεων από τους αρμόδιους φορείς.

Η απόφαση αυτή να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Αθήνα, 8 Απριλίου 2009

Αριθμ. 07/ΔΤΑ/2899 (4)
 Συγχώνευση Αιγών Δημοτικών Επιχειρήσεων «Δημοτική Επιχείρηση Πολιτισμού και Ανάπτυξης Πόρου» (Δ.Ε.Π.Α.Π.) και «Δημοτική Επιχείρηση Τουρισμού και Πολιτισμού Πόρου» (ΔΗ.Τ.Ε.Π.Ο.Α.) και σύσταση Κοινωνικής Δημοτικής Επιχείρησης με Επωνυμία «Δημοτική Κοινωνική Επιχείρηση Πόρου» (ΔΗ.Κ.Ε.Π.).

Ο ΓΕΝΙΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΤΤΙΚΗΣ

Έχοντας υπόψη:

1. Τις διατάξεις του ν. 2503/1987 «Διοίκηση Οργάνωση στελέγωση Περιφέρειας, ούδεση θεμάτων για την Τοπική Αυτοδιοίκηση και άλλες διατάξεις».
2. Τις διατάξεις των άρθρων 254-269 ως ισχύουν, του ν. 3463/2006 (Φ.Ε.Κ. 114/Α'/8.6.2006), σύμφωνα με τις οποίες θα πρέπει να γίνει προσαρμογή των Δημοτικών Επιχειρήσεων του π.δ. 410/1995, από τη δημοσίευσή του στις 8.6.2006 μέχρι την 31.12.2009.
3. Την υπ' αριθμ. 07/ΔΤΑ/1888/20.10.1998 (Φ.Ε.Κ. 1165/Β'/9.11.1998) απόφαση του Γενικού Γραμματέα της Πε-

ριφέρειας Αττικής με την οποία συστάθηκε η Δημοτική Επιχείρηση Κοινωνικής Ανάπτυξης Πόρου (Δ.Ε.Κ.Α.Π.) και την υπ' αριθμ. 07/ΔΤΑ/6203/7.72.003 όμοια (Φ.Ε.Κ. 1049/Β'/29.72.003 και Φ.Ε.Κ. 1727/Β'/24.11.2003) με την οποία τροποποιήθηκε η συστατική πράξη της Δ.Ε.Κ.Α.Π., που με το νομάζεται σε Δημοτική Επιχείρηση Πολιτισμού και Ανάπτυξης Πόρου (Δ.Ε.Π.Α.Π.).

4. Την υπ' αριθμ. 3810+2668/13.09.1994 (Φ.Ε.Κ. 738/Β'/29.9.1994) απόφαση του Νομάρχη Πειραιά με την οποία συστάθηκε η Δημοτική Επιχείρηση «Δημοτική Επιχείρηση Τουρισμού και Πολιτισμού Πόρου» (ΔΗ.Τ.Ε.Π.Ο.Α.).

5. Την οικονομοτεχνική μελέτη βιωσιμότητας για τη συγχώνευση της Δ.Ε.Π.Α.Π. και του ΔΗ.Τ.Ε.Π.Ο.Α.

6. Τις εκθέσεις επίλυσης των Οριστών Ερωτών Λογιστών των περιουσιακών στοιχείων (απόλυση ενεργητικού και παθητικού) των δύο συγχωνευόμενων Δημοτικών επιχειρήσεων (άρθρο 9 του ν. 2190/1920 όπως ισχύει).

7. Τις υπ' αριθμ. 21/2009 και 39/2009 αποφάσεις του Δημοτικού Συμβουλίου Πόρου περί έγκρισης συγχώνευσης των Αιγών Δημοτικών Επιχειρήσεων «Δημοτική Επιχείρηση Πολιτισμού και Ανάπτυξης Πόρου» (Δ.Ε.Π.Α.Π.) και «Δημοτική Επιχείρηση Τουρισμού και Πολιτισμού Πόρου» (ΔΗ.Τ.Ε.Π.Ο.Α.) και σύσταση Κοινωνικής Δημοτικής Επιχείρησης με Επωνυμία «Δημοτική Κοινωνική Επιχείρηση Πόρου» (ΔΗ.Κ.Ε.Π.), αποφασίζουμε:

Α) Τη συγχώνευση των Αιγών Δημοτικών Επιχειρήσεων «Δημοτική Επιχείρηση Πολιτισμού και Ανάπτυξης Πόρου» (Δ.Ε.Π.Α.Π.) και «Δημοτική Επιχείρηση Τουρισμού και Πολιτισμού Πόρου» (ΔΗ.Τ.Ε.Π.Ο.Α.) και,

Β) Τη σύσταση Κοινωνικής Δημοτικής Επιχείρησης με Επωνυμία «Δημοτική Κοινωνική Επιχείρηση Πόρου» (ΔΗ.Κ.Ε.Π.), η οποία αποτελεί καθολικό διάδοχο των προηγούμενων και αναλαμβάνει όλα τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους, και η οποία έχει τα εξής στοιχεία:

Άρθρο 1

Κατηγορία - Νομική μορφή:

ΚΟΙΝΩΦΕΛΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ Δήμου Πόρου του Νομού Αττικής, η οποία αποτελεί Νομικό Πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου που διέπεται από τις διατάξεις των άρθρων 252 έως 270 του ν. 3463/2006 (Φ.Ε.Κ. 114 Α').

Άρθρο 2

Επωνυμία

Η επωνυμία της επιχείρησης με την οποία αυτή θα συναλλάσσεται με τρίτους είναι: «ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΦΕΛΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΠΟΡΟΥ» (ΔΗ.Κ.Ε.Π.).

Άρθρο 3

Σκοπός

Ο σκοπός της επιχείρησης είναι η ανάληψη δραστηριοτήτων στους ακόλουθους τομείς:

1. Τομέας Κοινωνικής Προστασίας και Αλληλεγγύης, με την ανάπτυξη των παρακάτω δραστηριοτήτων:
 - α. Λειτουργία Βρεφονηπιακού Παιδικού Σταθμού.
 - β. Λειτουργία Μονάδας Κοινωνικής Μέριμνας.
 - γ. Λειτουργία Κ.Α.Π.
 - δ. Λειτουργία Δημοτικών Ιατρείων.
 - ε. Υλοποίηση προγραμμάτων για την υποστήριξη νέων που έχουν παραβατική συμπεριφορά.
 - στ. Υλοποίηση προγραμμάτων για ΑΜΕΑ.
 - ζ. Υλοποίηση προγραμμάτων στήριξης εμπορικών κοινωνικών ομάδων ή στόμων που χρήζουν στήριξης.
 - η. Υλοποίηση προγραμμάτων για μετανάστες.

2. Τομέας Παιδείας, με την ανάπτυξη των παρακάτω δραστηριοτήτων:

α. Λειτουργία Κέντρου Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών

β. Λειτουργία σχολής εκμάθησης Ηλεκτρονικών Υπολογιστών

γ. Λειτουργία Κέντρου Πληροφορικής Νέων

δ. Υλοποίηση Επιμορφωτικών Προγραμμάτων

3. Τομέας Πολιτισμού, με την ανάπτυξη των παρακάτω δραστηριοτήτων:

α. Λειτουργία Βιβλιοθήκης

β. Λειτουργία Μουσείου

γ. Λειτουργία Πλακοθήκης

δ. Λειτουργία Κινηματογράφου και Θεάτρου

ε. Λειτουργία Ωδείου

στ. Λειτουργία Φλαρμονικής

ζ. Λειτουργία σχολής τζαζ

η. Λειτουργία Πολιτιστικού και Πνευματικού Κέντρου

θ. Διοργάνωση συναντιών, θεατρικών παραστάσεων, συνεδρίων, φεστιβάλ και άλλων πολιτιστικών εκδηλώσεων

ι. Εκδόσεις βιβλίων, ενημερωτικών, περιοδικών και εντύπων

ια. Συντήρηση και ανάδειξη κτιρίων, μνημείων και χώρων πολιτιστικού ενδιαφέροντος

ιβ. Ανάπτυξη Πολιτιστικού Τουρισμού

ιγ. Εκπόνηση και εφαρμογή προγράμματος ανάδειξης και προβολής της πολιτιστικής κληρονομιάς

ιδ. Προώθηση πολιτιστικών ανταλλαγών σε εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο

4. Τομέας Αθλητισμού με την ανάπτυξη των παρακάτω δραστηριοτήτων:

α. Λειτουργία Γυμναστηρίου

β. Λειτουργία Αθλητικού Κέντρου

γ. Διοργάνωση αθλητικών εκδηλώσεων

δ. Προώθηση και εφαρμογή προγραμμάτων μαζικού αθλητισμού

5. Τομέας Προστασίας και Διαχείρισης του Περιβάλλοντος, με την ανάπτυξη των παρακάτω δραστηριοτήτων:

α. Εκπόνηση και εφαρμογή προγράμματος προστασίας και ανάδειξης του περιβάλλοντος και του δάσους

β. Υλοποίηση τοπικών προγραμμάτων για την προστασία, αναβάθμιση και ανάδειξη του φυσικού του δομημένου, του αρχιτεκτονικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος με βάση το σχεδιασμό του Δήμου

γ. Εκπόνηση και εφαρμογή προγράμματος προστασίας της γλωσσας και της πανίδας

δ. Εκπόνηση και εφαρμογή προγράμματος ανάδειξης της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς

ε. Οργάνωση εθελοντικών ομάδων για την προστασία και ανάδειξη του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος και του δάσους

6. Τομέας Δημοτικής Συγκοινωνίας

7. Τομέας Εκπόνησης και Εφαρμογής Προγραμμάτων Έρευνας και Τεχνολογίας για την Ανάπτυξη της Περιοχής

8. Τομέας Εκπόνησης και Εφαρμογής Προγραμμάτων και Πολιτικών Προώθησης της Απασχόλησης

Άρθρο 4

Διάρκεια της επιχείρησης

Η διάρκεια της επιχείρησης ορίζεται σε τριάντα (30) χρόνια με έναρξη από τη δημοσίευσή της κατά το νόμο

πράξης του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας Αττικής στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Άρθρο 5

Έδρα της επιχείρησης

Έδρα της επιχείρησης είναι ο Δήμος Πόρου του Νομού Αττικής.

Άρθρο 6

Διοίκηση της επιχείρησης

Η επιχείρηση διοικείται από (7) επταμελές διοικητικό συμβούλιο, τα μέλη του οποίου ορίζονται μαζί με ανεπιτηρωτές τους, από το Δημοτικό Συμβούλιο. Από τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου, οι τρεις (3) είναι αμεταίεμα εκπρόσωποι του Δήμου Πόρου, ένας (1) από τους οποίους της μειοψηφίας, ένας (1) εκπρόσωπος κοινωνικού φορέα της περιοχής, και τα υπόλοιπα τρία (3) μέλη θα είναι δημότες ή κάτοικοι του Δήμου, που διαθέτουν εμπειρία ή γνώσεις σχετικές με το αντικείμενο της επιχείρησης. Όταν οι εργαζόμενοι της επιχείρησης φθάσουν τα είκοσι άτομα, τότε συμμετέχει στο Διοικητικό Συμβούλιο ένας (1) εκπρόσωπός τους και μελώνται αντίστοιχα ο αριθμός των δημοτών - κατοίκων, χωρίς αλλαγή της συνολικής πράξης.

Άρθρο 7

Κεφάλαιο της επιχείρησης

• Το κεφάλαιο της επιχείρησης διαμορφώνεται ως εξής:

Α) Σύμφωνα με την άδεια εκτέλεσης του ενεργητικού και του παθητικού της παρουσίας των δύο δημοτικών επιχειρήσεων, που έγινε από αρχαιότες λογιστές του Σ.Ο.Α. σύμφωνα με το άρθρο 263 του ν. 3463/2006

1 η ΔΗΤΕΠΟΑ κατά την 31/12/2008 παρουσιάζει Ενεργητικά: 47.820,46 €, Παθητικά: 28.744,86 € και Καθαρή θέση: 19.075,60 €, και

2 η ΔΕΠΑΠ κατά την 31/12/2008, παρουσιάζει: Ενεργητικά: 497.062,40 € και Παθητικά: 220.230,29 € και Καθαρή θέση: 476.832,11 €.

Άρα η Καθαρή θέση της νέας Κοινωνικού Δημοτικής Επιχείρησης Πόρου, που προκύπτει από τη συγχώνευση των δύο επιχειρήσεων ΔΗΤ.ΕΠΟΑ και ΔΕΠΑΠ, είναι: 495.907,71 €. Εκ της οποίας δεν έχει καταβληθεί και οφείλεται από το Δήμο στην κοινωνική επιχείρηση το ποσό των 304.089,62 €.

Β) Το κεφάλαιο της επιχείρησης αυξάνεται κατά 150.000,00 € σύμφωνα με την οικονομοτεχνική μελέτη της ΕΕΤΑΑ ως κεφάλαιο κίνησης για την εκπλήρωση των σκοπών της Επιχείρησης και θα καταβληθεί από το Δήμο Πόρου τμηματικά.

• Ο Δήμος Πόρου, για να διακολλήσει την λειτουργία της επιχείρησης, παραχωρεί για χρήση σύμφωνα με τις διατάξεις της παρ. 2 του άρθρου 85 του ΔΝΚ:

1. Τον πρώτο όροφο του διώροφου Δημοτικού κτιρίου στην παραλιακή οδό του Πόρου για τις ανάγκες στέγασης των γραφείων της.

2. Το ισόγειο του 1^{ου} Παιδικού και Βρεφικού Σταθμού του Δήμου Πόρου όπου θα στεγαστεί ο Παιδικός Σταθμός της Δημοτικής Επιχείρησης, έως ότου γίνει δυνατή η μεταφορά του σε δικό του κτίριο. Με τον τρόπο αυτό οι δύο Παιδικό Σταθμοί θα στεγαστούν σε ένα κοινό κτίριο και θα χρησιμοποιούν από κοινού την είσοδο, την κουζίνα και τον χώρο της αυλής.

3. Τους απαραίτητους χώρους για τη λειτουργία Κέντρου Ανοικτής Προστασίας Ηλικιωμένων στο ΚΑΠΗ Πόρου.

Άρθρο 8

Πόροι της επιχείρησης

Οι πόροι της Επιχείρησης να προέρχονται από:

1. Χρηματοδότηση του Δήμου με βάση το πρόγραμμα δράσης που θα υποβάλει το Διοικητικό Συμβούλιο της επιχείρησης και θα εγκριθεί από το Δημοτικό Συμβούλιο (άρθρο 25B του Κ.Δ.Κ.).
2. Είσπραξη αποζημίωσης από τους αποδέκτες των υπηρεσιών της επιχείρησης, το ύψος της οποίας εγκρίνεται από το Δημοτικό Συμβούλιο (άρθρο 35B του Κ.Δ.Κ.).
3. Αναθέσεις από Οργανισμούς, ΝΠΔ.Δ. και φορείς Τοπικής Αυτοδιοίκησης σύμφωνα με το άρθρο 36B του Κ.Δ.Κ.
4. Επιχορηγήσεις εθνικών και ευρωπαϊκών προγραμμάτων στα οποία θα ενταχθεί και γενικά κάθε είδους επιχορηγήσεις.
5. Έσοδα από την άσκηση των δραστηριοτήτων της.
6. Δάνεια.
7. Κληρονομικές δωρεές και κάθε άλλη νόμιμη πηγή.

Άρθρο 9

Λύση και ακαθάριση

Η Επιχείρηση λύεται:

1. Με απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου σύμφωνα με τη διαδικασία που καθορίζεται και στο άρθρο 36B του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων.
 2. Όταν λήξει χωρίς να παραταθεί η διάρκεια της Επιχείρησης και
 3. Σε περίπτωση πτώχευσης της Επιχείρησης.
- Τη λύση της Επιχείρησης ακολουθεί η ακαθάριση. Εκτός από την περίπτωση της πτώχευσης η ακαθάριση γίνεται από ορκωτούς ελεγκτές που ορίζονται

από το Δημοτικό Συμβούλιο. Μετά την ακαθάριση της επιχείρησης, όλα περιουσιακά στοιχεία έχουν απομείνει περιέρχονται στο Δήμο Πόρου.

Άρθρο 10

Συγκρότηση, η λειτουργία και οι αρμοδιότητες

Η συγκρότηση, η λειτουργία και οι αρμοδιότητες των οργάνων διοίκησης, η οργάνωση, η λειτουργία, η διαχείριση και η αποτίμηση της Επιχείρησης, διέπονται από τις σχετικές με τις κοινοφελείς δημοτικές επιχειρήσεις διατάξεις του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων και από ειδικές νομοθετικές ρυθμίσεις.

Τα ακίνητα περιουσιακά στοιχεία που είναι δοθεί στη Δ.Ε.Π.Α.Π. και στη Δ.Η.Τ.Ε.Π.Ο.Α. βάσει των ανωτέρω αποφάσεων σύστασης επιστρέφονται στον Δήμο Πόρου. Παραμένει σε ισχύ η παραχώρηση χρήσης των κτιρίων που αναφέρονται στο άρθρο 7 του παρόντος.

Κάλυψη δαπάνης

Από τις διατάξεις της απόφασης αυτής προκαλείται δαπάνη σε βάρος του προϋπολογισμού του Δήμου Πόρου ύψους 50.000,00 €. Για την ανωτέρω δαπάνη έχει εγγραφεί πίστωση 40.000 € στον προϋπολογισμό 2009 του Δήμου Πόρου και το υπόλοιπο ποσό (ήτοι 10.000,00 €) θα βαρύνει τον Π/Υ του έτους 2010.

Η απόφαση αυτή να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Παράσις 9 Απριλίου 2009

Ο Γενικός Γραμματέας Περιφέρειας
ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΜΑΝΙΑΤΗΣ

ΑΠΟ ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ
ΚΑΡΟΛΙΤΣΟΥ 24 * ΑΘΗΝΑ 104 82 * ΤΗΛ: 210 52 79 000 * FAX 210 52 51 001
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ: <http://www.et.gr> - e-mail: et@et.gr

**Παράρτημα 7: Ερωτηματολόγιο για την αποτίμηση της
παραδοσιακής αρχιτεκτονικής της Μάνης**

ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ
ΔΠΜΣ «ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΟΡΕΙΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ»

ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΤΗΣ
ΜΑΝΗΣ

Κωδικός ερωτηματολογίου

Καλησπέρα σας, ονομάζομαι Ξυπολυτάκου Ελένη και είμαι μεταπτυχιακή φοιτήτρια στο Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο. Κάνω τη μεταπτυχιακή μου εργασία σχετικά με την παραδοσιακή αρχιτεκτονική της Μάνης κι ελπίζω ότι θα αφιερώσετε λίγο από το χρόνο σας για να απαντήσετε σε ορισμένες ερωτήσεις.

Το ερωτηματολόγιο απευθύνεται σε επισκέπτες της περιοχής της Μάνης. Θα θέλαμε να απαντήσετε σε όλες τις ερωτήσεις του ερωτηματολογίου, γιατί η επιτυχία και η ακρίβεια της μεταπτυχιακής μου εργασίας εξαρτάται από εσάς.

Όλες οι πληροφορίες που μας παρέχετε θα χρησιμοποιηθούν ΑΥΣΤΗΡΑ ΕΜΠΙΣΤΕΥΤΙΚΑ και θα δείτε πως το ερωτηματολόγιο είναι ΑΠΟΛΥΤΩΣ ΑΝΩΝΥΜΟ. Δεν ρωτάμε για το όνομά ή τη διεύθυνσή σας.

Θα ήμαστε ευγνώμονες αν προσπαθούσατε να απαντήσετε κάθε ερώτηση ακόμη και αν δεν έχετε ολοκληρωμένη άποψη γι' αυτή. Θα θέλαμε την άμεση ανταπόκρισή σας, γι' αυτό παρακαλώ μην σπαταλάτε πολύ χρόνο σε κάθε μία ερώτηση. Δεν υπάρχουν σωστές ή λάθος απαντήσεις – εμείς ενδιαφερόμαστε για όλες τις γνώμες και απόψεις σας. Ελπίζουμε ότι θα απαντήσετε σε κάθε ερώτηση ειλικρινά. Αν πιστεύετε ότι υπάρχει κάποιο σημαντικό θέμα το οποίο δεν αναφέρεται στο ερωτηματολόγιο – παρακαλώ να κάνετε συμπληρωματικά σχόλια.

Σας ευχαριστώ εκ των προτέρων για το χρόνο σας

1. Επισκέπτεστε για πρώτη φορά τη Μάνη;

Ναι
 Όχι, έρχομαι για 2^η 3^η 4^η

2. Με τι είδους μέσο έχετε έρθει στην περιοχή;

.....

3. Πόσες μέρες θα μείνετε στη Μάνη;

Αυθημερόν
 Μία βραδιά
 Περισσότερες από μία βραδιές, διευκρινίστε:.....

4. Ταξιδεύετε:

Μόνος/η
 Με παρέα - οικογένεια

Από πόσα άτομα αποτελείται η παρέα – οικογένειά σας;.....

5. Διαμένετε σε:

Ξενοδοχείο
 Ενοικιαζόμενο δωμάτιο
 Κάμπινγκ (οργανωμένο ή ελεύθερο)

6. Τι ποσό ξοδεύετε περίπου ανά ημέρα διαμονής σας στη Μάνη (διαμονή, φαγητό, διασκέδαση, κ.λπ.) συνολικά ως παρέα - οικογένεια:

.....€

7. Για ποιό λόγο επισκέπτεστε την περιοχή (μία μόνο απάντηση);

A. Για τουρισμό - αναψυχή.....

1) Πεζοπορία - Αναρρίχηση.....

2) Ποδηλασία.....

3) Κυνήγι - Ψάρεμα.....

4) Κολύμβηση.....

5) Επίσκεψη σε διάφορα σημεία ενδιαφέροντος.....

6) Άλλο

(προσδιορίστε).....

B. Για επαγγελματικούς λόγους

Γ. Διαθέτω εξοχική κατοικία

Δ. Άλλο: _____

8. Ποιες περιοχές – σημεία ενδιαφέροντος της Μάνης έχετε επισκεφτεί ή προτίθεστε να επισκεφτείτε;

.....

9. Κατά σειρά προτίμησης, ποια στοιχεία της περιοχής θεωρείτε περισσότερο ελκυστικά (1: Πιο ελκυστικό, 3: Λιγότερο ελκυστικό);

- Φυσικό περιβάλλον
 - Ιδιαίτερη αρχιτεκτονική
 - Αξιοθέατα σημεία
- Προσδιορίστε:.....

10. Θα προτείνατε σε κάποιον να επισκεφτεί τη Μάνη;

- Ναι
- Όχι

Γιατί;

.....

11. Η εκπόνηση ενός αναπτυξιακού σχεδίου για τη διαχείριση και την ανάδειξη της Μάνης θα έπρεπε κατά τη γνώμη σας να έχει ως κύριο άξονα:

- Την περαιτέρω ανάπτυξη τουριστικών υποδομών και δραστηριοτήτων
- Την προστασία και ανάδειξη της ιδιαίτερης αρχιτεκτονικής
- Την προστασία και ανάδειξη των ευαίσθητων περιβαλλοντικά περιοχών

Την προστασία και ανάδειξη των αξιοθέατων στοιχείων;

12. Γνωρίζετε τι εννοείται με τον όρο «Παραδοσιακός Οικισμός»;

Ναι Όχι

Ως «παραδοσιακός οικισμός» χαρακτηρίζεται κάθε οικισμός που διατηρεί, σε μεγάλο βαθμό, τον παραδοσιακό πολεοδομικό του ιστό και παραδοσιακά οικοδομήματα και στοιχεία. Στην περίπτωση της Μάνης, τα παραδοσιακά αυτά στοιχεία είναι οι πύργοι, τα πυργόσπιτα και οι πέτρινες μάντρες, οι ξερολιθιές.

13. Ξέρετε ότι αρκετοί οικισμοί της Μάνης έχουν χαρακτηριστεί ως παραδοσιακοί;

Ναι Όχι

(Αν ναι) Μπορείτε να μου πείτε κάποιους από αυτούς;

.....
.....
.....

14. Κατά τη γνώμη σας, τα χωριά της Μάνης:

- Διατηρούν πλήρως τον αυθεντικό παραδοσιακό τους χαρακτήρα;
 Είναι σε μεγάλο βαθμό παραδοσιακά, με ελάχιστα στοιχεία που χαλάνε τη γενική του εικόνα
 Υπάρχουν πολλά ξένα στοιχεία που αλλοιώνουν τον παραδοσιακό χαρακτήρα τους
 Έχουν χάσει πλήρως την παραδοσιακή τους φυσιογνωμία

15. Θεωρείτε σημαντικό να διατηρηθεί ο παραδοσιακός χαρακτήρας των χωριών της Μάνης;

Ναι Όχι

Γιατί;

.....
.....
.....

16. Η διατήρηση του παραδοσιακού χαρακτήρα της Μάνης απαιτεί εργασίες αποκατάστασης και συντήρησης των παραδοσιακών στοιχείων (κτίρια, μάντρες, κ.λπ.), το κόστος των οποίων δεν μπορεί να αναληφθεί στο σύνολό του από την τοπική κοινωνία.

Αν δημιουργούταν ένας ειδικός φορέας που θα αναλάμβανε τις απαιτούμενες εργασίες διατήρησης του παραδοσιακού χαρακτήρα της Μάνης, θα δεχόσασταν να συνεισφέρετε εθελοντικά ένα εφάπαξ ποσό, το οποίο θα χρησιμοποιηθεί από το φορέα αποκλειστικά για το σκοπό που δημιουργείται;

Ναι Όχι

Αν ναι, ποιο είναι το μέγιστο ποσό που θα δεχόσασταν να καταβάλετε εφάπαξ, ως νοικοκυριό, για τη λειτουργία του φορέα διατήρησης του παραδοσιακού χαρακτήρα της Μάνης;

.....€

17. Ποιος είναι ο βασικός λόγος για τον οποίο δέχεστε να συνεισφέρετε οικονομικά για την ενίσχυση του συγκεκριμένου φορέα (μία επιλογή);

- A. Πιστεύω ότι πρέπει να διαφυλαχθεί η παραδοσιακή φυσιογνωμία της Μάνης για τις επόμενες γενιές
- B. Πιστεύω ότι πρέπει να διαφυλαχθεί η παραδοσιακή φυσιογνωμία της Μάνης γιατί είναι αναπόσπαστο κομμάτι του περιβάλλοντος της περιοχής
- Γ. Πιστεύω ότι πρέπει να διαφυλαχθεί η παραδοσιακή φυσιογνωμία της Μάνης γιατί προσελκύει τουρίστες
- Δ. Πιστεύω ότι πρέπει να βοηθήσουμε τους κατοίκους της περιοχής
- E. Άλλο (προσδιορίστε): _____

18. Ποιος είναι ο βασικός λόγος για τον οποίο αρνείστε να συνεισφέρετε οικονομικά στην προσπάθεια αυτή (μία επιλογή);

- A. Δεν έχω την οικονομική δυνατότητα να συνεισφέρω
- B. Το συγκεκριμένο ζήτημα δεν αποτελεί προτεραιότητα, κατά την άποψή μου
- Γ. Θα πρέπει να πληρώσουν οι κάτοικοι / ο Δήμος
- Δ. Πιστεύω ότι τα χρήματα δεν θα πάνε για το συγκεκριμένο σκοπό
- E. Άλλο (προσδιορίστε): _____

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΡΩΤΩΜΕΝΟΥ

1. Μόνιμος τόπος διαμονής: _____

2. Φύλο:

A. Άνδρας.....	☐
B. Γυναίκα.....	☐

3. Ηλικία:

A. 18 – 24.....	☐
B. 25 – 34.....	☐
Γ. 35 – 44.....	☐
Δ. 45 – 64.....	☐
E. > 65.....	☐

4. Ποια είναι η οικογενειακή σας κατάσταση:

A. Ανύπαντρος - η.....	☐
B. Παντρεμένος - η.....	☐
Γ. Χήρος - α.....	☐
Δ. Διαζευγμένος - η.....	☐

5. Από πόσα μέλη αποτελείται το νοικοκυριό σας:

Απάντηση: _____

6. Από τις προτάσεις που ακολουθούν επιλέξτε εκείνη που εσείς θεωρείτε ότι περιγράφει καλύτερα την οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού σας:

A. Έχουμε μεγάλη οικονομική άνεση και επομένως μπορούμε να διαθέτουμε χρήματα για να αγοράσουμε ό,τι επιθυμούμε	☐
B. Έχουμε μια σχετική οικονομική άνεση, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν θα πρέπει να προσέχουμε τις σπατάλες που κάνουμε	☐
Γ. Μπορούμε να διαθέτουμε χρήματα για να καλύψουμε τις βασικές μας ανάγκες, δεν είμαστε όμως σε θέση να σπαταλάμε χρήματα για αγαθά που δεν μας είναι απαραίτητα	☐
Δ. Μερικές φορές τα χρήματά μας δεν επαρκούν για την κάλυψη ακόμη και των πιο βασικών μας αναγκών.	☐

7. Ποιό είναι το ανώτερο επίπεδο σπουδών που έχετε ολοκληρώσει;

A. Δεν έχω πάει σχολείο	☐
B. Απόφοιτος/Τελειόφοιτος Δημοτικού	☐
Γ. Απόφοιτος/Τελειόφοιτος Γυμνασίου	☐

- Δ. Απόφοιτος/Τελειόφοιτος Λυκείου
- Ε. Απόφοιτος/Τελειόφοιτος Σχολής επαγγελματικής κατάρτισης
- ΣΤ. Απόφοιτος/Τελειόφοιτος ΤΕΙ/ΚΑΤΕΕ
- Ζ. Απόφοιτος/Τελειόφοιτος ΑΕΙ
- Η. Απόφοιτος/Τελειόφοιτος Μεταπτυχιακού κύκλου σπουδών

8. Ποια είναι η παρούσα επαγγελματική σας κατάσταση;

- Α. Εργαζόμενος πλήρους απασχόλησης
- Β. Εργαζόμενος μερικής απασχόλησης
- Γ. Αυτοαπασχολούμενος
- Δ. Άνεργος
- Ε. Συνταξιούχος
- ΣΤ. Οικιακά
- Ζ. Φοιτητής

Η. Άλλο (προσδιορίστε): _____

9. Ποιο είναι το συνολικό εισόδημα που έλαβε η οικογένειά σας από όλα τα ενήλικα μέλη της το περασμένο έτος;

- Α. Κάτω από 9.000 €
- Β. 9.000 € - 13.000 €
- Γ. 13.001 € - 17.500 €
- Δ. 17.501 € - 21.500 €
- Ε. 21.501 € - 26.500 €
- ΣΤ. 26.501 € - 33.500 €
- Ζ. 33.501 € - 42.500 €
- Η. Άνω των 42.500 €

ΝΑ ΣΥΜΠΛΗΡΩΘΕΙ ΣΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ

ΑΥΤΗ Η ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΕΓΙΝΕ (Σημειώστε): Περιοχή.....

1. Σε ξενοδοχείο.....
2. Σε καφενείο/εστιατόριο.....
3. Στο δρόμο.....
4. Σε παραλία.....
5. Στα σπήλαια Δυρού.....
6. Άλλού.....

ΗΜΕΡ/ΝΙΑ:

		/			/		
--	--	---	--	--	---	--	--

ΗΜΕΡΑ (βάλτε σε κύκλο): Δευ = 1 / Τρι = 2 / Τετ = 3 / Πεμ = 4 / Παρ = 5 / Σαβ = 6 / Κυρ = 7

**Παράρτημα 8: Πίνακας με τους προορισμούς των ερωτώμενων –
επισκεπτών**

Πίνακας 38: Προορισμοί επισκεπτόμενων - ερωτώμενων

Προορισμοί	Συχνότητα	Ποσοστό (%)	Αθροιστικό ποσοστό(%)
'Ανω Οίτυλο, Σπήλαια Δυρού, Γύθειο, Αρεόπολη	1	0,4	0,4
Αρεόπολη, Γύθειο, Βάθεια, Γερολιμένας, Σκουτάρι, Κότρωνας	1	0,4	0,9
Αρεόπολη, Μαρμάρι, Γύθειο	1	0,4	1,3
Αρεόπολη, Οίτυλο, Γερολιμένας, Στούπα, Καρδαμύλη, Λιμένι, Κότρωνας	1	0,4	1,7
Αρεόπολη, Οίτυλο, Μαρμάρι	1	0,4	2,2
Βάθεια	1	0,4	2,6
Βάθεια, Μεσσηνιακή Μάνη	2	0,9	3,5
Βάθεια, Σπήλαια Δυρού, Ταίναρο	1	0,4	3,9
Γερολιμένας, Βάθεια, Τηγάρι, Βυζαντινοί ναοί	1	0,4	4,3
Γερολιμένας, Γύθειο	1	0,4	4,8
Γερολιμένας, Λιμένι	1	0,4	5,2
Γερολιμένας, Οίτυλο, Αρεόπολη, Πόρτο Κάγιο, Λιμένι, Μαρμάρι	1	0,4	5,7
Γύθειο, Μυστράς, Αρεόπολη, Οίτυλο, Σπήλαια Δυρού	1	0,4	6,1
Καρδαμύλη, Αρεόπολη, Οίτυλο, Γερολιμένας, Ταίναρο, Άλικά, Κυπάρισσος	1	0,4	6,5
Καρδαμύλη, Στούπα, Οίτυλο, Λιμένι, Αρεόπολη, Πύργος Δυρού, Γερολιμένας, Βάθεια, Μαρμάρι, Ταίναρο, Πόρτο Κάγιο, Λάγια, Κότρωνας, Κοκάρι	1	0,4	7,0
Κοίτα, Μέσα Μάνη, Ανατολική Μάνη, Αρεόπολη, Κότρωνας	1	0,4	7,4
Κοίτα, Νότια Μάνη, Αρεόπολη, Βάθεια, Μαρμάρι, Πόρτο Κάγιο, εκκλησίες	1	0,4	7,8
Κοίτα, Παραλίες, εκκλησίες	1	0,4	8,3
Κοίτα, παραλίες, μικρά χωριά, εκκλησίες	1	0,4	8,7
Κοκάλα, Γερολιμένας	1	0,4	9,1
Κυπάρισσος, Οίτυλο, Αρεόπολη, Ταίναρο, Βάθεια, Λιμένι, Γερολιμένας	1	0,4	9,6
Λιμένι, Γερολιμένας, Βάθεια, Αρεόπολη	1	0,4	10,0
Λιμένι, Πόρτο Κάγιο, Βάθεια, Γερολιμένας, Ταίναρο	1	0,4	10,4

Μαρμάρι, Λιμένι, Αρεόπολη, Σταυρί, Γερολιμένας	1	0,4	10,9
Μαρμάρι, Πόρτο Κάγιο	1	0,4	11,3
Μαρμάρι, Πόρτο Κάγιο, Βάθεια	1	0,4	11,7
Μαρμάρι, Ταίναρο, Αρεόπολη, Γερολιμένας	1	0,4	12,2
Μονεμβάσια, Κυπαρίσσι, Γύθειο, Πόρτο Κάγιο, Αρεόπολη, Οίτυλο, Πύργος Δυρού, Κότρωνας, Γερολιμένας, Στούπα, Καρδαμύλη	1	0,4	12,6
Οίτυλο, Αρεόπολη, Λιμένι, Γερολιμένας, Βάθεια, Κυπαρίσσιος	1	0,4	13,0
Οίτυλο, Αρεόπολη, Μαρμάρι	1	0,4	13,5
Όλα	1	0,4	13,9
όλη τη Μάνη	2	0,9	14,8
Παραλίες	1	0,4	15,2
Πιόντες, Λάγια, Γερολιμένας, Βάθεια, Κότρωνας, Κοκκάλα	1	0,4	15,7
Σπήλαια Δυρού, Αρεόπολη, Σπηλιά του Αδη	1	0,4	16,1
Σπήλαια Δυρού, Μονεμβάσια, Γύθειο, Αρεόπολη, Κότρωνας	1	0,4	16,5
Σπήλαια Δυρού	31	13,5	30,0
Σπήλαια Δυρού, Άγιος Νικόλαος, Στούπα, Καρδαμύλη, Αρεόπολη, Καλαμάτα, Τραχήλα	1	0,4	30,4
Σπήλαια Δυρού, Αρεόπολη	8	3,5	33,9
Σπήλαια Δυρού, Αρεόπολη, Βάθεια, Κελεφά, Γύθειο	1	0,4	34,3
Σπήλαια Δυρού, Αρεόπολη, Βάθεια, Κοίτα	1	0,4	34,8
Σπήλαια Δυρού, Αρεόπολη, Βάθεια, Λιμένι, Δροσσηγή	1	0,4	35,2
Σπήλαια Δυρού, Αρεόπολη, Γερολιμένας, Οίτυλο	1	0,4	35,7
Σπήλαια Δυρού, Αρεόπολη, Γερολιμένας, Ταίναρο, Αλίπα, Κότρωνας, Βάθεια, Κοίτα	1	0,4	36,1
Σπήλαια Δυρού, Αρεόπολη, Γύθειο	2	0,9	37,0
Σπήλαια Δυρού, Αρεόπολη, Γύθειο, Βάθεια	1	0,4	37,4
Σπήλαια Δυρού, Αρεόπολη, Γύθειο, Λιμένι	1	0,4	37,8
Σπήλαια Δυρού, Αρεόπολη, Γύθειο, Μαρμάρι, Γερολιμένας	1	0,4	38,3
Σπήλαια Δυρού, Αρεόπολη, Γύθειο, Ταίναρο, Βάθεια	1	0,4	38,7
Σπήλαια Δυρού, Αρεόπολη, Καλαμάτα	1	0,4	39,1
Σπήλαια Δυρού, Αρεόπολη, Λιμένι, Γύθειο	1	0,4	39,6

Σπήλαια Δυρού, Αρεόπολη, Λιμένι, Μαρμάρι, Ταίναρο, Σκουτάρι, Κυπάρισσος, Γύθειο	1	0,4	40,0
Σπήλαια Δυρού, Αρεόπολη, Οίτυλο	3	1,3	41,3
Σπήλαια Δυρού, Αρεόπολη, Οίτυλο, Βάθεια, Γερολιμένας, Γύθειο	1	0,4	41,7
Σπήλαια Δυρού, Αρεόπολη, Οίτυλο, Γερολιμένας	1	0,4	42,2
Σπήλαια Δυρού, Αρεόπολη, Οίτυλο, Καρδαμύλη	1	0,4	42,6
Σπήλαια Δυρού, Αρεόπολη, Οίτυλο, Νεάπολη, Μονεμβάσια	1	0,4	43,0
Σπήλαια Δυρού, Αρεόπολη, Στούπα, Γερολιμένας	1	0,4	43,5
Σπήλαια Δυρού, Αρεόπολη, Τσικαλιά, Κοκκινόγια, Πόρτο Κάγιο, Ναός Ποσειδώνα	1	0,4	43,9
Σπήλαια Δυρού, Βάθεια	4	1,7	45,7
Σπήλαια Δυρού, Βάθεια, Αρεόπολη, Γερολιμένας	1	0,4	46,1
Σπήλαια Δυρού, Βάθεια, Γερολιμένας	4	1,7	47,8
Σπήλαια Δυρού, Βάθεια, Γερολιμένας, Οίτυλο	1	0,4	48,3
Σπήλαια Δυρού, Βάθεια, Γερολιμένας, Ταίναρο	1	0,4	48,7
Σπήλαια Δυρού, Βάθεια, Μαρμάρι, Αρεόπολη, Γύθειο, Γερολιμένας	1	0,4	49,1
Σπήλαια Δυρού, Βάθεια, Μαρμάρι, Γερολιμένας	1	0,4	49,6
Σπήλαια Δυρού, Βάθεια, Οίτυλο, Λιμένι, Αρεόπολη	1	0,4	50,0
Σπήλαια Δυρού, Βάθεια, όλη η Μάνη	1	0,4	50,4
Σπήλαια Δυρού, Βάθεια, Ταίναρο	2	0,9	51,3
Σπήλαια Δυρού, Γερολιμένας	2	0,9	52,2
Σπήλαια Δυρού, Γερολιμένας, Βάθεια, Μαρμάρι, Λιμένι	1	0,4	52,6
Σπήλαια Δυρού, Γερολιμένας, Μπουλαριοί, Ταίναρο	1	0,4	53,0
Σπήλαια Δυρού, Γερολιμένας, Πόρτο Κάγιο	1	0,4	53,5
Σπήλαια Δυρού, Γερολιμένας, Πόρτο Κάγιο, Κυπάρισσος	1	0,4	53,9
Σπήλαια Δυρού, Γερολιμένας, Ταίναρο	1	0,4	54,3
Σπήλαια Δυρού, Γερολιμένας, Ταίναρο, Πόρτο Κάγιο, Βάθεια, Μαρμάρι	1	0,4	54,8

Σπήλαια Δυρού, Γερολιμένας, Φάρος	1	0,4	55,2
Σπήλαια Δυρού, Γύθειο	3	1,3	56,5
Σπήλαια Δυρού, Γύθειο, Αλύπα, Στούπα, Αρεόπολη	1	0,4	57,0
Σπήλαια Δυρού, Γύθειο, Αρεόπολη	3	1,3	58,3
Σπήλαια Δυρού, Γύθειο, Αρεόπολη, Στούπα, Καρδαμύλη	1	0,4	58,7
Σπήλαια Δυρού, Γύθειο, Βάθεια	1	0,4	59,1
Σπήλαια Δυρού, Γύθειο, Βάθεια, Γερολιμένας, Οίτυλο, Αρεόπολη	1	0,4	59,6
Σπήλαια Δυρού, Γύθειο, Κότρωνας	1	0,4	60,0
Σπήλαια Δυρού, Γύθειο, Μονεμβάσια	2	0,9	60,9
Σπήλαια Δυρού, Γύθειο, Νεάπολη	1	0,4	61,3
Σπήλαια Δυρού, Γύθειο, Οίτυλο	1	0,4	61,7
Σπήλαια Δυρού, Γύθειο, Οίτυλο, Λιμένι, Αρεόπολη, Καρδαμύλη, Στούπα	1	0,4	62,2
Σπήλαια Δυρού, Γύθειο, Οίτυλο, Στούπα, Αρεόπολη, Καρδαμύλη	1	0,4	62,6
Σπήλαια Δυρού, Γύθειο, παραλίες	1	0,4	63,0
Σπήλαια Δυρού, Γύθειο, Σπάρτη	1	0,4	63,5
Σπήλαια Δυρού, Γύθειο, Στούπα, Αρεόπολη, Καρδαμύλη	1	0,4	63,9
Σπήλαια Δυρού, Γύθειο, Στούπα, Θαλάμες, Καρδαμύλη, Οίτυλο	1	0,4	64,3
Σπήλαια Δυρού, Γύθειο, Στούπα, Καρδαμύλη, Θαλάμες	1	0,4	64,8
Σπήλαια Δυρού, Δροσοπηγή, Αρεόπολη	1	0,4	65,2
Σπήλαια Δυρού, Καλαμάτα, Στούπα, Πύργος, Καρδαμύλη	1	0,4	65,7
Σπήλαια Δυρού, Καραβοστάσι, Αρεόπολη, Ταίναρο	1	0,4	66,1
Σπήλαια Δυρού, Καραβοστάσι, Λιμένι, Αρεόπολη, Γερολιμένας, Γύθειο	1	0,4	66,5
Σπήλαια Δυρού, Καραβοστάσι, Λιμένι, Αρεόπολη, Οίτυλο, Γερολιμένας, Γύθειο	1	0,4	67,0
Σπήλαια Δυρού, Καραβοστάσι, Λιμένι, Οίτυλο, Αρεόπολη, Γερολιμένας	1	0,4	67,4
Σπήλαια Δυρού, Καρδαμύλη	4	1,7	69,1
Σπήλαια Δυρού, Καρδαμύλη, Αρεόπολη, Γύθειο	1	0,4	69,6

Σπήλαια Δυρού, Καρδαμύλη, Οίτυλο	1	0,4	70,0
Σπήλαια Δυρού, Καρδαμύλη, Στούπα	1	0,4	70,4
Σπήλαια Δυρού, Καρδαμύλη, Στούπα, Άγιος Νικόλας, Αρεόπολη, Καλαμάτα, Τραχήλα	1	0,4	70,9
Σπήλαια Δυρού, Καρδαμύλη, Στούπα, Γόθειο, Αρεόπολη, Οίτυλο	1	0,4	71,3
Σπήλαια Δυρού, Κοίτα, Αρεόπολη, Λιμένι, Κυπάρισσος, Ταίναρο	1	0,4	71,7
Σπήλαια Δυρού, Κυπάρισσος	1	0,4	72,2
Σπήλαια Δυρού, Κυπάρισσος	3	1,3	73,5
Σπήλαια Δυρού, Λιμένι	1	0,4	73,9
Σπήλαια Δυρού, Λιμένι, Βάθεια, Μαρμάρι, Πόρτο Κάγιο, Μυστράς	1	0,4	74,3
Σπήλαια Δυρού, Λιμένι, Οίτυλο, Γερολιμένας	1	0,4	74,8
Σπήλαια Δυρού, Λιμένι, Οίτυλο, Γόθειο	1	0,4	75,2
Σπήλαια Δυρού, Λιμένι, Οίτυλο, Γόθειο, Γερολιμένας	1	0,4	75,7
Σπήλαια Δυρού, Μαρμάρι	4	1,7	77,4
Σπήλαια Δυρού, Μαρμάρι, Λιμένι, Μέσα Μάνη, Αρεόπολη, Γόθειο, Πόρτο Κάγιο	1	0,4	77,8
Σπήλαια Δυρού, Μαρμάρι, Ταίναρο, Χωριά της Μάνης	1	0,4	78,3
Σπήλαια Δυρού, Μαυροβούνι	1	0,4	78,7
Σπήλαια Δυρού, Μεσσηνιακή Μάνη, Λακωνική Μάνη	1	0,4	79,1
Σπήλαια Δυρού, Μονεμβάσια	2	0,9	80,0
Σπήλαια Δυρού, Μονεμβάσια, Αρεόπολη, Καρδαμύλη	1	0,4	80,4
Σπήλαια Δυρού, Μονεμβάσια, Γόθειο	1	0,4	80,9
Σπήλαια Δυρού, Μονεμβάσια, Ελαφόνησος	1	0,4	81,3
Σπήλαια Δυρού, Μονεμβάσια, Μυστρά, Αρεόπολη, Οίτυλο, Γόθειο	1	0,4	81,7
Σπήλαια Δυρού, Μυστράς, Μαρμάρι	1	0,4	82,2
Σπήλαια Δυρού, Νέο Οίτυλο, Στούπα	1	0,4	82,6
Σπήλαια Δυρού, Οίτυλο, Βάθεια, Γερολιμένας	1	0,4	83,0
Σπήλαια Δυρού, Οίτυλο, Γερολιμένας, Βαθύ, Κότρωνας	1	0,4	83,5
Σπήλαια Δυρού, Οίτυλο, Γόθειο	1	0,4	83,9
Σπήλαια Δυρού, Οίτυλο, Μαρμάρι	1	0,4	84,3

Σπήλαια Δυρού, Οίτυλο, Πύργος Δυρού, Οίτυλο, Λιμένι, Αρεόπολη, Βάθεια, Μαρμάρι	1	0,4	84,8
Σπήλαια Δυρού, Οίτυλο, Στούπα	1	0,4	85,2
Σπήλαια Δυρού, Οίτυλο, Στούπα, Αρεόπολη, Γύθειο	1	0,4	85,7
Σπήλαια Δυρού, όλη τη Μάνη	3	1,3	87,0
Σπήλαια Δυρού, όλη την περιοχή	1	0,4	87,4
Σπήλαια Δυρού, παραλία	1	0,4	87,8
Σπήλαια Δυρού, Παραλία Καλόγριας	1	0,4	88,3
Σπήλαια Δυρού, παραλίες, χωριά	1	0,4	88,7
Σπήλαια Δυρού, πολλά μέρη	1	0,4	89,1
Σπήλαια Δυρού, Προσηλιακή Μάνη, Μέσα Μάνη	1	0,4	89,6
Σπήλαια Δυρού, Σπάρτη	1	0,4	90,0
Σπήλαια Δυρού, Σπηλιά του Αδη	1	0,4	90,4
Σπήλαια Δυρού, Στούπα	3	1,3	91,7
Σπήλαια Δυρού, Στούπα, Άγιος Νικόλας	1	0,4	92,2
Σπήλαια Δυρού, Στούπα, Γύθειο, Καρδαμύλη, Πλύτρα	1	0,4	92,6
Σπήλαια Δυρού, Στούπα, Καρδαμύλη, Άγιος Νικόλαος	1	0,4	93,0
Σπήλαια Δυρού, Στούπα, Καρδαμύλη, Τραχήλα, Θαλάμες, Λαγκάδα, Οίτυλο	1	0,4	93,5
Σπήλαια Δυρού, Στούπα, Οίτυλο	1	0,4	93,9
Σπήλαια Δυρού, Στούπα, Οίτυλο, Γερολιμένας	1	0,4	94,3
Σπήλαια Δυρού, Ταίναρο	3	1,3	95,7
Σπήλαια Δυρού, Ταίναρο, Αρεόπολη, Γύθειο, Βάθεια, Λιμένι, Γερολιμένας, Οίτυλο, Καρδαμύλη	1	0,4	96,1
Σπήλαια Δυρού, Ταίναρο, Αρεόπολη, Λιμένι, Βάθεια, Πόρτο Κάγιο, Μαρμάρι	1	0,4	96,5
Σπήλαια Δυρού, Ταίναρο, Γερολιμένας	2	0,9	97,4
Σπήλαια Δυρού, Χαριά	1	0,4	97,8
Σπήλαια Δυρού, χωριά, τοπία	1	0,4	98,3
Σπήλαια Δυρού, Βάθεια, Αρεόπολη	1	0,4	98,7
Σπήλαια Δυρού, Ταίναρο, Βάθεια, Βυζαντινές εκκλησίες	1	0,4	99,1
Στούπα, Μονεμβάσια, Σπήλαια Δυρού, Κότρωνας, Κοκκάλα, Ταίναρο, Γερολιμένας, Πόρτο Κάγιο	1	0,4	99,6
Ταίναρο, Αρεόπολη, Γύθειο, Μυστράς, Σπάρτη, Μαρμάρι	1	0,4	100,0
Σύνολο	230	100,0	

**Παράρτημα 9: Για ποιους λόγους προτείνουν οι επισκέπτες τη Μάνη
ως προορισμό**

Πίνακας 39: Λόγοι επίσκεψης της Μάνης

Λόγοι που οι επισκέπτες προτιμούν τη Μάνη	Συχνότητα	Ποσοστό (%)
0	38	16,5
Για την άγρια ομορφιά της, τις παραλίες και την αρχιτεκτονική της	1	0,4
Αξιοθέατα	1	0,4
Αξιοθέατα, αρχιτεκτονική	1	0,4
Αξιοθέατα, φυσικό περιβάλλον, ησυχία	1	0,4
Απαράμιλλο φυσικό περιβάλλον, ιδιαιτερότητα οικισμών και αρχιτεκτονικής	1	0,4
Απομακρυσμένα και μοναδικά τοπία δημιουργούν ένα όμορφο τοπίο	1	0,4
Αρχιτεκτονική, θάλασσα γαλαζοπράσινη, φρέσκο φθινό ψάρι, φιλοξενία	1	0,4
Για να δει τα αξιοθέατα	1	0,4
Για να δει τα αξιοθέατα, όμορφη διαδρομή	1	0,4
Για να δει τις ομορφιές της, για τους πύργους και τα σπήλαια	1	0,4
Για να δει το διαφορετικό που προσφέρει	1	0,4
Για πολιτιστικούς λόγους	1	0,4
Για τα αξιοθέατα και την ιστορία της	1	0,4
Για τα αξιοθέατα σημεία της και την ιδιαίτερη αρχιτεκτονική της	1	0,4
Για τα όμορφα τοπία της, τα γραφικά χωριά της και το πλούσιο φυσικό περιβάλλον της	1	0,4
Για τα Σπήλαια	1	0,4
Για τα Σπήλαια του Δυρού	1	0,4
Για τα υπέροχα τοπία	1	0,4
Για τα ωραία και άγρια τοπία και τις θάλασσες	1	0,4
Για τη θάλασσα, την αρχιτεκτονική και το τοπίο	1	0,4
Για τη φυσική της ομορφιά, για τα μνημεία της και τις καθαρές παραλίες	1	0,4

Για την αγριάδα, φυσική ομορφιά, καθαρό αέρα	1	0,4
Για την αρχιτεκτονική της	1	0,4
Για την ησυχία, καθαρή θάλασσα, φιλοξενία, φαγητό	1	0,4
Για την ιδιαίτερη αρχιτεκτονική (πυργόσπιτα) σε συνδυασμό με το ξεχωριστό φυσικό περιβάλλον (δαντελωτά ακρογιάλια)	1	0,4
Για την ιδιαίτερη αρχιτεκτονική, την ηρεμία και τις ωραίες παραλίες	1	0,4
Για την ιδιαιτερότητά της	2	0,9
Για την ιδιαιτερότητα της αρχιτεκτονικής και του τοπίου	1	0,4
Για την ιδιαιτερότητα του τοπίου και την ιδιαίτερη αρχιτεκτονική	1	0,4
Για την ιστορία της, τη φυσική της ομορφιά και την αρχιτεκτονική της	1	0,4
Για την ομορφιά της	1	0,4
Για την ομορφιά του τοπίου και της αρχιτεκτονικής	1	0,4
Για την ομορφιά, για τους ανθρώπους, τη θάλασσα, τον ήλιο	1	0,4
Για την παράδοση και για την άγρια ομορφιά της, είναι Έλληνες	1	0,4
Για τις ιδιαιτερότητές και τη διαφορετικότητά της, Δε μοιάζει με άλλα μέρη	1	0,4
Για τις ομορφιές της και την άγρια φύση	1	0,4
Για το ιδιαίτερο τοπίο και την αρχιτεκτονική της περιοχής	1	0,4
Για το Σπήλαιο του Δυρού	1	0,4
Για το συνδυασμό του φυσικού περιβάλλοντος και της ιδιαίτερης αρχιτεκτονικής	1	0,4
Για το φυσικό περιβάλλον	1	0,4
Για τον πολιτισμό, τα τοπία και ο κόσμος είναι αγαπητός από τους ξένους	1	0,4
Γιατί δε μοιάζει με κανένα άλλο	1	0,4
Γιατί διαθέτει άγρια ομορφιά και φυσικό περιβάλλον καθώς και πολύ ησυχία	1	0,4
Γιατί εδώ θυμάσαι ότι είσαι Έλληνας	1	0,4
Γιατί είναι ένας τόπος πολύ διαφορετικός σε σχέση με άλλα μέρη της Ελλάδας	1	0,4

Γιατί είναι όμορφη	1	0,4
Γιατί είναι όμορφη	1	0,4
Γιατί είναι πολύ ωραία	1	0,4
Γιατί έχει φυσικές ομορφιές, ιδιαίτερη αρχιτεκτονική και πολλές επιλογές για όλα τα γούστα	1	0,4
Γιατί έχει ωραία διαδρομή και αξιοθέατα	1	0,4
Γιατί έχει ωραία μέρη και παραλίες	1	0,4
Γιατί οι παραλίες είναι πολύ όμορφες, τα νερά καθαρά και είναι ιδανικό μέρος για διακοπές	1	0,4
Γιατί συνδυάζει φυσικό περιβάλλον, αξιοθέατα, παραλίες	1	0,4
Διαφορετικότητα	2	0,9
Διότι η Μάνη είναι μοναδική	1	0,4
Είναι ένας τόπος με ιδιαίτερη αρχιτεκτονική, φυσικά αξιοθέατα και ιστορική συνέχεια, κατοικείται από τα ομηρικά χρόνια	1	0,4
Είναι ιδιαίτερο μέρος - συνδυασμός θάλασσα και γύρω βουνό με ιδιαίτερη αρχιτεκτονική	1	0,4
Είναι κάτι ιδιαίτερο, αέρα, ήλιο, θάλασσα, για το γυμνό τοπίο	1	0,4
Είναι κάτι το διαφορετικό	1	0,4
Είναι μοναδική, ξεχωριστή, άγρια και πανέμορφη	1	0,4
είναι όμορφη	1	0,4
Είναι όμορφη	1	0,4
είναι όμορφη και ήσυχη περιοχή, με πολλά όμορφα σημεία, φιλικούς και πρόθυμους ανθρώπους	1	0,4
Είναι όμορφη, είναι το σπίτι μου, οι άνθρωποι είναι όμορφοι, ο τρόπος ζωής είναι τέλειος, είναι άσπιλο	1	0,4
Είναι όμορφο το τοπίο με αίσθηση παράδοσης για χαλάρωση και καλό φαγητό	1	0,4
Είναι πολύ αυθεντικά και καθαρά	1	0,4
είναι πολύ ωραίο μέρος	1	0,4
Είναι ωραία	2	0,9
Είναι ωραία άγρια	1	0,4

Είναι ωραία, φιλικόί άνθρωποι,	1	0,4
Είναι ωραία, Έχει ωραία αξιοθέατα, παραλίες, καλό φαγητό και μπορείς να πας και οδικώς	1	0,4
Ευχάριστα τοπία, αρχιτεκτονική	1	0,4
Έχει ιδιαίτερο συνδυασμό φυσικού περιβάλλοντος, ιστορίας και αρχιτεκτονικής που την κάνει γοητευτική	1	0,4
Έχει μια διαφορετική ομορφιά	1	0,4
Έχει μια ιδιαιτερότητα, τους πύργους και τα πέτρινα σπίτια	1	0,4
Έχει μοναδικό χαρακτήρα	1	0,4
Έχει όμορφες παραλίες, ιδιαίτερη αρχιτεκτονική και ιδιαίτερα αξιοθέατα σημεία για χαλάρωση και ξεκούραση	1	0,4
Έχει πολλά ενδιαφέροντα μέρη να επισκεφθεί κανείς και πολύ ιστορία	1	0,4
Έχει πολύ ωραίο κόσμο, φιλόξενοι, ωραίο περιβάλλον για να ηρεμήσεις	1	0,4
Έχει ωραία μέρη, πύργους	1	0,4
Η άγρια ομορφιά της Μάνης είναι μοναδική	1	0,4
η αγριάδα της και έχει ήρεμους και όμορφους ήχους	1	0,4
Η αρχιτεκτονική της περιοχής είναι πολύ ενδιαφέρουσα καθώς και η άγρια ομορφιά της περιοχής	1	0,4
Η ποικιλία και η διαφορετικότητα της αρχιτεκτονικής και το φυσικό περιβάλλον	1	0,4
Ηρεμία και φυσικό περιβάλλον	1	0,4
Ηρεμία, φυσικό περιβάλλον	1	0,4
Ήσυχη, ωραία φύση	1	0,4
Ησυχία απομόνωση	1	0,4
Ησυχία και φυσικό περιβάλλον	1	0,4
Θα δει κάτι διαφορετικό	1	0,4
Θεωρώ ότι είναι μία περιοχή με πολλές ιδιαιτερότητες, γεωφυσικές, πολιτιστικές, αρχιτεκτονικές	1	0,4
Ιδιαίτερη αρχιτεκτονική, ξεχωριστό τοπίο, καλό φαγητό, ωραίες παραλίες και δυνατότητα να περιηγηθείς οδικά	1	0,4
Ιδιαίτερη ομορφιά	1	0,4

Ιδιαίτερη φυσική άγρια ομορφιά, χαρακτηριστική αρχιτεκτονική, ιστορία	1	0,4
Ιδιαίτερο περιβάλλον και αρχιτεκτονική	1	0,4
Ιδιαίτερο φυσικό περιβάλλον και αρχιτεκτονική	1	0,4
Ιδιαίτερο φυσικό περιβάλλον, άγρια ομορφιά, ηρεμία, ωραία νερά, λίγος τουρισμός, ωραία κουζίνα, ιδιαίτερη αρχιτεκτονική	1	0,4
Ιδιαιτερότητα	1	0,4
Καθαρή θάλασσα, φυσικό τοπίο, άγρια ομορφιά	1	0,4
Καταπληκτική άγρια περιοχή	1	0,4
Λόγω της αρχιτεκτονικής που αποτελεί ένα σημαντικό κομμάτι	1	0,4
Λόγω της σπάνιας ομορφιάς του τοπίου και της αρχιτεκτονικής	1	0,4
Μνημείο μοναδικού κάλλους παγκοσμίως	1	0,4
Μοναδικά αξιοθέατα, πανέμορφη άγρια ομορφιά, καλή φιλοξενία	1	0,4
Μοναδική αρχιτεκτονική, φυσικά τοπία	1	0,4
Μοναδικό μέρος, συνδυασμός περιβάλλοντος, κουλτούρας, φιλικών ανθρώπων	1	0,4
Μοναδικό το μέρος, η ιστορία και τα Σπήλαια	1	0,4
Μοναδικό φυσικό περιβάλλον (πέτρα) και παραδοσιακή αρχιτεκτονική με τους μανιάτικους πύργους, Πανέμορφη θάλασσα, ωραίο φαγητό με παραδοσιακά τοπικά προϊόντα	1	0,4
μου αρέσει αυτή η περιοχή και να τρώω ψάρια	1	0,4
ξεχωριστό και μοναδικό φυσικό τοπίο και αρχιτεκτονική απομονωμένη από την πολυκοσμία	1	0,4
όμορφες παραλίες, πόλεις, λιμανάκια και η αρχιτεκτονική	1	0,4
Όμορφες παραλίες, Σπήλαιο Λυρού	1	0,4
όμορφες παραλίες, φιλικό άνθρωποι, μικρές εκκλησίες, ωραίο ξενοδοχείο	1	0,4
Όμορφη	2	0,9
Όμορφη φύση και την ιστορία	1	0,4
Όμορφη, καθαρή (so pure)	1	0,4
Όμορφη, καλό φαγητό	1	0,4

Όμορφιά, παραλίες, ηρεμία	1	0,4
Όμορφο περιβάλλον, ήσυχες διακοπές, καθαρές θάλασσες	1	0,4
όμορφο περιβάλλον, πολύ ευγενικοί άνθρωποι και καλό φαγητό	1	0,4
Όμορφο τοπίο και ωραίοι άνθρωποι	1	0,4
Όμορφο φυσικό περιβάλλον, γραφικά χωριά	1	0,4
Όμορφοι οικισμοί, άγριο φυσικό περιβάλλον	1	0,4
Παρθένα ομορφιά, παραδοσιακά τοπία	1	0,4
Πολύ ιδιαίτερος τόπος - Διατηρητέος οικισμός	1	0,4
πολύ όμορφη, όχι πολύς τουρισμός	1	0,4
Πολύ όμορφο και παραδοσιακό	1	0,4
Πολύ ωραία να δουν, θάλασσες βουνά, αρχαία	1	0,4
Πολύ ωραίο, αλλιώτικο	1	0,4
Συνδυάζει αρχιτεκτονική με φυσικές ομορφιές	1	0,4
Συνδυάζει βουνό με θάλασσα	1	0,4
Συνδυάζει θάλασσα, βουνό, παραδοσιακούς οικισμούς, ωραίες διαδρομές	1	0,4
την αρχιτεκτονική, τα παραδοσιακά σπίτια και τον τρόπο ζωής	1	0,4
Το φυσικό περιβάλλον και η αρχιτεκτονική είναι κάτι το εξαιρετικό	1	0,4
Το φυσικό της πλούτο	1	0,4
Τόπος ιδιαίτερος με ιστορία και μαγνητισμό	1	0,4
Τόπος με ιστορία και υψηλή αισθητική, Δεν είναι τόσο εμπορευματοποιημένη περιοχή	1	0,4
Φαγητό, τοπίο, η ταβέρνα του Τάκη	1	0,4
Φανταστικό, όχι πολλοί τουρίστες	1	0,4
Φύση, Αξιοθέατα	1	0,4
Φυσική ομορφιά	3	1,3

Φυσική ομορφιά για όλο το τοπίο που συνθέτει με την παραδοσιακή αρχιτεκτονική	1	0,4
Φυσική ομορφιά, αρχιτεκτονική	1	0,4
Φυσική ομορφιά, περιβάλλον, ιστορία	1	0,4
Φυσική ομορφιά, ιδιαίτερη αρχιτεκτονική, άψογες θάλασσες	1	0,4
Φυσική ομορφιά, ωραία θάλασσα, φιλόξενους κατοίκους	1	0,4
Φυσικό κάλλος & ιδιαίτερη αρχιτεκτονική	1	0,4
Φυσικό περιβάλλον	3	1,3
Φυσικό περιβάλλον & Αξιοθέατα	1	0,4
Φυσικό περιβάλλον για τουριστική ανάπτυξη	1	0,4
Φυσικό περιβάλλον και ιδιαίτερη αρχιτεκτονική	1	0,4
Φυσικό περιβάλλον, αξιοθέατα	1	0,4
Φυσικό περιβάλλον, αξιοθέατα, διακοπές, παραλίες	1	0,4
Φυσικό περιβάλλον, αρχιτεκτονική	2	0,9
Φυσικό περιβάλλον, ιδιαίτερη αρχιτεκτονική, αξιοθέατα	2	0,9
Φυσικό περιβάλλον, ιδιαίτερη αρχιτεκτονική, αξιοθέατα σημεία	14	6,1
Φυσικό περιβάλλον, ιδιαίτερη αρχιτεκτονική, αξιοθέατα σημεία και τις ωραίες θάλασσες	1	0,4
Φυσικό περιβάλλον, ιδιαίτερη αρχιτεκτονική, αξιοθέατα σημεία, Ήσυχες διακοπές, όχι πολλά λεφτά	1	0,4
Φυσικό περιβάλλον, ιδιαίτερη αρχιτεκτονική, αξιοθέατα σημεία, Πιστεύω ότι η αυθεντικότητα, η φυσική ομορφιά, η μοναδική αρχιτεκτονική και η αγριάδα είναι εξαιρετικά γνωρίσματα	1	0,4
Φυσικό περιβάλλον, ιδιαίτερη αρχιτεκτονική, αξιοθέατα, λιμανάκια, πέτρινα σπίτια, ήσυχες γωνιές	1	0,4
φυσικό τοπίο και αρχιτεκτονική	1	0,4
Φυσικό τοπίο, κτίρια	1	0,4
Ωραία αρχιτεκτονική	1	0,4
Ωραίο μέρος	2	0,9
Ωραίο περιβάλλον, ευχάριστοι άνθρωποι όχι πολύς τουρισμός	1	0,4

ωραίο τοπίο	1	0,4
Ωραίο φυσικό περιβάλλον, αρχιτεκτονική Μάνης, αξιοθέατα όπως Σπήλαια Δυρού	1	0,4
Ωραίοι και φιλικόί άνθρωποι, όχι πολύς κόσμος	1	0,4
Σύνολο	230	100,0

**Παράρτημα 10: Γιατί πρέπει να διατηρηθεί ο παραδοσιακός
χαρακτήρας της Μάνης κατά τους επισκέπτες;**

Πίνακας 40: Γιατί θεωρούν οι επισκέπτες ότι πρέπει αν διατηρηθεί ο παραδοσιακός χαρακτήρας της Μάνης

Γιατί αξίζει να διατηρηθεί ο παραδοσιακός χαρακτήρας της Μάνης;	Συχνότητα	Ποσοστό (%)
0	56	24,3
Αλλιώς δεν είναι Μάνη	1	0,4
Αν δε διατηρηθεί χάνει τη γραφικότητά του και χάνεται και η παράδοση	1	0,4
Δεν πρέπει να χαθεί η παράδοση	1	0,4
Αν δεν ήταν παραδοσιακό δε θα την επισκεπτόμουν	1	0,4
Αναδεικνύει την προσωπικότητα και σφραγίζει τη μνήμη	1	0,4
Αναδεικνύεται ο πολιτισμός	1	0,4
Αναπόσπαστο κομμάτι της ταυτότητας του τόπου	1	0,4
Ανήκει στην κουλτούρα της Μάνης	1	0,4
Αξίζει να διατηρηθεί διότι η ιδιαίτερη ομορφιά της και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και η απόλυτη ταύτιση με το φυσικό τοπίο και η μοναδικότητά της πρέπει να διαφυλαχθούν ώστε να είναι επισκέψιμα και για τον κόσμο	1	0,4
Αποτελεί ιδιαίτερο τοπίο και ξεχωριστό τόπο που δε συναντάς αλλού	1	0,4
Αποτελεί πόλο έλξης από τους ελάχιστους, δεν έχει κάτι άλλο	1	0,4
Αποτελεί σημαντικό στοιχείο πολιτισμού	1	0,4
Αποτελούν μέρος της ταυτότητας της περιοχής	1	0,4
Αυτή είναι η ιδιαιτερότητά της	2	0,9
Αυτό αρέσει, να αναπτυχθεί με μονάδες για να τραβήξει κόσμο	1	0,4
Αυτό είναι γραφικό και τραβάει τους τουρισμό	1	0,4
Αυτό είναι η ομορφιά της Μάνης	1	0,4
Αυτό είναι που την κάνει ξεχωριστή	1	0,4
Αυτό είναι που χαρακτηρίζει την περιοχή	1	0,4

Αυτό είναι το ιδιαίτερο σημείο της περιοχής	1	0,4
Αυτό είναι το ωραίο της Μάνης	1	0,4
Αυτό έχει να αναδείξει η Μάνη ως περιοχή	1	0,4
Αυτό σε εμπνέει για να έρθεις. Αν δεν υπήρχε η πέτρα θα έχανε τη φυσική του ομορφιά το τοπίο	1	0,4
Αυτό τα ξεχωρίζει	1	0,4
Αυτό την κάνει πολύτιμη για τους τουρίστες που την επισκέπτονται	1	0,4
Αυτό χαρακτηρίζει τη Μάνη	1	0,4
Αυτό χαρακτηρίζει τη Μάνη. Χωρίς τον παραδοσιακό χαρακτήρα θα ήταν μία άλλη πόλη	1	0,4
Για διατήρηση της παράδοσης και ιδιαιτερότητας της περιοχής	1	0,4
Για διατήρηση της παραδοσιακής φυσιογνωμίας. Θα συμβάλει σε περαιτέρω ανάπτυξη	1	0,4
Για λόγους τουριστικούς και πολιτιστικής κληρονομιάς	1	0,4
Για να αναδειχθεί	1	0,4
Για να αξιοποιηθούν και να υπάρχει ζωή για τους μόνιμους κατοίκους αλλά και τουρισμός	1	0,4
Για να γίνει γνωστός και στις επόμενες γενεές.	1	0,4
Για να διατηρείται η αυθεντικότητα της περιοχής	1	0,4
Για να διατηρηθεί αυτή η εικόνα αλλιώς δε θα την επισκεπτόμασταν	1	0,4
Για να διατηρηθεί η ιστορία της Μάνης ζωντανή και για να διατηρηθεί η παράδοση στο πέρασμα των χρόνων	1	0,4
Για να διατηρηθεί η παράδοση	1	0,4
Για να διατηρηθεί η παράδοση και να μη χαθούν οι ρίζες	1	0,4
Για να διατηρηθούν τα ιστορικά στοιχεία	1	0,4
Για να διατηρηθούν τα χωριά σαν ζωντανή ιστορία και η πολιτιστική αξία για τις μελλοντικές γενιές	1	0,4
για να διατηρήσουν την αυθεντικότητά τους	1	0,4
Για να διαφυλαχθεί η παραδοσιακή φυσιογνωμία	1	0,4

Για να έχει αυθεντικότητα και μοναδικότητα	1	0,4
Για να έχει επισκέπτες	1	0,4
Για να θυμόμαστε και για ελεγχόμενη ανάπτυξη	1	0,4
Για να θυμόμαστε από που είμαστε, που βρισκόμαστε	1	0,4
Για να θυμόμαστε τις παραδόσεις μας, ήθη και έθιμα	1	0,4
Για να θυμούνται οι παλαιότεροι και να μαθαίνουν οι νεότεροι	1	0,4
Για να κρατηθεί η παράδοση του τόπου μας	1	0,4
Για να μείνει αυθεντικό σαν παραδοσιακό τοπίο	1	0,4
Για να μη χαθεί η μοναδικότητα και η αυθεντικότητα που τη χαρακτηρίζει	1	0,4
Για να μη χαθεί η ομορφιά της	1	0,4
Για να μη χαθεί η παράδοση στις επόμενες γενιές	1	0,4
Για να μη χαθεί ο ιδιαίτερος χαρακτήρας της	1	0,4
Για να μην αλλοιωθεί το περιβάλλον	1	0,4
Για να μπορούμε να βλέπουμε τον σωστό τρόπο ζωής των Ελλήνων.	1	0,4
Για να παραμείνουν αυθεντικά, έχει ιστορία	1	0,4
Για τη διατήρηση σε όσο πιο μεγάλο βαθμό της αρχιτεκτονικής και της ιστορίας του τόπου	1	0,4
Για τη διατήρηση της παράδοσής μας	1	0,4
Για τη διαφορετικότητα και την ιδιαίτερη αισθητική της	1	0,4
Για τη μεταφορά στις επόμενες γενεές του μέλλοντος	1	0,4
Για τη μοναδικότητά της και για τη διεθνή προβολή της	1	0,4
Για την αυθεντικότητα	1	0,4
Για την ιστορία της	1	0,4
Για την ομορφιά και την αυθεντικότητά τους	1	0,4

Για την ομορφιά τους	1	0,4
Για την παράδοση	1	0,4
Για την προσέλκυση περισσότερων τουριστών	1	0,4
Για την προστασία της αισθητικής και της παράδοσης	1	0,4
Για τις επόμενες γενιές σαν κληρονομιά αλλά και τη διαφύλαξη του περιβάλλοντος	1	0,4
Γιατί αλλιώς δεν έχει κάτι άλλο	1	0,4
Γιατί αυτό χαρακτηρίζει τον τόπο αυτό	1	0,4
Γιατί δεν το βρίσκεις αλλού	1	0,4
Γιατί είναι ιδιαίτερος και δεν υπάρχει λόγος να μιάζει με άλλες πόλεις	1	0,4
Γιατί είναι ιδιαίτερος και τμήμα της παράδοσής μας	1	0,4
Γιατί είναι κάτι μοναδικό και δένει άρρηκτα με το τοπίο	1	0,4
Γιατί είναι κομμάτι της ιστορίας της και αντικατοπτρίζει το χαρακτήρα των ανθρώπων της	1	0,4
Γιατί είναι μοναδική στον κόσμο η αρχιτεκτονική των παραδοσιακών μανιάτικων πύργων και δεν πρέπει να εξαφανιστεί και να αλλοιωθεί με την αστική ανάπτυξη	1	0,4
Γιατί είναι μοναδικός	1	0,4
Γιατί είναι ξεχωριστός	1	0,4
Γιατί είναι ο κύριο πόλος έλξης	1	0,4
Γιατί είναι όμορφη	1	0,4
Γιατί είναι όμορφο και είναι μέρος της ιστορικής κουλτούρας	1	0,4
Γιατί εκτός του ότι πρόκειται για πολιτιστική κληρονομιά δεν πρέπει να αλλοιωθεί η αισθητική του τοπίου	1	0,4
Γιατί έτσι διατηρείται η μοναδική κληρονομιά	1	0,4
Γιατί έτσι ξεχωρίζει από άλλες τουριστικές περιοχές	1	0,4
Γιατί έχει μια ιδιαιτερότητα η περιοχή και είναι και μοναδικό στην Πελοπόννησο	1	0,4

Γιατί έχουν ιδιαίτερη ομορφιά	1	0,4
Γιατί πολλά χωριά έχουν χάσει το χαρακτήρα τους και έχουν γίνει μαγαζιά μόνο για τουρίστες (and become shops for tourists only)	1	0,4
Δε μας μένουν και πολλά πράγματα από την ομορφιά του τόπου μας	1	0,4
Δε μπορείς να ξεχάσεις το παρελθόν σου και την παράδοση	1	0,4
Δεν είναι ωραίο να έχει πισίνες	1	0,4
Δεν θα ήθελα να εμπορευματοποιηθεί	1	0,4
Διατηρεί μια αρχαία παράδοση και μια ιδιαίτερη αρχιτεκτονική	1	0,4
Διατηρείται ο πολιτισμός και η κουλτούρα της περιοχής	1	0,4
Διατήρηση παράδοσης	1	0,4
Διατήρηση πολιτιστικής κληρονομιάς, σπάνια ομορφιά, ιδιαίτερη αρχιτεκτονική	1	0,4
Διατήρηση της αρχιτεκτονικής για τις επόμενες γενεές.	1	0,4
Διότι είναι ο καλύτερος τρόπος ανάδειξης της περιοχής ευρύτερα και κυριότερος ίσως λόγος επίσκεψης των τουριστών	1	0,4
Διότι εκτός από ομορφιά είναι και κάτι που ξεχωρίζει σαν πολιτιστικό στοιχείο για τη διαφήμιση της Ελλάδας	1	0,4
Διότι η παράδοση είναι αυτή που χαρακτηρίζει κυρίως ένα μέρος και το κάνει ξεχωριστό	1	0,4
Είμαι υπέρ των παραδόσεων	1	0,4
Είναι από τις λίγες περιοχές που διατηρούν τον ελληνικό χαρακτήρα της πατρίδας μας	1	0,4
Είναι βασικό στοιχείο της ομορφιάς, της διαμονής και του ταξιδιού	1	0,4
Είναι ένας τόπος ιδιαίτερης αρχιτεκτονικής με κύριο υλικό την πέτρα, που αν αποκατασταθεί δεν έχει τίποτα να ζηλέψει από τα μεσαιωνικά χωριά της Ευρώπης	1	0,4
Είναι η μοναδική πολιτιστική κληρονομιά της περιοχής με την ιστορία της	1	0,4
είναι μοναδικά εδώ, οι τουρίστες έρχονται να δουν πως ζούσαν οι άνθρωποι πριν χρόνια και είναι σημαντικό να μάθουν πως έζησαν οι πρόγονοί τους	1	0,4
είναι ξεχωριστή στην Ελλάδα και στον κόσμο, μπορεί να αυξήσει τον τουρισμό και να προσελκύσει και με θέσεις εργασίας συνάδει με το φυσικό περιβάλλον και σχετίζεται με την ιστορία της περιοχής, η διατήρηση του παραδοσιακού χαρακτήρα κρατάει ζωντανή τη μνήμη	1	0,4

Είναι ξεχωριστός	1	0,4
Είναι ξεχωριστός και μοναδικός	1	0,4
Είναι ο λόγος ιδιαιτερότητας και επισκεψιμότητας	1	0,4
Είναι όμορφα και έχουν χαρακτήρα	1	0,4
Είναι όμορφο να διατηρηθούν στις επόμενες γενεές τα πέτρινα κτίρια, οι πύργοι. Χαρακτηριστικά του τόπου που εντυπωσιάζουν	1	0,4
Είναι πολιτισμός	1	0,4
Είναι πολιτισμός	1	0,4
Είναι πόλος έλξης επενδύσεων και τουρισμού	1	0,4
Είναι σημαντικό να διατηρηθεί η πολιτιστική κληρονομιά, η παράδοση γιατί είναι μοναδική και χρειάστηκε αιώνες για να φτάσει στο σημερινό σημείο	1	0,4
Είναι συγκριτικό πλεονέκτημα της περιοχής	1	0,4
Είναι το πρόσωπο της χώρας μας, Διατήρηση της ιδιοπροσωπίας	1	0,4
Είναι το στοιχείο που το ξεχωρίζει και το εναρμονίζει με το περιβάλλον	1	0,4
Είναι ωραίο αισθητικά, όχι κάτι παραδοσιακό και δίπλα κάτι μοντέρνο	1	0,4
Ενισχύει το ιστορικό σκηνικό	1	0,4
Έτσι θα διατηρήσει την ιδιαιτερότητά του και επομένως την αξία του θα συνεχίσει η Μάνη να είναι μοναδική	1	0,4
Έχει έναν ιδιαίτερο χαρακτήρα και σε συνδυασμό με το όμορφο φυσικό περιβάλλον αξίζει να το επισκεφθείς	1	0,4
Έχει την ιστορία της	1	0,4
Η διατήρηση του παραδοσιακού χαρακτήρα συνεπάγεται με τη διατήρηση της ιστορικής μνήμης του τόπου	1	0,4
Η παράδοση χαρακτηρίζει τη χώρα και τους ανθρώπους της	1	0,4
Η παραδοσιακή αρχιτεκτονική αποτελεί βασικό στοιχείο του χαρακτήρα της περιοχής και είναι πόλος έλξης για τον τουρισμό	1	0,4
Θα ξεχωρίζει από τα συνηθισμένα	1	0,4

Θεωρώ απαραίτητο να διατηρηθεί ο παραδοσιακός χαρακτήρας διότι η Μάνη είναι ένα ιστορικό μέρος με μεγάλη ιστορία που κομμάτι της είναι η αρχιτεκτονική της	1	0,4
Ιδιαίτερη αρχιτεκτονική	1	0,4
Ιδιαίτερη παράδοση - χαρακτήρας της περιοχής που δείχνει την ιδιαίτερη πολιτιστική ταυτότητα	1	0,4
Ιδιαίτερο στοιχείο που πρέπει να διατηρηθεί. Γιατί δεν το βρίσκεις πουθενά αλλού, να μη χαλάμε την παράδοση	1	0,4
Ιστορικής σημασίας	1	0,4
Και για τη Μάνη - όπως και για την υπόλοιπη Ελλάδα - το θεωρώ σημαντικό. Γιατί είναι δείγμα σεβασμού η διατήρηση της παράδοσης και του πολιτισμού του κάθε τόπου	1	0,4
Λόγω της μοναδικότητα και της ιστορίας του τόπου κυρίως	1	0,4
Λόγω της ιδιαιτερότητας του φυσικού τοπίου και της σπάνιας αρχιτεκτονικής παράδοσης	1	0,4
Μ' αρέσει η παράδοση σε όλους τους τομείς, δε θέλω να χάνονται στοιχεία	1	0,4
Μας έχει μείνει η παράδοση, αλλιώς θα χάσουμε την ταυτότητά μας	1	0,4
Με αυτόν τον τρόπο διατηρούμε την ελληνική παράδοση	1	0,4
Μοναδική στην Ευρώπη, ιδιαίτερη, λαμπερή, είναι σαν από παραμύθι	1	0,4
Μοναδικό σημείο ελκυστικό για πώληση (selling point), περισσότερος τουρισμός	1	0,4
Μοναδικός οικιστικός ιστός, μοναδική αρχιτεκτονική	1	0,4
Μόνο έτσι μπορεί να διατηρηθεί η αυθεντικότητα και θα ελκύσει και τους επισκέπτες	1	0,4
Μόνο η ιδιαιτερότητα καθιστά μοναδικό ένα σημείο περιοχή	1	0,4
Να μη χαθεί τόση ομορφιά και παράδοση	1	0,4
Να μην αποφύγουμε την παράδοση, μην ξεφεύγουμε	1	0,4
Ναι γιατί αυτή είναι η ομορφιά της Μάνης κι αυτό που την κάνει ξεχωριστή	1	0,4
Ο παραδοσιακός χαρακτήρα είναι ο πλούτος των χωριών και είναι πιο ενδιαφέρον	1	0,4
Ο παραδοσιακός χαρακτήρας δίνει το ιδιαίτερο στοιχείο κάθε τόπου	1	0,4
Ο παραδοσιακός χαρακτήρας της περιοχής χαρακτηρίζει τον πολιτισμό της	1	0,4

Ό,τι παλιό συντηρείται στην Ελλάδα είναι ωραίο	1	0,4
Ό,τι παραδοσιακό πολύ πιο ωραίο. Αρκετά με τις πολυκατοικίες. Όταν έρχεσαι στη Μάνη θες κάτι παραδοσιακό	1	0,4
Οι καιροί αλλάζουν	1	0,4
Ομοιομορφία και ιδιαιτερότητα από αρχιτεκτονική άποψη	1	0,4
Ομορφαίνει την περιοχή σε συνδυασμό με το φυσικό περιβάλλον	1	0,4
Ουσιαστικά είναι το κύριο στοιχείο που ομορφαίνει το τοπίο	1	0,4
Παραπέμπει στην πολιτιστική μας κληρονομιά και στην ιστορία μας και αποτελεί μία από τις ιδιαιτερότητες του τόπου μας που αξίζουν να αναδεικνύονται	1	0,4
Πέρα από πολιτιστικούς λόγους αποτελούν και τουριστικό πόλο έλξης και λόγο διαφήμισης της περιοχής	1	0,4
Πολιτιστική ανάπτυξη	1	0,4
Πολιτιστική ποικιλομορφία είναι ανεκτίμητη	1	0,4
Πολιτιστική και ιστορική κληρονομιά	1	0,4
Πόλος έλξης τουριστικός και διατήρηση πολιτιστικής κληρονομιάς	1	0,4
Πρέπει όλα τα χωριά γενικά να κρατούν τον παραδοσιακό χαρακτήρα τους γιατί αυτό τους κάνει να ξεχωρίζουν από τα υπόλοιπα χωριά, όπως τα ξέρουμε από τα παλιά τα χρόνια	1	0,4
Προσθέτει αξία στον προορισμό, την κάνει πιο ελκυστική και διατηρεί το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα της περιοχής	1	0,4
Σε κάθε περιοχή θα πρέπει να διατηρείται ο παραδοσιακός χαρακτήρας διότι είναι άρρηκτα δεμένος με το περιβάλλον και την ιστορία της κάθε περιοχής	1	0,4
Σε μεγάλη έκταση υπάρχουν πολλά παραδοσιακά χωριά που διατηρούν την αρχιτεκτονική	1	0,4
Τα ελληνικά χωριά πρέπει να διατηρήσουν την παράδοση, το ύφος και το στυλ τους και για ανάδειξη στους επισκέπτες	1	0,4
Τα παλιά χωριά θα πρέπει να διατηρούνται	1	0,4
Το να προβάλλεις τη Μάνη μπορεί να προσελκύσει τουρίστες	1	0,4
Το παραδοσιακό είναι πάντα πιο καλό. Στον επισκέπτη αρέσει να επισκέπτεται τα παραδοσιακά	1	0,4
Τουριστική ανάπτυξη για να μπορεί ο επισκέπτης να μεταφερθεί σε παλαιότερες εποχές	1	0,4

Χρησιμοποιούνται τα υλικά της περιοχής που ταιριάζουν απόλυτα με την φύση	1	0,4
Σύνολο	230	100,0

